T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ANTROPOLOJİ(SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

MERSİN'DE EVLERDEN HIRSIZLIK OLAYLARINDA MAĞDURLARIN DURUMUNUN SOSYAL ANTROPOLOJİK OLARAK İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Sıdıka Feyza Tolunay

Tez Danışmanı
Prof.Dr.Zafer İlbars

Ankara-2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ANTROPOLOJİ(SOSYAL ANTROPOLOJİ)
ANABİLİM DALI

MERSİN'DE EVLERDEN HIRSIZLIK OLAYLARINDA MAĞDURLARIN DURUMUNUN SOSYAL ANTROPOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zafer İlbars

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Soyadı:	İmzası:
Prof. Dr. Zafer İLBARS	
Prof. Dr. Kurtuluş KAYALI	
Doç. Dr. Aslı Yazıcı YAKUT	
.....	.....

Tez Sınav Tarihi: 05.07.2010

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ..... xii
ÖZET..... xiii
ABSTRACK..... xiv
İÇİNDEKİLER..... i
ŞEKİLLER LİSTESİ..... xi
TABLOLAR LİSTESİ..... v

1.BÖLÜM

1. KONU, SORUN, AMAÇ, VARSAYIMLAR, KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

1.1.Araştırmanın Konusu..... 15
1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi..... 15
1.3.Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları..... 16
1.3.1.Araştırmanın Kapsamı..... 16
1.3.2.Araştırmanın Sınırlılıkları..... 17
1.4.Araştırmanın Hipotezleri..... 17
1.5.Araştırmanın Yöntemi..... 18
1.6.Araştırmanın Evren ve Örneklemi..... 18
1.7.Veri Toplama Araçları..... 18
1.8. Verilerin Toplanması..... 19
1.9.Verilerin Analizi..... 19

2. BÖLÜM
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Suç Olgusu
2.1.1.Suç Kavramı..... 19
2.1.2.Sapma ve Suç..... 21
2.1.3.Suç Kavramının Menşei ve Tarihi Gelişimi..... 23
2.1.4.Sosyal Norm ve Suç..... 25
2.1.4.1.Sosyal Norm..... 25
2.1.4.2.Sosyal Norm ve Suç Arasındaki İlişki..... 27
2.1.5.Suçun Tanımı..... 28
2.1.6.Suçların Tasnifi ve Sınıflandırılması..... 31
2.1.7.Mala Karşı İşlenen Suçlar..... 34
2.1.7.1.Hırsızlık Suçunun Diğer Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlardan Ayrımı.. 34
2.1.7.2.Tarihte Hırsızlık Olgusu..... 34
2.1.7.3.Eski Uygarlıklarda Hırsızlık..... 35

2.1.7.4.Eski Türk Toplumlarında Hırsızlık Olgusu..... 35
2.1.7.5.Modern Dünyada ve Ülkemizde Hırsızlık Olgusu..... 36
2.1.8.Hırsızlık Kavramı ve Hukuki Durum..... 37
2.1.8.1.Hırsızlık Suçunun Gece İşlenmesi..... 40
2.1.8.2.Daha Az Ceza Gerektiren Haller..... 40
2.1.8.3.Kullanma Hırsızlığı..... 41
2.18.4.Zorunluluk Hali..... 41
2.1.9.Hırsızlık Suçları..... 42
2.1.9.1.Modern Hırsızlar..... 43
2.1.9.1.1.Fırsat Suçluları..... 43
2.1.9.1.2.Profesyonel Hırsızlar..... 44
2.1.8.5.Hırsızlığın Kariyer Basamakları..... 46
2.1.8.6.Profesyonel Hırsızların Etik Kuralları..... 46
2.1.8.7.Profesyonel Hırsızların Hareket Tarzları..... 46
2.1.10.Hırsızlık Suçunun Nedenleri..... 48
2.1.10.1.Kişiye Bağlı Faktörler..... 48
2.1.10.1.1.Yaş..... 48
2.1.10.1.2.Cinsiyet..... 49
2.1.10.1.3.Irk..... 50
2.1.10.1.4.Zeka..... 50
2.1.10.2.Çevreye Bağlı Faktörler..... 51
2.1.10.2.1.Fiziki Çevre..... 51
2.1.10.2.2.Sosyal Çevre..... 51
2.1.10.2.2.1.Gelenekçi Toplum Yapısı..... 51
2.1.10.2.2.2.Şehirleşme ve Suç..... 52
2.1.10.2.3.Sosyo-Kültürel Yapı..... 53
2.1.10.2.3.1.Örf ve Adetler..... 54
2.1.10.2.3.2.İnançlar..... 54
2.1.10.2.3.3.Din..... 54
2.1.10.2.3.4.Eğitim..... 54
2.1.10.2.3.5.Aile..... 55
2.1.10.2.3.6.Meslek Grupları..... 56
2.1.10.2.3.7.Kitle İletişim Araçları..... 57
2.1.10.2.3.8.Ekonomik Etkenler..... 58
2.1.10.2.3.9.Ekonomik Krizler..... 58
2.1.10.2.3.10.İşsizlik..... 58
2.1.11.Hırsızlık Suçunun Topluma Maliyeti Konusu ve Suç Korkusu..... 59
2.1.11.1.Kişisel Sonuçlar..... 61
2.1.11.2.Sosyal Sonuçlar..... 61
2.1.11.3.Ekonomik Sonuçlar..... 62

2.2.Mağdur Olgusu

2.2.1.Mağdur Kavramı..... 62
2.2.1.1.Genel Olarak Mağdur Kavramı..... 62
2.2.1.2.Medeni Hukukta Mağdur Kavramı..... 62
2.2.1.3.Viktomoloji'de Mağdur Kavramı..... 62
2.2.1.4.Ceza Hukukunda Mağdur Kavramı..... 63
2.2.2.Mağduriyetin Giderilebilmesi İçin Yapılması Gerekenler..... 66

2.2.2.1.Mağduriyetin Giderilmesi Yöntemleri..... 66
2.2.2.2. Erteleme veya Şartlı Salıvermenin Giderim Koşuluna Bağlanması..... 68
2.2.2.3. Para Cezasının Tazmine Çevrilmesi,Müsadere Edilen Malın Satış Bedeli.68

3.BÖLÜM
3.SUÇLA MÜCADELE

3.1.Suçun ve Suçlunun Tahmini 70
3.2.Suçun Önlenmesi (Krımınalpravention) Kavramı..... 71
3.3.Suçla Önlemenin Esasları..... 73
3.4.Suçludan Yola Çıkan Önleme Çalışmaları..... 74
3.4.1.Suçlunun Çoğalmasını Önleme..... 74
3.4.2.Suçlu Kişiliğin Gelişimini Önleme..... 75
3.5.Suçu Yaratan Faktörlerden Yola Çıkan Önleme Çalışmaları..... 76
3.5.1.Suçu Hazırlayıcı Olguların Ortadan Kaldırılması..... 76
3.5.2.Suçu Kolaylaştıran Olguların Ortadan Kaldırılması..... 76
3.3.1.Hırsızlık Suçunu Önlemenin Esasları..... 77
3.3.1.1.Evlerden Hırsızlık Suçunu Önlemenin Esasları..... 78
3.6.Suçun Önlenmesinde Risk Analizi..... 80
3.7.Ceza İle Önleme Teorisi..... 80
3.8.Suçun Önlenmesi Hakkındaki Görüşler..... 81
3.9 Suçun Oluşmadan Önlenmesi..... 82
3.9.1.Suçları Önleme..... 82
3.9.2.Vatandaşların Kendilerini Güvende Hissetmelerini Sağlama..... 83
3.9.3.Kamu Düzenini Sağlama..... 83
3.9.4.Yüksek Seviyede Görünür Olmak..... 83
3.9.5.Toplum Tarafından Fark Edilme..... 83
3.9.6.Anında Müdahale İzlenimi Vermek..... 84
3.9.7.Sistemli ve Devamlı Olmak..... 84
3.10.Polis Halk İlişkilerinin Önemi..... 84
3.10.1.Suçun Önlenmesinde Polis Halk İşbirliğine Yardımcı Olan Faktörler..... 85
3.10.1.1.Etkileme ve İnandırma..... 85
3.10.1.2.Yüz Yüze İlişkiler..... 86

4.BÖLÜM

4.1.Çeşitli Göstergelerle Mersin..... 87
4.1.1.Coğrafi Yapı..... 87
4.1.2.İdari Yapı..... 88
4.1.3.Demografik Özellikler..... 89
4.1.4.Ekonomik Yapı..... 89
4.1.5.Toplumsal Yapı..... 90
4.2 Suç Oranlarına Göre Türkiye'de Mersin'in Durumu..... 91
4.3.Mersin'in Evden Hırsızlık Açısından Değerlendirilmesi..... 93

5.BÖLÜM
BULGULARIN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ
5.1.Katılımcıların Sosyo-Kültürel Özellikleri..... 94
5.2.Katılımcıların Evlerden Hırsızlık Olaylarına Ait Temel Kavram ve Durumlara Ait Algıları..... 112
5.3.Katılımcıların İşlenen Suçla İlgili Verdikleri Bilgiler..... 121
5.4.Katılımcıların Sosyal Çevre ve Güven Duygusu İle İlgili Düşünceleri..... 132
5.5.Katılımcıların Hırsızlık Olayından Sonra Kişisel ve Sosyal Yaklaşımdaki Değişim İle İlgili Düşünceleri..... 138
5.6.Katılımcıların Hırsızlık Olayından Sonra Aldıkları Tedbirler..... 147

SONUÇ VE ÖNERİLER..... 148
KAYNAKÇA..... 150
EKLER..... 156

TABLOLAR LİSTESİ

-Tablo.a.2007-2008-2009 Yıllarına Ait Mersin İl Merkezi Mala Karşı Suçların Olay Sayısı..... 156

-Tablo.b.2008 ve 2009 Yıllarına Ait Mersin İl Merkezinde Meydana Gelen Evden-İşyerinden ve Otodan Hırsızlık Olaylarının Polis Merkezi Amirliklerine Göre Dağılımı.....157

- Tablo.c.Araştırmamız Örnekleminde Yer Alanların Merkez İlçelere Göre Dağılımı.....158

-Tablo.1.Evlerden Hırsızlık Suçu Mağdurlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....94

-Tablo.2.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....94

-Tablo.3.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Yaşlarına Göre Dağılımı.....95

-Tablo.4.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....95

-Tablo.5.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı.....96

-Tablo.6.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Çalışmama Nedenlerine Göre Dağılımı.....97

-Tablo.7.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Mesleklerine Göre Dağılımı.....97

-Tablo.8.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı.....98

-Tablo.9.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Doğum Yerlerine Göre Dağılımı.....98

-Tablo.10.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı.....99

-Tablo.11. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hanede Birlikte Yaşadıkları Bireylere Göre Dağılımı.....100

- Tablo.12. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Sosyal Güvencelerine Göre Dağılımı.....100

-Tablo.13. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının (varsa) Önceden İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı.....101

-Tablo.14. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı.....102

-Tablo.15. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Mülkiyet Durumuna Göre Dağılımı..... 102

-Tablo.16. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Oturdukları Konutun Türüne Göre Dağılımı.....103

-Tablo.16.1 Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Müstakil Evde İkamet Edenlerin İkamet Ettikleri Müstakil Evin Türüne Göre Dağılımı.....103

-Tablo.16.2 Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Apartmanda İkamet Edenlerin İkamet Ettikleri Apartmanın Lükslük Derecesine Göre Dağılımı.....103

-Tablo.16.3. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Apartmanda İkamet Edenlerin Oturdukları Kata Göre Dağılımı.....104

-Tablo.16.4. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Site İçinde Olup Olmamasına Göre Dağılımı.....104

- Tablo.16.5. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Güvenliğinin Bulunup Bulunmamasına Göre Dağılımı.....104

-Tablo.17. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evde Bulunanlara Göre Dağılımı.....105

- Tablo.18. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Taşıt Sahibi Olup Olmama Durumlarına Göre Dağılımı.....105

-Tablo.19. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının (Varsa) Sahip Oldukları Taşıt Yaşına Göre Dağılımı.....106

- Tablo.20. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Mersin Kent Merkezinde Yaşama Sürelerine Göre Dağılımı.....106

-Tablo.21. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evde İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımı.....107

- Tablo. 22.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hayatının Ne kadarının Kent Merkezinde Geçtiği İle İlgili Dağılım.....107

-Tablo.23. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Komşularıyla İlişki Düzeylerine Göre Dağılımı.....108

-Tablo.24. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Akrabalarıyla Görüşme Durumlarına Göre Dağılımı.....109

-Tablo.25. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hemşehrileriyle İlişki Düzeylerine Göre Dağılımı.....110

-Tablo.26. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evi Seçme Nedenlerine Göre Dağılımı..... 110

-Tablo.27. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Güvenli Olup Olmadığına İnanmalarına Göre Dağılımı..... 111

-Tablo.28. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İlin Suç Oranlarını Bilme Durumlarına Göre Dağılımı..... 112

-Tablo.29. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Göçle Gelenlerin Daha Önce Yaşadıkları İlin Suç Oranlarını Bilme Durumlarına Göre Dağılımı.....112

-Tablo.30. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Suçu Tanımlamalarına Göre Dağılımı.....113

-Tablo.31. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Suçluyu Tanımlamalarına Göre Dağılımı.....113

- Tablo.32. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hırsızı Tanımlamalarına Göre Dağılımı.....114

-Tablo.33. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hırsızlığı Tanımlamalarına Göre Dağılımı.....114

-Tablo.34. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evden Hırsızlıkla İlgili Kanunları Bilip Bilmemelerine Göre Dağılımı.....115

-Tablo.35. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evden Hırsızlıkla İlgili Cezaları Bilip Bilmemelerine Göre Dağılımı.....117

-Tablo.36. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evden Hırsızlık Suçu Kanunlarının Kapsamlı ve Cezaların Yeterli Olduğuna İnanıp İnanmamalarına Göre Dağılımı.....118

-Tablo.37. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evlerinden Hırsızlık Olmadan Önce Evlerden Hırsızlıkla İlgili Kanun ve Cezaları Bilip Bilmediklerine Göre Dağılımı....115

-Tablo.38. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Cezanın Ağır Olmasının İnsanların Suç İşlemesine Engel Olup Olamayacağı İle İlgili Görüşlerine Göre Dağılımı.....119

-Tablo.39. Evlerden Hırsızlık Olayının 2008 Yılı İçinde Gerçekleştiği Mevsime Göre Dağılımı.....121

-Tablo.40. Evlerden Hırsızlık Olayının Gerçekleştiği Saate Göre Dağılımı.....122

-Tablo.41. Evlerden Hırsızlık Olayı Gerçekleştiği Sırada Evde Birinin Olup Olmama Durumuna Göre Dağılımı..... 123

-Tablo.42. Evlerden Hırsızlık Olayı Gerçekleştiğinde Hırsızla Karşılaşma Durumuna Göre Dağılım..... 123

-Tablo.43. Evlerden Hırsızlık Olayı Gerçekleştiğinde Hırsızla Karşılaşan Kişinin Ne Hissettiği İle İlgili Dağılım.....124

-Tablo.43.1 Evlerden Hırsızlık Olayının Çalışılan Bir Saatte Gerçekleşip Gerçekleşmemesine Göre Dağılımı 125

-Tablo.44. Evlerden Hırsızlık Olayının Nereden Gerçekleştiğine Göre Dağılımı 125

-Tablo.45. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Herhangi Bir Suçun Mağduru Olup Olmamalarına Göre Dağılımı..... 127

-Tablo.45.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Mağduru Oldukları Suçun Türüne Göre Dağılımı 127

-Tablo.46. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarından Daha Önce Suç Mağduru Oldukları Suçun Faillerinin Yakalanma Durumuna Göre Dağılımı.....129

-Tablo.46.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Suç Mağduru Oldukları Suçun Faillerinin Gerekli Cezayı Alıp Almadıklarını Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı..... 129

-Tablo.47. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Herhangi Bir Suçun Faili Olma Durumlarına Göre Dağılımı.....130

-Tablo.48. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Evlerinden Hırsızlık Yaşanması Durumuna Göre Dağılımı.....127

-Tablo.48.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Yaşanan Evlerinden Hırsızlık Olayının Faillerinin Yakalanma Durumuna Göre Dağılımı..... 130

-Tablo.48.2. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Yaşanan Evlerinden Hırsızlık Olayının Yakalanan Faillerinin Ceza Alma Durumuna Göre Dağılımı 130

-Tablo.48.3. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Yaşanan Evlerinden Hırsızlık Olayının Yakalanan Faillerinin Aldıkları Ceza İle İlgili Düşüncelerine Göre Dağılımı.....129

-Tablo.49. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının İnsanların Hırsızlık Yapma Nedenleri İle İlgili Düşüncelerine Göre Dağılımı 130

-Tablo.50. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Akraba ve Ailesinden Aynı Şehirde Yaşayanların Olup Olmamasına Göre Dağılımı 132

-Tablo.51. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Akraba ve Ailesinden Evden Hırsızlık Mağduru Olanlara Göre Dağılımı.....133

-Tablo.52. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Komşularıyla İlişkilerine Göre Dağılımı.....133

-Tablo.53. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Komşularıyla Görüşme Sıklığına Göre Dağılımı..... 134

-Tablo.54. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Çevresindeki İnsanlara Olan Güvenlerine Göre Dağılımı.....134

-Tablo.54.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Çevresindeki İnsanlara Olan Güveninin Ne Kadar Olduğuna Göre Dağılımı..... 134

-Tablo.55. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Güvenlik Güçlerine Olan Güvenine Göre Dağılımı..... 136

-Tablo.55.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Güvenlik Güçlerine Olan Güveninin Ne Kadar Olduğuna Göre Dağılımı..... 136

-Tablo.56. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evden Hırsızlık Olayı Yaşandığını Anladığında İlk Ne Yaptığına İlişkin Dağılım..... 137

-Tablo.57. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evden Hırsızlık Olayı Yaşandığını Anladığından Ne Kadar Zaman Sonra Güvenlik Güçlerini Aradığına İlişkin Dağılım..... 137

-Tablo.58. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayı Yaşandıktan Sonra İnsanlara Olan Güvenlerindeki Değişim İle İlgili Dağılım..... 138

-Tablo.59. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayından Sonra Taşınmayı Düşünüp Düşünmediği İle İlgili Dağılım..... 138

-Tablo.60. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayından Sonra Komşularıyla İlişkilerindeki Değişim İle İlgili Dağılım..... 139

-Tablo.60.1.Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayından Sonra Komşularıyla İlişkilerindeki Değişimin Ne Olduğu İle İlgili Dağılım..... 139

-Tablo.61. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evde Yalnız Olmaktan Korkup Korkmadıklarına Göre Dağılımı..... 140

-Tablo.62. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Önce Evde Yalnız Olmaktan Korkup Korkmadıklarına Göre Dağılımı..... 140

-Tablo.63. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Sonra Şüphelendiği Kişiler Olup Olmadığına Göre Dağılımı..... 142

-Tablo.64. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Yakınlarının Suç İşleyip İşleyemeyeceğine Dair Düşünceleri İle İlgili Dağılım..... 142

-Tablo.65. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayının Ardından Psikolojik Yardım Almayı Düşünüp Düşünmediği İle İlgili Dağılım..... 143

-Tablo.66. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayının Ardından Psikolojik Yardım Alıp Almadığı İle İlgili Dağılım..... 143

-Tablo.67. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayının Ardından Suça Karşı Yaklaşımının Değişip Değişmediği İle İlgili Dağılım.....145

-Tablo.68. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evden Hırsızlık Suçuyla Karşılaşma İhtimallerinin Yüksek Olup Olmadığını Düşünmeleri İle İlgili Dağılım.....145

-Tablo.69. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Sonra Tedbir Alıp Almadığı İle İlgili Dağılım.....147

-Tablo.69.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Sonra Tedbir Alınan Tedbirler İle İlgili Dağılım..... 147

-Tablo 70: Hırsızlık Mağduru Olma Durumunun Sosyal İlişkilere Etkisi 135

-Tablo 71:Hırsızlık Mağdurlarının Suç Sonrası Kanunlarla İlgili Bilinçlenme Durumu.....117

-Tablo72:Hırsızlık Mağdurlarının Suç Sonrası Cezalarla İlgili Bilinçlenme Durumu.....118

-Tablo 73: Hırsızlık Olayından Sonra Mağdurların Korku Duygusundaki Değişim..... 141

-Tablo 74:Hırsızlık Sonrası Psikolojik Yardım Alma Konusundaki Yaklaşım.....144

-Tablo 75: Eğitim Durumu ve Kanunlar Konusunda Bilinçli Olma Arasındaki İlişki..... 116

-Tablo.76.Tekrarlanan Mağduriyetin Güven Duygusuna Etkisi.....128

-Tablo.77. Mağduriyetin Tekrarı İle Suçla Karşılaşma Riski Düşüncesinin Karşılaştırılması 146

ARAŞTIRMA SORULARI.....163

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Mersin'in İdari Yapısı.....88
Şekil.2. Yaygın Kullanılan Hırsızlık Aletleri.....126

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.Mersin Haritası.....87
Harita 2. Akdeniz İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası.....159
Harita 3. Toroslar İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası.....160
Harita 4. Yenişehir İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası.....161
Harita 5. Mezitli İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası.....162

KISALTMALAR LİSTESİ

AKKM :Ana Komuta Kontrol Merkezi
bk. : Bakınız
TCK : Türk Ceza Kanunu
CMUK : Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇKK :Çocuk Koruma Kanunu
TÜİK:Türkiye İstatistik Kurumu

ÖNSÖZ

Öncelikle, araştırmanın her aşamasında yorumlarını ve görüşlerini esirgemeyen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Zafer İlbars'a, araştırma ve sonuçların değerlendirilmesi aşamasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç.Dr.Mustafa Çağlayandereli'ye teşekkür ederim.

Tezin her aşamasında yanımda olan ve desteğini tüm gücüyle hissettiren canım eşime, zaman ayıramadığım için eksik bırakmak zorunda kaldığım tüm eksiklikleri sihirli bir değneği varmış gibi bir anda ortadan kaldıran canım anneme, tezimi yazarken "anne ders çalışalım mı?" diyerek moral-motivasyonun en güzelini sağlayan canım kızıma, bana her konuda yardımcı ve destek olmaya çalışan tüm aileme ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Mersin,Mayıs,2010 Sıdıka Feyza TOLUNAY

ÖZET

''Mersin'de Evlerden Hırsızlık Olaylarında Mağdurların Durumunun Sosyal Antropolojik Olarak İncelenmesi '' adlı çalışma, bir alan araştırmasıdır.

Mersin, Türkiye'de yapılan suç araştırmalarıyla ilgili istatistiklerde işlenen suç sayısı bakımından ön sıralarda yer almaktadır. Hızla gelişmekte olan bir il olmasından dolayı çok sayıda insan Mersin'e göç etmekte ancak istihdamın yetersiz kalışıyla suça yönelimler artmaktadır.Toplumsal yabancılaşmalar artmakta ve sosyal güvende azalmalar meydana gelmektedir.Bu yabancılaşmanın kentleşme ile birlikte arttığı ve sadece Mersin'e özgü bir durum olmadığı bilinmekte ancak Mersin'de bu olumsuzlukların sonucunun her geçen gün daha da fark edilmeye başlandığı görülmektedir.

Araştırmanın amacı, önde gelen toplumsal sorunlardan olan, bir sapma ve suç türü olan hırsızlık, hırsızlık türleri içinde de en çok işlenen türlerden biri olan evden hırsızlık suçunu, bu suç türünün mağduru olan bireyleri, evden hırsızlık mağduru bireylerin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini,suç-suçlu ve topluma karşı yaklaşımlarındaki değişimi anlayabilmektir. Örneklem grubunu oluşturan evden hırsızlık suçu mağdurlarının; daha çok genç ve orta yaş grubunda yer aldığı, öğrenim durumları ve ekonomik düzeylerinin yüksek seviyede olduğu, çoğunun apartmanlarda ve zemin kat- ilk katlardaki evlerde ikamet ettiği, çoğunun aile yapısının çekirdek aile yapısında olduğu,sosyal güvencelerinin bulunduğu anlaşılmıştır.

Hırsızlık mağdurlarının yakın çevresinde ve akrabalarında da suç mağdurlarının bulunduğu, birçoğunun daha önce de suç mağduru olduğu, çevreyle olan ilişkilerinde kopuklukların olduğu, çoğunda suç korkusunun oluştuğu veya var olan suç korkusunun arttığı görülmüştür. Çoğunun psikolojik yardım almaya ihtiyacı olduğunu düşündüğü halde yardım almadığı anlaşılmaktadır.Bunun suç korkusunun atlatılması anlamında büyük bir eksik olduğu düşüncesindeyim.Mağdurların çoğunun suç ve cezası ile ilgili suç sonrası bilinçlendiği, suç sonrası tedbirlerin alındığı da araştırmamızda elde edilen veriler ışığında ulaşılan sonuçlardır.

ANAHTAR KELİMELER: Suç, Suçlu,Evden Hırsızlık, Hırsız, Mağdur,Suçun Mağdura Etkileri.

ABSTRACT

The study titled “Social Anthropological Examination of Housebreaking Victims in Mersin ” is a field research.

According to the statistics carried out for erime investigations, Mersin is taking its place on the top of list of Turkish cities in terms of crimes and offenses committed. Due to being a fast developing province, Mersin receives a large number of immigrants. However, the inefficiency of employment inereases the inclination to commit crimes. Social depersonalizations are inereasing and lack of social liability is emerging. it is a known fact that this depersonalization is inereasing along with the urbanization and it is not a specific situation to Mersin . However, the results of these negations have begun to be realized day by day as a fast growing phenomenon in Mersin .

The objeetive of the research is to provide capability of understanding of theft and particularly the housebreaking offense which is the most commonly committed, individuals who are victims of housebreaking erime and their the socio-cultural and economic specifications, crime-criminal and the changes of the approaches toward the society. The victims of housebreaking offense constituting the sampling group; is mostly young and middle age group, their educational status and economic level are high, who mostly reşide in apartment buildings and ground floors, whose family strueture is a nuclear family and have social security.

Theft victims have erime victims around them and among their relatives, most of them had already been victims of previously committed erime, who have disconneetion of relations with their environment, most of them have erime fears or inerease in their already existing erime fears. Although most of them are thought to need psychological assistance, it is coneluded that they do not receive this assistance. Therefore, I believe that this is a big shorteoming in terms of getting rid of erime fear. The fact that most of the victims become conscious and aware of the erime and punishment in the post-offense stage and take pos-offense measures are the results we have obtained under the light of data we attained from our research.

KEYWORDS: Crime, Criminal, Housebreaking, Thief, Victim, Crime Impacts on Victim.

1.BÖLÜM
1.KONU,SORUN,AMAÇ,VARSAYIMLAR KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

1.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Hırsızlık suçu, başkasına ait taşınır malı sahibinin rızası dışında faydalanmak amacıyla bulunduğu yerden alarak hakimiyet sahası dışına çıkarmak olarak tanımlanan bir kavramdır.Bu hırsızlık eyleminin kişilerin ikamet ettikleri evlerinden olması durumu 'evlerden hırsızlık' şeklinde farklı bir başlık altında incelenmektedir.Araştırmanın konusu,Mersin İl Merkezinde işlenen evlerden hırsızlık suçu mağdurlarının,sosyo-kültürel durumlarının, niteliklerinin, suçla ve suçlu ile ilgili algılarının, bu algıların mağduriyet öncesi ve sonrası değişimlerinin, hırsızlık suçu ile ilgili değerlendirmelerinin, tutumlarının ve en önemlisi yaşadıkları mağduriyet karşısında değer yargılarındaki ve güven duygusundaki değişimin tespit ve analizini içermektedir.

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Hızlı bir değişme süreci yaşayan toplumumuzda, suç probleminin bilimsel yönden incelenmesi ve suça neden olan etkenlerin belirlenmesi en azından, ilgili kurumlar tarafından gerekli önlemlerin alınmasını kolaylaştırarak suçun batı toplumlarındaki boyutlara ulaşmasını büyük ölçüde engelleyebilecektir (İçli, 1992: 1).

Suçluluğun neden bazı sosyal yapılarda diğerlerinden daha sık işlendiği, hangi sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarda, hangi tür sosyal ilişkilerin hakim olduğu yapılarda suçluluğun arttığı yada azaldığı, kısaca sosyal yapı içinde kişileri suça iten nedenler ancak bu konuyu kapsayan detaylı bilimsel analizlerin periyodik olarak yapılması ile büyük ölçüde açığa çıkartılabilir (İçli, 1992: 2).

Toplumsal sorunlardan olan suç sosyolojik açıdan incelenmesi gerektiği gibi her suç çeşidi de kendi içerisinde sosyolojik ve antropololojik açıdan incelenmelidir. Adam öldürme suçuna neden olan sosyolojik etkenler farklı iken hırsızlık suçu ile ilgili etkenler farklılık arz edebilir. Bundan dolayı özellik arz eden suçların ayrı ayrı sosyolojik ve antropolojik açıdan incelenmesi bu toplumsal sorun için üretilecek çözüm önerileri için önemlidir.

Hırsızlık suçu çabuk öğrenilen bir fırsat suçudur. Bundan dolayı çocuklar tarafından sıkça işlenen, büyükler tarafından kolayca icra edilen, bir gelir elde etme yoludur. Kriminal kariyere sahip bireylere bakıldığında suç işlemeye hırsızlık suçları ile başladıkları daha sonra profesyonelleşerek daha nitelikli suçlar işledikleri görülmüştür.

Türkiye genelinde hırsızlık çeşitleri içerisinde en çok işlenen mala karsı suç türü "Evden Hırsızlık" tır.(Asayiş Daire Başkanlığı, 2006 Yılı Faaliyet Raporu) Mersin İli 1990'lardan sonra hızla göç almış ve nüfusu önemli ölçüde artmıştır.Bu artışı karşılayacak iş imkanlarının olmayışı, hızla yabancılaşan toplumsal yapılanma gibi etkenler suç oranlarının artmasına neden olmuştur. Mersin İl Merkezinde "Evden Hırsızlık" olay sayısında kayda değer bir azalma olmadığı görülmektedir.

Suç ile ilgili yapılan çalışmalarda suçlu odaklı yapılan çalışmaların çokluğu dikkat çekmektedir. Mağdur odaklı çalışmaların suçun toplumsal etkilerinin ne boyutta olduğunun anlaşılması açısından çok önemli olduğu bilinmektedir.Ancak ülkemizde bu anlamda yapılan saha araştırmalarının yetersizliği dikkat çekici ve üzücüdür.

Araştırmanın amacı, hırsızlık suçu türlerinden "Evden Hırsızlık" suçlarının mağduru olan bireylerin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerinin; suçla ve suçlu ile ilgili algılarının, bu algıların mağduriyet öncesi ve sonrası değişimlerinin, hırsızlık suçu ile ilgili değerlendirmelerinin, tutumlarının ve en önemlisi yaşadıkları mağduriyet karşısında değer yargılarındaki ve güven duygusundaki değişimini anket, görüşme,gözlem metotlarını kullanarak ortaya çıkartmak, elde edilen verilerin hırsızlık suçu mağduru bireylere etkilerini ortaya koymaktır.

1.3.ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

1.3.1 Araştırmanın Kapsamı

Sosyal sorunlara, Sosyal Antropolojik olarak yaklaşıldığında atılması gereken ilk adım o sosyal sorunun tanımının yapılmasıdır. Teorik ve uygulamalı olmak üzere iki aşamadan oluşan bu çalışmada da önce suç ve suç ile ilgili kavramlar,mala karşı işlenen suçların ve bunların içinde evlerden hırsızlık olaylarının yeri,mağdur tanımı ve mağduriyetin giderilmesi çalışmaları,suçun önlenmesi çalışmaları,evlerden hırsızlık suçunun önlenmesi için alınacak tedbirler anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci aşamasında, önce araştırmanın niteliği, hipotezleri ve metodu ortaya konulmuş, daha sonra Mersin İl Merkezinde yapılan araştırmanın bulguları istatistiksel tekniklerle değerlendirilmiştir. Bağımlı değişken olan mağdur,suç ve suç sonucu ortaya çıkan olgular ile bağımsız değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni hal, öğrenim durumu, aile, ekonomik durum, yerleşim yeri, göç, kültürel özellikler) arasındaki ilişkiler düz ve çapraz tablolar halinde sunulmuş ve son olarak hipotezler değerlendirilmiştir.

1.3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada önce hazırlık çalışmaları (literatür taraması, problemin ve hipotezlerin belirlenmesi, soru formlarının hazırlanması vb.) ve daha sonra 01.03.2010-24.03.2010 tarihleri arasında 2008 yılı içerisinde Mersin İl Merkezinde Evlerden Hırsızlık suçu mağduru olmuş 112 kişi ile uygulama yapılmıştır. Son olarak rapor (tez) yazımı gerçekleştirilmiştir. Araştırmamız görüşme formlarıyla ve Asayiş Daire Başkanlığı,Mersin Emniyet Müdürlüğü Hırsızlık Büro Amirliği ve İstatistik Büro Amirliği, AKKM Daire Başkanlığı'ndan ulaşabildiğimiz istatistiklerin analiziyle sınırlıdır.

1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Yakın çevre ve akrabalarla ilişkilerdeki kopuklukların evlerden hırsızlık olaylarının artmasında etkili olduğu düşünülebilir.Sosyal dayanışma ve kontrolün yeterli olmadığı toplumlarda suç oranlarının arttığı bilinmektedir.

Evlerden yapılan hırsızlık suçlarında mağdurlarının yaşı,cinsiyeti,medeni hali farklılıklar gösterirken;genellikle orta ve üst sosyo-ekonomik sınıfta yer alan ve genellikle çekirdek aile yapısına sahip olan kişilerdir.

Toplumsal uzaklaşma ve kopmalar suç sonrası gittikçe artmaktadır.Çevreye olan güven daha da azalmakta ve toplumsal dayanışmayı oluşturacak toplumsal ilişkilerin daha da azalmasıyla toplumsal güvenlik mekanizması zayıflamaktadır.

Suç sonrasında mağdurların suç ve cezası ile ilgili ve suça karşı alınması gereken tedbirlerle ilgili bilinçlendiği görülmektedir.Bunda mağdurun tekrar suçla karşılaşma ihtimalinin olduğunu düşünmesinin etkili olduğu söylenebilir.

Evden hırsızlık olayı mağdurda ciddi bir korku yaratmakta ve sonrasında suç korkusunun oluşmasına ya da varolan suç korkusunun artmasına neden olmaktadır.Üstelik suç sonrası bireyler bu korkularını yenmek anlamında yeterli yardımı almamaktadır.

Hırsızlık mağdurlarının olayın yaşanması sırasında ya da yaşandığının anlaşılmasının ardından güvenlik güçlerine hemen haber verilmemesi olayın faillerinin yakalanmamasında etkili bir faktör olarak gösterilebilir.

Hırsızlık daha çok güvenliği olmayan, zemin kat veya ilk katlardaki evleri tercih ettiğinden mağdurlar en çok pencere ve kapılara takılacak demir parmaklıklar ve alarmlarla tedbir almayı tercih etmektedir.

Mağdurlar hırsızlık suçunun cezalarının yetersiz olduğunu düşünmektedir.Bunda yakalanan faillerin yeterince ceza almadıklarını düşünmelerinin de etkili olduğu söylenebilir.

1.5.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi,sosyal antropoloji alanında en çok uygulanan ve temel yöntem olarak kabul gören 'alan araştırması'dır.Alan araştırması genelde betimleyici bir nitelik taşımakta olup araştırılan konu ile ilgili mevcut bilgileri bulmak ve bu bilgilere anlam verilmesine yönelik çalışmaları içermektedir ki,bu özelliği ile açıklayıcı bir nitelik taşımaktadır.Alan araştırmamızın birinci aşamasında,konumuzun genişlemesine incelendiği literatür taraması,ikinci aşamasında ise araştırdığımız konunun çok boyutlu olarak incelenmesine ve ayrıntılarının ortaya çıkarılmasına yönelik yapılan uygulamalı araştırmayı içeren alan çalışması olmuştur.

1.6.ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni,Mersin İl Merkezi sınırları içinde evlerden hırsızlık suçu nedeniyle mağdur olanlardır.Bu amaçla 2008 yılı içerisinde Mersin Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü Hırsızlık Büro Amirliği kayıtlarına geçmiş Mersin'in merkez ilçelerinde gerçekleşmiş evlerden hırsızlık olayları incelenmiştir.Araştırmamızın evreni, 2008 yılı içerisinde Mersin İl Merkezi sınırları içinde gerçekleşen evlerden hırsızlık olayı sayısı 2231'dir. Ancak 2231 olay mağduruyla görüşmemiz mümkün olamadığından, bu büyüklükteki bir evreni %5 hata payı ile temsil edecek olan örnek büyüklüğü Ki-Kare metoduna göre hesaplanmıştır. Temsil için %5 örnek büyüklüğünün yeterli olacağı saptanmış ve her bölgeye ana kütlesindeki kendi oranı doğrultusunda eşit oranda dağıtılmış olan toplam **112** kişiyle görüşme yapılmıştır.

1.7.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmaya kaynak oluşturması ve fikir vermesi amacıyla Suç,Suçlu,Suçla Mücadele,Mağdur,Mağduriyetin Giderilmesi, Mersin'de Suç Oranları gibi araştırmamızın ana temalarıyla ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Çalışmada verilerin toplanmasında kullanılan en önemli araç 'Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Sosyo-Kültürel Durumunun Tespitine Ait Anket Formu' olmuştur.Bu formu oluşturmak için , daha önce benzer konularda yapılmış çalışmalar incelenmiştir.Anketimiz açık,yarı açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşmuştur. İlk bölümde katılımcının demografik,sosyo-kültürel durumu ile ilgili bilgileri,ikinci bölümde ikamet edilen yer ile ilgili görüşleri ile ilgili bilgiler,üçüncü suç ve ceza ile ilgili temel kavramlara yönelik algıları,dördüncü bölümde işlenen suçla ilgili bilgileri,beşinci bölümde sosyal çevre ve güven duygusu ile ilgili bilgiler ,altıncı bölümde katılımcının suç sonrası kişisel ve sosyal yaklaşımındaki değişim ile ilgili görüşler, son bölümde de hırsızlık sonrası alınan tedbirler ele alınmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

1.8.VERİLERİN TOPLANMASI

Verilerin toplanması aşamasında ciddi bir adres araştırması sonucu ulaşılan katılımcılarla görüşülebilmesi için araştırma sorularını katılımcılara iletecek olan çalışmamızda bize yardımcı arkadaşlarımıza gerekli bilgiler verilmiş ve konu ile ilgili dikkat edilmesi gerekenler belirtilmiştir. Görüşmelerin önemli bir kısmı araştırmacı tarafından yüz yüze yapılmıştır.Ancak yapılan görüşmelerde en büyük sorun katılımcıların çoğunun hırsızlık olayını hatırladıklarında bile yaşadıkları tedirginlik nedeniyle görüşmenin kısa sürmesini istemeleri olmuştur.

1.9.VERİLERİN ANALİZİ

Anket uygulamasından elde edilen veriler SPSS 18 for Windows'ta analiz edilmiştir.Analiz aşamasında düz ve çapraz tablolardan en önemlisi görüşmelerdeki izlenimlerden faydalanılmıştır.

2.BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.SUÇ OLGUSU

2.1.1.SUÇ KAVRAMI

Suç, insanoğlunun ilk tarihinden günümüze dek varolan bir sorundur. Toplum,doğa ve birey üçlüsü arasında sayısız ilişkiler vardır. Bireyler, birbirleri ile ilişkide bulunarak grupları, gruplar da toplumu oluşturur.

Toplumlar sürekli değişen canlı beraberliklerdir. Toplumu oluşturan bireyler bu değişmenin içindedirler. Ancak toplumdaki değişmelerin hızı ile bireyin değişme hızı her zaman aynı değildir. Bireyler değişen koşullara her zaman ayak uyduramazlar.Aradaki dengesizlik çeşitli sorunların kaynağını oluşturur. Bu sorunların en önemlilerinden biri de suç olgusudur.

Suç, toplumsal bir olay olduğu için çeşitli bilim dallarının inceleme konusu olmuştur. Her bir bilim dalı kendisine özgü özellikleri sebebiyle değişik bir suç tanımı verir. Hatta, aynı bilim dalında dahi, suç, farklı şekillerde tanımlanabilir. Suçu sosyolojik açıdan ele alan yaklaşımlarda bunu görmek mümkündür. Şu halde, suç kavramını tanımlanmasında ortak bir görüş yoktur.

Suçun en genel tanımını Jhering yapmıştır. Ona göre suç; "toplum halinde yaşama yönelmiş her türlü saldırılardır". Bu tanımlamada geçen "toplum halinde yaşama" ve "her türlü saldırı" deyimlerinin taşıdıkları anlam açıklanmadığı için net bir tanımlama değildir. Konuya psikolojik açıdan yaklaşan Erem'e göre ise suç, kökenleri insan ruhunun derinliklerinden alan bir olayın "eylem" halinde dış dünyaya taşınmasıdır(**Erem** Faruk, 1958:1). Soruna hukuksal açıdan yaklaşan Önder ise suçu; tipe uygun, hukuka aykırı, kusurlu hareket olarak tanımlar(**Önder,**1994:4). Bu tanım suçu, diğer haksız fiillerden

ayırmada kıstas olarak kullanılan suçun unsurlarını (hareket, tipiklik, hukuka aykırılık ve kusurluluk) dikkate aldığı için teknik bir tanımdır.

Ceza hukuku suçu, ceza yasalarının veya hukuk düzeninin ihlali şeklinde tanımlamaktadır. Başka bir ifade ile suç, yasanın cezalandırdığı harekettir. Suç, burada tanımlandığı gibi basit olmayıp karmaşık ve çok yönlü bir olgudur.

Suça, sosyokültürel bağlamda yaklaşan Sutherland'a göre suç üç öğeyi kapsar:a- Bütün gruplar veya grup içinde siyasal bakımdan önemli olan küçük bir alt grup tarafından takdir olunan bir değer b- Toplumun diğer bir parçasını oluşturan küçük grubun, kültürel bakımdan diğer grup ile çatışma halinde bulunması dolayısıyla söz konusu değeri ya hiç takdir etmemesi ya da az takdir etmesi ve böylece o değeri tehlikeye sürüklemesi c- Değeri takdir etmeyenlere karşı usulüne göre uygulanan zorlama yoluna başvurulmasıdır(Dönmezer, 1994:58-59).Sutherland ile aynı suç olgusuna yaklaşan Taft'a göre de, topluma zarar veren hareketlerin neler olduğu ya örf ve adetlerle belirlenmiş ya da grup içinde egemenliği elinde tutanların oluşturduğu modellerle belirlenmiştir.Toplumda yönetsel üstünlüğü olan kesimin koyduğu kuralların çiğnenmesi suç olarak kabul edilmiştir (Dönmezer,1994:59).

Durkheim'e göre suç, normal bir sosyolojik olaydır ve kollektif şuurun açık ve enerji belirten durumlarını ihlal eden fiillerdir. Ona göre suç normal, zorunlu ve yararlıdır (Dönmezer, 1994:63). Normalliği, her toplumda suçun zaten işleniyor olmasına; zorunluluğu, suça sebep veren duyguların bütün ferdi vicdanlarda mevcut oluşuna; yararlı oluşu da,toplumu durgunluktan kurtarmasına bağlamaktadır. Suçun toplum için yararlı olduğu fikri sadece Durkheim'e ait olmayıp başka yazarlarda da görmek mümkündür (Dönmezer, 1994:64).

Yukarıda yer alan farklı görüş ve yorumlara rağmen, açıklamaların tümü,suçun normalden sapan bir davranış olduğunu belirtmeleri bu yaklaşımların ortak yanıdır. Normal olan, toplumsal yaşamda yürürlükte olan kurallara uyum olarak belirmektedir. Kurallara uyumsuzluk ise, normalden sapmaktır.Her toplumda düzeni sağlamak, korumak ve sürdürmek için gerekli kurallar vardır. Bu kurallar, toplu yaşamın ürünü ve onun temelidirler. İnsan kendine kural koyan ve ölçütler yaratan tek canlıdır. Başka bir deyişle insan koyduğu kurallarla kendi kendini sınırlamaktadır. İnsanın yaratmış olduğu bu değerler, simgeler, gelenek,görenek, hukuk, ahlak, din vb. kurallar kültürü oluşturur. Bu kurallar kuşaktan kuşağa aktarılır. Fakat kuralların, yasakların olduğu her yerde kuralı bozma, yasağı çiğneme,doğru olandan sapma eğilimi de vardır. Bu birey-toplum-doğa çatışmasının bir ürünüdür. Birey kendi arzularını, güdülerini doyuma ulaştırmaya çalışırken kimi zaman toplum kuralları ile çatışmaktadır(Yavuzer, 1996:21)

Bu durum çoğu kere suç olgusunu da ortaya çıkarır.Bazı suç türleri de sapma gibi toplumdan topluma veya aynı toplumda zaman süreci içinde görelilik özelliği gösterebilir. Daha açık bir ifade ile, bir toplumda suç sayılan bir fiil başka bir toplumda suç sayılmayabilir. Örneğin, bazı ülkelerde içki yasağı hüküm sürerken, diğer ülkelerde bu serbesttir. Yine bazı ülkelerde, kadınların başı açık dolaşması suç sayılıp cezalandırılırken, çoğu Batı ülkesinde mayo giyerek dolaşmanın cezai bir yaptırıma konu olması bile düşünülmez. Bir fiilin aynı ülkede değişik zamanlarda suç olarak kabul edildiğine dair en

güzel örnek, hukukumuzda gebeliğin belirli bir süre içinde durdurulması gösterilebilir. 1983 yılına kadar gebeliğin durdurulması suç olduğu halde, bu tarihten itibaren ilk on hafta içinde gebeliğin durdurulması suç olmaktan çıkmıştır. (Yavuzer,1996:21)

Ancak, aradan geçen zamana rağmen, her toplumda bazı fiiller suç olma niteliğinde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Örneğin, adam öldürme, hırsızlık gibi fiiller eskiden olduğu gibi, suç olma niteliğini bugün de korumaktadırlar.Suçun göreli olabilme özelliği yanında, toplumdan topluma çeşitliliği ve işleniş sıklığı değiştiği gibi, aynı toplumda da zaman içinde bu iki özellik açısından farklılaşabilir. Sosyal değişme sürecine paralel olarak yeni suç türleri ortaya çıkabileceği gibi, suç sıklığı da artabilir.

2.1.2.SAPMA VE SUÇ

İnsan toplum içinde yaşayan bir varlıktır.Bu nedenle hareketlerini her zaman bazı kurallara göre yönlendirmek durumundadır.Sapma kavramı belli bir toplum ve zaman bölümünde normdan farklılık gösteren davranışla ilgilidir.Kriminoloji açısından sapma,ceza hukuku kurallarına aykırı davranış demektir. Bu çeşit davranış suç ve bu davranışın sorumlusu olan kişi de suçlu olmaktadır.(Yücel,2004:19)

Toplumda şahısların ve grupların toplumsal normlara uymaları önemlidir.Toplum üyelerinin toplumsal normlara uyması sonucunda,toplumun genel amaçlarının ve sosyal fonksiyonun istenen sonuçları meydana gelir.Toplumsal normlara uyum toplum içindeki uyumu ve anlaşmayı arttırır.Aksi halde sistemden sapmalar meydana gelir. Toplumsal normdan sapanlar, toplumun sistemlerinin fonksiyonunu aksatan,karşılıklı sosyal davranışlara zarar veren kişilerdir.(Nirun,1972:410)

Sosyal düzenin sağlanabilmesinde toplumda emir ve yasaklamalar şeklinde yaptırımlar vardır. Kurallar,dinden,örf ve adetlerden,gelenek ve göreneklerden, ahlak ve hukuktan kaynaklanır.Tüm bunlar sosyal düzen kuralları olarak adlandırılır(Şafak,1992:3).

Toplumlar karmaşıklaşmaktadır ve bu beraberinde toplumsal normların uygulanmasını informalden formale dönüştürmektedir.Belirli normlar yasalarda yer alır.Devlet bu yasalarla suçun belirlenmesi ve cezanın tespiti sorumluluğunu yüklenmiş olur.Böylece sapma kavramı her tür norm ihlaline,suç ise yasalarda yasaklanmış olan davranışlara uygulanır (İçli,2007:22).

Toplum düzeninin sağlanabilmesi için toplumda emir ve yasaklamalar seklinde bazı yaptırımlar mevcuttur. Bu kurallar örf ve adetlerden, gelenek ve göreneklerden,ahlak ve hukuktan kaynaklanır. Bu kurallar sosyal düzen kuralları olarak adlandırılır(Şafak,1992:3). Toplum, sosyal kontrol ile şahısların ve grupların sosyal düzen kurallarına uymalarını ister. Toplum üyelerinin bu kurallara uymaları sonucu toplumsal uyum ve anlaşma artar. Aksi halde sistemden sapmalar meydana gelir(Nirun,1972:410).

Toplumların kendi kültürlerine ait örf, adet, gelenek-görenek ve hukuk kurallarına uymayan davranışlara sapmış davranışlar denir. Toplumun davranış kurallarına uymamak ile hukuk kurallarına uymamak farklı derece ve biçimde toplumsal tepki ile karşılanır. Hukuk kurallarına uymamanın yaptırımı yasalarda yazılı olarak belirtilmişken, gelenek-

görenek, örf ve adetlere uymamanın sapma olarak nitelendirilmesi görelidir. Aynı zamanda sapmış davranışa gösterilen tepkinin boyutu farklı sosyal gruplar içerisinde de değişiklik gösterebilir (İçli,1994:1).Bu durum suç türleri için de geçerli olup, suçu oluşturan fiiller de zaman ve ortama göre değişiklik gösterebilirler. Geçmişte suç sayılan davranışlar, zamanla suç olmaktan çıkabileceği gibi sosyal değişim süreci içerisinde yeni suç türleri de ortaya çıkabilir.(Dönmezer,1984:62-63).

Sapma davranışlarının tamamı hukuki anlamda suç teşkil etmez. Nezaket, görgü,terbiye kurallarına, örf ve adetlere, ahlak kurallarına aykırı fiiller hukuken suç değildirler (Dönmezer,1984:57). Ancak bütün suçlar, ayrıca birer sapmış davranış olarak değerlendirilebilir. Çünkü sosyo-kültürel bilimler, suç teşkil eden davranışları,toplumda yürürlükte olan sosyal normlardan sapış olarak tanımlamaktadırlar. Suçlu,içinde yaşadığı toplumun normları ile kendi kişisel kuvvetleri arasında bir denge kuramamış olan kişidir (Dönmezer,1984:59).

Sapma toplumun genel yapısı içerisinde bulunan bazı sosyal gruplar arasında farklılık gösterebilir. Toplumun yapısı, zaman ve sosyal grup, sapmanın temel belirleyicileridir. Örneğin günümüzde Türkiye' de yaşanmakta olan, geleneksel tarım toplumlarında ailenin onurunun korunmasına yönelik adam öldürme bir görevdir. Bu görevin yerine getirilmesi toplumsal bir zorunluluk olarak görülmektedir (Bahar,2005:126).

Sapma insanların kişilik yapılarına bağlıdır ancak suç, tarihi süreç içerisinde şekillenen kanunlarda kendisini gösterir. Suç da sapmış bir davranıştır ancak kanun koyucu tarafından sapmış davranışlar arasından seçilmiş ve ceza yaptırımı ile biçimlendirilmiş (Dönmezer,1984:59) politik süreçlere dayanan yasal bir kavramdır.Yani bir toplum, zaman içerisinde suçun tanım ve kapsamını değiştirebilir. Bu durum yasa ile tanımlanmış davranışı ortadan kaldırmaz ancak bir ölçüye kadar suçlu statüleri değiştiği için davranışın kriminolojik tanımının da değişmesi gerekir. Bu kapsamda suçun katı bir şekilde bilimsel değil yasal olduğu gerçeğinden hareketle, suç kavramı suçlu davranışının bilimsel incelemesini içerir (İçli,2003:505).

Sapma, bir grubun norm ve değerlerinin başka bir toplumun norm ve değerleriyle uyuşmadığı durumlarda da oluşur. Bir alt kültürün normlarına uyulması halinde diğer alt kültürlere göre sapkın duruma düşülecektir. Gençler ve çocukların arkadaş gruplarının davranış beklentileri ile ebeveynlerinin davranış beklentileri farklıdır. Dolayısıyla ailede sapma olarak belirlenen davranışlar, akran grubunda normal davranışlar olarak kabul görebilir (Bahar,2005:127).

Suç, "topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış, tavır ve harekettir". Tarihsel süreç içerisinde her dönemde topluma zarar veren veya tehlikeli olduğu düşünülen davranışlar kanun koyucular tarafından çıkartılan yasalarca yasaklanmış ve cezalandırılmıştır.(Dönmezer,1984:61). Bu durum suçun evrenselliğini ortaya koymaktadır. Bazı toplumların suçtan arınmış olmaları (crime free), (Ellis ve Walsh,2000:3-4) suçun evrenselliğini ortadan kaldırmaz. Çünkü bunlar dünyanın ücra köselerinde okur yazar olmayan, küçük avcı toplumlarıdır ve şekillendirilmiş suçlu statüleri bulunmamaktadır.

Suçun insanlara verdiği zararların yanında faydalarının da olabileceği düşünülmektedir. Örneğin Durkheim (1933, 1938), suçun sosyal yasam için yararlı ve normal olduğunu beyan etmiştir. Bunun nedenini de, suçun toplumu bir araya getirdiği ve onun ahlaki sınırlarını kuvvetlendirdiği şeklinde açıklamaktadır (Liska ve Warner,1991:1442). Suçlu davranışlar karsısında insanlar, toplumsal düzenin sağlanmasına yönelik dayanışma içine girerler. Bunun sonucu toplumsal bağlar kuvvetlenir. Bu çerçevede suç toplumsal düzeni sağlanmasında, toplumsal normların gelişmesinde olumlu etkiler de yapmaktadır (Bahar,2005:133).

Sosyal bir olgu olarak suç, kuvvet, gelişme, eşitsizlik, insan tabiatı ve ceza sistemleriyle koşullandırılmaktadır. Suçun, bütün toplumlarda yok edilmesi mümkün olamasa da, koşullandırıcı etmenlerin zararlı sonuçları makul düzeye indirgemesi, suçluluğun azalmasında önemli derecede rol oynayabilir (Yücel,1986:32). Suçluluk kapsamında yapılan çalışmaların bu azalmayı kolaylaştırabileceği ve suçun önlenmesi ile ilgili yetkili kurumlara ışık tutabileceğinden söz edilebilir.

2.1.3.SUÇ KAVRAMININ MENŞEİ VE TARİHİ GELİŞİMİ

Devlet müessesi ortaya çıkmadan çok önce de, suça yani belirli hareketlerin yasak fiillerden sayılmalarına ve suçu işleyenlerin çeşitli tepkilere konu olmalarına rastlanmıştır.Tarihte her toplum için belirli hareketlerin yasaklanması ve bunun karşılığında ceza söz konusu olmuştur. Suçlar toplumların sosyal, ekonomik ve manevi şartlarına göre şekillenmiştir(Dönmezer,1994:55)

İnsanlar ilkel devirlerde her şeyde bir ruh ve canlılık görmüş ve belirli fiil ve hareketlerin icra edilebilmesine ilişkin emirleri,tabuların emri saymışlardır. Kötülük yapanları veya yapanları cezalandırmayanları sözü geçen kuvvetlerin ,tabuların şiddetle cezalandıracaklarına ,felaketlere uğrayacaklarına inanılmıştır. Bazı suçlar olduktan sonra ilahlar suçluları hemen cezalandırmadığında toplum müdahale edip kuralı ihlal edeni cezalandırma zorunluluğu hissetmiştir.Böylece toplumun felaketlerden, kıtlıklardan korunabileceği kabul edilmiştir.(Dönmezer,1994:55)

Suç zamanla dini esaslarla tanımlanmaya,topluma zara veren hareketlerin aynı zamanda günah ve Allah'ın iradesine karşı olduğu kabul edilmiştir. Yüzyıllar içinde suç fikri gittikçe laikleşmiş ve zara veren kişi ile toplum arsındaki ilişkileri ilgilendirdiği görüşüne varılmıştır.(Dönmezer,1994:55)

Antik çağda Yunan düşünürü Platon "Kanunlar" adlı eserinde, suçu ruhun bir hastalığı olarak düşünmüş ve bunu üç nedeni olduğunu ileri sürmüştür.Bunlar tutkular,haz arama alışkanlığı ve bilgisizliktir. Aristotales, suç işlemenin nedenlerini, yoksulluk, devrim gibi toplumsal koşullarda bulur.Bu nedenle bazı yazarlar Aristotales'i suç sosyolojisinin kurucusu ve öncüsü saymaktadır.(İlbars,2005)

Hipokrat özellikle beden tipleri ile karakter arasındaki ilişkilere dikkat çekmiştir. Aristo her suçun mutlaka cezalandırılmasını öneren fikirlere sahiptir. Aristo ekonomik

sıkıntılar ve fakirliğin suça neden olduğunu belirtmiştir.Eski Yunan'da suç özellikle teolojik ve fizyolojik açıdan ele alınmıştır.(Polat,2004:33)

Teolojik çağda suç,şeytani bir hareket olarak değerlendirilmiş ve bu düşünce Ortaçağ'a egemen olmuştur.Metafizik çağda suç, akıl sahibi insanın elde edeceği menfaati ve alacağı cezayı değerlendirerek yaptığı seçim olarak kabul edilmiştir. Bu düşünce günümüzde ceza hukukunun temelini oluşturmaktadır. Pozitif çağda suç, gözlem ve deney metodundan faydalanılarak şartların sonucu doğal bir olay olarak açıklanmaktadır.Bu metod 19. yüzyılın sonundan günümüze kadar uygulanmıştır.(Soyaslan,2003:35)

Devletin tekel bir yetkinin sahibi olarak suçları belirlemek ve ceza vermek hakkını elinde tutması,daha doğrusu eline alması ile suç fikri rasyonelleşmiştir.Bu gelişmenin yüzyıllar boyu devam eden insanlık dışı ve dehşet verici uygulamalar sonunda ortaya çıktığı görülmüştür.(Dönmezer,1994:55)

Günümüzdeki Ceza Kanunlarındaki bazı suç tariflerinin kökenini ilkel devirlerde bulmak mümkündür.(Reckless,1955:20)

Suçun insanlık tarihi ile birlikte başladığı söylenebilir.Adem ile Havva'nın ilk çocukları Habil'in kardeşi olan Kabil tarafından öldürülmesi ilk adam öldürme suçu olarak bilinir.(Polat,2004:31)

Orta çağlarda suç şeytani bir davranış ve kötü ruhların teşvikiyle ortaya çıkan bir eylem olarak kabul edilmiştir.Thomas D'Aquin ,suçların çoğunun kökeninde sosyal ihtirasların yattığını,ancak yoksulluğun suça neden oluşturan bir etken olduğunu da ortaya koymuştur. Ekonomik,sosyal ve kültürel hayatın farklılaşmadığı, bireyin toplulukla cemaatvari bir bağ ile sıkı sıkıya bütünleştiği ilkel topluluklarda en büyük suç, topluluğun bu bütünlüğüne yönelik suçlardır.Bu topluluklarda ferdiyet gelişmemiştir.En büyük suç tabuların, özellikle cinsel tabunun bozulması, yani fücurdur.(İlbars,2005)

İlkel topluluklarda işlenen suçlardan biri de cinayet yani kan dökme suçu idi.Bu suçun büyüklüğü de klanın bütünlüğüne verdiği zarardan yani sonuçta klanın sosyal yapısından kaynaklanmaktaydı. İlkel toplumun bu yapısı topluluğu bir bütün olarak öne çıkarmaktaydı.Toplumun birimi de fert değil topluluktur ve topluluğun devam etmesi, sürüp gitmesi o topluluğa dahil olan bütün üyelerin ana kaygısıdır.Toplumun mevcut dengesini sarsabilecek mahiyette olan suçlar en affedilmez suçlar olarak görülmüştür.(İlbars,2005)

Medeni toplum aşamasında dini dünya görüşünün gelişmeye başlamasıyla din adamları sınıfı topluma hakim olmaya başlamıştır.Bu sınıf dini düşünüşün oluşturulmasında ve yorumlanmasında önemli bir rol oynamıştır.Din adamlarının siyasi iktidar sahibi olmaya başlamalarıyla da dini suçlar kavramı ortaya çıkmıştır.(İlbars,2005)

Hristiyanlıkta suç aynı zamanda günahtı. Suçu işleyenin Tanrı'dan özür dilemesi bağışlanmasına neden olabilirdi.Hz. İsa'nın çarmıha götürülürken etrafındakilere diğer suçluları göstererek onlara yardım etmelerini istemesi Kilise'nin suçluya bakışı ve hürriyeti

bağlayıcı cezanın gelişmesi bakımından önemlidir.İslamiyet'te de suç günahtır ve failin cezalandırılması gerekmektedir. Zina,adam öldürme,hırsızlık ve yaralama gibi bazı suçlar doğrudan doğruya Kur'an ve hadisler tarafından düzenlenmiştir (Soyaslan,2003:36).

18. yüzyılın başlangıcından itibaren toplumda suçun,topluma zara veren kişiyle toplum arasındaki ilişkilerde aranması fikri yerleşmiştir.Bazı yazarlar bununla, rasyonel bir suç kavramına yönelindiğini düşünmektedir (Dönmezer,1994:55).

Durkheim'e göre mekanik dayanışmalı toplumlarda bir fiilin suç olarak değerlendirilmesi için, kusurlu fiilin toplum bireyleri arasında esaslı biçimde ortak olan his ve inançları zedelemiş olması gerekir. Cezalandırırcı hukuk kuralları, toplumun bütününü tehdit eden bireylere karşı bir çeşit kefaret aracı görevi yerine getirirler (Topçuoğlu, 1987:67-86).

19. yüzyıla kadar Ceza Hukuku'nda suç, hukuk kuralını ihlal eden bir fiil olarak, suçlu da bu kuralı ihlal eden biri olarak değerlendirilmiş, suçlunun karşı bir kötülüğe maruz kalması ve suç işlemesi muhtemel olan kişilere de örnek olması açısından mutlaka cezalandırılması gerektiği kabul edilmiştir (Soyaslan, 2003:36).

Suçun göreli olabilme özelliği olduğu gibi, toplumdan topluma çeşitliliği ve işleniş sıklığı da değişebilir. Toplumda da suç bu iki özellik açısından farklılaşabilir.Sosyal değişimle birlikte zamanla suç türleri de ortaya çıkabilir ve suç sıklığı da artabilir(İçli,2007:26)

2.1.4.SOSYAL NORM VE SUÇ

2.1.4.1.Sosyal Norm

Sosyal normlar,içinde yaşadığı kültürün ürünüdür ve bu kültürün özelliklerini taşımaktadır.Bugünün kültürü,geçen kuşakların çabalarının ve tecrübelerinin sonucu oluşmuştur.Ancak her geçen kuşakta edinilen bu kültürün değiştiği ve zenginleştiği görülmektedir. Kültür, öğrenme yoluyla nesilden nesile öğrenme yoluyla aktarılan bir geçiştir.Kültür aynı zamanda geleneklerle varlığını sürdürür. İnsan gruptan öğrenebilme yeteneği ile kültürün sürekliliğini sağlar. Kültür öğrenilen tavır ve harekettir. İnsan eğer belirli tarzda hareket ediyorsa bunun nedeni, belirli bir kültür geleneği içine doğmuş ve yetiştirilmiş olmasıdır. İnsanın hareketini, tavırlarını belirleyen şey kültür gelenekleridir. İnsan tavır ve hareketleri kültürün fonksiyonu olmaktadır. Mannheim'a göre, bir toplumun kültürü, çok geniş çapta olmak üzere, o topluma mensup insanların kişiliklerine biçim verir; zira kişilik , kişilere ortak olan ve çocukluktan itibaren elde edilen tecrübelerin de sonucudur (Dönmezer,1976:93)

Kültür, grup hayatında, sosyal ilişkilerde insanların birbirleriyle olan ilgi ve ilişkilerini belirleyen yerleşmiş örnekleridir.Kültür, insanların sosyal ihtiyaçlarının tatminini sistematize etmek için vardır. Kültür bu özellikleriyle grup hayatını düzenlemekte ve grup içinde meydana çıkacak problemlerde çözüm yolları getirmektedir.

Gerçekten toplumun mensupları arasındaki ilişkiler ortaya birtakım meseleler çıkardığı gibi, sosyal grubun varlığını koruma sorunu da birtakım fonksiyonel problemleri ortaya çıkarmaktadır. Kültür tüm bu problemlere çözüm yolları getirmektedir (Dönmezer,1976:99).

Bir toplumun kültürü, geniş ölçüde,normlardan oluşur. Sosyal insanların ve grupların tavır ve hareketleri bazı kurallara ve otoriteyi belirten standartlara göre örgütlenmiştir; bu standart ve kurallara sosyal norm adı verilmektedir. Sosyal normlar, akılda tutulan ve insanların tavır ve hareketlerine sınırlar koyan soyut örneklerdir. Bununla birlikte sosyal normlar, toplumdaki bireylerin, belirli durumlarda ne suretle hareket etmeleri gerektiği hususundaki duygularıyla da ilişkilidir (Dönmezer, 1976;199).

Toplumsal yaşam bireyler, gruplar ve cemaatler arasındaki ilişkilerin düzenli bir biçimde sürdürülebilmesi için bir dizi beklentiyi, kalıp davranışı,işlemi, kaçınmayı ve yasağı gerektirir. Bu tür davranış ve beklentiler sosyal normlar kavramı içinde yer almaktadır. Sosyal normlar düzenleyici ve denetleyici mekanizmaların özlerini oluştururlar.Ayrıca sosyal normlar, sosyal alışkanlıklarda örf,adet,töre,gelenek,görenek ve kanunlara kadar genişleyen bir yelpazeyi içermektedir(Örnek,1997:121)

Karmaşık çağdaş toplum normlar toplumudur. Çağdaş bir toplum özelliğini,başta normların karmaşıklığında bulur. Karmaşık toplumlar da, bütün sosyal örgütlenmeler kendilerine özgü sosyal norm türlerine sahiptirler(Dönmezer,1976:199).

Toplumun varlığını koruyabilmesi için sosyal normları meydana getirmesi ve gerektiğinde değiştirilmesi zorunludur. Bireylerinin belirli sosyal normlara uygun hareket etmedikleri bir insan toplumu yoktur. Toplumlarda ekonomik usuller,cinsel ilişkiler,aile sistemleri,ibadet şekilleri,tüketim ve toplumu ilgilendiren tüm konular belirli normlara göre yürür(Dönmezer,1976;199).

Sosyal norm ve suç ilişkisini incelerken sosyal normlar yazılı(formal) ve yazılı olmayan(informal) normlar olmak üzere iki grupta ele alınacaktır.Sayıca daha az olan toplumlarda bireyler arasında karşılıklı etkileşimden ortaya çıkan ve sözlü veya yazılı bir biçimde ifade edilmeden ilişkilerin kendisinde bulunan davranış kurallarına informal norm denilmektedir. Toplum içinde bireylerin birbirlerine karşı rolleri ve davranışları ya kendilerinden önce varolan veya çoğunlukla beraberliklerinin sonucu doğan informal normlarla belirlenmekte ve sınırlanmaktadır.Bireyler birbirlerine karşılıklı baskı yaparak informal normlara uymayı sağlamaktadır (Eserpek,1981;132)

Grubun informal normlarına uymayan bir üye, olumsuz yaptırım olarak adlandırılan kınama,aşağılanma, dedikodu ve sosyal ilişkilerin tamamen kesilip grup dışı edilme gibi durumlarla normlara uymaya zorlanmaktadır (Eserpek,1981;132).

Birey karmaşıklaşmış ve farklılaşmış sosyal sistemlerde sistemlerde diğer bireylerle ilişkilerini, kendisinden önce varolan ve kendisinden sonra da var olmaya devam edecek formal, yani yazılı ya da sözlü olarak ifade edilen kurallar (yasalar) tümüne uyacak biçimde yönetmek zorundadır. Karmaşıklaşmış sosyal sistemlerdeki ilişkileri yöneten

kurallara formal normlar denilmektedir. Resmi ve yazılı olarak ifadelendirilen bu normlara yasa denilmektedir (Eserpek,1981;133).

Toplumun formal normları, yani yasalar ancak sınırları kesinlikle belirtmiş aksiyonları yasaklamakta ve bu aksiyonlara uyduğu sürece bireysel davranışın diğer yönleriyle ilgilenmektedir. Örneğin formal normlar toplumun üyelerinin çıplak gezmelerini yasaklanmakla birlikte, giyim farkları ve ayrıntılarıyla ilgilenmemektedir.Birey çıplak gezmediği sürece formal normlara uyduğundan, giyimindeki kişisel özellikler formal kontrol mekanizmasını harekete geçirmektedir. Daha az karmaşık küçük yerleşme noktalarında bireysel giyinme biçimleri informal normlarla sınırlandırılmış olup, bu normlara uyum göstermeyen bireyler kamuoyunun alay etme ve kınama gibi tepkileriyle karşılaşmaktadırlar. Formal normlar bireyin kesin bir şekilde yasaklanan belirli bir davranış kalıpları dışındaki tüm sosyal davranışlarını belirleme ve yöneltme iddiasında değildir. Birey yasaklanmayan çok sayıdaki davranış biçimleri arasından seçim yapabilme olanağına sahiptir (Eserpek,1981:133-134).

Daha yoğun ilişkiler sonucu ortaya çıkan informal normlar bireyin yaşamını tümüyle kuşattığında onun bütün davranışlarına yön verme iddiasındadır. İnformal normlar bireye seçme hakkı tanımamakta ve hareket serbestisini kısıtlamaktadır. Türkiye'de laik kanunlar dini görevlerin yerine getirilmesini tamamen bireyin iradesine bırakmıştır. Küçük kentlerde kamuoyunun baskısı, bireyin kanunlar önünde yapmakta tamamen serbest olduğu davranışları kısıtlamaktadır.Böyle bir toplumda yaşamına devam etmek zorunda olan birey Ramazan ayında oruç tutmakta veya toplum içinde tutuyor izlenimini vermeye zorlanmaktadır. Çünkü kamuoyunu tepkileri kınama ve alaydan çok daha şiddetli olabilmektedir(Eserpek,1981:134).

2.1.4.2.Sosyal Norm ve Suç Arasındaki İlişki

Toplumun devamı ve bütünleşmesi, grubu oluşturan insanların sosyal normlara uygun hareket etmelerine bağlıdır. Ancak sosyal normlara uygun hareket etme esas olmakla birlikte ,insanlar sapıcı nitelikteki hareket ve davranışlarda bulunurlar ve normlardan belirli bir ölçüde saparlar.Kriminoloji kanunlarla belirlenen ve ceza müeyyidesi ile karşılanan Hukuk Kurallarından sapıcı nitelikteki insan davranışlarını tüm yönleri ve etkileri ile inceleyen bilim dalıdır (Dönmezer,1994:1).

Kriminoloji bilimine göre bir eylemin suç sayılabilmesi için, o eylemin topluma zarar verdiği ve tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından belirtilmesi gerekir (Dönmezer,1975:45).

Kültür suç kavramının doğduğu bir ortamdır;toplumda bazı davranışların kötü veya suç olarak diğerlerinden ayrılması sonunda suç icat edilmektedir (Gibbens,1966:5).

Toplumda toplumca onaylanan tavır ve hareketler cesaretlendirilmek ve toplumca onaylanmayan fiil ve hareketlerin işlenmesi hususundaki cesareti kırmak amacıyla müeyyideler konulmuştur. Bu müeyyideler halkın inanışlarında, adetlerinde, dinsel ideallerde, kamuoyunda, tabularda, toplumun kanunlarında belirmekte ve eğitim ve telkin suretiyle varlıklarını muhafaza etmektedirler. Suç teşkil eden harekete karşı kanunun

koyduğu cezalarda bu hususta nispeten etkili olmaktadır,fakat bu hareketlerde diğer müeyyideler çok daha önemli olarak etkilidir (Dönmezer,1975:280).Ayrıca bazı durumlarda ceza yasalarında suç sayılan bir davranış biçimi olarak kabul edilebilir ve çeşitli şekillerde cezalandırılır (Dönmezer,1975:281).

Örneğin, zina yapanın yasal cezası ölüm olmadığı halde, bazı köylerimizde bu fiili işleyen kadınların ailesi ya da kocası tarafından ölümle cezalandırıldıkları görülür (İlbars,1973:35).

Kültürün ortaya koyduğu değerler ve bunun karşılığında yerleşen müeyyideler insan fiil ve hareketlerine egemen olmakta ve bu fiil hareketleri tayin etmektedir.Suça oranla işlendiği kültürün karakteristiklerini bilmek önemlidir (Dönmezer,1974:281).

2.1.5.SUÇUN TANIMI

Suç ve suçlu kavramını incelediğimizde, suçun yıllar boyunca çok farklı tanımlarının yapılmış olduğunu görürüz. Çağdaş kriminolojide kriminologlarca suç dört tanımsal baslıkla ve bakış açısıyla incelenmiştir. Bunlar: Yasal, Siyasal,Sosyolojik ve Psikolojik bakış açılarıdır.

Yasal bakış açısından suç; ceza yasalarını ihlal eden insan davranışlarıdır. Yasayı ihlal eden davranış olarak suç fikri Paul W. Tapan gibi kriminologların önceki çalışmalarından çıkmıştır. Tapan, suçu bir savunma veya mazeret olmaksızın ceza yasasının kasıtlı ihlali ve suç ya da kabahat olarak cezalandırılan bir eylem şeklinde tanımlar.

Siyasal bakış açısından suç, yasaya güçlü gruplar tarafından yerleştirilen daha sonra davranışın istenmeyen seçilmiş biçimlerini yasa dışı olarak etiketleyen bir ölçütün sonucudur.

"Sosyo yasal" bakış açısı olarak da adlandırılan sosyolojik bakış açısı suçu bu tabiatta varolan toplumsal sistemin korunması için, baskılanması gereken veya gerekli varsayılan bir antisosyal davranış olarak görür.

Julia Schwendinger ve Herman Schwendinger, daha detaylı bir sosyolojik suç tanımı yapmışlardır. Onlara göre, suç sağlık için zorunlu, beslenme, barınma, tıbbi aç gözlü bireylerden zorlayıcı baskıcı elitlere kadar herkese karsı korunma gibi gereksinimleri ihlal etmeyi içeren her türlü zararlı faaliyet olarak tanımlanır. (İçli,2007:23).

Psikolojik bakış açısından sosyal olarak kötü uyumun bir seklidir. Bu bağlamda suç bir davranış problemidir. Özellikle ceza yasasına karsı olan ve genel olarak kabul edilebilir bir sosyal düzen çerçevesinde sıkıntılara neden olan insan faaliyetidir(İçli,2007:23).

Suç üzerine yapılan çalışmalara bakacak olursak bilim adamları ve akademisyenlerin yaptığı suç tanımlamalarını şu şekilde sıralayabiliriz.

Pozitif hukuk alanında çalışan Teknik Hukuk Okuluna Göre suç, "hukuki nizamın netice olarak ceza terettüp ettiği fiil"dir (Alacakaptan,1970:1). Suç, belli bir yer ve belli bir çağda var olan toplum koşullarının yarattığı bir toplum olayıdır (Alacakaptan,1970:2).

Suç, vicdanı sızlatan ve ahlaka aykırı olan şeylerdir. Suç, ifrat ve tefrit noktasını iyi ayarlayamayarak bir anlamda istikametten sapmaktır (Fındıklı,1997-1998).

Maggiore suçu; "ahlak düzenini ağır bir şekilde bozan ve bu nedenle devletin hoş görmeyeceği ağır bir fiil" olarak tanımlamaktadır (Alacakaptan,1970:2).

Seeling suçu; "anti-sosyal davranışlar yüzünden yasak edilen ve yasaca cezalandırılması gerekli psiko-somatik bir davranış" olarak tanımlamaktadır (Alacakaptan,1970:2).

Burt ise suça yalnızca bir "semptom" gözüyle bakabileceği ve bunun kökeninde de zihin olduğunu, suçluluğun ruhsal bir sorun olarak ele alınması gerektiğini öne sürmüştür(Alacakaptan,1970:2).

Garafalo suçu, tabii suç biçiminde anlayıp her zaman her yerde ortalama bir dürüstlük ve merhamet duygularına saldırıyı ifade eden bir hareket olarak tanımlamaktadır (Alacakaptan,1970:2).

Antolisei' ye göre ise suç, yasa koyucunun inancına göre, Devletin amaçlarına aykırı olan ve yaptırım olarak cezayı gerektiren insan davranışlarıdır (Alacakaptan,1970:3-4).

Taft'ın görüşüne göre de, topluma zarar veren hareketler ya örf ve adetlerce belirlenmiştir yahut grup içinde egemenliği elinde tutanlar, diğer kişilerin, tavır ve hareketleri uydurmaları için modelleri, örnekleri ve bu suretle moral kuralların tümünü tespit ederler; bu kurallara uyanlara sosyal itibar verir, bunları ihlal edenlere söz konusu mevkii reddederler (Dönmezer,1984:59).

Grispigni'nin öncülüğünü yaptığı akım ise (hukuki kurallar koymaya yetkili kimselere göre), topluluğun varlığını ve korumasını imkânsız kılan veya büyük bir tehlikeyle karşı karşıya bırakan hareketlerin suç olduğuna inanmaktadır (Alacakaptan,1970:3).

Hegel'e göre ise suç kısaca, hukukun inkarıdır(Dönmezer,1958:44).

Uğur Alacakaptan ise unsurları ve koşulları dikkate alarak yaptığı tanımlamada "suç, isnat yeteneğine sahip bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icrai veya ihtimali bir hareketin meydana getirdiği yasada yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve müeyyide olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylemdir" der(Alacakaptan,1970:10).

Sulhi Dönmezer ise suçu, topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış ve harekettir, diye tanımlamaktadır (Dönmezer,1984:61).

Kriminologlara göre suçun tarifi çok dardır. Suçun kriminolojik anlamı ile hukuki anlamı birbirleri ile çok örtüşmeseler de özgürlük ve güvenliğin korunması için hukuki bir tanım zorunludur (Soyaslan, 2003:32).

Ceza hukukunun verdiği tanıma göre "suç, yasanın cezalandırdığı harekettir." Oysa suç olgusu böyle tanımlanamayacak kadar karmaşık ve çok yönlüdür(Yavuzer,1990:27). Ayrıca "suçluları suçlu olmayanlardan ayırmanın en kesin yolu suçlu bulunma ve bulunmama işlemidir" seklinde bir sınıflandırmada yapılmıştır. Suç tanımları zamana ve toplumlara göre farklılık gösterebilir. Son yıllarda ortak tanımlar üzerinde birleşilmeye başlanması çalışmaların daha anlaşılır olmasını sağlamıştır (Polat,2004:31)

Suç yasal bir etikettir, belirli bir zaman diliminde toplumun değer sistemiyle tanımlanır. Belli bir zaman diliminde suç sayılan aynı eylem başka bir zaman diliminde suç sayılmayabilir. Suç tanımı aynı zamanda toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Örneğin homoseksüellik İngiltere'de bir kusur olarak görülmezken bundan birkaç yıl önce Hindistan'da kusur olarak görülmekteydi. Başka bir örnek olarak çok eslilik Hindistan Müslümanları için yasalken Hindular için yasal değildir(Rao, 1988: 189).

Suç hakkında yaradılıştan tek olan veya ayırt edilen hiçbir şey yoktur. Birçok davranış biçimi ensest dâhil, evrensel olarak suç sayılmaz. Suç faaliyeti, doğuştan veya sonradan kazanılan özellikleri ile değil, içinde cereyan ettiği sosyal durumlarla tanımlanır. Bir görüşe göre suç, Her toplumda heterojenlik ve sosyal değişmenin karakterize ettiği normal bir fenomendir. Örneğin, cinsel ilişki karı-koca arasında olunca yasaya uygun bir davranış olarak nitelendirilir. Bu tanımlanması gereken fiziksel bir faaliyettir. Oysa aynı faaliyet yasal sistemler tarafından ensest, zina, ırza tecavüz seklinde suç, faaliyeti yapan kişilerde suçlu olarak nitelendirilmiş olabilir (İçli, 2007: 24).

Bir görüşe göre suç, her toplumda heterojenlik ve sosyal değişmenin karakterize ettiği normal bir fenomendir. Böyle bir bakış açısı, Kriminoloji ile ilgilenen sosyologlar üzerinde doğrudan ve dolaylı etki yapmıştır(Wolfgang ve diğerleri, 1970: 2).

Bir davranışın suç olarak nitelendirilebilmesi için, bu davranışın yasada belirtilen tanıma uygun bir yaptırıma bağlı olması gerekir. Bu hareketi yapanın sorumlu olması ona yaptırım uygulanmasıyla ilgilidir. Yani bir kişinin bir eyleminin suç olabilmesi için, yasada belirtilen bazı koşulların varlığı gerekmektedir(Taşkın ve Zengin, 2004: 36).

Fiilin suç olması için kanun koyucu tarafından cezalandırılmış olması gerekir. Bu tarif su soruyu beraberinde getirir. O halde niçin kanun belirli fiilleri ceza müeyyidesi ile karşılamakta diğer fiilleri ise karşılamamaktadır?(Dönmezer,1975:41).

Jhering'e göre suç, toplum halinde yasama şartlarına yönelmiş her türlü saldırılardır. Durkheim'e göre suç, kolektif bilincin kuvvetli ve belirmiş tutumlarını ihlal eden fiillerdir. Stanciu'ya göre ise suç sosyal toplumun çoğunluğu tarafında tehlikeli sayılan ihmal yada icra niteliğinde hareketlerdir. Thomas ve Znaniecky eserlerinde sosyal psikoloji yönünden meseleyi ele almak suretiyle söyle tarif vermektedirler: Suç, kişinin

kendisini mensubu saydığı toplum dayanışması ile çelişki gösteren fiildir(Dönmezer, 1994: 45-47).

Herman ve Schwendiger(1970) suçu tanımlamak için yasal kurallardan çok temel insan haklarını belirleme eğilimindedirler. Bu ikiliye göre suçun tanımı kaçınılmaz olarak politiktir. Devlet tarafından yapılan suç tanımını kabul edenler belli bir devlet, statüko ve hizmet ettiği menfaatlerin isine yarama riskini almış olurlar. Bugün artık devletlerin suç işleyebileceği özellikle işkence ve savaş suçlarında ilk sıralarda yer almaları normal karşılanmaktadır (Polat,2004:32).

O halde suç, tümüyle tanımsal bir faaliyettir. Suç kavramı vardır, çünkü bazı faaliyetler bu şekilde tanımlanmışlardır. Sosyal tepki dışında bu faaliyetler benzer hatta aynı tür davranıştan açıkça ayırt edilemezler. Çünkü 'suç' doğal olarak 'suç olmayan' ile benzerdir. Bir davranış bazı kişiler tarafından bazı durumlarda yapıldığı zaman suçtur, başka kişiler tarafından başka durumlarda yapıldığı zaman suç değildir (Reid, 1982: 76-77).

2.1.6.SUÇLARIN TASNİFİ VE SINIFLANDIRILMASI

Suçlar, faillerin amaçlarına, suç işleme nedenlerine ve toplum tarafından suça karşı gösterilen tepkinin şiddetine göre sınıflandırılmıştır. Faillerin amaçlarına göre suçlar, ekonomik suçlar (serserilik, hırsızlık, zimmete para geçirme, çek ve senet sahtekarlığı, rüşvet suçları), cinsel suçlar (fuhuş, zina ve ırza tecavüz), şiddet suçları (adam öldürme) ve siyasi suçlar (devlet adamlarının suçları,yönetimin idareye ve memurlarına karşı işlediği suçlar) olarak belirlenmektedir. Toplumun gösterdiği tepkinin şiddetine göre sınıflandırıldığında ise, ceza, sınıflamanın temelini teşkil eder. Burada önemli olan herhangi bir davranışa karşı gösterilen tepkinin şiddetidir (Dönmezer,1994:68-69). Suçların tasnifinde bir çok kriter ölçüt olarak ele alınmaktadır(Eren-Toroslu,1994:28-36). Bu kriterler arasında en çok dikkati çeken suçun hukuki konusu kriteridir. Klasik okulun eseri olan bu kritere, ilk defa Beccaria'nın "Suçlar ve Cezalar" adlı eserinde işaret edilmiştir. Sözü edilen yazar, cürümleri ihlal edilen hakkın mahiyetine göre üç kategoriye ayrılmaktadır. Bu kategorilerden birincisi, doğrudan topluma veya toplumu temsil edenlere saldırı niteliğindeki cürümlerden, ikincisi ise vatanın hayatına, malına,şerefine ve haysiyetine saldırı niteliğindeki cürümlerden, üçüncüsü de saadet ve selamet için kanunun emrettiği ve yasakladığı hususlara saldırı niteliğindeki cürümlerden oluşmaktadır (Beccaria,s:251).

Türk Ceza Kanuna göre suçlar "cürüm" ve "kabahat" olmak üzere ikiye ayrılır.Cürümler, toplum içinde ciddi tehlike arz eden, toplumun refah ve düzeni ile ters düşen suçlardır. Kabahatler ise, doğurdukları sonuçlar açısından daha hafif kabul edilen suçlardır(Arslan,1994:124). Cürümler kabahatlerden daha ağır sayılır ve bu nedenle kabahatlerden daha ağır ceza ile cezalandırılan suçlardır. Türk Ceza Kanunun 11. Maddesinde cürüm cezalarına ağır hapis, hapis, ağır para cezası, kamu hizmetlerinden yasaklık öngörürken, kabahat cezalarına ise hafif hapis, hafif para cezası, belirli bir meslek ve sanatın yapılmasını durdurmayı öngörmektedir.

Türk Ceza Kanununa göre suçların tasnifi:
1. Vatana ihanet suçları
1.1 Devletin şahsiyetine karşı suçlar
1.2 Devletin güçlerine karşı suçlar
1.3 Devletin ülkesine ve egemenliğine karşı suçlar
2. Hürriyete karşı suçlar
2.1 Siyasi haklara karşı suçlar
2.2 Kişi hürriyetinden yoksun kılma suçu
2.2.1 Tehdit
2.2.2 Cebir
2.3 Konut dokunulmazlığına karşı suçlar
3. Devlet yönetimine karşı suçlar
3.1 Zimmet ve ihtilas
3.2 İrtikap
3.3 Rüşvet
3.4 Resmi sıfatlara sahip olanlara karşı işlenen suçlar
3.4.1 Makama tecavüz
3.4.2 Heyete tecavüz
4. Adliyeye karşı işlenen suçlar
4.1 Kanunen yerine getirilmesi gereken bir hizmetten kaçmak
4.2 Suç uydurma
4.3 İftira
4.4 Yalan yere yemin etme
4.5 Kendiliğinden hak alma
5. Kamu düzenine karşı suçlar
5.1 Suç işlemeye tahrik
5.1.1 Suç işlemeye doğrudan tahrik
5.1.2 Suç işlemeye dolaylı tahrik
5.2. Suç işlemek için örgüt kurma
6. Kamu güvenine karşı suçlar
6.1 Umumi sahtecilik
6.1.1 Resmi evrakta sahtekarlık
6.1.1.1 Evrakın aslında sahtekarlık
6.1.1.2 Evrakın suretinde sahtekarlık
6.1.1.3 Resmi işlemlerin belgelenmesinde sahtekarlık
6.1.1.4 Fikri sahtecilik
6.1.1.5 Fertlerin resmi evrakta fikri sahteciliği
6.1.2 Özel evrakta sahtecilik
6.2 Sahtecilikle ilgili suçlar
6.2.1 Sahte evrak kullanma
6.2.2 Evrakı yok etmek
7. Kamu esenliğine karşı suçlar
7.1 Uyuşturucu maddeler
7.1.2 Uyuşturucu madde elde etme suçları
7.1.2.1 İmal, ithal ve ihraç suçları
7.1.2.2 Satma, alma, bulundurma suları
7.1.3 Uyuşturucu madde kullanma suçları

8. Genel ahlak ve aile düzenine karşı işlenen suçlar
8.1 Irza geçmek, Irza tasaddi
8.1.1 Irza geçme
8.1.2 Namusa tasaddi
8.1.3 Küçüklerle cinsel ilişki
8.1.4 Evlenme vaadi ile kızlık bozmak
8.1.5 Hayasızca hareketler
8.1.6 Müstehcenlik
8.2 Kaçırmak alıkoymak
8.2.1 Reşit olanın kaçırılması, alı koyulması
8.2.2 Reşit olmayanını kaçırılması, alı koyulması
8.3 Zina
8.3.1 Kadının zinası
8.3.2 Erkeğin zinası
9. Kişiye karşı suçlar
9.1 Kasıtlı adam öldürme
9.1.1 Meşru öldürmeler,
9.1.2 Rızalı öldürmeler
9.2 Kastı aşan adam öldürme
9.3 İntihara katılmak
9.4 Taksirli adam öldürme
9.5 Müessir fiil
9.5.1 Genel müessir fiil
9.5.2 Kasıtlı müessir fiil
9.5.3 Taksirli müessir fiil
9.6 Hakaret sövme
9.7 Özel tahrik
9.8 Karşılıklı tahrik
9.9 Kişiye karşı şiddet kullanılması
10. Mala karşı suçlar
10.1 Başkasının malına zarar verme
10.2 Dolandırıcılık
10.3 Emniyeti suistimal
10.4 Hırsızlık
10.4.1 Basit hırsızlık
10.4.2 Şiddet nedenli hırsızlık
10.4.2.1 Mekan zamandan gelen şiddet nedenleri
10.4.2.2 Kişiye bağlı şiddet nedenleri
10.5 Yağma
10.5.1 Menkul mal yağması
10.5.2 Senet gaspı
10.5.3 Adam kaldırmak

2.1.7.MALA KARSI İŞLENEN SUÇLAR

Bireysel mülkiyet, çağdaş toplumların temel kavramlarından birisini oluşturmaktadır ve bireyin hakları ve otoritesi çerçevesinde korunması gerekli bir hususdur. Bireyler, varlıklarını nasıl sarf edecekleri hususun da serbestçe karar verebilmelidirler. Bu hak kişinin bedensel bütünlüğü derecesinde önemlidir. Günümüz dünyasında bu temel hakkı korumak, huzur ve güvenliği sağlamakla sorumlu olan devlet ve onun organlarının başarılı olup olmadıklarını ölçmede kullanılan kriterlerin basında toplumdaki mal ve can güvenliğinin sağlanıp sağlanamamasıyla ilintili olan mala karsı islenen suç ve suçluluk oranlarındaki artış ve azalış önem kazanmaktadır.Yüksek suç ve suçluluk oranları devletin varlık nedenlerinin sorgulanmasına neden olarak toplumda güvensizlik duygusunun oluşmasına sebep olmaktadır. Bu anlamda devlet ve onun kuvvetlerinin en temel görevi huzur ve güvenliği sağlayıp, halkın mal ve can emniyetini sağlamak ve korumak olduğu gerçeğinden hareketle, mal güvenliğine yönelik gerek bireysel gerek organize nitelikteki suçların önlenmesi, bu suçları isleyen bireyler üzerinde bilimsel çalışmalar yapılmasının önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Mala karsı islenen fiillerle ilgili yaptırımların medeni hukuk yolu ile sağlanması, ceza kanununun istisnai durumlarda müdahale etmesine dayalı olan geleneksel görüş zamanla değişmiş ve mala karsı islenen yeni suç tipleri ceza kanunlarına girmiştir.Modern ceza hukukunun amacı, insanların toplum içinde birlikte yasamalarının asgari şartlarını koruyarak güvenli, sağlıklı ve demokratik bir ortamda yasayabilmelerini temin etmektir.Mala yönelik fiiller deyince, hırsızlık, dolandırıcılık ve yağma suçları akla gelmektedir. Bu fiiller 5237 sayılı Ceza Kanunumuzun 141, 142, 148, 149, 157 ve 158. maddelerinde düzenlenmiştir. Gerek ülkemizde gerek diğer dünya ülkelerinde şehir suçu vasfına haiz olan bu suçlar istatistik çizelgelerinde ilk sırayı almıştır. Bu bölümde mala karsı islenen suçlardan hırsızlık suçunun TCK' da yer alan maddelerine ve hukuki boyutuna değinilecektir.

2.1.7.1.Hırsızlık Suçunun Diğer Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlardan Ayrımı

Hırsızlık suçu kapsamı içerisinde olduğu malvarlığına karşı işlenen diğer suçlarla karıştırılmaktadır. Yağma, güveni kötüye kullanma, mala zarar verme, dolandırıcılık, suç eşyasının satın alınması mal varlığına karşı işlenen diğer suçlardan bazılarıdır.

Hırsızlık suçunda malın sahibinin rızası dışında gizlice alınırken, yağma suçunda kişinin malının alınmasında cebir şiddet uygulanması, güveni kötüye kullanma suçunda mağdurun rızasının olması, dolandırıcılık suçunda mağdurun kandırılması gibi unsurlardan ötürü hırsızlık suçunda ayrılmaktadır.

2.1.7.2. Tarihte Hırsızlık Olgusu

Bir suç ve sapma olgusu olan hırsızlık insanların toplumsal yaşama geçmeleriyle birlikte görülmeye başlanmıştır. Bu suça verilen tepkiler, cezalar toplumdan topluma değişme göstermiştir. Kimi toplumlarda öldürme cezası gibi katı cezalar verilirken, kimi toplumlarda daha hafif cezalar verilmiştir. Geçmiş uygarlıklarda hırsızlık suçuna verilen cezai yaptırımlar gelecek bölümde verilmiştir.

2.1.7.3.Eski Uygarlıklarda Hırsızlık

Roma hukuku ile hırsızlık fiilinin suç sayılması ve bu fiili işleyenlerin cezalandırılması konusunda düzenli hükümler tesis edilmiştir. Roma Hukukunda "Furtum" hırsızlık anlamında kullanılan bir kavramdır. Bir malın veya kullanılmasının veya zilyetliğinin hileli bir şekilde veya kazanç amacıyla elde edilmesidir. Furtum kavramı bugünkü hırsızlık kavramından çok daha geniştir ve ceza hukukundaki emniyeti suiistimal ve ihtilas gibi mala karşı işlenen daha birçok suçu da içine almaktadır (Menekşe, 1998:10).

Eski Çin ve Hint'te hırsızlık, toplumu olumsuz etkileyen önemli suçlardan sayılmış ve cezalandırmaya tabi tutulmuştur. Mesela eski Hint'te hırsızlık yapan kişi, çaldığı malı, mal sahibine katıyla ödettirilmekle cezalandırılmıştır. Yalnız bu ödemeler, hırsızın mensup bulunduğu sosyal sınıfa göre farklılık arz etmiştir. Ayrıca hırsızlık suçundan dolayı sadece suçun faili değil, aynı zamanda devlet de mesul sayılmış, çalınan malların bulunmaması durumunda mağdura malın iadesinden devlet sorumlu tutulmuştur(Akalın,2006: 23).

Sümerler'de, mülkiyet hakkına verilen öneme binaen, hırsızlık suçuna ölümle neticelenen çok ağır cezalar verilmiştir. Ölüm cezasından kurtulmanın tek yolu ise, çalınan malın otuz beş mislini ödemekti (Akalın,2006: 23).

Babiller'in meşhur Hamurabi kanununda; kral veya mabetlerin eşyasını çalanlar, yangın esnasında hırsızlık yapanlar, çocukları ve ehli hayvanları çalanlar hakkında ölüm cezası verilmiştir. Bazı durumlarda suçun faili, çalınan malın on ila otuz misliyle ödetilerek cezalandırılmıştır. Asurlular, İbraniler ve Etilerde de hırsızlık, bir suç kabul edilmiş ve bu suçu işleyenlere çeşitli cezalar verilmiştir. Eski İran hukukunda hırsızlık suçunun faili, eğer suçüstü yakalandıysa, ölüm cezasına çarptırılmıştır. Bazı durumlarda ise hırsız, suçunun ağırlığına göre zincire vurulmuş ve hatta bu hal üzere yıllarca bırakılmıştır. Eski Yunanlılarda hırsızlık suçunda, çalınan malın değeri ve gündüz veya gece çalınması gibi faktörler göz önünde bulundurulmuştur. Eğer çalınan mal elli drahmiden yüksekse ve gündüz çalındıysa fail ölüm cezasına çarptırılmıştır. Eğer bu değerden düşük bir mal çalındıysa fail o zaman para cezasına mahkûm edilmiştir (Akalın, 2006:26).

2.1.7.4.Eski Türk Toplumlarında Hırsızlık Olgusu

Kaynaklarda hakkında pek az bilgi bulunan Eski Türk hukukunda, mesela ilk Türk devletlerinden biri olan Hunlar'da hırsıza sayısı 7 ile 700 arasında değişen sopa cezasıyla cezalandırıldığı, at veya kıymetli bir eşyayı çalanların yahut ikinci kez hırsızlık yapanların öldürüldüğü bilgilerine rastlanır. Moğollarda da suçüstü yakalanan ve suçunu itiraf eden at hırsızlarına ölüm cezası verildiği, hayvandan başka mal çalanların ise beş parmağı kesilerek cezalandırıldığı, cezadan da ancak her parmağı için on baş hayvan fidye vererek kurtulabileceği tarihi kaynaklardan anlaşılmaktadır (Menekşe, 1998:13).

2.1.7.5. Modern Dünyada ve Ülkemizde Hırsızlık Olgusu

XVIII. yüzyıldan sonra Batı'da fikir akımlarının ve hürriyet mücadelesinin açık etkisiyle, biraz da daha önceki dönemlerde görülen ağır ceza uygulamalarının aksine, hırsızlık suçunu daha hafif bir şekilde cezalandırma düşüncesi hakim olmuş ve kanunlarda diğer birçok suç gibi hırsızlığın da prensip itibariyle hapisle cezalandırılması uygulamasına gidilmiştir.

Günümüz ceza hukuku alanında da Batı hukukunu iktibas yoluyla kanunlaştırmaya giden İslam ülkelerinde hırsızlık suçu, Türkiye örneğinde olduğu gibi basit ve nitelikli hırsızlık şeklinde iki kategoriye ayrılmış ve kural olarak hapis cezasıyla cezalandırılmıştır.

2.1.8 HIRSIZLIK KAVRAMI VE HUKUKİ DURUM

Yazılı kanunlar ya da toplumsal meşruiyet düzeyinde mülkiyeti kendine ait olmayan bir nesneyi, izinsizce alıkoyma, kullanma, nesneden menfaat temin etme olarak tanımlanabilir. Yürürlükteki Ceza yasasının 141. maddesi basit hırsızlık fiilini tanımlamaktadır.

MADDE 141. (1) Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı,kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de, taşınır mal sayılır.

Yeni Ceza Kanunumuzda basit hırsızlığı düzenleyen bu maddede hırsızlığın temel şekli tanımlanmıştır. Bu maddeye göre; taşınır malın alınmasının suç oluşturabilmesi için, zilyedinin rızasının bulunmaması gerekir. Zilyet, mal üzerinde başkasına ait fiili egemenliği ifade eden bir kavramdır. Hırsızlık suçunda mal, günlük yasamda ve ilişkilerde herhangi bir ihtiyacın karşılanması için kullanılan şeydir. Rızanın geçerli olması için bulunması gereken koşulların varlığı halinde zilyedin rızası bir hukuka uygunluk nedeni teşkil edecek ve suç oluşmayacaktır.

Hırsızlık suçunun oluşabilmesi için, failin kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla hareket etmesi yeterli olup, bu yarar, maddi veya manevi bir yarar elde etme seklinde olabilir. Bu manada, mal üzerinde zilyetliği bulunanın rızası olmadan, başkasına ait taşınabilir malı, faydalanmak maksadıyla bulunduğu yerden almak hırsızlıktır. Burada malın niteliği ve iktisadi değeri önemli değildir. İktisadi değeri olmayan ancak manevi değeri olan bir hatırada mal tanımı içine girer. Maddi bir varlığının bulunması kaydıyla, katı, sıvı veya gaz biçiminde ki her şey olabilir. Ancak malın taşınabilir olması yani fiilen taşınmasının mümkün olması gerekir. Malın, fail dışında başka bir kişiye ait olması gerekir. Failin, Medeni Hukuk anlamında çalınan şeyin maliki, zilyedi olma sıfatını yitirdiği andan itibaren hırsızlık söz konusu olacaktır. (Erol,2005:695)

Sahipsiz veya sahibi tarafından terk edilmiş mallar üzerinde hırsızlık suçu islenemez.Unutulmuş veya kaybedilmiş mal üzerinde zilyetlik hakkı kalkmayacağı için bu tarz mallar üzerinde islenen fiiller hırsızlık suçunu oluşturacaktır. Başka birine ait bir malı

kendinin olduğunu zannederek alan bir kimsenin eylemi hırsızlık suçunu oluşturmaz. (Erol,2005:695)

Maddenin ikinci fıkrasında, ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji taşınır mal sayılmıştır. Buna göre elektrik enerjisi, gazlar, tabii veya suni buharlar da ekonomik değer taşımak kaydıyla hırsızlık suçunun konusunu oluşturabilir.

MADDE 142-(1) Hırsızlık suçunun;

a) Kime ait olursa olsun kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında,

b) Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında,

c) Halkın yararlanmasına sunulmuş ulaşım aracı içinde veya bunların belli yarış ve kalkış yerlerinde bulunan eşya hakkında,

d) Bir afet veya genel bir felaketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında,

e) Adet veya tahsis veya kullanımları gereği açıkta bırakılmış eşya hakkın da,
f)Elektrik enerjisi hakkında, islenmesi halinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2)Suçun;

a) Kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanarak,

b) Elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle,

c) Doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak,

d) Haksız yere elde bulundurulan veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak suretiyle,

e) Bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle,

f) Tanınmamak için tedbir alarak veya yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınarak,

g) Barınak yerlerinde, sürüde veya açık yerlerde bulunan büyük veya küçükbaş hayvan hakkında, islenmesi halinde, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Suçun, bu fıkranın (b) bendinde belirtilen surette, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olan kimseye karsı islenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranına kadar artırılır.

(3) Suçun, sıvı veya gaz halindeki enerji hakkında ve bunların nakline,islenmesine veya depolanmasına ait tesislerde islenmesi halinde, ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur. Bu fiilin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde islenmesi halinde, on beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Yürürlükte bulunan Ceza Kanunumuzun yukarıda belirtilen 142. maddesi nitelikli hırsızlığa ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Bu maddede hırsızlık suçunun nitelikli halleri üç fıkra halinde düzenlenmiştir. Birinci fıkra altı bent den oluşmaktadır ve cezası basit hırsızlığa göre daha ağırdır. Hırsızlık suçunun nitelikli halleri şikâyete bağlı değildir. Savcılık tarafından re'sen soruşturulacaktır.

Birinci fıkranın (a) bendine göre; hırsızlık suçunun, kime ait olursa olsun, kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya hakkında islenmesi, suçun temel sekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir. Eşyanın kurum ve kuruluş veya ibadet yerine ait bulunması veya buralarda özel muhafaza altına alınmış olması koşulu aranmamıştır. Görevlilerin veya ibadet edenlerin özel eşyası hakkında suçun islenmesi halinde de bu nitelikli unsurun oluşacağı kabul edilmiştir.

Fıkranın (b) bendinde, hırsızlık suçunun herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında işlenmesi, suçun diğer bir nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır. Bu bende yapılan düzenlemeye göre bina ve eklentilere giriş seklinin bir önemi yoktur. ister binanın kapısından ister özel bir beceri ile 3. kattaki penceresinden girilsin fark etmez. Önemli olan suça konu olan malın kilit altında olan bir mal olmasıdır. Ayrıca bina veya eklentileri içerisinde muhafaza altına alınan taşınır mal hakkında işlenmesi durumunda da bu bende göre ceza verilecektir. Bina, başkasının girme hakkı olmadığı, başkalarının girmesine izin verilmediğini gösterecek biçimde dış dünyadan ayrılmış, yanları muhkem surette yapı malzemesi ile örtülmüş üstü kapalı,sabit ya da taşınır yapılardır. Eklenti ise, binaya bağlı olan ve onunla birlikte fonksiyon icra eden yerdir.

Fıkranın (c) bendi ile halkın yararlanmasına sunulmuş ulaşım araçlarında ve bunların belli kalkış ve yarış yerlerinde yani istasyonlarda bulunan eşya korunmaktadır. Bu gibi eşyanın yolcu veya araç personeline ait bulunması gerekli değildir. Aracın umuma tahsisi edilmiş olması zorunludur. Belli bir yöne giden yolcu veya eşya taşıyan araç umuma tahsis edilmiş sayılır. Kargo taşımacılığına konu olan eşyalar yüklenirken, boşaltılırken veya taşınırken çalınırsa yine bu bent ile cezalandırılmalıdır. Suçun oluşabilmesi için eşyanın muhafaza altına alınmış olması şart değildir.

Fıkranın (d) bendinde, hırsızlık suçunun bir afet veya genel bir felaketin meydana getirebileceği zararları önlemek veya hafifletmek maksadıyla hazırlanan eşya hakkında islenmesi, bir nitelikli unsur olarak belirlenmiştir. Eşyanın bulunduğu yerin bir önemi yoktur. Bu madde ile kamu güvenliği korunmak istenmiştir. Suçun oluşması için failin eşyanın bu amaçla hazır tutulduğunu bilmesi ya da anlaması yeterlidir.

Fıkranın (e) bendinde, adet veya tahsis ve kullanım gereği açığa bırakılmış olan eşya hakkında hırsızlık suçunun islenmesi nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir.

Tarlalarda bırakılan tarım araçları, inşaat yerine yığılan malzeme, bu kapsama giren eşyaya örnek olarak gösterilebilir. Bunların çalınmalarında kolaylık bulunması, bu nitelikli halin kabulünde etken olmuştur.

Fıkranın (f) bendine göre, nitelikli hırsızlık suçlarından birisi olan elektrik hırsızlığı ülke genelinde yoğun olarak islenen suçlardan olması, ülkeye yoğun bir ekonomik yük getirmesi nedeni ile basit hırsızlıktan daha ağır yaptırıma tabi tutulmuştur. Burada söz konusu olan elektrik enerjisi devlet tarafından üretilen özel hukuk tüzel kişilikleri aracılığı ile dağıtılan elektrik enerjisidir. Kanunun bu fiili daha ağır cezalandırmasının nedeni ülkemizdeki elektrik kaçaklarının çok fazla olmasından ve ekonomik kayıpların önüne geçebilme gayretinden kaynaklanmaktadır.

İkinci fıkranın (a) bendine göre, hırsızlık suçunun kişinin malını koruyamayacak durumda olmasından veya ölmesinden yararlanılarak islenmesi, suçun temel sekline nazaran daha ağır ceza ile cezalandırılmasını gerektirmektedir. Mağdurun trafik kazası geçirmiş olması, akli veya bedensel bir hastalık veya sakatlıkla malul olması, malını koruyamayacak durumda olmasının örneklerini oluşturmaktadır. Ancak bu bendin uygulanabilmesi için kişinin malını koruyamayacak duruma fail tarafından getirilmemiş olması gerekmektedir.

Fıkranın (b) bendinde, hırsızlığın elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel bir beceriyle işlenmesi hali öngörülmüştür. Bu bendin konulmasındaki amaç büyük şehirlerde çok yaygın olan ve halk arasında kap kaç diye tabir edilen fiili cezalandırmaktır. Uygulamada kap kaç suçu gaspla karıştırılmakta fiil ağır bir şekilde cezalandırılmakta veya basit hırsızlık olarak değerlendirilerek gerekenden az ceza verilmekte idi. Getirilen bu düzenleme ile kargaşaya son verilmiş açıkça kapkaç suçu cezalandırılmıştır. Maddede ayrıca yankesicilik ve şahsi çeviklik sureti ile yapılan hırsızlıklarda kapsam içine alınmıştır. Yankesicilik veya kişisel çeviklik ile islenen hırsızlık halleri bendin kapsamına girdiği gibi, bir hayvanı alıştırmak suretiyle ve ondan yararlanılarak islenen fiiller hakkında da bu bendin uygulanması gerekecektir.

Fıkranın (c) bendinde, hırsızlık suçunun doğal bir afetin veya sosyal olayların meydana getirdiği korku veya kargaşadan yararlanarak islenmesi, bir nitelikli unsur olarak belirlenmiştir. Kişinin içinde bulunduğu bazı durumlar, eşyası üzerindeki koruma ve gözetimini zayıflatabilir ve hatta ortadan kaldırabilir. Bu durumdan yararlanan kişiler hırsızlık eylemini malın sahibinin bulunduğu durum nedeniyle zorlanmadan gerçekleştirebilirler.

Fıkranın (d) bendinde, hırsızlık suçunun haksız yere elde bulundurulan veya taklit anahtarla ya da diğer bir aletle kilit açmak suretiyle işlenmesi, bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Bu nitelikli hal için önemli olan, hırsızlık suçunun kilit açmak suretiyle islenmesidir. Bu fıkradaki suçun oluşabilmesi için mutlaka hırsızlık suçunun kilit açmak sureti ile islenmesi gerekmektedir. Kilidi açan anahtarın sahibinden rızası dışında haksız

yere alınmalı ve fail tarafından kilidi açmada kullanılmalıdır. Kilidin hırsızlık suçunu islemek amacı ile veya hırsızlığa konu olan malları taşımak için açılması gerekir.

Fıkranın (e) bendine göre; hırsızlık suçunun bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle işlenmesi, daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir nitelikli unsur oluşturmaktadır. Metinde geçen bilişim sistemi; verileri toplayıp yerleştirdikten sonra bunları otomatik işlemlere tabi tutma olanağını veren manyetik sistemlerdir.

Fıkranın (f) bendinde; nitelikli hal olarak, hırsızlık suçunun tanınmamak için tedbir alarak veya yetkisi olmadığı halde resmi sıfat takınarak islenmesi öngörülmüştür. Kişi kendisini tanınmayacak hale getirmekle, yakalanmasını önlemek ve böylece cezasız kalmasını sağlamak amacını gütmektedir. Bu bendeki suçun oluşabilmesi için failin maske, takma bıyık, takma sakal takarak veya çeşitli şekillerde yüzünü boyayarak, değişik kıyafetler giyerek suçu islemesi gerekmektedir.

Fıkranın (g) bendine göre; hırsızlık suçunun barınak yerlerinde, sürüde veya açık yerlerde bulunan büyük veya küçükbaş hayvan hakkında islenmesi, daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren nitelikli bir hırsızlık seklini tanımlamakta ve ifade etmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında, hırsızlık suçunun sıvı veya gaz halindeki enerji hakkında ve bunların nakline, islenmesine veya depolanmasına ait tesislerde islenmesi,suçun temel sekline göre daha ağır cezayı gerektiren hal olarak tanımlanmıştır. Ancak, hırsızlık suçunun bu nitelikli seklinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde islenmesi halinde, hapis cezasının yanı sıra adli para cezası öngörülmüştür. Çünkü bu durumda hırsızlık suçunun islenmesi suretiyle uğranılan zararın veya elde edilen yararın miktarını tam olarak belirlemek her zaman mümkün olamamaktadır.

2.1.8.1. Hırsızlık Suçunun Gece İşlenmesi

Bu durum ağırlaştırıcı bir neden olarak TCK' nın 143. maddesiyle kanuna konulmuştur. Gece; güneşin batmasından bir saat sonra ile günesin doğmasından bir saat önceki zaman dilimi arasında geçen süreyi ifade eder ve hırsızlık suçunun gece işlenmesi halinde faile verilecek ceza üçte birine kadar arttırılır.

2.1.8.2. Daha Az Cezayı Gerektiren Hâller

TCK' nın 144. maddesine göre hırsızlık suçunun, paydaş ve elbirliği ile malik olunan mal üzerinde ya da bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın alınması için islenmesi durumunda faile yönelik şikâyet olması durumunda iki aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir. Buradan anlaşılması gereken, taşınır malın üzerinde iştirak veya müşterek mülkiyete sahip kişiler tarafından bu eylemin gerçekleştirmiş olması gerekmektedir.

TCK' nın 145. maddesi hırsızlık konusunu oluşturan malın değerinin az olması durumunda cezada indirim yapılabileceğini veya hâkimin takdir yetkisine göre faile ceza da verilmeyebileceğini hüküm altına almıştır.

2.1.8.3. Kullanma Hırsızlığı

TCK 'nın 146. maddesinde hırsızlık suçuna ilişkin ortak bir hafifletici sebep getirilmiştir. Her tür hırsızlıkta kullanıp zilyede iade etme amacı varsa bu madde fail lehine uygulanmalıdır. Ancak bu suçun oluşabilmesi için failin çaldığı malı belli bir süre kullandıktan sonra geri iade etme amacında olması şarttır ayrıca kullanma süresinin kısa olması gerekmektedir. Bu madde ile ilgili dikkat edilmesi gereken bir hususta eğer çalınan mal suç islemek için kullanılmışsa artık bu maddenin uygulanamayacağıdır.

Yani bu maddenin uygulanabilmesi için çalıntı eşyanın ikinci suçta kullanılmaması gerekmektedir. Kullanma hırsızlığının kovuşturulması şikâyete bağlıdır, fakat çalınan mal suç islenmek için kullanılmış ise kovuşturma re sen yapılacaktır.

2.1.8.4.Zorunluluk Hali

147. madde ile ağır ve acil bir ihtiyacın karşılanması yapılan hırsızlık fiili düzenlenmiştir. Bu suçun oluşabilmesi için öncelikle ağır ve acil bir ihtiyaç olmalı ve hırsızlığın ağır ve acil olan bu ihtiyacı karşılamak için yapılmış olması gerekir. Örneğin, gece vakti açık eczane bulamayan birinin eczanenin camını kırıp gerekli ilaçları alması bu madde kapsamına giren suçu oluşturur.

Ağır ve acil bir ihtiyacın olup olmadığını, malın sırf bu ihtiyacı karşılamak maksadı ile çalınıp çalınmadığını, çalınan mal ile ihtiyaç arasında bir orantısızlığın bulunup bulunmadığını her olayın özelliğini de dikkate alarak hâkim takdir edecektir(Tasdemir-Özkepir, 2005: s.197)

Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin, üstsoy veya altsoyun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinilenin, aynı konutta yaşayan kardeşlerden birinin zararına hırsızlık suçunun işlenmesi halinde ilgili akraba hakkında ceza verilmez (Tasdemir- Özkepir, 2005: s.197).

2.1.9.HIRSIZLIK SUÇLARI

Gerek Dünya genelinde, gerekse de Türkiye de en çok islenen suç olma vasfına haiz olan hırsızlık suçunun kökeni çok eskilere dayanmaktadır. Medeniyetin gelişmesi ile suç isleme imkânları da artmıştır. Artan bu fırsatlar hırsızlık suçunun islenmesi oranını özellikle arttırmıştır. Hırsızlık suçunu açıklamaya yönelik bilimsel çalımsalar daha ziyade yabancı literatürde yoğunlaşmıştır.

Ekonomik suçlar suç işleyenlere finansal getiri sağlayan suçlar olarak tanımlanmaktadır. ABD' de yapılan araştırmalardan çıkan sonuçlara göre bu tarz fiilleri isleyenleri motive eden en önemli unsur elde edilen maddi getiridir. Mala karsı islenen özellikle gençler arasında olmak üzere tüm sınıfsal katmanlarda yaygın olarak görülmektedir. Hırsızlığın tarihi çok eskilere dayanmasına rağmen sosyal hayat ve şehir hayatı geliştikçe hırsızlık olaylarının faillerinin de profesyonelleştiğini görmekteyiz. 18.yy. sonlarına doğru ABD' de profesyonelleşme eğilimi gösteren hırsız grupları özellikle büyük şehirlerde faaliyette bulunmuş, faaliyette bulundukları bu yerlerde kendilerini korumak ve daha güçlü olmak için çeteleşme yoluna gitmişlerdir. Bu sayede yasa dışı faaliyette bulunanlar arasında oluşturulan döngü sayesinde çalınan malzemelerin elden çıkartılması ve maddi değere dönüştürülmesi kolaylaşmıştır(Siegel, , 2003: s.364).

Mala yönelik suçların fail açısından birçok riski olmasına rağmen, para sağlama ve heyecanın yanında suçlulara sunduğu başka ödüllerde bulunmaktadır. Bir hırsız işini iyi yapmaktan dolayı tatmin olur ve kendisinin efendisi olduğunu hissederek çalışmamanın hazzını duyar. Özellikle eğitim düzeyi düşük ve becerisi az olanlara iş bulup çalışmak yerine, mala yönelik suç işleyerek getiri elde etmek daha rasyonel gelir. Conklin, mala karsı işlenen suçların ve yasaları ihlal etme yollarının bireylerin bulunduğu sosyal çevreden öğrenildiğini ileri sürmüştür(Conklin, 1989: s. 297)

Kentucky' de mala yönelik suçlarla ilgili yapılan bir çalışma aynı konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalara benzer sonuçlar elde etmiştir. Bu sonuçlara göre,yoksulluk düzeyi, turizm düzeyi, polisin varlığı, işsizlik ve yakalanma oranı gibi faktörlerin hepsinin mala karsı suç oranlarını etkilediği ortaya konmuştur. Ancak ekonomik belirleyicilerin suçlu davranışı ve suç oranlarını açıklamada tek basına yeterli kalmayacağı vurgulanmıştır. Konuya issizlik üzerinden yaklaşarak yapılan araştırmalarda, toplumda issiz ve yoksul bireylere karsı sert ve saldırganca bir sosyal kontrol uygulandığını ve bu değişkenin tutuklanma oranlarını önemli ölçüde etkilediği belirtilmektedir(İçli, 2004: s. 209)

Cantar ve Land, mala karsı suçlar ve issizlik ilişkisini inceledikleri araştırmasında bu iki değişken arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.İşsizliğin üretim ve tüketim faaliyetlerinde azalmaya yol açtığını, dolayısıyla kişilerin mallarını, eşyalarını daha iyi koruduklarını vurgulayarak bu durumun mala karsı suç işleme olasılığını azalttığını ileri sürmektedir. İçli, 2004: s. 210)

Hırsızlık suçu işlemiş bireyler üzerinde yapılan bilimsel bir araştırmada bireylere işlemiş oldukları fiiller ile ilgili, bu suçu işlemedeki amaçları,planlamanın nasıl yapıldığı, suç isleme kararının nasıl alındığı, suçun hangi şartlar altında işlendiği, suçun islenmesi sırasında alınan tedbirler, suç islendikten sonra kaçmak için tedbir alınıp alınmadığı,

yardımcıları, risk hakkındaki tahminleri ve suçtan elde etmeyi düşündükleri kazanç konularıyla ilgili sorular yöneltilmiştir.

Neden hırsızlık suçu işledin sorusuna verilen cevaplar, özenti, ihtiyaç ve mağdurların dikkatsizliği üzerinde yoğunlaşmıştır.Hırsızlık fiili isleme kararını verme sebebi olarak ise, %29 alışkanlık haline getirmiş olma, %35 fırsat doğduğu için işlemiş olma, %12 alkol ve uyuşturucu aldıktan sonra isleme, %16 suç ortağının teşvikiyle suç işlediğini belirtmiştir.

Niçin başka bir suç değil de hırsızlık sorusuna verilen cevaplar ise; %32 cevap vermek istememiş, %16 suç ortağının teşvikiyle, %16 belli bir eşyaya sahip olma güdüsüyle, %16 fırsat doğduğu için ve kaçması kolay olduğu için bu suçu işlediğini belirtmiştir.

Planlama ile ilgili sorulara ise; %22 önceden planlayarak, %78 herhangi bir plan yapmadan bu suçu işlediğini, suçu isleme anının tespitinin nasıl yapıldığına ilişkin soruya ise; %25 önceden bilerek, %6 ortağı tarafından belirlenen zamanda, %67 uygun bir eşya ve ortam görünce aniden karar verdiğini belirtmiştir.Çalınacak objenin seçimi konusundaki sorulara ise; %51 kolay taşınacak değerli eşyalar olması gerektiğini, oto hırsızlığı olaylarını işleyenler ise uzmanlaştıkları belli marka otoları seçtiklerini belirtmiştir.Beklenti açısından sorulan sorulara verilen cevaplarda ise %67 belli bir şey için yaptığını, %14 satmak için çaldığını beyan etmiştir. Risk konusundaki düşünceleri sorulunca, failler olayların %22'sinde yakalanacağını hiç düşünmediğini, %78'inde ise cezayı hiç hesaplamadığını ifade etmiştir.(Asayiş Daire Başkanlığı, *Mala Karsı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri*, A.D.B Yayın No:8, Adım Ajans, s: 70-71)

2.1.9.1. Modern Hırsızlar

Her yıl işlenen milyonlarca hırsızlık olayının failleri üzerinde yapılan araştırmalar, bu şahısların uygun fırsatlar ele geçirdikçe bu fiilleri isleyen fırsat suçluları olduğunu ortaya koymuştur. Fırsat suçlularının yanında bu işi meslek haline getiren ve profesyonelce yapanlar da oldukça fazla sayıdadır. Hırsızlık yapanları a) Fırsat Suçluları, b) Profesyoneller olarak iki ana gruba ayırabiliriz.

2.1.9.1.1. Fırsat Suçluları

Kriminoloji bilimiyle uğraşan bilim adamları mala karşı suç işleyenlerin büyük bir çoğunluğunun bu fiilleri planlamadan, gelişigüzel hareket ettiklerini ileri sürseler de bu konuda tam bir fikir birliği sağlanamamıştır. İşlenen bir çok hırsızlık suçu mağdurlar tarafından polise bildirilmediği için kayıt altına alınmamaktadır. Mala karsı islenen suçların çoğunluğu okul çağında ve suçlu kariyerinin başlangıcında olan gençler tarafından gerçekleştirilmektedir (Shover, 1996:S:46-48).

Fırsata dayalı hırsızlıklar, uygun bir fırsatın ve durumun suçluya tanınmasıyla işlenen suç tipleridir. Bu fırsatlar toplumun tüm sınıflarına tanınmaktadır. Ancak toplumsal yapıda üst sınıfa mensup olanlar daha fazla getiri imkanı olan suçları işlemeye daha yakın

ve diğer sınıflara göre fırsat açısından daha şanslıdırlar. Bu nedenden dolayı alt sınıflara ait suçlu bireyler sokak suçları olarak adlandırılan adi suçları özellikle hırsızlık, daha yoğun olarak işlerler. Fırsata dayalı hırsızlıkları psikolojik, maddi getiri ve sosyal faktörlerin yanında akran grubunun baskıları da etkilemektedir. Uygun fırsatı buldukça hırsızlık fiili işleyenler profesyonel olmadıkları gibi bu işi meslek olarak yapmazlar ayrıca günlük aktivitelerini suç işleme üzerine kurmadıkları gibi suç islemeyi bir hayat tarzı haline getirmezler. Kendilerine neden bu suçları işledikleri sorulduğunda çoğu zaman alınan cevap zorunlu temel ihtiyaçların karşılanması için olmaktadır. En önemlisi de, suçlu hayata kuvvetli bağlarla bağlı olmadıkları için adalet sisteminin vereceği cezalarla ıslah olma ve yasalara uymaya yönelik terapilere olumlu cevap verme ihtimali yüksektir. Shover, 1996: S.49-50)

2.1.9.1.2. Profesyonel Hırsızlar

Fırsata dayalı olarak hırsızlık işleyenlerin aksine profesyoneller gelirlerinin büyük bir kısmını hırsızlığa ve suça dayalı yasa dışı islerden elde ederler.Neal Shover'a göre profesyonel hırsızlar 20. yy başlarında etkin olmaya başlamışlardır. Gelişen teknoloji ve artan güvenlik tedbirleri bu kişiler için ciddi risk oluşturmuştur. Ancak işlerini profesyonelce yapanlar teknolojinin getirdiği tedbirlere karşı zaman zaman çıkış yolu bulabilmişlerdir. İşte bunlar gerçek profesyonellerdir(Shover, 1996: S.50)

20. yy. ilk çeyreğinde profesyonel bir hırsızın davranış sistemini anlatan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda bir kişinin nasıl profesyonel bir hırsız olabileceği üzerinde durulmuştur. İlk aşama kişinin bu işi kabullenmesiyle başlamaktadır. Kabullenme aşamasından sonra bu işleri profesyonelce yapanlar tarafından kabullenilme aşaması gelmektedir. Bu iki aşamayı geçen kişi profesyonelliğin olgunlaşması ve uygulama aşamalarına geçerek süreci devam ettirmektedir (Berlow, 1996: s.155)

Bu gruba giren bireylerin amacı, tecrübeli olanlardan daha fazla yöntem ve teknik öğrenerek kendilerini geliştirmek, daha az yakalanma riskiyle daha fazla getiri elde etmek olmaktadır. Sayıları oldukça az olmasına rağmen topluma büyük maddi zararın yanında en büyük sosyal yarayı profesyoneller vermektedir. Genellikle çeteleşerek ve gruplaşarak faaliyette bulunmaktadırlar. Aile olarak suçlu hayatı seçenlerde genç aile bireyleri, aile büyüklerinin ve yaşlıların etkisi altındadır. Ailenin uyguladığı ve bildiği hırsızlık yöntemleri büyükler tarafından genç kuşaklara aktarılır.Genç çete mensubu hırsızlar evlendikleri veya yasal bir ise yöneldikleri zamana kadar hırsızlık faaliyetlerine devam etmektedirler. Genç hırsızlar yeni teknik ve uzmanlık gerektiren hırsızlıkları öğrenmeleri amacıyla kabul edildiği grup tarafından küçük ve önemsiz suçlardan az bir süre cezaevine sokulmaktadır. Bunu yapmaktaki amaç profesyonelliğe ve uzmanlaşmaya geçişi hızlandırmaktır(Shover, 1996: S.51-52).

Genç hırsızlar becerilerini uygulama esnasında pekiştirmektedir. Cezaevinde ve bağlı bulunduğu gruptan öğrendiklerini uygulamaya koyacakları ve kendilerini sınayacakları tek yer uygulama sahasıdır. Profesyonellerle devamlı iletişim kurmak ve onların bulunduğu çevrede bulunmak bu islerde ilerlemek isteyen genç hırsızlara küçük

yerlerden ve evlerden değil de, alınan riske değecek büyük yerlerden değerli eşyalar çalmanın önemli olduğu öğretir. Profesyonellerle işbirliği yapmanın sonucunda profesyonel kardeşlik duygusu denilen, bu grupları bağlayan ve bu gruplara özgü suçlu alt kültürü oluşur. Bu duygusal ilişkinin temelini en ağır şartlarda bile ortaklarını ihbar etmeme oluşturur.

Profesyonel hırsız grubu, zamanının büyük bir kısmını paylaşılan veya bölüşülen bölgede geçirir. Bu bölgeden kendilerine yönelik bir risk ortaya çıkmadığı ve daha iyi bir bölge bulunmadığı sürece ayrılmazlar. Eğer bir hırsız bölgesinde zirveye ulaşmışsa bu durum ayrılma zamanının geldiğinin bir göstergesidir. Profesyonellerin statülerini belirleyen başlıca unsurları;

1. Meşgul olunan hırsızlık türü,

2. Bireysel yetenek ve teknik bilgi,

3. Bireysel bazda sağlanan basarı,

4. Yasadışı islerle uğraşanlarla kurduğu kuvvetli bağlantılar,

5. Gruba bağlılık,

6. Çok sayıda suç islemesine rağmen az sayıda suçtan yakalanıp mahkûm olma, olarak sıralayabiliriz.

Profesyoneller arasındaki hiyerarşide özel yeteneklere sahip bireylerin diğerlerinden belirgin olarak üstün olduklarını ortaya koymuştur. ABD' de yapılan bir araştırma profesyonel hırsızları amatörlerden ayıran unsurların, profesyonellerin dişlerini fırçalayan, trafik kurallarına uyan, ekonomi ve politika ile ilgilenen bireyler olduğunu ortaya koymuştur. Bu bireylerin bir yanları sosyal hayatla uyumlu bir yaşantı sürmekte iken, diğer yanları kriminal suçlu yaşama ayak uydurmuş her an tutuklanma riski ile karşı karşıya olan bir hayat tarzını yansıtmaktadır(Berlow, 1996: s.155).

İşini iyi yapan hırsızlar hırsızlık işlerinde kadınlara yer vermezler. Tecrübeli hırsız üzerinde yapılan bir araştırmada bu kişilere göre başarılı bir hırsız; fiziksel olarak güçlü, cesaretli, gerektiği zaman agresif olabilen, sakin olmayı en zor anlarda bile başarabilen, kadınlara işlerinde mümkün olduğunca yer vermeyen kişidir.

Cezaevinde aynı koğuşta kalan tecrübeli hırsızların, genç ve tecrübesiz hırsızlara yetenek ve becerilerini göstererek öğrettiklerine dair düşünce popüler olsa da, asıl olan arkadaşlık ve samimiyetin neticesinde güvendikleri ve gruba kabul ettikleri kişilerle tecrübelerini paylaştıklarıdır. Cezaevi yaşamı bittikten sonra da bu kişilerle dışarıda grup kurarak ortak olarak çalışırlar.

2.1.8.5. Hırsızlığın Kariyer Basamakları

Teksas' ta aktif olarak hırsızlık yapan 30 kişi üzerinde yapılan bir araştırma da hırsızlık suçu isleyenlerin kariyer basamakları tespit edilmiştir. Bu basamakları söyle sıralayabiliriz.

1. Bir genç önce acemi hırsız olarak işe baslar. Yanında bulunan tecrübelilerden ve eskilerden hırsızlık yöntemleri öğrenirler. Bu eğitimin sonunda çaldığı malzemeleri satacak pazarı bulduğu zaman bu aşama tamamlanmış olur.

2. Uzun seyahatlere çıkarak bu seyahatlerde gezdikleri yerlerde hedef belirleyip, dikkatli ve planlı bir çalışmayla amaçlarına ulaşmak için çalıştıkları aşamadır. Bu aşama hırsızların ünlerini ve namlarını yaymalarını sağlar.

3. Üçüncü aşama ise profesyonel olma aşamasıdır. Bu aşamayı hak edebilmek için ileri hırsızlık yöntemlerini kullanmak ve organize bir şekilde çalışmak gerekmektedir. Teksas'lı hırsızlar bir hırsızlık eylemine girişmeden önce potansiyel risk ve getirileri önceden hesap ettiklerini ancak uyuşturucu krizine girdiklerinde rasyonellikten uzaklaştıklarını beyan etmişlerdir.(Steffensmeier- Terry,1986:56)

2.1.8.6. Profesyonel Hırsızların Etik Kuralları

Hırsızlık işlerinde profesyonel olanların yaşadığı sosyal çevreye ait olan ve genelde suçlu dünyasında genel olarak kabul görmüş uyulması gereken etik kurallar bulunmaktadır. Bu kuralları çiğneyenler çeşitli şekillerde cezalandırılırlar. Kendi aralarında birbirilerine karsı dürüstlük en önemli kuraldır. Diğer önemli bir kural da,hiçbir durum ve şartta polise ihbarda bulunmamak ve bilgi vermemektir. Açgözlü olunmamalı, planlanan şeylerden başka bir şey çalınmamalıdır. Bunun aksi bir davranış amatörlerden beklenen bir davranış tarzıdır. Biz duygusu, profesyoneller arasındaki dayanışmayı sağlayan, grubun kimliğini ve güvenliğini koruyan önemli bir unsurdur.

Berlow'a göre sadakat suçlu dünyasında önemli bir kavram gibi görünse de bu artık eski zamanlara ait bir öğedir. Günümüzde sadakat duygusu suçlu dünyası için kökünden sarsılmıştır. Hatta sadakatin olmadığını bile söyleyebiliriz. Birçok hırsız para,kadın veya başka bir sebeple birbirine zarar vermektedir.Profesyonel hırsızların beklentileri ve değerleri geniş bir bantta yer alır. Bunlar,çalışma usulleri,profesyonellerden ıslah olması gerekenler ile ilgili alınması gereken tedbirler, profesyonel olmayanlarla kurulacak ilişkinin boyutu, ait oldukları dünya da oynadıkları rollere bağlılık, grubun diğer üyelerine sıkıntıya düştükleri durumlarda anında yardım etme, birbirlerine olan borçlarına sadık kalma sayılabilir.

2.1.8.7. Profesyonel Hırsızların Hareket Tarzları

Suçlu dünyasında başarılı olabilmek için genel olarak kabul görmüş kurallara ve yöntemlere bağlı kalmak önemli bir unsurdur. Bu unsurlar kısaca;

1) Soyulacak veya hırsızlık yapılacak yerler, daha önce bilinen, tanınan keşfi yapılmış yerler ve bölgeler olmalıdır.

2) Uyuşturucu satıcıları ve onlara ait evler ve bölgeler favori hedefler arasındadır. Bu şahıslarda ve ikamet ettikleri yerlerde nakit para ve değerli eşya olma ihtimali fazladır. Ayrıca bu şahısların bu durumu polise ihbar etme riskinin düşük olmasının yanında polis tarafından etkili bir araştırmanın yapılma ihtimali de düşüktür. (Berlow, 1996: s.191).

3) Hırsızlık yapılması planlanan yerlerle ilgili olarak, olayı gerçekleştirmeden önce satıcı, boyacı, işçi vb. kimliklerle veya hırsızlık yapılacak yer işyeri ise müşteri olarak ya da belirli bir süre burada veya yakın bir yerde çalışarak bilgi toplanılıp bölge polis ekiplerinin kontrol ettiği saatler saptanır.

4) Yapılan keşif sonunda, hırsızlık yapılması planlanan yerin alarm sistemiyle donatılmış olarak korunması veya kaliteli çelik kapıların kullanılması profesyonelleri fikirlerini fiiliyata geçirmekten alıkoymaz aksine bu tarz yerlerde çalınacak değerli eşyaların ve paranın olma ihtimali daha fazladır.

5) Şehrin özellikle zenginlerin ikamet ettiği veya ekonomik olarak üst düzey insanların alış veriş yaptığı işyerleri seçilir.

6) Çoğu profesyonel hırsız grup halinde hareket eder. Grubun bir kısmı dışarıda kalıp gözcülük yaparken, diğer kısım eve girer. Eve girince ilk iş olarak altın ve para bulmak için yatak odası aranır. Metale duyarlı detektörlerin kullanılması altın vb. değerli metallerin bulunmasını kolaylaştırır. Yatak odasından sonra aranacak yer ise mutfaktır. Birçok kişinin bulunamaz ümidiyle değerli eşyalarını mutfağa koyduğu profesyonel hırsızlar tarafından bilinen bir gerçektir.

7) Hırsızlığın yapıldığı bölgenin polisi tarafından tanınanlar için çalınan malzemeler ile dışarıda dolaşmak riski arttırdığından olay sonrası çalınan eşyalar en seri şekilde daha az riskli grup içinde güvenilir kişilere geçirilmelidir. Bu eşyalarla yakalanmak mahkûm olmak için yeterli bir neden olacağı için en kısa zamanda çalıntı malzemeler elden çıkarılmalıdır.

8) Ele geçen çalıntı malzemeler tüm hırsızlar tarafından daha önceden bilinen ve kararlaştırılan yerlere satılıp elden çıkarılır. Çok az hırsız çaldığı eşyayı kendine ayırır. Genellikle silah ve değerli mücevherleri kendilerine veya sevgililerine ayırırlar. Profesyonellerin çoğu sık sık telefon değiştirerek polisin yapacağı takip ve dinlemeden kurtulmaya çalışır. (Wright- Decker,1994:67)

2.1.10.HIRSIZLIK SUÇUNUN NEDENLERİ

Suç fiilinin meydana gelmesi, biyolojik ve sosyolojik bir varlık olan insana bağlıdır. Bu bağlamda suç işleyen insanı bu davranışa yönelten faktörleri:

a- Kişiye bağlı faktörler
b- Çevreye bağlı faktörler
seklinde iki başlık altında toplamak mümkündür.

2.1.10.1. KİŞİYE BAĞLI FAKTÖRLER

Bireyi suç islemeye yönelten kişisel faktörleri de kendi içinde gruplara ayırmak mümkündür.

2.1.10.1.1. Yaş

İnsan, doğumdan ölümüne kadar birbirini izleyen gelişme aşamalarından geçmektedir. Bu itibarla yaş ile beden gelişmesi ya da değişme aşamaları arasında bir paralellik bulunmaktadır. Suç olgusunun incelenmesinde, önemli değişkenlerden biri de yaş faktörüdür. Çünkü suçluluk oranları ile yaş değişkenleri arasında yakın bir ilişki vardır.

Suça katılımın yaş ile azaldığı görüsü kriminolojinin en eski ve en yaygın benimsenmiş görüşüdür. Bir çok suç türünde, özellikle cinayet, soygun ve ırza geçme gibi ciddi suçların görüldüğü toplumlarda nüfusun suça katılım oranı adolesan ve ilk yetişkinlik dönemlerinde doruk noktasına ulaşıp, daha sonra yaşla birlikte düşme eğilimi göstermektedir. Geleneksel sosyolojik bakış açısı, suç eğilimlerinin genç yas grubunda (13-19) en yüksek değeri bulduğu/aldığı ve yaşın ilerlemesiyle birlikte suç isleme sıklığının bir düşme eğilimi içine girdiğini öngörmektedir(Kızmaz,2005:147-174)

Bu konuda çalışmalar yapan Michael Gottrfedson ve Travis Hirshi'ye göre, suç oranlarında orta ve genç yasta doruk noktasına ulasan bir artış eğilimi vardır. Bu oranlar belirli bir yastan sonra yasam boyu düşmeye devam eder. Suç yaşla azalmakta olup bu azalma sık sık suç işleyenler insanlar içinde geçerlidir. Yine Gottrfredson ve Hirshi'ye göre, insanlar ileri yaslara ulaştıkça fizik güçleri ve hareketliliklerini kaybeder. Böylece suça daha az katılırlar(İçli,2003:221).

Genellikle yaş ve suçluluğa ilişkin olarak iki temel ilişkinin varlığından söz edilmektedir: Suçluluğun en yüksek oranda görüldüğü dönem, yetişkinliğin ilk yılları yada yetişkinlik dönemi olan, 18-25 yaş dönemidir. İkinci temel nokta ise, suçluluğun en yüksek oranda görüldüğü yaşın, farklı koşullarda değişebildiğidir.

Suçlulukta doruk nokta yaş, işlenen suç türü, cinsiyet gibi değişkenler açısından ve ülkeden ülkeye ve zaman içerisinde değişkenlik göstermektedir.İşlenen suç türleri ile yaş durumu arasında da bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Örneğin endüstrileşmiş ülkelerde ev ve dükkan hırsızlığı, araba hırsızlığı ile diğer basit suçlar genellikle gençler tarafından işlenmekte olup "genç suçları" niteliğindedir

(İçli,2003:222).Yani bazı suç türleri belirli yaş gruplarında yoğunlaşmaktadır. Bu da, belirli suç türlerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterdiği anlamına gelmektedir.

Yaş ile suçluluk arasındaki ilişki, yaş grupları itibariyle, diğer herhangi bir insan faaliyetinin cereyan tarzından farklı değildir; anti-sosyal faaliyetlere karşı eğilim okul sıralarında başlamakta, 20-40 yaşları arasında en yüksek sınıra çıkmakta ve ihtiyarlıkta hızla azalmaktadır.

2.1.10.1.2. Cinsiyet

İnsanda ve hemen tüm hayvan türlerinde türün erkek üyeleri kadınlara göre daha saldırgandır. Saldırganlık ve cinsiyetler arasındaki farklılık konusunda yapılan davranışsal gözlemlerde ve araştırmalarda çocukluk döneminde oynanan oyunlardaki şiddet öğesi açısından erkek çocukların daha çok bu tür oyunları tercih ettikleri bulunmuştur. Yetişkin insanlarda yapılan çalışmalarda şiddet suçları ile ilgili istatistikler göz önüne alındığında erkeklerin kadınlara göre daha saldırgan davranışlar gösterdikleri saptanmıştır. Bu farklılıklardan herhangi bir anda kesin olarak sorumlu tutulabilecek belli bir madde izole edilememiştir. Hayvanlar ve insanlar üzerinde yapılan birçok çalışmada ve gözlemde, androjen (erkeklik hormonları) düzeyi ile saldırganlık arasında bağlantı olduğu ortaya çıkmıştır.

Cinsiyet hormonlarının etkisi, özellikle bebek gelişiminin anne karnındaki dönemlerinde daha yoğun olmaktadır. Hayvanlarda bu hormonun daha ana rahmindeyken beynin cinselliğe göre şekillenen alanları üzerine etki ederek saldırgan davranış dağarcığının oluştuğu gösterilmiştir. Diğer yandan kadınlık hormonları örneğin östrojenler, birçok türde kavgacılık davranışını baskılamaktadırlar(Göka, Erol; Türkçapar. M. Hakan, SSK Ankara Hastanesi, spaces.msn.com)

Gerçekten erkekler kadınlara göre çok daha fazla sayıda suç işlemektedirler.Biyolojik faktörler bakımından kadının genellikle az olan fizik gücünün çeşitli bakımlardan onun suçluluğuna etkili olduğu hususunda şüphe yoktur. Bununla birlikte kadınların ve erkeklerin mutaden islemekte bulundukları suçlar arasında da farklar vardır. Kadınlar yapıları itibariyle bazı suçları işleyemezler. Örneğin ırza geçme suçunu kadının işlemesi imkansızdır. Ancak bununla birlikte özellikle batı ülkelerinde kadınların erkeklere oranla daha fazla alkol kullandıkları tespit edilmiştir.

Yine yapılan araştırmalar suçların daha çok genç kadınlar tarafından, hırsızlık suçlarının da işçi kadınlar tarafından işlendiğini göstermiştir.Yine yapılan araştırmalar kadınların fark edilmesi zor, fark edilse bile ihbar ve cezalandırılma olasılığı düşük suçlar işlediklerini ortaya koymuştur. Pollak, bunlar arasında fahişelerin ve hizmetçilerin yaptıkları hırsızlıkları, dükkan hırsızlıklarını,kürtaj ve teşhirciliği saymıştır.(İçli,2004:223)

2.1.9.10.1.3. Irk

Irk ve suç arasında ilişkilerin olduğu iddia edilmekte, suç, ırka ait özelliklerin doğrudan doğruya bir sonucu sayılmaktadır(Dönmezer,1994:113). Bu konuda Hooton bazı Avrupa milletlerinin, belirli suçları olağanüstü çoğunlukta işlediklerini söylemiştir.

İtalyan'ların, adam öldürme suçlarını, İskandinavların cinsiyete karsı saldırı ve sahtekarlık suçlarını, Portekiz, İspanyol ve Meksikalıların ise, yasak silah taşıma suçlarını çok islediklerini söylemiştir. Bu ve benzeri incelemeler sonucunda, Hooton şu sonuca varmıştır: Suç, ırka bağlı değildir; fakat her ırkta biyolojik bakımdan bozuk kimseler vardır ve bunlar işlenen suçların çoğundan sorumludur(Dönmezer,1994:113).

2.1.10.1.4. Zeka

İnsanlar, beden yapısı, zeka, kabiliyet ve kişilik özellikleri bakımından birbirlerinden farklıdırlar. Kişiler arasındaki bu farkların bir bölümü kalıtımdan, bir bölümü de çevreden kaynaklanır. Kalıtım, bazı özelliklerin, anne ve babanın kromozomları yoluyla bir kuşaktan ötekine geçmesidir. Kalıtımla geçen özelliklerin çevre etkinlikleriyle değiştirilemeyeceğine inanılmaktadır. Kalıtım ve çevre şahsı yönlendirir. Onu, zeka, kabiliyet ve şahsiyetiyle diğer fertlerden farklı bir konuma getirir(Erdem, 1993: s. 116).

Zeka; doğru düşünme, olaylar arasında ilişkiler kurabilme ve kendi kendini hesaba çekebilme kabiliyeti olarak tanımlanabileceği gibi, çevreye ve yeni durumlara uyum sağlama yeteneği olarak da tanımlanabilir (Yavuzer, 1988:93)

Zeka geriliği, zihin yeteneklerinin eksik yada yetersiz gelişmesidir. Zihni gerilik, gelişmenin gecikmesi, geri kalması, tamamlanmaması yada anormal bir gelişim sergilemesidir.

H.H. Goddard'a göre, "bütün geri zekalılar suçlu, bütün suçlular geri zekalıdır." Zayıf zekalılık, Mendel yasalarına göre, kuşaktan kuşağa geçer. Geri zekalı olanlar davranışlarının sonuçlarını ve kanunların kapsamını anlayamadıkları için suç işlerler(Yavuzer, 1988:97)

Zeka dereceleri üzerinde yapılmış ilk araştırmalar suçluların hemen hemen yarısında zeka geriliği olduğunu ortaya koymuş, fakat sonradan yapılan araştırmalar bu oranın % 20' ler civarında olduğunu göstermiştir. Sutherland, zeka ile suçluluk arasındaki ilişkinin diğer etmenlerden soyutlanarak belirlenemeyeceğini açıklamıştır(Dönmezer,1994:141).

2.1.10.2. ÇEVREYE BAĞLI FAKTÖRLER

2.1.10.2.1. Fiziki Çevre

Coğrafi durumun ve özellikle iklimin, suçluluk üzerindeki etkileri, kriminolojik yönde istatistik araştırmalara başlanıldığı günlerden itibaren araştırmacıların dikkatini çeken konuların başında gelmiş, özellikle iklim, ısı,atmosfer basınçları, rüzgarlar ve radyasyon gibi çeşitli tabii olayların organizma üzerindeki etkileri üzerinde durulmuş ve bu olayların suçluluğu izah ederken dikkate alınması gerekliliği ileri sürülmüştür(Dönmezer,1994:141).

Montesquieu, ekvatora yaklaştıkça suçluluğun ve kutuplara yaklaştıkça alkollü içki tüketiminin arttığını ileri sürerken, Adolph Quetelet, kişilere karşı işlenen suçların güneyde ve sıcak mevsimlerde arttığını, buna karşılık kuzeyde ve soğuk mevsimlerde mülkiyete karsı işlenen suçların yüksek sayılar gösterdiğini açıklamıştır. Doğaya bakıldığında en basit organizmaların bile yaşamlarını, içinde bulundukları çevreden gelen ve hepsi birer saldırı olarak nitelendirilebilecek etkilere tepki göstererek sürdürdükleri görülmektedir. Bu konuda önemli araştırmalar yapmış olan Selye, karmaşık organizmaların strese, yani çevreden gelen baskılara uyum özelliklerini araştırmıştır. Doğal yasam koşulları içinde gerilime neden olan koşullar (stressors) çeşitli mikroplar ya da ısı, gürültü, ışık gibi çevre koşullarıdır.

2.1.10.2.2. Sosyal Çevre

2.1.10.2.2.1. Gelenekçi Toplum Yapısı

Gelenekçi toplum, nüfusu az ve dolayısıyla üyeleri arasında sıkı ve yakın ilişkilerin yürütülebildiği insan toplumudur. Bu toplum içinde normlar uzun zaman süreleri içinde hemen hemen sabit kalır; kuşaktan kuşağa sosyal normlarda değişme olmaz veya çok yavaş değişen bir seyir takip eder. Gelenekçi toplumda, toplumsal problemler, geleneklerle ve otomatik tutum ve davranışlarla çözümlenir. Normlar eleştirilmez ve sosyal normların doğruluğundan şüphe edilmez. Bu nedenle bu tür toplumlarda normatif bütünleşme çok yüksek derecededir ve grup bütünleşmesi çoklukla üyelerin benzerliğine dayanır(Polat, 2002)

Geleneksel toplumların, günümüzdeki örneğini köyler teşkil eder. Ortak ve genel kabul görmüş bir cemaat ruhuna sahip olma, hemen hemen tek bir meslekî faaliyetin, iktisadî ilgi alanının, mevcudiyeti, karşılıklı ve yüz yüze ilişkilerin hakimiyeti, çok güçlü sosyal kontrol mekanizmalarına sahip olmak gibi özelliklere sahip oluşları, bunları modern toplum dediğimiz şehirleşmiş sosyal yapılardan ayırır.Bunların sosyal organizasyonları şehirlere nazaran oldukça basittir ve gözlemi kolaydır (Yüksel,1988: 21).

Bir köy cemaatinde sosyal kontrol, genel olarak örf ve adetlere, geleneklere ve göreneklere dayanmakta ve halkın kanaat ve inançlarının enformal baskısıyla işlenmektedir. Köyde yaşayan bir fert de köy cemaatinden soyutlanmamak için normlara uygun davranışlarda bulunmak zorundadır. Bu sosyal baskı suç işleme oranını da

azaltmaktadır. Yalnızca köyün coğrafi ve gelenek yapılarına göre belli suçlar işlenmektedir.

2.1.10.2.2.2. Şehirleşme ve Suç

İçinde bulunduğumuz çağın en göze çarpan özelliklerinden biri, yaşadığımız dünyanın gittikçe artan bir şehirleşme süreci içerisine girmiş bulunmasıdır. Şehirleşme sadece bir nüfus hareketi değildir aynı zamanda bir toplumun ekonomik ve sosyal değişimlerinin de en büyük etkenlerinden biridir. Bu bağlamda şehirleşmeyi: "sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye paralel olarak şehir sayısının artması ve şehirlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma oluşturan, insanların davranış ve ilişkilerinde şehirlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi" olarak tanımlamak mümkündür (Keleş,1978:5).

Şehir hayatı sağladığı birçok nimetin yanında kendine has kusurlarda taşır. Bu kusurlardan biride suç konusundadır. Şehirlerde kırsal kesime nazaran çok daha fazla suç işlendiği tüm kriminologlar tarafından kabul edilmektedir. Bilindiği gibi şehirler ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları bakımından köylerden çok daha karmaşık bir yapıya sahiptirler. Şehirler içinde, farklı kültür ve meslek gruplarını, sosyal ve ekonomik sınıfları, çeşitli etnik grupları, çoğu zaman birbiriyle çatışan çeşitli değerlere ve davranış normlarına sahip heterojen bir toplumu barındırırlar.

Dolayısıyla, kültür çatışmaları, çevre kontrolünün zayıf olması, gayri meşru hareketlere açık olması, fiziki yapı itibariyle de suçların kolaylıkla gizlenebilmesi suçun islenmesine neden olmaktadır.

Suç, köylere ve küçük şehirlere nazaran büyük şehirlerde çok daha fazla olarak islenmekte, büyük şehirlerden uzaklaştıkça genel olarak suç oranı düşmektedir. Kırsal bölgelerde ilk defa suç isleyenler yüksek oranda bulundukları halde şehirlerde yüksek tekerrür oranına rastlanmaktadır. Şehirlerde suç isleyenlerin büyük çoğunluğu buralarda doğmayan, sonradan göçenlerden oluşmaktadırlar.

Ayrıca büyük şehir-küçük şehir ve köy suçluluğu nitelik, miktar ve nevi itibariyle de ayrılık göstermektedir. Öyle ki köyde islenmesi eşyanın tabiatı icabı mümkün olmayan bir takım suçlar vardır. Mesela banka bulunmadığı için banka soygunculuğuna ve aynı şekilde çek sahtekarlığına köylerde rastlamak imkansızdır. Şehrin sosyal ve hatta fizik yapısı yüzünden şehirlerde daha fazla suçlar olduğu gibi aynı sebeplerle şehirlerde daha az islenen suçlar da vardır. Genellikle mal aleyhine işlenen suçlara şehirlerde daha fazla rastlanılmaktadır. Uyuşturucu maddelere, kumara ve fuhşa tealluk eden suçlar keza şehirlerde köylere nazaran daha çok islenmektedir. Suçta tekerrür şehirlerde daha fazladır(Urhal,1992:72)

Karmaşık ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı şehirler içerisinde suça yönelik davranışların çok çeşitlilik kazanmasının nedenlerinin başında, işsizlik gelmektedir.

Türkiye'de göç olgusuyla birlikte, kentlerdeki nüfus yığılmalarının artması, iş alanlarının bu nüfusu istihdam etmeye yeterli olmaması, aileleri geçim sıkıntısına

sürüklemekte; bunun doğal sonucu hırsızlık, gasp, ve cinayet alanında suç ve suçlular çoğalmaktadır. Bunların yanı sıra, özellikle paraya düşkün bir zihniyet doğrultusunda yetişen hedonistik kitle, var olanın dışında birtakım zevklere yönelmekte, doyum sağlayabilmek için, kumar, uyuşturucu ve alkole esir olmaktadır. Bu durumda da birtakım suç davranışları ortaya çıkmaktadır.Bunlarla birlikte kentlerde suçların farklı bir şekilde, siyasi ideolojik alanda meydana gelen davranışlardan da doğmaktadır. Gerek partizan, gerek etnik ve gerekse dini alanda bireylerin bir sürtüşmeye girmeleri kitlesel ya da bireysel suçların dogmasına neden olmaktadır.

2.1.10.2.3. Sosyo-Kültürel Yapı

2.1.10.2.3.1. Örf ve Adetler

Adetler, halk tarafından alışılmış, kabul edilmiş ve yaygın olarak uygulanan asırlarca süren davranış şekilleridir. Örfler ise toplum tarafından kabul görmüş ve yaptırım gücü olan davranış şekilleridir. Örf ve adet arasındaki en büyük fark, adetler, örfler gibi toplumun büyük kısmı tarafından kabul edilmemiştir ve yaptırım gücü yoktur. Bu güç, kanun kuvvetinde de olabilir veya kanunun yerini de alabilir (Erkal - Baloğlu ,1997:25-216).

Örf ve adetler sosyal ilişkileri düzenleyen normlardır. Toplumda yapısal ve fonksiyonel bir değere sahiptirler. Örf ve adetsiz bir toplum düşünülemez. Yok edilemeyen örf ve adetler siyasi rejimleri değiştirecek kadar güçlü etkiye sahip olmakla birlikte bazıları bir toplumda yazılı hukuk kurallarını içine alırken, bir kısmı ise, yazısız hukuk içinde görev yerine getirirler (Erkal,1997:14).Örf ve adetler kişiler arasındaki ilişkileri düzenlerken bireyler üzerinde bir tür toplumsal içgüdü oluşturarak onların vicdanlarına hitap etmektedir. Dolayısıyla bireylerin vicdanlarında sorumluluğu iyice isleyerek onları bir tür kendi kendileriyle hesaplaşmaya itmiştir (Yamakoğlu,1986:93). Bu sayede bireylere kazandırılan ilk sorumluluk, yapılan her hareketin haklı-haksız, iyi veya kötü olarak değerlendirilmesidir. Birey buna göre tutum geliştirecek, vicdanından gelen ses, yapılacak hareketin haklı yada haksız olması konusunda kişide bir oto kontrol mekanizması geliştirecektir. Ayrıca, insan davranışlarındaki "adaletli hareket etmek, affedici olmak" gibi nitelikler vurgulanırken, diğer taraftan da "bilgisiz, sözünde durmayan, tembel, iftira eden ve dedikodu yapan" gibi toplumca istenmeyen bazı niteliklere işaret edilmiş olması da örflerin suçu azaltmadaki çabasını ortaya koymaktadır. Bireyler için kötü olanların tanımının dereceli şekilde sayılmasının da suçu önlemeye yönelik olduğunu söyleyenebilir.

Örf ve adetlerin bir başka özelliği de hukuk kurallarının mevcut düzenin işleyişinde yetersiz kaldığı durumlarda meydana gelen boşluğu doldurmasıdır. Ayrıca bazı kavramları sosyal bir kurum şeklinde ifade ederek hukuk kurallarının anlaşılmasına yardımcı olurlar.

2.1.10.2.3.2. İnançlar

Toplumda yaygın bazı inançlar da suç doğurabilir. Meselâ mensup oldukları sınıfların diğerleri tarafından sömürülmekte olduğuna inanan bazı gruplar, egemen ve sömürücü saydıkları sınıf mensuplarına karsı işlenecek her suçu, sınıf mücadelesinin bir tür gereği sayar ve bu inanç altında her türlü suçun işlenmesi hususunda tereddüt göstermezler. Siyasi bazı maksatların elde edilmesi amacıyla hareket eden kişilerin isledikleri suçlarda bu tür bir inancın bir ürünüdür.(Yamakoğlu,1986:94)

2.1.10.2.3.3. Din

İnsanoğlu varoluşundan günümüze kadar, maddi ihtiyaçlarının yanında manevi ihtiyaçlarını da karşılamak için bazı ideolojilerin pesinde koşmuştur. Hangi toplumda yaşarsa yaşasın, bazı dünyevi zevklerden acı veren ayinler yaparak kendilerini alı koymuşlardır. Bu tür davranışların sebebi, ölümsüzlük, tanrı gibi toplumca onaylanmış inanışlardır. Bu tarz fikirleri bireyde oluşturarak davranışlarının düzenlenmesini sağlayan sosyal kurum "din"dir. Din olgusu, bir inançlar sistemi olmanın yanı sıra aynı şekilde bir ibadetler sistemidir.

Din her şeyden önce, bireylerde bir davranış düzenlemesi ve sınırlaması öngörmektedir. Dinin, birey üzerinde belirli ölçülerde bir denetim ve kontrol mekanizması olarak işlev gören yapısı, din olgusu ile suç arasındaki ilişki noktasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, bireyin din ile kurduğu iletişim ve ilişki biçimine ve yoğunluğuna göre, bireyin davranışsal ve değersel yapısı şekillenmekte,denetlenmekte ve yönlendirilmektedir(Kızmaz,2002:206).

Genel olarak dini sistemlerin incelendiğinde, hemen hemen tamamı suç davranışlarını yasaklamış, kişiyi, iyiye, güzele ve doğruya yöneltmeyi amaçlamıştır.Burada önemli olan kişinin dindarlık durumudur. Kişilerin dine olan bağlılıklarının,suç işleyip islememesinde önemli bir etken olduğu varsayılmaktadır.Gerçek imanın insanı suçtan ve her türlü ahlaksızlıktan alıkoyduğu (Dönmezer,1994:221) öteden beri kabul görmüş bir varsayımdır.

2.1.10.2.3.4. Eğitim

Eğitim yetişkin nesiller tarafından, sosyal hayata hazır olmayan nesiller üzerinde uygulanan bir işlemdir. Bilgi, davranış ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve kazandırılması için uygulanan sürekli faaliyetler dizisidir. Eğitim kültür nakli ve sosyal hayatın sürekliliğini sağlamaktadır. Eğitim, ferdi kendi dışındakilerden haberdar eden, asgari müşterekleri kavratan, bunlar üzerinde fikri mutabakat sağlayıcı faaliyetler bütünüdür(Erkal - Baloğlu ,1997:99).

Toplum hayatını bu derece geniş kapsayan eğitim gibi bir disiplinin bir sistem içinde sosyal hayatta oynadığı rol büyüktür(Erkal - Baloğlu ,1997:108).

Eğitim, belli amaçlar doğrultusunda fertte belirli davranış alışkanlıklarını geliştirmek veya istenmeyen bazı davranış alışkanlıklarını değiştirmek olarak da

görülmektedir.Suçluluk ve eğitim arasında tersine bir ilişkinin olduğu ileri sürülmüştür.Eğitimin ailede başladığı düşünülürse ebeveynlerin tahsil durumları da önem kazanmaktadır.

Yapılan araştırmalar eğitim seviyesi düşük kişilerin, eğitimli kişilere göre daha fazla suç islediğini göstermiştir. Yine araştırmalara göre anne ve babası okuma yazma bilmeyen yada az tahsilli ailelerin çocuklarının tahsilli ailelerin çocuklarına oranla daha fazla suç islediğini göstermiştir (Dönmezer,1994:225).

2.1.10.2.3.5. Aile

Sosyal sistem, sosyal, ilişkilerden ve sosyal müesseselerden örülmüş bir ağ gibidir. "Müessese; bir menfaat birliği meydana getiren fertlerin, bu menfaat birliğini yürütebilmek, fonksiyonlarını ifa eder hale getirebilmek üzere tesis ettikleri veya tesis edilmiş olarak buldukları usullerdir"(Kurtkan-Bilgiseven,1995:13). Toplum olarak adlandırılan bütün içinde her müessesenin varlığı bir anlamda o müessesenin yerine getirmekle yükümlü olduğu göreve dayanmaktadır. Toplumun yapısını meydana getiren müesseseler ve bu müesseselerin fonksiyonları, dolayısıyla sosyal sistem, ahenkli bir şekilde işleyebilmektedir. Sosyal yapıda ahenkli ve dengeli işleyişin gerektirdiği fonksiyoner müesseselerden birisi de ailedir. Aile ; nüfusu yenileme, milli kültürü tasıma,çocukları sosyalleştirme, ferdi yalnızlaştırmama, ekonomik, biyolojik, ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği sosyal bir müessesedir. Toplumun temeli olan aile, vazgeçilmeyen ve alternatifi olmayan ve toplumun en küçük birimidir(Erkal - Baloğlu ,1997:30).

Aile içinde karşılıklı sevgi, saygı, dayanışma, bağlılık ve işbölümü esastır.Aile üyelerinin, ailenin hayatiyeti için farlı fonksiyonlar yerine getirmeleri, işbölümü içinde olmaları ne kadar normal ise, ailenin devamı ve birliği için her üyenin taşıdıkları sorumlulukların bilincinde olması o derece önemlidir(Erkal - Baloğlu ,1997:93).

Bir sosyal müessese olarak ailenin suç üzerinde önemli etkisi vardır.Suçluluğun dogmasında aile çevresinin etkisinin ne kadar önemli olduğu bugün artık üzerinde tartışılmayacak bir gerçektir.

Aile unsurunun, suç çözümlemesinde bu denli önemlilik arz etmesi,çocukların sosyalleşmesinde/gözetilmesinde veya terbiye edilmesinde taşıdığı temel kurumsal fonksiyonundan kaynaklanmaktadır. Bireyin, sosyalleşme sürecinde ilk sosyal çevresini aile kurumunun oluşturması, bireyin büyük ölçüde, ailenin taşıdığı değerler etrafında şekillenmesi anlamına gelmektedir. Diğer bir anlatımla; birey; dürüstlük, namus, doğru-yanlış, iyi-kötü ve suç gibi yasam ile ilgili değer ve normların öğrenilmesini ve kişilik oluşumunu büyük ölçüde aile içinde gerçekleştirmektedir. Anne ve babanın, çocuklarının hem problem ve hem de beklentileri ile yakından ilgilenmeleri, onların kişilik oluşumunun pozitif bir eksende gelişmesini sağlayacaktır. Kısacası, kişilik formasyonunda ailenin rolü oldukça önemlidir.

Sutherland ve Cressy, suçlu çocukların geldikleri ailelerin özelliklerini şöyle özetlemişlerdir:

a- Ailenin diğer bireyleri suçlu, ahlaken kötü veya alkoliktir.

b- Ebeveynden biri veya her ikisi, ölüm, boşanma veya terketme ile eksiktir.

c- Aile de iltimas, ileri derecede şiddet, ihmal ve kıskançlık, evin gereğinden fazla kalabalık oluşu gibi durumlar vardır.

d- Ailede issizlik, annenin dışarıda çalışması gibi ekonomik baskılar vardır.

e- Aile, bilgisizlik, yada diğer bedensel, ruhsal hastalıklar nedeniyle çocuk üzerinde kontrol yürütememektedir (Sutherland- Cressey,1966:12).

Araştırmalar göstermiştir ki genç suçluluğu; ebeveynler arası çatışmaların, kavgaların olduğu, aile denetiminin ve sevgisinin zayıf veya olmadığı aile yapılarında, erkek çocuklar arasında daha yaygındır. Annenin veya babanın agresif oluşları veya babanın sapkın tutumlara sahip olusu, çocukların suç eylemine daha açık olmalarına yol açmaktadır. Aynı şekilde, ebeveynler çocuklarının davranışları ile ilgili olarak cezalandırma-önemsememe- ödüllendirme dengesini iyi kuramazlarsa, çocuğun normları ihlal etme olasılığı daha artmaktadır(Kızmaz,2002:194-195).Yine araştırmalar göstermiştir ki, aile içindeki saygınlığın yitirilmesi riski cezaevine girme riskinden daha fazla önleyici etkiye sahiptir. Bu nedenle, suçların önlenmesinde aile içi ilişkiler ceza yaptırımına nazaran daha fazla rol oynamaktadır(Yücel,1997:61).

2.1.10.2.3.6. Meslek Grupları

Meslek, ferdin bireyin eğitim durumunu, yaşam stilini, gelir düzeyini ve ruhsal yapısını belirleyen önemli bir ölçüttür. Bu nedenle meslek, belirli ölçüde bireyin kimlik ve kişiliğini inşa eden veya bireyin kimlik/kişilik biçimi ile özdeşlesen önemli bir bileşendir. Bireylerin sahip olduğu meslekten memnunluk durumları, mesleki tatmin düzeyleri, mesleğin saygınlık algılaması ve ücret veya kazançları ile ilgili değerlendirme biçimi, bireylerin davranış tarzını etkileyen unsurlardır.

Meslek ve davranış tarzı arasındaki yakın ilişki, meslek ve suçluluk arasında da gözlenebilmektedir. Çünkü, bir mesleğin secimi insanın fizik kabiliyetlerine ve zihni imkânlarına bağlıdır. Bir meslek seçimi ve onda devam konusundaki sebatsızlık ise ferdin anormal ruhî hali hakkında fikir verebilecek bir kriterdir(Dönmezer,1994:236)

Herhangi bir mesleğe sahip olmamak veya sahip olunan mesleğin/isin yıpratıcı, düşük statülü, düşük kazanç gibi bir takım olumsuz algılamaları içeren bir nitelikte olması kişiyi bazı ekonomik, psikolojik ve sosyal sorunların içine iteceğinden, suçluluk için zemin hazırlaya bilmektedir. Aynı şekilde bazı meslekler çalışanın ruhsal yapısını bozarak onu suçlu bir birey haline getirebilir. Bununla birlikte belirli suç türleri bazı mesleklerde yoğunlaşmaktadır. Aynı şekilde, bazı meslekler suç için kolaylıklar veya fırsatlar yaratmaktadır.Constant'a göre, "noterlik veznedarlık, borsacılık, mesleği mensupları

arasında bol miktarda rüşvetçi, sahtekâr, doktorlar arasında çocuk düşürten, mücevherciler arasında suça karışmış eşyayı satan alanlar çıkar. Kalpazanlar genellikle mürettiplerden ve klişecilerden çıkar. Otel ve bar kapıcıları arasında kadın tellâlları, uyuşturucu maddeler satanlar gözükmektedir. Ekonomik suçu islemesi için kişinin bir iş çevresinde yer alması gerekir. Meslek bir hayat tarzını zorunlu kıldığına göre, elbette ki, suçla ilgisi olması doğaldır. En azından işsizlik ve bir meslek sahibi olmamak suçlular arasında ortak özelliktir(Dönmezer,1994:237).

İnsanlar yapmış olduğu meslek çerçevesi içinde suç vasıtalarını ve suç yollarını öğrenebilmektedirler. Mesleklerin üyelerine kazandırdığı farklı şahsiyet gelişmeleri ve farklı sosyal değer ve düşünceleri farklı şekillerde, şahsi organizasyonsuzluk hallerini ve birbirinden farklı sapma davranışları yaratmaktadır. Özellikle başarısızlık hallerinde çeşitli sosyal sapmalar görülebilmektedir.

Devlet istatistik enstitüsü Nüfus Sayımı ve Adalet istatistiklerinde suçluların 1975-1980-1985-1990 yıllarında meslek gruplarına göre 12 yas üstü nüfusuna oranları incelendiğinde erkeklerde suçluluğun en sık görüldüğü üç meslek grubunun , satış elemanları, hizmet personeli ve tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık olduğu görülmektedir. Daha sonra bu gruba müteşebbisler ve idari büro ile ilgili meslekler girmiştir (İçli,2003:271).

2.1.10.2.3.7. Kitle İletişim Araçları

Haberleşme, bir obje hakkında müşterek paylaşılan bilginin elde edilmesi hususunda sembollerin kullanılması seklidir. Kitle iletişim araçları ise, haberin çok geniş toplum kesimlerine ulaştırılmasını sağlayan araçlarıdır. Kitle iletişim araçları, televizyon, radyo, gazete ve benzeri organları kapsar. Kitle iletişim araçları ile dünya küçülmekte, insanlar tüketim kalıplarından müzik zevklerine kadar benzer hale getirilmektedir. Bu araçların yaygın eğitimde de büyük rolü vardır(Erkal - Baloğlu ,1997:164).Ancak gelişen teknoloji ile müsbet tesirler yapan bu araçlar bazı menfi durumlara da sebep olmaktadır. Özellikle medyanın şiddet ve mütecaviz eğilimleri artırdığı, dizi ve programlarla insanları etkilediği, beşeri ilişkileri zayıflattığı söylenebilir.

Belirli bir mesajı, şiddet yada müstehcenliği yayan haberleşme aracı insanların tutum, tavır ve hareketlerini, onların istek ve ihtiyaçlarını tatmin edebilecek bilgileri naklettiği sürece etkili olabilmektedir. İnsanların şiddet usullerini öğrenmesinde kitle iletişim araçlarının etkisini tespit etmek amacıyla birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmalara göre çocukların büyük bir çoğunluğu televizyondaki şiddet sahnelerinden etkilenmektedir.Sinema ve televizyondaki şiddet sahneleri, şiddet ve saldırganlık üzerindeki mevcut alakaları tahrik etmektedir.

Çocuklar şiddete teşvik edilmeseler bile saldırgan davranışı taklit etmeye ve örnek almaya meyillidir (Strok,1975:213).

Bütün bu farklı yaklaşımlara istinaden, kitle iletişim araçları ve suçluluk arasında doğrudan doğruya bir ilişkinin varlığından söz etmek güçtür, fakat bazı suçların öğrenilmesinde ve islenmesinde, sosyal kontrol değerlerini tahrip eden yayınlar yoluyla dolaylı olarak etkili olmaktadır. Bilhassa müstehcen neşriyat konusunda, cemiyette hakim olan cinsel kültürü tahrip ederek cinsel sapmaya yol açtığını ileri sürülmüştür (Korkmaz,1988:177).

2.1.10.2.3.8. Ekonomik Etkenler

Suçluluğun açıklanmasında ekonomik etmenler büyük bir yer tutmaktadır.1825 yılından itibaren Fransa'da ve kısa süre sonra Avrupa'nın diğer devletlerinde her yıl yayınlanan suç istatistikleri, ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiler üzerinde yapılan araştırmalar ve suçluluğu tespit edilmiş olan kişiler üzerinde yapılan araştırmalar ve tahminler, ekonomik koşullar ile suç arasında ilişki olduğunu teyid etmiş; suçluların büyük yüzdesinin fakirlik, işsizlik ve düşük ücretli işlerin egemen olduğu toplumun alt tabakasından geldiğini göstermiştir (Yücel,1986:132).Kişilerin ekonomik ihtiyaçlarından devletin benimsediği ekonomik sistemlere kadar değişen yelpazede, birçok ekonomik faktör suça neden olmaktadır. Suçun sosyal nedenlerine dikkat çeken ilk düşünür olduğu ileri sürülen Eflatun; suçların işlenme sebebinin açlık ve yoksulluk gibi ekonomik nedenlerden meydana geldiğini belirtmiştir. Günümüzde de hırsızlık, gasp, yağmalama, yol kesmek, dolandırıcılık,sahtekarlık, hakkı olmayana tecavüz gibi mala yönelik suçlar başlığı altında yer alan suçlarda ekonomik nedenlerin etkisi aşikardır.

2.1.10.2.3.9. Ekonomik Krizler

Kişilerin ekonomik kriz dönemlerinde mala yönelik olarak isledikleri suçlarda artış olduğu gözlenmiştir. Hiç kuskusuz ekonomik kriz dönemleri, tabiatı icabı normdan sapma türünde çeşitli davranışlara sebebiyet vermektedir. Örneğin, açlık, protesto yürüyüşlerine yöneltmekte, zorunlu ihtiyaç maddesi sıkıntısı karaborsayı doğurmakta, vatandasın zorunlu maddeleri bir daha bulamama korkusuyla istifleme yoluna gitmesi tüccarları spekülatif amaçlı stoklamaya yöneltmektedir. Bu tür oluşumların önlenememesi yada tolerans gösterilmesi, halkta, hukuksal, siyasal ve sosyal düzene karsı bir memnuniyetsizlik oluşmasına neden olmaktadır(Yücel,1986:133).

2.1.10.2.4.10. İşsizlik

Özellikle kırsal kesimde görülen hızlı nüfus artısıyla birlikte baş gösteren geçim sıkıntısının yanında sanayileşmeyle birlikte tarım ve hayvancılığın da eski önemini yitirmesi, şehirlere doğru hızlı bir göç başlatmıştır. Şehirlerde biriken nüfus devlet kapısına dayanmış, yıllarca devlet eliyle işletilen kurumlar önemli bir istihdam kaynağı olmuştur. Ancak bir süre sonra çeşitli sebeplerle boşalan kadroların nüfus artışındaki hıza yetişememesi, devletin sürekli artan iş talebini karşılayamaz hale gelmesine neden olmuş, neticede büyük bir işsizlik ordusu ortaya çıkmıştır.

İşsizlik ve suç ilişkisi, özellikle de şehir işsizliği, sosyal bilimcilerin uzun bir zamandır üzerinde yoğun olarak durdukları önemli konulardan birini oluşturmaktadır. İlk bakışta, issizlik faktörünün veya issizlik oranındaki artışların,suç motivasyonunu

tetiklediği/harekete geçirdiği varsayılmaktadır. Bu nedenle,yoksulluk ve eşitsizliğin krimonejenik bir nitelik taşıdığı savı, çoğu suç teorilerinin merkezi temasını oluşturmaktadır(Kızmaz,2002:175).

İşsizliğin bazı yönlerinin kişilerin suç islemesinde etkili olduğu varsayılmaktadır. Bunlar:

- Kişinin şahsiyeti ve işsizliğin uzunluğuna dayalı olarak beliren depresif ve saldırgan tepkiler suçluluğa yöneltebilir.

- İşsiz kişi kendisini mağdur olarak görmekte ve toplumdan kendisine yapılanın öcünü almak istemektedir. Mala karsı islenen suçlar ile gasp suçu bu türden düşünce veya tepkinin ürünü olmaktadır.

- İşsiz olan kişiler genellikle büyük ölçüde taksitle alış veriş yapmış kişiler olup; işlerini kaybettiklerinden kritik bir duruma girmektedirler. Kişisel yapıya ve sosyal çevreye dayalı olarak, gelir kaybını suç isleyerek gidermeye yönelmektedirler.

- Kişi içinde bulunduğu durumda boş zamanını nasıl değerlendireceğini bilememektedir. Can sıkıntısı, elverişli olmayan çevre veya suça eğilim yada her ikisi birlikte suça yöneltebilir (Yücel,2003:138)

2.1.11.HIRSIZLIK SUÇUNUN TOPLUMA MALİYETİ KONUSU VE SUÇ KORKUSU

Kriminolojinin ilgi uyandıran bir alan olmasının bir sebebi, suçun bir ülkeye çok pahalıya mal olması(Dönmezer,1994:23-24) ve bunun ortadan kaldırılmasına duyulan gereksinimdir. Suçun topluma iki tür maliyeti söz konusudur. Bunlardan ilki suç sonrası ortaya çıkan zarardır ki, bu toplumsal nitelik ağırlıklı bir zarardır.

Suçun bu toplumsal nitelikli zararının yanı sıra toplumda yaşayan bireylerin de zarar görmeleri söz konusu olabilir. Bu suç oluşturan eylemin yaratmış olduğu bireysel zarardır. İkinci tür maliyet ise suçun yol açtığı toplumsal zarardır ve suç işlendikten sonra suç failinin yakalanıp, yargılanıp, cezalandırılması ile suç öncesi devletin önleme faaliyeti olarak yapmış olduğu giderleri kapsar (Sheley,1985:18).

Çağımızda suç dolayısıyla Devletin yaptığı harcamaların yanında, özel kuruluş ve kişilerin kendilerini suça karsı korumak üzere yaptıkları giderlerinde(özel polis, alarm sistemleri, kursun geçirmez camlar, özel fotografik cihazları, banka kasaları, aydınlatmalar, özel muhasebe sistemleri gibi) suçun sebebiyet verdiği zararlara eklenmesi gerekir(Dönmezer,1994:24).

Suçun sebebiyet verdiği zararlar açıkça ortadadır; malları çalınan, tahrip edilen insanların uğradıkları zararlar her toplumda çok büyük miktarlara ulaşmaktadır. Bununla beraber suçun zararlarını bilimsel olarak ölçmeye giriştiğimiz zaman işin son derece güç olduğunun farkına varıyoruz ve bu konuda ancak bazı tahminlerde bulunabileceğimizi algılıyoruz (Dönmezer,1994:23).

Bir sosyal problem olarak ele alınıp incelendiğinde, suçun sebebiyet verdiği hissi zararların, mali zararlara nazaran çok daha ağır olduğunun farkına varılacaktır.

Bu zararların rakamla ifade edilebilmesi çok güçtür (Dönmezer,1994:25). Rakamlar göstermektedir ki, suç ile mücadelede, önleme çabaları, suçluyu cezalandırmaya nazaran daha ekonomiktir. Amerika'da yapılan bir araştırma suçluları uzun süre ile infaz kurumlarına kapatılmalarının sebebiyet vereceği giderlerin, infaz kurumlarından çıkarak suç işlemelerine nazaran daha az olduğunu tespit imkânı vermiştir(Reader's Digest,1990). Suçun zararlarının tespiti suçta siyah rakamların belirmesi bakımından da imkân sağlar(Gassin,1990:123).

Suçun mağdurunun ve ailesi bireylerinin uğradıkları acı ve ızdıraplar yanında asıl önemli olan, suçun toplum içinde meydana getirdiği güvensizlik duygusudur. Suç korkusu sosyal ilişkileri bozmakta, azaltmakta ve tümü ile yasayışın zevkini tahrip etmektedir (Dönmezer,1978).

Suç korkusunun sosyal sınıf ve gruplara, cinsiyete öğrenim durumuna ve diğer vasıf ve unsurlara göre yoğunluğunu tespit için Amerika'da (Sourcebook,1974) ve Avrupa ülkelerinde bir çok araştırmalar yapılmış ve dikkati çekici sonuçlar tespit edilmiştir(Dönmezer,1994:26).

Genellikle suç korkusunun kadınlar arasında daha yoğun olduğu; oysa kadınların, erkeklere nazaran özellikle mala karşı işlenen suçlara hedef olmaları ihtimalinin daha az bulunduğu, şiddet suçlarından ve tedhişten korkuyu, dedikodu, kitle haberleşme araçlarının tahrik ettikleri hususunda dikkati çekici sonuçlar tespit edilmiştir (Dönmezer,1994:26).

Doğurduğu güvensizlik duygusu sebebi ile suç bugün Batı ülkelerinde en önemli sosyal problem sayılmaktadır. Gerçekten suçların doğurduğu korku hali toplum hayatında etkisi hiç de mutlu olmayan bir durum yaratmakta ve toplum içinde yaşayan herkes suçun bir mertebe kurbanı olmaktadır (Sutherland-Cressey,1966:21).

Suçun maliyeti her zaman para olarak ölçülemez. Suçun toplumda yaratmış olduğu huzursuzluk ve sisteme olan inancın sorgulamaya başlanmasının yaratmış olduğu toplumsal zararın belirlenmesi çok zordur. Bunun yanı sıra, suç nedeni ile uğranılan kişisel zararlar, ortaya çıkan veya çıkabilecek zararların giderilmemesi olasılığı, suç işleneceği korkusu gibi psikolojik zararlar da hesaba katılırsa, suçun ortaya çıkardığı zararın toplamı, çok büyük miktarları bulmaktadır. Suç toplumsal bir sorun olmakla birlikte her birey şahsına veya malına karsı gerçekleşebilecek saldırılara karşı güvence içinde olmak ister. İnsanların suç korkusu acaba doğuştan mı vardır yoksa sonradan mı kazanılmıştır? Genelde insanların düşünceleri ve hareketleri bizzat kendi deneyimlerinden kaynaklanır. Ancak başkalarının deneyimleri de bireyler üzerinde etkili olmaktadır. Örneğin kitle iletişim araçları ve politikacılar henüz hiçbir suçun mağduru olmamış kişilere suç korkusu aşılayabilmektedirler (Sheley,1985:18). Kitle iletişim araçlarının çeşitli fonksiyonları arasında kamu oyu oluşturma ve düzenlemesi önem taşımaktadır. Aslında özgürlükçü demokrasinin kamusal çıkarlara ilişkin tüm sorunların açık bir şekilde tartışılmasında yarar olduğu açıktır. Gerçekten de insan haklarına saygılı demokratik rejimlerde bu tür

sorunların tartışılması doğru sonuca ulaşmada büyük önem taşımaktadır. Halkın ancak gerçekleri bilmesi suretiyle devlet yönetimine etkili olması mümkündür (İçel,1998:13).

Günümüzde her türlü haber, anında dünyanın dört bir tarafına ulaşmakta, pek çok olaya canlı yayınlarla tanık olunmaktadır. Ancak bunu yaparken gazetelerin tirajlarını ve televizyonların ise izlenme oranlarını arttırmak için zaman zaman abartılı haberler verdiğini görüyoruz. Bu yalnızca haberlerle sınırlı değildir. Örneğin, televizyonda oynayan filmlerin büyük bir bölümü suç korkusunun büyük boyutlara ulaştırılmasına neden olmaktadır (Sokulu-Akıncı,1999:57).

Öte yandan suçluların tespit edilerek yakalanması, yargılanarak cezalandırılması için devletin kurduğu örgütler de büyük maliyeti olan konulardır (Haag,1975: 146-147). Bunun yanı sıra, suçun islenmesini engellemeye yönelik, devletin caydırıcı faaliyetleri de topluma çok pahalıya mal olmaktadır (Sokulu-Akıncı,1999:58).

2.1.11.1. Kişisel Sonuçlar

Suç korkusu nedeniyle pek çok kişi toplumdan uzaklaşarak içine kapanır. Örneğin Amerika'da yapılan bir araştırma (Newsweek,1981) Amerikan halkının %64'ünün her hangi bir suçun mağduru olmamak için geceleri sokağa çıkmaktan kaçındıklarını ortaya koymaktadır (Sheley,1985:26). Ülkemizde de suçluluğun ve terör olaylarının arttığı dönemlerde insanların evlerine kapandığını biliyoruz.

Gerçekten de ailevi nedenler ya da ekonomik sıkıntılar dışında, insanların daha az dışarı çıkmaları için en önemli neden suç korkusudur (Sokulu-Akıncı,1999:58).

Yine aynı araştırma her dört kişiden birinin gece sokağa çıktığında yanına köpek, silah ya da düdük gibi bir şey, her üç kişiden birinin ise başka bir kişiyi aldığını belirlemiştir. Evlerinin korunması için ise halkın %51'inin birden fazla kilit, %15'inin alarm, %8'inin pencere demiri taktırdığını, %43 ila %52'inin evde silah bulundurduğunu, %44'ünün ise köpek beslediğini ortaya koymuştur (Sheley,1985:26).

2.1.11.2. Sosyal Sonuçlar

Her ne kadar Durkheim suçun kaçınılmaz, normal, gerekli hatta halkla mekanik bir dayanışmaya yol açtığı için yararlı(Durkheim,1966:66-67) olduğunu ileri sürmekteyse de, suç korkusu, yabancılardan korkmayı, içe kapanmayı dolayısıyla toplumsal birliği ve resmi olmayan sosyal kontrol mekanizmalarını zayıflatır. Bütün bunların sonucunda toplumsal dayanışma çöker ve suçluluk daha da fazlalaşır. Zira insanların suç korkusu ile toplumsal yaşamdan çekilmeleri ve kendilerini evlerine kapatmaları sokaklarda suçlular için daha serbestçe faaliyet gösterebilecekleri bir alan yaratır. Nitekim insanların primer grup ilişkisi içinde bulunduğu ortamlardaki nüfusta yoğunluk azalması olması bu mekandaki suç riskini arttırır (Sheley,1985:26-27).

İnsanların en özel yaşam alanı olan evlerinde gerçekleşen hırsızlık olayları, insanların suça karşı korkusunu ve topluma karşı güvensizliklerini daha da arttırmaktadır.

Pencereler ve kapıların korumalıklarına daha fazla dikkat edilmektedir.Öyle ki insanlar kendilerine hiçbir şekilde zarar gelmeyeceğine inandıkları hücreler yaratmaya çalışmaktadır.

2.1.11.3. Ekonomik Sonuçlar

Suç korkusu nedeniyle sarf edilen paralar büyük meblağlara ulaşmaktadır. Örneğin koruma görevlileri istihdam etmek, alarmlar ve diğer koruyucu önlemler kurdurmak ya da sigorta ettirmek için büyük paralar ödenmektedir. Bu yalnızca kişi ve özel kuruluşların sarf ettikleri paraları ifade etmektedir. Öte yandan devlete ödediğimiz vergilerin önemli sayılacak bir bölümü suçluları yakalama, kovuşturma, yargılama ve suçlulara hükmedilen cezaları infaz etmeye harcanmaktadır (Sokulu-Akıncı,1999:60).

2.2.MAĞDUR OLGUSU

2.2.1.MAĞDUR KAVRAMI

2.2.1.1.Genel Olarak

Mağdur kavramı günlük dilde haksızlığa uğrayan, zarara uğrayan anlamlarında kullanılmaktadır. Bu kavram hukuk terimi olarak Medeni Kanun ve Borçlar Kanununda da kullanılmaktadır. Örnek olarak Medeni Kanunun 24. maddesinde ”hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse”, Borçlar Kanunu m.42 ve 44’te “mutazarrır olan kimse” şeklinde kullanılmaktadır. Kelimenin kökeni Arapça “gudre” ve “gadr”dır. En geniş anlamı ile “mağdur” hakları elinden alınan ve hürriyetleri kullandırılmayan kimsedir.” (Akdemir,1988:8)

2.2.1.2.Medeni Hukukta Mağdur Kavramı

Borçlar Kanununda borcun kaynakları sözleşme, kanun (kusursuz sorumluluk halleri) ve haksız fiillerdir. Böylece haksız olarak zarara uğrayan, hakkı ihlal edilen, haksız fiile uğrayan herkes mağdur kabul edilmektedir.

2.2.1.3.Viktimoloji’de Mağdur Kavramı

Ceza hukukunda yeni gelişmeler özellikle Kriminolojinin içinde ortaya çıkan Viktimolojinin ayrı bir bilim olarak ortaya çıkması ile mağduru da dikkate alan suç politikaları ortaya çıkmıştır.

Viktimoloji sözcüğü Latince “victima” ve Yunanca “logos” sözcüklerinden oluşmaktadır. Viktimolojinin amacı, mağduru psikolojik, sosyal ve hukuksal boyutlar arasındaki ilişkiler kapsamında incelemek ve sonuçta mağdur olmaktan uzaklaşmasının (deviktimizasyon) sağlanması için gerekli şartları ortaya koymaktır. Viktimoloji, suç mağduru ile ilgilenmekte, mağdur tipolojisi, bunun suç nedenleri ile olan bağlantısı, suç korkusu, suçu önleme, suçun mağdurlar üzerindeki etkileri, mağdurun suçtaki rolü ve

sorumluluğu, korumaya, desteğe ve giderime ilişkin olarak mağdurun gereksinimleri üzerinde durulmaktadır.

Hans von Hentig 1941'de "Fail ve Mağdur Arasındaki İç İlişki Üzerine Gözlemler" konulu ilk kriminolojik makalesinde; "Suç mağduru pasif ve obje değildir, bilakis o suçun islenmesi usulünde aktif bir subje olacaktır" demektedir. Mağdur suçun islenmesine ve meydana gelmesine birlikte etki eder; ceza muhakemesi hukuku, sadece failin insan haklarıyla değil, bilakis esaslı olarak ve tam ciddiyetle suç mağduru ile de ilgilidir" demiştir(Demirbaş ,2001: 299).

Paasch'a göre, mağdur, hukuk düzenince korunan, hakkı ihlal edilen tabi veya hukuki kişidir; Schneider'e göre mağdur, bir suçla tehlikeye sokulan, zarar verilen veya tahrip edilen bir kişi, organizasyon, topluluk, devlet veya uluslararası düzen olabilir. Öldürülenin veya kişinin aile mensubu da suç mağduru olabilir; onlar suçtan korunmada veya, suçlulukla mücadelede polisin yardımcı kişisi olarak zarar görmüş olabilirler. Kimin bir suçun somut ve gerçek mağduru olarak kabul edileceği, toplumsal ve bireysel olarak suçun oluşumu ve suçun önlenmesi usulünde önemlidir(Demirbaş ,2001: 299).

Kaiser, bir özel mağdur kavramının ortaya çıkarılmasını bilimsel olarak az verimli kabul eder; örneğin ekonomik ve isletme suçluluğun, aynı şekilde mağaza hırsızlığının buharlaşan mağdur özelliği vasıtasıyla belirtilmiş olacağı ve bu yüzden bir tanımının zor verilebileceğini belirtir. Schneider,herhangi bir şekilde tanımlanmış mağdur kavramı olmaksızın, viktimolojinin çalışma iktidarına sahip olamayacağı itirazında bulunur. Mağdur araştırmasının uygulaması ve gelişimi, aynı şekilde yeni sonuçları, bağlantısının genişliği ve yoğunluğu, tüm kriminoloji bilimi, suç politikası ve ceza hukuku bakımından çoğu kez kesindir (Demirbaş ,2001: 299).

2.2.1.4. Ceza Hukukunda Mağdur Kavramı

Klasik ceza hukukçuları, devletin suçu ve failini cezalandırma yetkisine tek başına sahip olması açısından, suç sebebi ile devletle bireyler arasında doğan ilişkide mağduru dışlamışlar ve bu ilişkinin sadece devletle suçlu arasında doğduğunu kabul etmişlerdir. Bu görüşe göre devlet suçun doğal mağduru kabul edilmiş ve suçlu devlet ilişkisi bu esasa dayanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Yeni gelişmelerin etkisi ile Ceza Kanununda ceza ve güvenlik tedbirleri olarak anılan iki şeritli yaptırım sistemi (Öztürk,1994:317),yani iki izli sistemi(Özgenç,2004:42) yanında mağdurun korunması üçüncü bir iz olarak görülmeye ve kabul edilmeye başlanmıştır.

Bugün üzerinde anlaşmaya varılan bir mağdur tanımı yoktur. Kriminolojide mağdur veya suç kurbanı başka bir kişinin eyleminden dolayı zarar görmüş acı çekmiş veya ölmüş kişidir (Sokulu,1999:22) Kriminoloji, failin görünüş şekilleri gibi, aynı ölçüde mağdurun görünüş şekilleri ile de ilgilenir. Eğer saldırının konusu bir insansa, fail mağdur ilişkisi özellikle göze çarpar. Mağdur, aktif veya pasif daima bir role sahiptir. Mağdur hakkında doktrinde "suçun konusunun ait olduğu kişidir"(Özgenç,2001:112). "Her suçun tabii ve zorunlu mağdurunun devlet olduğu söylenir (Öztürk,1994:259) seklinde ifadeler ile net tanımından ziyade, daha çok mağdurun kim olduğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Milano'da toplanan Suçluların Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine Yedinci Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilmesi tavsiye edilen ve Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarihli 40/34 sayılı kararıyla kabul edilen bildiride mağdur "yürürlükte bulunan ceza kanunlarının eylem veya ihmal yoluyla ihlal edilmesi nedeniyle, bireysel veya toplu bir olarak, fiziksel veya ruhsal biçimde yaralanma da dahil olmak üzere manevi acılar çeken, ekonomik kayba uğrayan veya temel hakları esaslı bir biçimde zayıflayan ve bu suretle zarar gören kimse diye tanımlanmıştır. Mağdur teriminin ayrıca mümkünse mağdurun ailesini veya doğrudan bakmakla yükümlü olduğu kişileri ve zor durumunda mağdura yardımcı olmaktan veya mağduriyeti önlemekten ötürü zarar gören kişileri de kapsayacak şekilde kabul edilmesi gerektiği de bu bildiride söylenmektedir.

Mağdurun kim olduğu konusu ise son derece tartışmalıdır. Bazı görüşler mağdurun doğrudan doğruya devlet olduğunu iddia eder (Dönmezer,1994)(Soyaslan,1997)işlenen tüm suçlar bakımından devletin doğal olarak mağdur olduğu, toplum düzenini bozan suçun her zaman genel menfaati ihlal ettiği belirtilmiştir.Ayrıca kamu idaresinin güvenilirliğine ve isleyişine karsı suçlar, adliyeye karsı suçlar ile devletin güvenliğine karsı suçlarda olduğu gibi bazı suçlarda devletin, doğrudan mağdur sıfatına sahip olduğunu söyleyen görüşlerde vardır.

Mağdurun ancak gerçek kişiler olabileceği tüzel kişilerin mağdur olmayacağını ancak suçtan zarar görebilen olabileceğini, geniş anlamda mağdurun "toplumu oluşturan ve barış esasına dayalı bir toplumda yasama hakkına sahip olan herkes" olduğunu öne süren görüşler de bulunmaktadır. Yine bu görüşe göre devletin suçun mağduru olabilmesi devleti bir hak subjesi olarak kabul eden eski faşist ve nazist anlayışın bir yansımasıdır. (Özgenç-Şahin,2001:114)

Hırsızlık suçunun mağduru olmak için de herhangi bir özellik aranmamaktadır. Her gerçek ya da tüzel kişi bu suçun mağduru olabilir. Hırsızlık suçu ile mülkiyet ve zilyetlik ihlal edildiğine göre suçun mağduru, suça konu taşınır malın maliki ve/veya zilyedi olan kimsedir.

Hem Yeni TCK' da hem de Eski TCK' da mağdurun belli kimseler olması, diğer bir ifade ile hırsızlık suçunun mağduru ve faili arasında kanunda sayılan bazı ilişkilerin bulunması halinde uygulanacak özel maddeler kabul edilmiştir. Yeni TCK'nın 167. Maddesinin birinci fıkrasındaki (Eski TCK 524. Madde) düzenlemeye göre, suçun mağduru failin eşi, üstsoy veya altsoyu ya da bu derecede kayın hısımlarından biri, evlat edinen veya evlatlık ya da aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden biri olursa fail hakkında cezaya hükmolunmayacaktır. Bu düzenleme ile fail ve mağdur arasında bulunan belli derecedeki akrabalık ilişkisi, şahsi cezasızlık sebebi kabul edilmiştir. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında sayılan akrabaların suçun mağduru olmaları durumunda suçun kovuşturulması için şikâyet aranmakta ve verilecek cezada indirime gidilmektedir.

Eski TCK'nın 491. Maddesinin 3. bendindeki düzenlemeye göre fail ile malı çalınan mağdur arasında bir hizmet ilişkisi bulunması suçun nitelikli hali olarak kabul edilmekteydi. Bu bentte sayılan hallerde verilecek ceza daha fazlaydı. Eski TCK'da yeralan söz konusu nitelikli hırsızlık haline Yeni TCK'da yer verilmemiştir. Bunların yanı

sıra madde metnine bakıldığında *zilyedin, malı hukuken geçerli olan bir ilişkiye dayalı olarak elinde bulunduruyor olması* şeklinde bir ifadenin yer almadığı görülmektedir. Bu durumda zilyedin malı haksız olarak elinde bulundurması suçun oluşması bakımından önem taşımamaktadır. Diğer bir ifade ile suça konu olan mal, fail tarafından onu haksız olarak elinde bulunduran zilyedin elinden alınmış olsa dahi hırsızlık suçu oluşacaktır.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri
Madde 60- (1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.
(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.
(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hâkim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.
(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır. Şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep

Madde 167- (1) Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,
b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın,
c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin,
Zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.
(2) Bu suçların, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir

Kanaatimize göre, sadece gerçek kişiler suçun mağduru olabilir. (Özgenç,2005:112) Tüzel kişiler, bir suçtan ancak zarar gören konumundadır. Bu itibarla suçtan zarar gören ile mağdurun aynı şey olmadığını da belirtmek gerekir. Suçtan zarar gören kavramı aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere mağdura göre daha geniş bir kavramdır.

Kanımızca bir suçun dar anlamda mağduru, ancak gerçek kişiler olabilir. Bununla beraber bütün suçlarda toplumu oluşturan ve barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yasama hakkına sahip olan herkes mağdur konumundadır. Böylece geniş anlamda mağdurun, devlet değil ama toplumu oluşturan tüm bireyler olduğunu belirtmeliyiz.

Konusuz bir suç düşünülemez. Bu anlamda fail tarafından gerçekleştirilen hareket ya bir eşyaya ya da bir sahsın fiziki, maddi yapısına veya bünyesine yönelir. Kimi hallerde suç tipinde, maddi konuyu bir nesnenin oluşturduğu açıkça ifade edilir. Örneğin, hırsızlık suçunda "taşınır bir mal" (TCK.m.141/1), zimmet suçunda, zimmete geçirilen "mal" (TCK.m.247/1), konut dokunulmazlığını ihlal suçunda girilen "konut veya eklentisi"

(TCK.m.116), ulaşım araçlarının kaçırılmasında "ulaşım aracı" (TCK.m.223) suçun konusudur.Bazen, suçun konusu ile mağdur iç içe olabilir. Ancak mağdur ile suçun maddi konusunu birbirine karıştırmamak gerekir. Mağdur, islenen suç ile haksızlığa uğrayan, suçun konusunun ait olduğu kimsedir. Örneğin,kasten öldürme suçunda mağdur, ölen kimsedir. Suçun maddi konusu ise,kişinin yaşamıdır (TCK.m.81). Kasten yaralama suçunda, mağdur yaralanan kişidir. Suçun maddi konusu ise, bu kişinin vücududur (TCK.m.86). Hakaret suçunda, mağdur hakaret edilen kişi, maddi konu bu kimsenin şerefidir (TCK.m.125)(Özgenç,2005:216)

Suçun konusu ile hukuki değer arasındaki farka da işaret etmek gerekir. Suçun konusu, yukarıda da belirttiğimiz gibi hareketin yönelik olduğu ve suç tipinde belirtilen konudur. Hukuki konu ise, suç tipinin oluşturulmasındaki esas temel, korunmak istenen yarardır. Kasten öldürme suçunda hukuki konu ya da korunan hukuksal yarar, bireylerin yaşam hakkıdır. Maddi konu ise, eylemin yöneldiği kimsenin yasamıdır. Kasten yaralama suçunda korunan hukuksal değer, kişilerin vücut dokunulmazlığı, suçun maddi konusu ise, kişinin vücududur.

2.2.2.MAĞDURİYETİN GİDERİLEBİLMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Herhangi bir suçun mağduru olan kişi veya kişilerin bu suçla ilgili maddi anlamdaki mağduriyetlerinin giderilmesi anlamında kanuni anlamda ciddi çalışmalar yapılmaktadır. "Ceza Muhakemesinde Mağdurun Korunması" konusu ile ilgili gelişmeler maddi anlamdaki mağduriyetin giderilmesi anlamında önemlidir (Bacanlı, 2007)

Bu bölümde anlatılacak "Mağduriyetin Giderilmesi" anlamındaki uygulamalar kişilerin sosyolojik ve psikolojik mağduriyetlerinin giderilmesinde yetersiz kalabilir ancak her bireyin hukuksal sürecin takibinde bilmesi gereken uygulamalardır.

2.2.2.1. MAĞDURİYETİN GİDERİLMESİ YÖNTEMLERİ

Bugün çeşitli hukuk sistemlerinde mağdurun korunması ve mağduriyetin giderilmesi için çeşitli kurumlar oluşturulmuştur. Bu kurumlar ceza hukukunda doğrudan veya dolaylı olarak mağdura yardım etmekte , mağdurun korunmasını sağlamaktadır. Bazı kurumlar hukuk düzenimiz içinde eskiden beri mevcut idi. Bir kısım kurumlar ise mevcut yasa değişiklikleri ile pozitif hukuk sistemimiz içinde yer bulmuştur (Özbek,2005:109).

Şikayet

Şikayet mağduriyetin giderilmesi yöntemlerinden biridir. Takibi şikayete bağlı bir fiilden zarar gören kişinin süresi içinde yetkili makamlardan bu fiil hakkında kovuşturma yapılmasını istemesine şikayet denir. Şikayet Ceza Muhakemesi açısından dava şartı sayılmaktadır. Şikayet hakkını kullanabilmesi için ortada takibi şikayete bağlı bir fiil olmalıdır. Şikayetin suçtan zarar gören tarafından yapılması gerekir. Şikayet altı aylık süre içinde yapılmalıdır (TCK. 73-1). Bu süre şikayet hakkı olan kişinin, fiil ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.

Suçtan zarar gören kişinin şikayetinden vazgeçmesi davayı düşürür. Ancak hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz.

Suçtan zarar gören kişi şikayetinden vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde dava açamaz.

Katılma

Katılan ve katılma usulüne ilişkin olarak tezin ileri kısımlarında ilgili kanun maddelerine dayanarak ayrıntılı açıklama yapılacaktır(Öztürk,1998: 28)

Uzlaşma

Günümüzün adalet sistemi, ceza adaleti yerine getirilirken, mağdurun tatmin edilmesini de ön plâna çıkarmıştır. Suça karsı sadece ceza yaptırımı yeterli değildir; zararın giderilmesi ve onarım en basta gelen amaç sayılmalıdır. Bu amaçla suç mağdurlarına veya ailelerine devletin tazminat ödemesini bile öngören düzenlemeler getirilmiştir. Uzlaşma da bu yaklaşım sonucu ortaya çıkan yollardan biridir. Uzlaşmanın hedefi suçun islenmesinden sonra fail ve mağdur arasında meydana gelen çekişmeyi, hâkim veya Cumhuriyet savcısının ya da onların atayacakları bir uzlaştırmacının girişimleriyle çözmek hem adaleti sağlamak ve hem de mağduru tatmin etmektir. Böylece zarar giderilince fail ile mağdur arasında barış sağlanabilecektir. Bu yöntem 5271 sayılı CMK ile sistemimize girmiş bulunmaktadır. Bu konuda 6/12/2006 tarih ve 5560 Nolu Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile(R.G.Yayın Tarihi 19/12/2006) 5271 sayılı CMK uzlaşma hükümleri ile ilgili yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Önödeme

TCK md. 75'e göre" Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere,yalnız adlî para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı üç ayı asmayan suçların faili ; soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz.

Yine bu madde gereğince kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması, kişisel hakkın istenmesine, malın geri alınmasına ve müsadereye ilişkin hükümleri etkilemez. Bu düzenleme içinde yapılacak önödemenin yanında mağduriyetin giderilmesi şartı da konularak kamu davasının açılmaması kararı verilebilir. Yine bu düzenleme Önödeme yerine geçmek üzere mağduriyetin giderilmesi şartı getirilerek kamu davasının açılması bu şarta bağlanabilir. Böylece ön ödeme kurumu da mağduriyetin giderilmesi amacına dönük kullanılmış olacaktır.

2.2.2.2. Erteleme veya Şartlı Salıvermenin Giderim Koşuluna Bağlanması

Erteleme kavramında ilk akla gelen, cezaların ertelenmesidir. Burada erteleme kavramından kastımız sadece verilen cezanın değil aynı zamanda kamu davasının açılmasının, duruşmanın ve hükmün ertelenmesidir. Bunlar karsılaştırmalı hukukta uygulama alanı bulan erteleme benzeri müesseselerdir. ÇKK ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesi ilk defa hukukumuza girmiştir. (m.23) Daha sonra 6/12/2006 tarih ve 5560 Nolu Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun(R.G.Yayın Tarihi 19/12/2006) ile 5271 sayılı CMK da değişiklik yapılmış ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu kanunun 171. maddesinde yapılan değişiklik ile CMK içine alınmıştır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması ise kanunun 231. maddesine fıkra eklenmesi sureti ile ÇKK dan sonra CMK sistemi içine alınmıştır. İşte hem erteleme benzeri müesseseler, hem de cezanın ertelenmesi mağduriyetin giderilmesi koşuluna bağlanarak bir arada kullanılabilir. Bu yenilik ve değişiklikler ileride ayrı bir bölüm altında incelenecektir.

Özür Dileme

Savcılık veya yargılama aşamasında mağdur tarafından kabul edilmek şartı ile failin özür dilemesi de bir mağduriyetin giderilmesi yolu olarak kullanılabilir. Burada özür failin işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenmesi yolu ile ,mağduru moral değer kazandıracaktır. Bu yöntem hukukumuzda "tarziye" adı ile daha önce kullanılan bir yöntemdir (Özbek,2005:307).

Kamuya Yararlı Çalışma

Failin kamuya yararlı bir iste çalıştırılması da mağduriyetin giderilmesi yöntemlerinden biridir. Bu çalışma (belediye hizmetleri,diğer sosyal hizmetler vs. gibi) özellikle maddi gücü yüksek failler için belli bir meblağ tazminatı ödemekten daha çok ıslah edici olabilir. Yine mağdurun manevi tatmini açısından da daha elverişli bir yol olabilir. Ancak bu çalışmanın mağdurun işyeri veya evinde çalışma seklinde olmasının uygun olmayacağı,aralarında husumet bulunan taraflar için yeni çatışmalar yaratabileceği de düşünülmelidir.

1.6.8. Para Cezasının Tazmine Çevrilmesi, Müsadere Edilen Malın Satış Bedeli

Para cezası veya müsadere edilen malın satış bedeli doğrudan mağdura suçtan doğan zararların giderilmesi için verilebilir.Buna ilişkin uygulamalar İsviçre Ceza Kanunu içinde mevcut bulunmaktadır (Özbek,2005:311).

Tazminat

Medeni kanunumuzda tazminat haksız fiilin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Herkes kendi kusuru sonucu oluşan zararı öder. Bu zarar maddi veya manevi zarar olabilir.

Ödenen tazminat ceza hukuku içinde yer alsa da daha çok medeni hukuk karakteri taşır. Bu tazminatı ödeyecek olan failin maddi gücünün olmaması durumunda bu tazminatın devlet tarafından ödenmesi veya bu zararın sigorta tarafından karşılanması durumu üzerinde doktrinde geniş tartışmalar ve karsılaştırmalı hukukta farklı uygulamalar bulunmaktadır.

Sigorta

Mağdurun zararının özel sigortalar veya devlet tarafından karşılanması yönünde eğilimler vardır. Yine mağdurun zararının sosyal güvenlik kurumları aracılığı ile giderilmesinin de sosyal devlet olgusunun bir sonucu olduğu belirtilmektedir.

Mağdur Yardım Organizasyonları

Mağdur özellikle yası küçük mağdurlar,aile içi şiddet mağdurları ve cinsel suç mağdurları sadece ayni olarak değil tıbbi,psikolojik ve sosyal desteğe de muhtaç olabilir. Bu destek devlete ait veya bağımsız sosyal hizmet kurumlarınca verilebilir. Bu kurumlar kolluk ve savcılık mahkeme teşkilatı ile işbirliği içinde çalışabilirler.

Bu merkezler çeşitli saldırılarla ilgili sorunlar çözülene dek mağdurların fiziksel, duygusal, sosyal gereksinimlerine uygun, güvenli yanıtlar verebilmek,güvenlik birimlerine ve adli kuruluşlara saldırı ile ilgili bilgi konusunda yardımcı olmak,suç sayılan cinsel amaçlı davranışlara yaklaşım konusunda hekim, polis, adli makamlar gibi meslek gruplarını bilinçlendirmek,seminer, konferans ve tartışma ortamları düzenleyerek okul çağındaki gençleri ve diğer toplum tabakalarını eğitmek, için ilgili bilimsel ve teknik araştırmaları yapabilir.

Şahsi Dava

1412 sayılı kanun içinde yer alan şahsi dava mağdurun haklarını koruması için uygulanan ceza yargılama hukuku araçlarından biridir. Şahsi davanın görev niteliği taşıdığı söylenmektedir (Yurtcan,1989:80)

1412 sayılı CMUK madde 344'de gösterilen durumlarda, suçtan zarar gören kişi tarafından açılan davaya şahsi dava denir (Yurtcan, 1989:80). Bu dava ancak takibi şikayete bağlı olan suçlarda 1412 sayılı CMUK' ta sınırlı şekilde sayılan durumlar için açılabilir. Şahsi davayı ancak suçtan zarar gören kişi açabilir. Özel bir yargılama usulünün olduğu hallerde şahsi dava açabilmek mümkün değildir. Şahsi dava bir dilekçe ile açılır.Şahsi dava için 1412 sayılı CMUK' un kamu davasına ilişkin hükümleri uygulanır. Ancak şahsi davacı kamu davasını açmaya ve yürütmeye mecbur değildir. Şahsi davacının dosya inceleme yetkisi sınırlıdır. Şahsi davacı davasını açarken teminat vermeye mecburdur. Şahsi davada tutuklama gibi ağır koruma tedbirleri uygulanmaz. Şahsi dava açıldığında mahkeme ilk önce davanın kabule sayan olup olmadığını inceler. Şahsi dava açıldığında şahsi davacı duruşmaya gelmezse dava düşer. Şahsi davacı savcının müracaat edebileceği denetim muhakemesi yollarına müracaat edebilir.(CMUK 344 vd.)(Öztürk,1995:218)

Şahsi Hak Davası

Şahsi hak davası, ceza yargılaması hukuku dışında bir kavram sayılabilir. Ancak suç sanılan bir fiil nedeni ile açıldığı ve bu fiilden ötürü şahsi hakların hüküm altına alınması istendiğinden ceza yargılamasına da yakın bir kavramdır. Suç fiili aynı zamanda bir hukuki uyuşmazlıkta doğurmuştur. 1412 sayılı CMUK'a göre bu davanın koşulları istek,sanığın mahkum olmasının zorunlu olması ve şahsi hak konusundaki kararın şahsi dava konusundaki kararı geciktirmemesidir. Şahsi hak davası da mağdurun korunması ve mağduriyetin giderilmesi için uygulanan usullerden biridir. (Yurtcan,1989:142)

3.BÖLÜM

SUÇLA MÜCADELE

3.1.SUÇUN VE SUÇLUNUN TAHMİNİ

Suçun önceden tahmininden (kriminalprognese),suçluluk alanındaki gelecekteki gelişmeler ve sonuçlar ile onların kontrol edilmesi üzerinde, bilimsel esasa dayanan ihtimal açıklamaları denemesi anlaşılır (Göppinger,1980:331).

Kriminolojinin önemli pratik görevlerinden biri, suçlu insanın gelecekteki davranışlarına karar vermek, yani sosyal veya doğru ifadesiyle suç teşhisinde bulunmaktır. Suç teşhisi geleceğe bir bakış olup, belirli bir bireyin suç davranışını önceden bakarak belirlemek ister (Mezger,1944:229).Önceden tahmin uygulamasının ağır noktası ve onu takip eden önceden tahmin araştırması bu yüzden ceza yargısı ve ceza infazı alanlarında durur. Fakat şüphesiz, bir bilimsel suç politikasının ilginç araştırma konusu olurdu (Göppinger,1980:332).

Suç tahminlerinin ne derece güvenilir ve bununla da uygulamada başarılı olduğu sorusu, çok güç cevaplanır; çünkü onun için bağlantılı kaliteli kriterler yoktur. Sıklıkla kişisel tecrübeler sübjektiftir, ilgili için özellikle etkili belirli bir sonuçtan hareketle toplanırlar (Kürzinger,1996:314).

Suçluluğun her nedeninin incelenmesi, aynı zamanda suçluluğu önlemek için çare aramaktır. Suçun nedeni bilindiğinde, önleme için çare de bilinmiş olacaktır.Ancak sebebin bilinmesi otomatikman çarenin de bilinmesi ve önleme tedbirlerinin de alınması demek değildir. Sebepleri bilinse de önleme tedbirlerinin alınması için engeller vardır:

- İnsan hareketlerini önceden tahmin etmek zor, hatta bazen imkansızdır. Çünkü insan hareketlerinin öngörülebilirliği müspet bir bilim değildir. Tamamen psikolojik bir olgudur.
- Suçluluğun bazı sebeplerine karşı önleme tedbirleriyle bir şey yapılamaz. Mesela bekarlık cinsel suçlarda suçun önemli bir nedenidir. Ancak suçluyu zorla evlendirmek mümkün değildir.
- Kriminoloji gözlem ve deney bilimi olmaktan ziyade tespit bilimidir. Ancak insanı belirlemek kolay değildir. Hatta eşyayı tanımak insanı tanımaktan kolaydır(Soyaslan,2003:55).

Suçun tahminine yönelik çalışmalarda sosyal pronostik kavramını unutmamak gerekir. Tehlike haline dair sosyal pronostik kişinin ne suretle hareket edeceği, suçlu olup olmayacağı hususunda verilecek hükme ilişkindir. Suçlulukla mücadele hususunda, mümkün olduğu takdirde, en başarılı yol hiç şüphesiz, ileride suç islemesi muhtemel olan kimseleri hayatlarının çocukluk çağlarında teşhis ve kendilerindeki potansiyel suç islemek yeteneğinin giderilmesine, bazı tedbirlere başvurarak çalışmak olmalıdır (Dönmezer,1994:376-377).

Bu konuda sonuç olarak su hususu kaydedelim ki, esasen pronostik araştırmalarını yapan ve uygulayanların hiçbiri kesin ve muhakkak bir tahmin verilebileceğini ve suçun önlenmesi ve suçlunun tedavisi için tahmin metodunun her şeyi çözümleyen sihirli bir değnek olduğunu iddia etmemiştir. Bu metodun sadece klinik bakımından ve önleme hususunda yardım sağladığını söylemek gerekir.

Şurası muhakkaktır ki, bu tür araştırmaların, aşağıdaki amaçların gerçekleşmesi için faydalar sağlayabilecekleri anlaşılmaktadır.

- Hakim, suçlu hakkında erteleme ve buna benzer diğer tedbirleri uygularken tahmin metodlarından faydalanabilir.

- Ceza evlerinde suçluların tasnifi ve haklarında uygulanacak rejim bakımından bu metodlar fayda sağlar.

- Suçlunun şartla salıverilmesinde göz önünde tutulması gereken unsurları bu metodlar ortaya koyabilir (Mannheim-Wilkins,1955:23).

3.2. SUÇUN ÖNLENMESİ (KRIMINALPRAEVENTION) KAVRAMI

Her toplumda o toplumun büyük çoğunluğu tarafından hoş karşılanmayan ve suç olarak değerlendirilen davranışları sergileyen kimseler olacaktır. Yapılması gereken, bu kimseleri suça iten nedenleri ortadan kaldırarak suçların sayısını azaltıp toplumu herkes için daha yaşanılabilir bir duruma getirmektir (Seyhan,2005:1).

Suçların oranlarındaki ve ciddiyetlerindeki artışlar, araştırmacıları, kanun yapıcılarını ve uygulayıcılarını, suçları önlemek ve azaltmak hedefine uygun olarak daha etkili tedbirler alma arayışı içine sokmuştur (Seyhan,2005:2). Suçun islenmesini önlemek, bu suçun ortaya çıkarabileceği muhtemel sonuçlardan da kurtulmasını sağlar. Suçun topluma maliyeti çok büyüktür. Suçun önlenmesi demek,zaten çok ağır bir yük altında olan ceza adalet sistemine daha az suçlunun dahil edilmesiyle ceza adalet sisteminin daha iyi islemesinin sağlanması demektir (Sokulu-Akıncı,1999:150).

Suç politikasının bir temel problemi, suçluluktan korunma denemesidir. Bu gayret iki temel kabulden hareket eder: Bir kere, her toplumda suçlulukta kaçınılmaz bir kısmın olduğu farz edilir, onun ihlalleri azaltılabilir; ikincisi ise, suçluluğun belirli görünüş şekillerinin azaltılması veya hatta tamamen önlenmesi mümkündür.Hemen hemen

suçluluğu açıklayan bütün teorilerinde farz ettiği, suçsuz bir toplumun olmasının hayal olduğundan hareket edilir (Kürzinger,1996:320).

Suçun kontrolü, genel sosyal kontrolün bir kısmıdır, suçların islenmesini organları vasıtasıyla engellemeyi ve önlemeyi amaçlayan yapılar ve merciler ile meşgul olur. Suç kontrolü, ceza hukukunun sosyal kontrolüdür. Hukuk, sosyal kontrol aracı olarak görülebilir. Onu taşıyanlar esaslı olarak polis, ceza yargısı ve infaz kurumlarıdır(Demirbaş,2005:337).

Suç önleme ile ilgili yaklaşımların genelde hep suçlu özellikleri üzerinde yoğunlaşması mağduru sürekli ihlal etmesi bu yaklaşımların büyük bir eksikliği olarak görülmüştür. 1995 yılında Felson ve Clarke mağdurlar tarafından suça karşı günlük önlemleri suç önleme çalışmalarında ilk kez kullanılmış ve böylece mağdur olgusunu suç önleme kavramının içine entegre etmiştir(Clarke,1996:153-154).

Aile, okul, cami gibi resmi olmayan kontrol mercilerinin azaldığı yerlerde resmi kontrol mercilerine çok fazla iş yükü gelir (Mergen,1995:35). Suç, yüzlerce yıllık toplumsal ve onlarca yıllık insanlar arası öğrenme ve aksiyon arası usullerle hazırlanır. Kim gelecekteki toplumun, gençlik ve yetişkin suçluluğunu önlemek isterse, buna okulda ve ailede başlamak zorundadır(Schneider,1993:342).

Resmi sosyal kontrol, üç alanda icra edilir; yasama(kanunlar), yargı(içtihatlar) ve icra(polis ve infaz). Onların amacı, suç ve suçluluğu engellemek ve onlarla mücadelede önleyici etkiye de sahipse, mücadele etmektir. Suç ve suçlulukla etkin mücadele edebilmek için, toplumun iyi organize olması, eğitilerek,teknik olarak donatılmış suç kolluğuna ve aynı şekilde amaca uygun çalışan kovuşturma organlarına sahip olması gereklidir. Suçlulukla mücadelenin önleyici metodu, vatandasın bireysel özgürlüğüne müdahaleyi de gerektirebilir(Mergen,1995:340-341).

Suçun önlenmesi denilince, esas olarak, henüz icra hareketleri başlamamış olan suçların islenmesinin engellenmesinin anlaşılması gerekir. Suçun önlenmesi çalışmalarının sınırlarını belirlemek kolay bir is değildir. Beyaz yaka suçları ve şirket suçları(sahtekârlığın önlenmesi), dilencilik, yerlere çöp atma veya tükürme, gürültü yapma, yasak yerlerde sigara içme, kamuya açık alanlarda içki içme gibi hayat kalitesini bozan davranışlar da düzensizliğin önlenmesi baslığı altında değerlendirilmekte ve dar anlamda suçun önlenmesi kavramının içine girmemektedir. Ancak suçun önlenmesi kavramı, çoğu zaman bunları da kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanılmaktadır. Ayrıca çevre suçları, trafik suçları, cinsel suçlar ve devlete karsı islenen su ana kadar gelişmiş ülkelerde suçun önlenmesi projeleri içine dahil edilmemişlerdir. Buna karşılık evden hırsızlık, oto hırsızlığı,kapkaç, aile içi şiddet gibi konular ise nadiren suç önleme projelerine konu olmuşlardır. Türkiye'de ise şu ana kadar en fazla önleme amaçlı reklâm kampanyaları, trafik suçları ve uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili olanlarıdır. Bir fiilin önleme projesine konu olması için mutlaka suç teşkil etmesi gerekmemektedir.

Okul devamsızlığı, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, ailevi uyumsuzluk gibi suça neden olduğu bilinen fiiller de müdahale kapsamına alınabilir(Seyhan,2005:3-6).

Suçun önlenmesi onun amacına göre, hem özel, hem de genel önleme olarak anlaşılabilir. Özel önleme esnasında, tek tek herkesi ve her şeyden önce faili, başka suçluluktan uzak tutma denenir; genel önleme, grubun üyelerini başka suçtan uzak tutmayı amaçlar. Kullanılan araçlardan suçun önlenmesi, pozitif ya da negatif önleme olarak anlaşılır. Burada negatif genel önlemeden suçlunun korkutulması,pozitif genel önlemeden ise, hukuka bağlılığın korunması ve kuvvetlendirilmesi ile hukuk düzenine güven anlaşılır. Negatif özel önleme, birey olarak bir kişiyi tekrarlamaktan korkutma çabası olarak tanımlanır. Buna karşılık pozitif özel önleme, failin yeniden sosyalleşmesini ifade eder (Demirbaş,2005:338).

Önleme tedbirleri suçlulukla mücadele için faydalıdır. Ancak kişi özgürlükleri açısından zararları vardır. Çünkü bunların çoğu kişi özgürlüklerini sınırlayıcı veya büsbütün ortadan kaldırıcı neticeleri olan tedbirlerdir. Mesela bir yabancı devlet başkanının ülkeyi ziyareti dolayısıyla tehlikeli bazı kimselerin gözetim altına alınması kişi özgürlüğünü ortadan kaldıran bir tedbirdir. Polisin gerçekleştirdiği kimlik ve ruhsat kontrolü özgürlüğü sınırlayıcı tedbirlerdir (Soyaslan,2003:56).

3.3.SUÇU ÖNLEMENİN ESASLARI

Suçla mücadele bakımından, fail üzerindeki toplumsal reaksiyonun çeşitli nihai amaçları, üç grup içerisinde düzenlenebilir:

(1) Failin kişiliği üzerinde etki (yok etme, iyileştirme),
(2) Failin gelecekteki çevresi üzerine etki (amaç fiilin engellenmesi veya fiili çözen tahrik edici çevreden kaçınma),
(3) Üçüncü kişi üzerine etki (hukuk bilincinin kuvvetlenmesi, genel önleme)(Seelig,1963:26).

Suçun önlenmesi mutad tarzda üç önleme sırası içerisinde sistemleştirilir.Birinci sırada önlemede, suçluluğun nedenlerinin yok edilmesi vasıtasıyla suçlulukla mücadele edilme denenir. İkinci sırada suçlulukla mücadele, fiil imkânlarının ve geçiş şanslarının bir değişikliği vasıtasıyla suçluluğu en aza indirmeyle ilgilidir.

Burada her şeyden önce suçların teknik engellemesi düşünülür. Sonunda üçüncü asama önleme olarak, yeniden sosyalleşme amacıyla bir fiilden sonra, failin durumuna uygun davranış anlaşılır (Demirbaş,2005:339).20. yüzyılın ilk yarısında cezanın insan davranışları üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olduğu görüsünü temsil eden birçok araştırmacı vardı. Bu, sosyologlarca kabul edilen, suç davranışı kanuni yaptırımlarla önlenemeyebilir görüşünün yansımasıydı.

60'lı yıllardan beri bunun üzerine çok sayıda araştırmalar yapıldı. Bu çalışmaların sonuçları, kanuni yaptırımların gerçekte suçluluğu önlemede mütevazı bir role sahip olduğunu gösterdi. Cezasız toplum olmadığı gibi, suçsuz toplumda olmamıştır.Şüphesiz belirli ölçüde suçların engellenmesi mümkündür. Kalan bir kısım, bütün düşünülebilir yaptırımların uygulanmasına rağmen daima suçlu kalır. Şiddetli cezalar da, şimdiye kadar suçları tamamen engelleme iktidarına sahip olmadılar. Bu durum, ölüm cezasının Orta Çağ'da ve yeni zamanlarda uygulanması içinde geçerlidir(Demirbaş,2005:340).

Korkutma teorisyenleri, kazancın hesaplanması modelini (ekonomik teori)ortaya attılar. Burada, her suçlunun fiilinden önce, suçun ona hangi kazancı sağlayıp, hangi zararı vereceğini hesapladığı faraziyesinden hareket edilir. Böyle bir hesaplama iddiası, bariz gerçeğe uymaz. Suçun islenmesinde failin duygusal durumu hakim olduğundan, böyle düşünceler hesaba katılamaz veya katılmayabilir.

Bir ceza politikası sisteminin korkutucu etkisi üç noktada değerlendirilir (Demirbaş,2005:340).

İlk olarak, failin hangi davranış tarzlarının cezalandırılabilir olduğunu ve onun tam olarak beklenen cezayı bilmesini gerektirir. Açıkça hukuka tabi olan herkes, adam öldürme, ırza geçme, yağma, tehdit, hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suistimal ve benzerlerinin cezalandırıldığını bilirler. Korkutma modelinin ana tezi;"ceza ne kadar sert olursa, korkutma sistemi o kadar başarılı olur". Buna karşılık,ölüm cezasının korkutucu etkisinin, tarihsel olarak suçluluğu engellemediği bilinmektedir (Demirbaş,2005:340).

İkinci bir temel kabul, cezanın aktüel kesinliği ne kadar büyükse, cezanın korkutucu etkisinin o kadar büyük olduğudur.

Korkutma teorisyenlerinin üçüncü ifadesi; "fiilin cezalandırılması ne kadar süratle sonuçlandırılırsa, korkutma sisteminin etkisi o kadar büyük olur" seklindedir. İngiltere'de,ceza yargılaması Almanya'ya göre, önemli süratte sonuçlanmasına rağmen, bu suçu önleyici bir etki ortaya koymamıştır (Demirbaş,2005:341).

3.4. SUÇLUDAN YOLA ÇIKAN ÖNLEME ÇALISMALARI

3.4.1. Suçlunun Çoğalmasını Önleme

Suçluluğun önlenmesi bakımından sağlık hizmetlerinin oynayacağı rol özellikle akıl sağlığı konusunda belirmektedir. Şehirleşme ve endüstrileşme sürecinde hafif türde akıl hastalıklarında bir artış olduğu ve koruyucu sağlık hizmetlerinin bu alanda yetersizliği sonucu ceza evine gönderilen kişi sayısında artış saptanmıştır(Yücel,1986:165).

Suçluluk ile veraset (anne-babanın özellikleri) arasında bir ilişki vardır. O halde kısırlaştırma yoluyla suçlunun doğumunun önlenmesi suçlulukla mücadele teşkil eder. Bazı suçlular akıl hastasıdırlar. Bunu önlemenin çaresi çiftlerin kısırlaştırılmasıdır. Ancak rıza olmadan insanı kısırlaştırmak mümkün olamaz. Hatta olsa bile kısırlaştırmanın hukuka uygunluğu tartışmalıdır. Suçlu sahsın varolmasını engelleyen bir diğer önleme tedbiri de insan dölünü iyileştirmedir (Soyaslan,2003:56).

Çoğu suçlunun suç doğurucu istidat yapısının doğuştan olması bakımından,suçu doğurucu kişilik yapılı insanların doğusunun önlenip önlenemeyeceği (eugenisch) sorusu gündeme gelmektedir. Sadece bir suçlu yapı kompleksi ile belirli bir insanın tüm soyunun kusurlu olacağı teşhisi kesinse, soyun devamı böyle bir kısırlaştırma vasıtasıyla engellenebilirdi(Seelig,1963:394).Böyle bir kısırlaştırma ilk önce Kaliforniya ve diğer 28

eyalette vardı; 1939'a kadar 30.690 akıl hastası ve zeka özürlü kısırlaştırıldı. Avrupa'da ilk olarak İsviçre'nin Waadt kantonunda (1928) yasal olarak düzenlendi. Onu Danimarka (1929) ve kuzey devletleri izledi. Almanya 1933'den 1945'e kadar, kalıtımsal hastaları ve kronik alkolikler sterlizasyonunu düzenlemişti (Demirbaş,2005:344).

Kişinin iyi veya kötü özellikleri genleri vasıtasıyla çocuklarına geçer. İyi özellikler taşıyan şahısların çoğalmasını kolaylaştırmak, suçlulukla mücadelede bir tedbir olarak düşünülebilir. Böylece aynı zamanda toplumda iyi insan sayısı çoğaltılır. Biyolojik yönden insanlıktan çıkmış insanların çoğalması önlenir (Soyaslan,2003:56).

Suç islenmesini kolaylaştıran özellikler genler vasıtasıyla çocuklara geçer.Kötü genleri taşıyan kişilerin çoğalmasını önlemek de bir mücadele tedbiridir(Larguier,1989:17). Ancak sorun müdahalenin hangi andan itibaren yapılacağındadır. Suçlu anne babadan mutlaka suçlu çocuk doğmaz. İyi gen taşıyan anne-babadan mutlaka iyi, kötü gen taşıyan anne-babadan mutlaka kötü çocuk doğmaz. İhtimal yüksektir, ama kesin değildir(Soyaslan,2003:56-57).Bir kalıtımsal ruh hastalığı, doğuştan akıl zayıflığı veya ağır bir psikopatlık çeken insanların sterlizasyonu, halk sağlığının gelişimi için tıbbi bir tedbirdir (Seelig,1963:395).

Ancak, temel bir hak olan çocuk yapma hakkı insanın elinden alınamaz.
Kısırlaştırma veya suçlu doğum ihtimalinin bulunması dolayısıyla çoğalmayı önleme tedbirleri faydalı olduğu kadar zararlı tedbirlerdir de (Soyaslan,2003:57).

3.4.2. Suçlu Kişiliğin Gelişimini Önleme

Suça karsı kayıtsız kalmamak gerekir. Suçun ağırı hafifi yoktur. Suç suçtur,suçlu suçludur. Daha ağır suçu isleyenler çoğu zaman suçluluğa hafif suçlardan başlarlar. Ailenin ve toplumun hafif de olsa, islenen suça karsı kayıtsızlığı veya izin verici tavır içinde olması suçlu kişiliğin gelişmesinin nedenidir(Larguier, 1989:17).

Kabahatler, hafif suçlar da olsalar, sosyal yönden uyumsuzluğun işaretleridirler.Bunlara göz yummak suçlu kişiliğe yardım etmektir. Bazı ağır fiillere karsı entellektüel tolerans tanımak, suçları günlük islerden saymak, kişiliğin suçlu olarak gelişmesinin nedenidir. Böyle bir düşüncenin gelişmesinde yayın araçlarının rolü büyüktür. Bu araçlar sayesinde ağır veya hafifiyle suç normal olay sayılmaktadır (Soyaslan,2003:57).

Toplum ve aile kişinin islemiş olduğu ağır suçları kabul etmemek için aynı kişinin hafif suç islediğini kabul edebilir. Böyle bir düşünce de suçluyu bağışlama yöntemidir. Başkalarına saygı da kişiliğin suçlu olarak gelişmesini önleyen eğilim vasıtalarından biridir.gerçekten kişi kendisini saydığı kadar başkalarını da saymalı;kendi özgürlük alanını bilmeli ve bunun idraki içinde olmalıdır.Aslında kendisine saygı göstermeyen, başkasına da saygı gösteremez. O halde başkalarına karsı saygıyı teşvik etmek, kişiliğin suçlu olarak gelişmesini engelleyici tedbirlerdendir (Soyaslan,2003:57).

Ceza takibatının etkili olması da kişiliğin suçlu olarak gelişmesini engeller.Gerçekten, kişinin suç isledikten sonra faillerinin hemen cezalandırıldığını

görmesi,kendisinde mevcut olan suçlu eğilimleri köreltir. İleride suç islemesini önler (Soyaslan,2003:58).

Suça karsı mukavemet teşkil edecek faktörleri doğurma yoluyla kişiliğin suçlu olarak gelişmesini engellemek. Kişide irade seçici bir rol oynar. İyiye veya kötüye yönelmeyi sağlar. O halde iradeyi geliştirici yöntem ve eğitim vasıtaları kişiliğin suçlu olarak gelişmesini önlerler (Larguier, 1989:17).

Suça ve diğer hukuka aykırı fiillere karsı reaksiyonun mağdur ve mağdur yakınları tarafından gösterilmesinin hoş görülmesi, teşvik edilmesi de, bireysel cezalandırma-kişiliğin suçlu olarak gelişmesinin nedenlerinden birisidir (Soyaslan,2003:58).

3.5. SUÇU YARATAN FAKTÖRLERDEN YOLA ÇIKAN ÖNLEME ÇALISMALARI

3.5.1. Suçu Hazırlayıcı Olguların Ortadan Kaldırılması

Kişiyi suça hazırlayan faktörleri sefalet, alkolizm ve tembellik olarak inceleyeceğiz.

1.Sefalet: Mala karsı islenen birçok suçun kaynağı sefalettir. Bunun anlamı issizlik,kalabalık bir aileye sahip olma, fakat yeterli bir gelire sahip olmama,alt yapı hizmetleri yapılmamış çevre, kişisel ihtiyaçları karşılamaktan uzak bir konutta oturmadır.İşsizlikle mücadele için gerekli politik tedbirlerin alınması, işsizlere ve kalabalık ailelere ekonomik yardımlar suçluluğu önleyici tedbirler olup aynı zamanda suç politikası vasıtalarıdır(Soyaslan,2003:59).

2.Alkolizm: Alkol alınması bazı suçların islenmesinde önemli bir nedendir. Mesela müessir fillerde, başkalarına karsı mütecaviz hareketlerde, taksirle adam yaralama ve öldürmelerde olduğu gibi. Alkole ilişkin dolaylı veya doğrudan sınırlamalar söz konusu suçların islenmesini önler (Soyaslan,2003:59).

3. Tembellik (İşsizlik): İş insanın üretime katkısı ve kendi kendini ifade etme, kendi yetenek ve kalitesini satma vasıtasıdır. Ayrıca kişiyi meşgul etmesi dolayısıyla kişinin kötü şeyler düşünmesini de önleyen bir vasıtadır.Kişiye iş eğitimi vermek, çalışmayı sevdirmek, yeteneklerini ortaya çıkarmak için gerekli tedbirleri almak ta keza suçun islenmesini önleyici nedenlerden birisidir (Soyaslan,2003:60).

3.5.2. Suçu Kolaylaştıran Olguların Ortadan Kaldırılması

Bazen kişiyi yetiştiği, içinde bulunduğu ortam suça iter. Mesela vakit geçirmek için büyük bir mağazada gezinti yapan kişi, kalabalıktan ve eşyanın ortada teshirinden istifade ederek beğendiği şeyi çantasına veya cebine atmak isteyebilir.Suçun mağduru da suçu kolaylaştıran bir faktör olabilir. Fail bunların zayıf olmalarından, cinsiyetlerinden, mesleklerinden, hareketlerinden istifade eder. İhtiyar bir kadın veya erkek, fiziki güç yönünden zayıftır. Bu durum suç failini tahrik edebilir. (Soyaslan,2003:61).

Meslekler de suçu işleten veya işlenmesini kolaylaştıran bir nedendir. Mesela kuyumculuk bir varlığın ifadesidir. Bu varlık, failleri yağmaya teşvik eder. Keza bankaların kasiyerleri gasp yapmak niyetinde olanları üzerlerine tahrik ederler(Soyaslan,2003:61).

Mağdurların tavrı da suçu kolaylaştıran bir neden olabilir. Mesela suçun islenmesinden sonra mağdurun suçluyu bağışlaması,çalınan arabanın bedelinin sigortadan alınması nedeniyle failin bağışlanması, failin bu durumu bilenler için suça teşviki kolaylaştırma nedenidir(Larguier, 1989:19).

Suçun kamu otoritelerine şikayet veya ihbar edilmemesi, suçlular için sık sık af kanunlarının çıkarılması da suça teşvik nedenleridir. Bir toplumda hak arama kültürünün gelişmemesi de bir diğer neden olarak belirtilebilir(Soyaslan,2003:62).

Mağdurların uyarılması ve bazı tedbirleri almaya yetkili kılınması ile insanların neden ve nasıl suç mağduru oldukları anlatılır. Bir anlamda muhtemel mağdurlar kendilerine gelecek tehlikeye karsı uyarılır. İşlenen suçların ne zaman,nasıl, hangi vasıtalarla gerçekleştirildiği basın yayın, sinema, televizyon, radyo gibi çeşitli iletişim araçlarıyla anlatılır. Mağdurlara kendilerini savunacak silah veya eşyayı vermek de önleme yöntemlerinden birisidir(Soyaslan,2003:62).

Eşyalar üzerinde tedbirler almakta suçun islenmesini engelleyen çeşitli güvenlik önlemleridirler. Hırsızlığa karsı oto içine alarm yerleştirmek, bankalara kamera konması ve alarm yerleştirilmesi hem önleyici ve hem de suçluların yakalanması ve teşhisine yarayan tedbirlerdendir(Soyaslan,2003:62).

3.3.1.HIRSIZLIK SUÇUNU ÖNLEMENİN ESASLARI

Güvenlik güçleri meydana gelen olayların çözümünde delilden sanığa gitme prensibine uygun hareket etmektedir. Ancak hırsızlık olaylarında delil bulmakta zorluk çekilmektedir. Bu da mağdurun hırsızlık olaylarını fark etmesinden sonra acilen ne çalındığını merak edip olay yerini karıştırmasından kaynaklanmaktadır. Bu gibi olaylara maruz kalan mağdurların hiçbir yeri karıştırmadan polise olayı ihbar etmesi delil bulma, dolayısıyla olayı çözme ve sanığı yakalama şansını arttıracaktır.

Özellikle hırsızlık, yankesicilik ve kapkaç olaylarında geçmişe yönelik sorgu yapılamadığından bu gibi olaylarda suçüstü yapma gerekliliği aşikardır. Bu yüzden motorize ekiplerin yanı sıra hırsızlık olaylarının yoğun yaşandığı Polis Merkezleri bölgelerinde sivil ve yaya devriyeler çıkartarak hırsızlık olayları ile mücadeleye sıkı bir şekilde devam edilmeye başlanmıştır.

Ülkemizde hırsızlık olaylarının büyük çoğunluğu yaşı 18'den küçük çocuklarca işlenmektedir.(www.egm.gov.tr/asayiş/tdp) Polis yaşı küçük çocukları yasa gereği ifadesini almadan Cumhuriyet Başsavcılığına çıkartmakta, suçüstü yapılmamış ise sorguda yapılamadığı için olay delilleri toplanmadığından zorluklar yaşanmaktadır. Küçük

çocukların işlemiş olduğu hırsızlık suçlarında tutuklanmaların az oluşu bu çocukların bu gibi olayları tekrar yapmasına neden olmaktadır.Bu da suçun ve tekrarının önlenmesinde zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır.

Tüm cadde ve sokakların aynı anda kontrol edilmesi şu an için imkansız olduğundan suçun önlenmesinde bireylerin kendi dikkatleri ve toplumsal duyarlılık önemli rol oynayacaktır. Vatandaşların hal ve hareketlerinden şüphelendiği kişileri polise bildirmeli ve bu şahısların polisin incelemesinden geçmelerini sağlamaları önemlidir. Herhangi bir olaya şahit olma durumunda olay faillerinin eşgal ve kaçış istikameti hakkında bilgi vermeleri suç ve suçluyla mücadelede büyük destek sağlayacaktır.Son yıllarda Mobese sistemlerinin faaliyete geçmesi de suçun önlenmesi ve suç sonrası faillerin yakalanabilmesi açısından önemli bir katkı sağlamaktadır.

Ayrıca işyerlerine alarm takılması, sitelere bekçi tutulması, ev işyerleri kapılarının sağlamlaştırılması, açık pencere bırakılmaması, hırsızlık olaylarında vatandaşlarımızın alması gereken tedbirleridir. Bu tedbirler bu gibi olayların yaşanmasını tamamen engelleyemese de azalmasına neden olacaktır..

3.3.1.1.EVLERDEN HIRSIZLIK SUÇUNU ÖNLEMENİN ESASLARI

Artan nüfusa paralel olarak şehrin çevresinde sürekli oluşan yeni yerleşim birimleri nedeniyle polis sorumluluk bölgesinin genişlemesine rağmen görevli polis sayısının yetersiz olması,cezai müeyyidelerin yetersizliği, cezaevine giren kişilerin suç konusunda eğitilmeleri neticesi cezaevinden profesyonel suçlu pozisyonda çıkmaları ve suç işlemede daha cesaretli davranmaları,organize suç gruplarının otorite kurma çabaları ve çok sayıda işsiz genç kitlenin bunlara özenti duymaları,hırsızlık malı satın alan kişilere cezai uygulamaların yetersiz oluşu suçun ve özellikle evlerden hırsızlık suçunun artmasının önemli nedenleri olarak belirtilebilir.

Güvenlik güçlerinin son yıllarda önemle devam ettirdiği Toplum Destekli Polislik hizmetleri, bu hizmetlerle vatandaşların görüşlerinin alınması ve suç ile ilgili bilgilendirilmeleri; teknolojik imkanların arttırılması ile suç haritalarının çıkarılarak önleyici hizmetlere ağırlık verilmesi suçla mücadelede önemli yollar kat edilmesini sağlasa da hızla artan işsizlik,geçim sıkıntısı ve bunun yanında toplumsal iletişimsizlik ve güvensizliğin hızla artışı suç sayısının her geçen yıl daha da artmasına neden olmaktadır.

Bireysel olarak suçun önlenmesi ve suç sonrası faillerin yakalanması anlamında alınabilecek küçük ve önemsiz gibi görülen tedbirler oldukça etkili sonuçlar verebilir.Bunlar kısaca:

Özellikle **1. ve 2. katta bulunan evlerin balkon kapısı ve pencerelerinin sağlam ve demir parmaklıklı olmasına** dikkat edilmesi,

Ağaç yetiştiren kişilerin bunları balkon kapı ve pencerelerine dışarıdan merdiven teşkil etmeyecek şekilde budamaya özen göstermesi,

Çevrede balkona tırmanacak balkonun yanında duvar, asma, merdiven direk gibi malzemelerin bulunmaması,

Kapılarda çift kilit bulundurulması geceleri kapı arkalarındaki emniyet zincirinin takılı olmasına dikkat edilmesi,

Apartman giriş kapıları ve çevresi dışarıdan aydınlatılması,

Eve yeni taşınıldıysa kilidin değiştirilmesi,anahtarın bir eşinin ya ev sahibinde ya da emlâk bürosunda olabileceğinin unutulmaması,

Gündüzleri perdeleri açık, geceleri ise kapalı tutulması, gündüz perdelerin açık olması içeride birilerinin yaşadığına işaret eder,

Kapı dışarısına anahtar saklanmaması,

Kapı ziline isim yazılacaksa mutlaka ismin baş harfi ile soy ismin yazılması, her zile basana tanımadıkça kapı açılmaması,

Posta kutusunun devamlı olarak boş tutulması, tatile giderken komşuya bu kutuyu boşaltmasının tembih edilmesi. (Hırsızlar,evde uzun süredir birinin olmadığını düşünerek posta kutusu dolu evlere girmek isterler**.)**

Haber verilmediği halde eve gelerek tamirci olduğunu söyleyen veya tanıtım maksadıyla geldiğini belirten kişilerin eve alınmaması,

Akşam erken saatlerde de evden kısa süreli ayrılmak gerekiyorsa oturma odasının lambasını açık bırakılması,

Mahallede daha önceden tanımadığınız şahısların dolaştığını görürseniz hiçbir tereddüte mahal vermeden hemen polisin aranması,

Apartman ve site yöneticilerinin sorumlu oldukları binalarda fiziki tedbirler almaları. (Güvenlik kamerası,Özel Güvenlik Görevlisi,vs.)

Bina yöneticileri oto kontrolü sağlamak için apartmanlarında oturan kişilerin (özel durumlarına girmeden) bazı bilgilerine sahip olmaları,

Semt pazarlarının kurulduğu günlerde Pazar civarında bulunan evlerde daha dikkatli olunması,

Apartman sakinleri, yöneticiler ve özellikle kapıcılar apartmana giren çıkan yabancılara karşı duyarlı olunması,

Apartman sakinlerinin apartmanın cümle kapısından zile basanların kim olduklarını öğrenip emin olmadan otomatiği açmamaları,

Maddi değeri yüksek **ziynet eşyası, para gibi taşınması ve çalınması kolay olan malzemeleri** mümkün olduğunca evlerde özellikle de yatak odasında bırakılmaması,imkan **varsa bir bankada kasa kiralayıp** kasada muhafaza edilmesi,

Yine **kıymetli eşyalarını evlerinde çelik kasada muhafaza edenlerin** çelik kasanın yedek anahtarını genellikle evlerinde bulundurmamaları,

Apartman girişlerinde ve site çevresinde güvenlik kamerası sistemi kullanılmasına özen gösterilmesi,

İkamet edilen yerin çevresinde yaya veya araçla şüpheli vaziyette duran yabancı kişilerin mümkünse plakalarını alarak polise bildirilmesi,

Ayrıca apartman kapılarını zorlayan, gereksiz zillere basan şüpheli kişiler görüldüğünde derhal polise haber verilmesi,

Eve gelindiğinde camın kırıldığını yada kapının aralık olduğunun fark edilmesi halinde eve girilmemesi derhal polisin aranması ve hırsızın halihazırda içeride olabileceğini düşünerek komşularınızdan biriyle birlikte evin gözetlenmesi ancak olaya direk müdahale edilmemesi olarak belirtilebilir.

3.6. SUÇUN ÖNLENMESİNDE RİSK ANALİZİ

Son 30-40 yıldır, araştırmacılar suç ve suçlular arasındaki ilişkiyi, insanların suç aktivitelerindeki bireysel rollerini, suçun oluşmasındaki etkenleri, suç ve suçlu profilleri çıkartılmasında dikkate alınması gereken unsurları, suç ve konumu, iş oranı, iletişim metotları gibi diğer faktörler arasındaki ilişkilerini tanımlamaya çalışmışlardır. Suç analizinin avantajı, uyuşturucu veya oto kaçakçılığı gibi organize suç gruplarının çeşitli faaliyetleri yada sürekli hırsızlık, kap-kaççılık yapan zanlıların veya katilin tanımlanması gibi yüksek derecedeki suçun yapısı ve oranı hakkında düzenlenmiş metotları ve bir dizi teknikleri tanımlamasıdır. Temel tekniklerin standartlaşmış olması ve hatta bunların düzenlenmiş, görsel yaklaşımla nitelendirilmiş olması sebebiyle, suç analiz uzmanının yaptığı çalışma, herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilmektedir (Fert,2004:6-7).

Risk analizi ise özellikle toplum asayişini korumada maksimum önlemlerin alınması gerektiğini savunan devlet yapılanmalarında ön plana çıkmaktadır.Topluma büyük ölçüde zarar verebilecek ve bireylerin zarar görmesine sebep olabilecek olaylarda, güvenlik güçlerinin değerlendirme yapması ve yapılan değerlendirme faaliyetleri ışığında zararın önlenmesi veya en aza indirgenmesi için risk analiz çalışmaları yapılmaktadır(Fert,2004:7).

3.7. CEZA İLE ÖNLEME TEORİSİ

Bu teoriyi ilk kez savunan Yunan düşünürü Platon olmuştur. Ona göre ceza,geçmişle ilgili olarak adaletin yerine getirilmesi seklinde değerlendirilmemek gerekir. Çünkü yapılmış olanı yapılmamış durumuna getirmek imkanı yoktur. Ceza gelecek için

verilir. Hem cezalandırılan kişinin, hem de suçlunun cezalandırıldığını görenlerin suçtan nefret etmelerini sağlamak, eski davranışlarını kısmen veya tamamen değiştirmek, asıl amaçtır (Golding,1975:72).

Önleme teorisine göre, cezanın amacı suç isleyende suç isleme eğilimini önlemek yanında suç isleyenin cezalandırılması suretiyle suç isleme ihtimali olan diğer insanları da korkutmak ve suç islemekten alıkoymaktır. Başka bir ifade ile, hakim suç isleyeni cezalandırırken toplumun diğer üyelerinin de suç islemesini önler. Böylece toplumun suça ve suçluya karsı korunması amacı gerçekleştirilmek istenmektedir. Cezalandırılan suçlu toplumun diğer üyeleri için de bir örnek oluşturur (Güriz,1987:178).

Önleme teorisinin yanılgısı şu noktada belirmektedir. Cezanın amacı toplum üyelerini suç islemekten vazgeçirmekse, suçlu sayılarak cezalandırılan kimsenin söz konusu suçu islemiş olmasının veya olmamasının fazla önemi yoktur. Çünkü suçsuz bir kimse de suçlu olduğu görüntüsü verilerek diğer insanları etkilemek amacıyla cezalandırılabilir. Hatta toplumun diğer üyelerini suç islemekten caydırmak için suçluyu daha da sert biçimde cezalandırmak söz konusu olabilir. Unutmamak gerekir ki, suç isleyene hak ettiğinden daha şiddetli bir ceza vermek ahlaki bakımdan daima tenkit edilebilir ve bu tür bir cezalandırmayı meşru göstermeye imkan yoktur (Lillie,1961:253).

Önleme teorisi ile sadece cezalandırılan kişiyi suç islemekten uzaklaştırmak söz konusu olmamakta, başkalarını da suç islemekten alıkoymak amacı göz önünde tutulmaktadır. Önleme yönteminin bir diğer amacı, mahkeme tarafından verilen kararla toplumun hukuku çiğneyenlere karsı olan nefretini dile getirmek ve toplumsal tepkiyi tatmin etmektir (Hart,1970:208).

3.8. SUÇUN ÖNLENMESİ HAKKINDA GÖRÜŞLER

Suçları önlemek onları cezalandırmaktan daha iyidir. İnsanları mutlu etme sanatı olan yasamanın temel amacı budur. Eğer suç unsuru olabilecek her şey yasaklanmış olsaydı insanoğlu ne hallere düşerdi? O zaman insanları içgüdülerini kullanamaz hale getirmek gerekecekti. Eğer suçların önlenmesi isteniyorsa yasaları açık ve anlaşılır yapmaya çalışmak gerekir ve hiç kimsenin onları ihlal etmemesi için, ulusun bütün bireyleri yasaları savunmak için güçlerini birleştirmelidir. Yasalar sınıf ayrımcılığı yapmamalı, herkesi eşit olarak savunmalıdır. İnsanlar yalnızca yasalardan korkmalıdır, çünkü yasanın verdiği korku insanı kötülükten uzak tutar.

Oysaki insanlardan korkmak daima suçların kaynağı olmuştur. Köleleşmiş insanların, özgür insanlara göre şehvete, eğlenceye ve zulme daha fazla eğilimi vardır. Özgür insanlar kendilerini bilime verirler, ulusun çıkarları için kafa yorarlar,örnek alınması gereken güzellikleri görür, onlara benzer güzellikler yaratmaya çalışırlar. Eğer halk güçlü ve cesursa, yasaların belirsizliği, özgürlükle kölelik arasında sayısız çalkantılara yol açtıktan sonra elenerek yok edilir (Beccaria,1991:131-132).

Suçları önlemek için, bilim ve sanatın sağladığı aydınlığın özgürlüğe eşlik etmesi gerekir. Bilim ne kadar yaygınsa, ortaya çıkacak sakıncalar o kadar az,sağladığı

üstünlüklerde o kadar fazladır. Suçları önlenmenin diğer bir yolu, yasaları uygulamakla yükümlü kurulu(yargıçlar), bozulmalarını kabul etmek yerine yasaları titiz bir biçimde gözetmeye teşvik etmektir. Mahkemenin üyeleri ne kadar fazlaysa,yasalara tecavüz tehlikesi o kadar azdır. Birbirlerini gözetleyeceklerinden yargıçların yolsuzluk yapmaları zorlaşır (Beccaria,1991:135-136).

Suçlar, erdemler ödüllendirilerek de önlenebilir. Bu konu üzerinde bütün ülkelerin yasalarının tam bir anlaşma içinde oldukları fark edilebilir. Eğer akademiler tarafından bilginin ve iyi kitapların artmasını sağlayan, yararlı gerçeği keşfeden yazarlara verilen ödüller doğruysa, hükümdarın iyiliksever eliyle dağıtılan ödüller de neden erdemli davranışları çoğaltmasın! Bilge kişi tarafından dağıtılan onur ödülü, bitmez tükenmez bir biçimde en önemli değerleri üretir (Beccaria,1991:136).

Son olarak suça karsı savaşmanın en etkin yolu eğitimi geliştirmektir. Eğitim öğretilen şeylerin boşu boşuna ezberlenmesine bağlı değildir. Önemli olan, konuların seçimi ve aydınlatılmasıdır. Rastlantılara bırakılmayarak ve mevcut yetenekle yetinmeyerek hem ahlaksal hem de maddi olayların incelenmesinde çocuğun tertemiz zihnine kopya yerine özgün olanı koyar ve sevginin uzlaştırıcı yoluyla onu erdeme yöneltir (Beccaria,1991:137).

3.9. SUÇUN OLUŞMADAN ÖNLENMESİ

Kolluk kuvvetlerinin asli vazifeleri arasında yer alan suçun islenmeden önlenmesi çalışmaları, modern toplumlarda da ön plana çıkan görevler arasındadır.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 2. maddesi ile, "Kanunlara, tüzüklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin islenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak" görevi polise verilmiştir(www.egm.gov.tr/asayis/onleyici).

3.9.1. Suçları Önleme

Suçların çeşidi ve yapısal özellik1eri dikkate alınarak, önceden tedbirler almak suretiyle suçların islenmesinin önüne geçirebilir. Bu yaklaşıma göre; sadece sınırlı sayıdaki suçlar değil, suçların büyük bir kısmı bu yolla önlenebilir.

Şüphelinin, suç isleme yeteneğinin ve isteğinin engellenmesi veya kısıtlanması bu konuda elde edilebilecek başarıda büyük önem taşımaktadır. Burada önemli olan nokta, suç için elverişli fırsatların minimum seviyeye indirilmesi, suç kaynaklarının ve şüphelinin zayıflatılması veya mağdurun güçlendirilmesidir.

Bu yaklaşım, önceden planlanan yasadışı aktivitelerde olduğu gibi aniden oluşan ve gelişen kavga ve benzeri olayların önlenmesini de içerir. Heyecan, öfke ve alkol gibi nedenlerden dolayı meydana gelebilecek bir olay, polisin çevrede olmasıyla genelde önlenmiş olur. Aradan biraz zaman geçmesiyle birlikte öfke, sinir ve heyecan genelde yerini sağduyuya bırakır ve olay için elverişli ortam kendiliğinden sona erer. Böylece, çıkma olasılığı bulunan, hatta meydana gelmek üzere olan bir suç, polisin yakında

bulunmasıyla önlenmiş olur.Yada bir bölgede alınacak basit önlemlerle (sokakların ışıklandırılması,arabalarda alarm sistemi olması, devriyenin artırılması v.s.) yüksek yakalanma olasılığı riskinden dolayı potansiyel suçlular engellenmiş olur(www .egm. gov. tr/asayis/onleyici).

3.9.2. Vatandaşların Kendilerini Güvende Hissetmelerini Sağlamak

Önleyici polislik uygulamaları ile ortadan kaldırılması gereken ana konulardan birisi de suç korkusudur. Suç korkusu, çok geniş ve aynı zamanda karmaşık bir olgudur. Suç oranında meydana gelen artış doğrudan veya dolaylı olarak, çalışan çalışmayan, erkek bayan, yaslı genç herkesi etkilemektedir. Bu korku insanların hayatlarını huzursuz edebilmektedir.

1993 yılında İngiltere'de yapılan bir araştırma, suç korkusunun insanın günlük yaşantısına müdahale ettiğini ve olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu araştırmada, kadınların %32'si ve erkeklerin %9'u kendi hayatlarını tehlikede hissetmeleri nedeniyle gece vakti dışarı çıkma konusunda büyük endişe ve korku duyduklarını ifade etmişlerdir (www.egm.gov.tr/asayis/onleyici).

3.9.3. Kamu Düzenini Sağlamak

Önleyici polis hizmetlerinin temel amaç ve hedeflerinden bir diğeri kamu düzenini sağlamak, korumak ve bozulduğunda eski haline getirmektir. Başka bir deyişle, toplum hayatının barış, düzen ve güvenlik içerisinde devamını sağlamaktır.

Kamu düzeni, bütün toplumun emniyet, huzur ve güven içerisinde olması, gelişmesi ve yaşamını sürdürmesi için uygun bir ortamın oluşturulması anlamını taşımaktadır(www.egm.gov.tr/asayis/onleyici).

3.9.4. Yüksek Seviyede Görünür Olmak

Önleyici polis uygulamalarının temel amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilmesinde yüksek seviyede polis görünürlüğü hissini oluşturmak suretiyle her yerde polis varlığını hissettirmek ve böylece suçları azaltmak, anahtar fonksiyona sahip bir ilkedir.

Önleyicilik rolünün yerine getirilmesinde polisin çok fazla çaba harcamasına gerek kalmadan sadece kendisini göstermesi, üniformalı olarak varlığını hissettirmesi yeterlidir. Polisin her yerde var olduğu izleniminin oluşturulması yoluyla potansiyel suçluların algıladığı yakalanma risk seviyesi yüksek tutulabilecek ve böylece suçluların suç eylemini gerçekleştirme olasılığı azaltılabilecektir(www.egm.gov.tr/asayis/onleyici).

3.9.5. Toplum Tarafından Fark Edilme

Üniformalı polis ya da devriye polisi kendisini uzman ve profesyonel olarak tanımlatmalıdır. Toplumun farkında olmadığı veya farkında olmakla birlikte rolünü ve

fonksiyonlarını bilmediği bir sistemin caydırıcı olması beklenemez. Bu nedenle fark edilme, önleyici hizmetlerde önemli bir ilkedir(www.egm.gov.tr/asayis/onleyici).

3.9.6. Anında Müdahale İzlenimi Vermek

Önleyici polis hizmetleri, yasaları uygulama kararlılığında olduğu, yasaların çiğnenmesine izin vermeyeceği, çiğnenmesi halinde ise anında ve tereddütsüz bir şekilde bu suçu isleyeni tespit edip yakalayacağı izlenimini vermelidir. Bu polisiye tedbirlerinin varlığı, rolü ve fonksiyonlarının bilinmesiyle birlikte, herhangi bir olumsuzluk karsısında sergileyeceği kararlı yaklaşımın görülmesi ve bilinmesi de bu açıdan çok önemli bir göstergedir(www.egm.gov.tr/asayis/onleyici).

3.9.7. Sistemli ve Devamlı Olmak

Önleyici tedbirlerin sadece belirli bir yerde ve geçici bir süreyle uygulamada olması halinde bunlar, doğal olarak belirli bir yerde ve belirli bir zamanda etkili olabilir. Bu tedbirlerin geniş bir bölgeye hitap etmesi, toplumun çok farklı kesimlerini içine alması, sistemli bir şekilde ve devamlı olarak uygulanması durumunda, potansiyel suçlular üzerinde oluşturacağı caydırıcılık unsuru daha güçlü olur. Devamlılık ve sistemlilik ilkesi çerçevesinde devriye modelinin düzenlenmesi ve en uygun personel dağılımının gerçekleştirilmesi konusunda dikkate alınması ve analiz edilmesi gereken unsurların tespit edilmesi çok büyük bir önem taşımaktadır.

Sistemliliği ve devamlılığı sağlamak amacıyla devriye memurları genellikle spesifik bir mesai düzeni ile görevlendirilir. Devriye bölgesi, alış veriş merkezlerinin yoğun olduğu bölgelerde daralırken, konut alanlarında genişlemektedir. Bazen memurlar, durum ve koşullara göre, devamlı bir bölge yerine farklı bölgelerde de görevlendirilmektedir. Bu bağlamda, personel, bir bölgedeki tehlikelerin sıklığının veya öneminin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan önceliğe göre görevlendirilir.

Bu konuda rol oynayan başlıca etkin faktörler şunlardır:

-Polise yapılan çağrı ve şikayet sayısı,
-Genel suç sayısı,
-Suçların işlenme yeri,
-Yakalama sayısı (www.egm.gov.tr/asayis/onleyici).

3.10.SUÇUN ÖNLENMESİNDE POLİS-HALK İLİŞKİLERİNİN ÖNEMİ

Polisin, suç soruşturmalarında sonuca gitmesinde etkili olan birinci ve en önemli unsur vatandaşlardan elde ettiği bilgidir. Vatandaşların desteğinden yoksun bir şekilde çalışan polis teşkilatlarının suçlar üzerinde etkili olması ve kendini kabul ettirmesi çok zor ve hatta adeta imkansızdır. Vatandaşların katılımının sağlanması, suçla mücadelenin her aşama ve alanında geçerli olan bir temel ilkedir.

Yapılan araştırmalara göre yakalanan suçluların %83'ü halkın verdiği bilgiler doğrultusunda yakalanmış, polisin yalnızca kendi çabasıyla yakaladığı suçluların

yakalanan tüm suçluların %17'si olduğu anlaşılmıştır. Yine İngiltere'de yapılan bir diğer araştırma sonucuna göre polise intikal eden suçların %90'ı halkın haber vermesi ile %10'u ise polisin kendi çalışmalarıyla gerçekleşmektedir(www. egm.gov .tr/ asayis/onleyici).

3.10.1 SUÇUN ÖNLENMESİNDE POLİS - HALK İŞBİRLİGİNE YARDIMCI OLAN FAKTÖRLER

3.10.1.1. Etkileme ve İnandırma

İnsanlara istenilen bir isi yaptırabilmek için üç yola başvurulabileceği sosyologlar tarafından söylenmektedir. Bunlar; **zor kullanma**, **para ile ikna** ve **inandırarak ikna** etmektir. Bu sayılan üç yoldan en etkilisi ve demokratik sistemlerde en çok kullanılanı inandırmadır. Para ve zor kullanma ile insanlara bir iş yaptırıldığında, bu iki etmen ortadan kalktığı zaman yeterli verimin elde edilmediği veya hiç olmadığı gözlenecektir(Harlow ve Black,1952:29-30).

İnsanlara bir şeyleri yaptırmak, bir şeylere ikna etmek ve söz geçirmek için mutlaka otoriter zor kullanma gücü veya para kullanma gücü gerekmez. Örneğin;sigara ile mücadele edilirken zor kullanılarak kişilerin sigaradan uzaklaştırılmaları pek mümkün değildir. Sigaranın zararları konusunda kişi eğitilirse, sigaranın kendisine vereceği zararlar hususunda inandırılırsa, o kişinin sigarayı bırakması kolaylaşır(Sezer,1995:107-118).

İnsanlar düşünen, anlayan, değişimlere kolay uyabilen özelliğe sahip canlılardır. Kişilere bir şeyi inandırmak için önce problemi ona güzelce açıklamak,daha sonra yapması gerekli hareketleri ve bunun sonucunda kazanacağı faydaları anlatmak gerekmektedir. İnandırma metodu otorite kullanılmasına göre daha ağır isleyen ve her zaman olumsuz sonuç tehlikesiyle karsı karsıya olunan bir metottur.

Her ne kadar inandırma metodu diğer metotların uygulanmasına göre zor ise de içinde bulunduğumuz bu dönemde en geçerli ve uzun vadede en fazla yarar getiren metottur (Toker,2001:75-76).

Suçun önlenmesi, suçluların bir an önce yakalanması hususunda halkın desteğinin ve işbirliği kazanması amacıyla kurumun ciddi, güvenilir bir kurum olduğuna ve devamlı halkın yanında ve halka hizmet için varolduğuna inandırılması gerekmektedir (Toker,2001:77).

İnsan hakları ve kişi onuru hakkında daha duyarlı hale gelmiş olan halk, meselelere geçmişte olduğu gibi suskun kalmamaktadır. Yapılan uygulamaların doğruluğu hususunda bilgi alarak kendisinin inandırılmasını istemektedir. İşte polis de yaptığı uygulamaları anlatacak en iyi yol ve yöntemleri bularak yaptığı uygulamalar hususunda halkı inandırmalı ve onun desteğini kazanmalıdır. Halkın desteğinin kazanılmaması durumunda başarıdan pek söz edilmeyecektir (Cerrah ve Semiz, 1999:233).

3.10.1.2. Yüz Yüze İlişkiler

Belirli bir konuyu anlatmak ve hedef kitlemizi o konuda olumlu inanç ve eyleme yöneltmek amacıyla girişilen faaliyetler yüz yüze faaliyetlerdir. İletişim iki taraf arasında gerçekleşir. Haberleşmede çeşitli öğeler bulunur. Haber konusunda mesaj, mesajı yollayan, çıkaran yahut yayana kaynak, mesajın ulaşacağı öğeye hedef denir. İki taraftaki haberleşme araçlarla yapılır ki bunlara haberleşme araçları denir. Bu iletişim bazen araçsız olarak yüz yüze, bazen de mekanik araçlarla gerçekleşir. Halkla ilişkiler uzmanı, hitap edeceği kitlenin hayat tecrübelerini çok iyi değerlendirerek ortaya çıkan sonuca göre, anlaşılabilir şekilde bir iletişim kurmalıdır (Toker,2001:77).

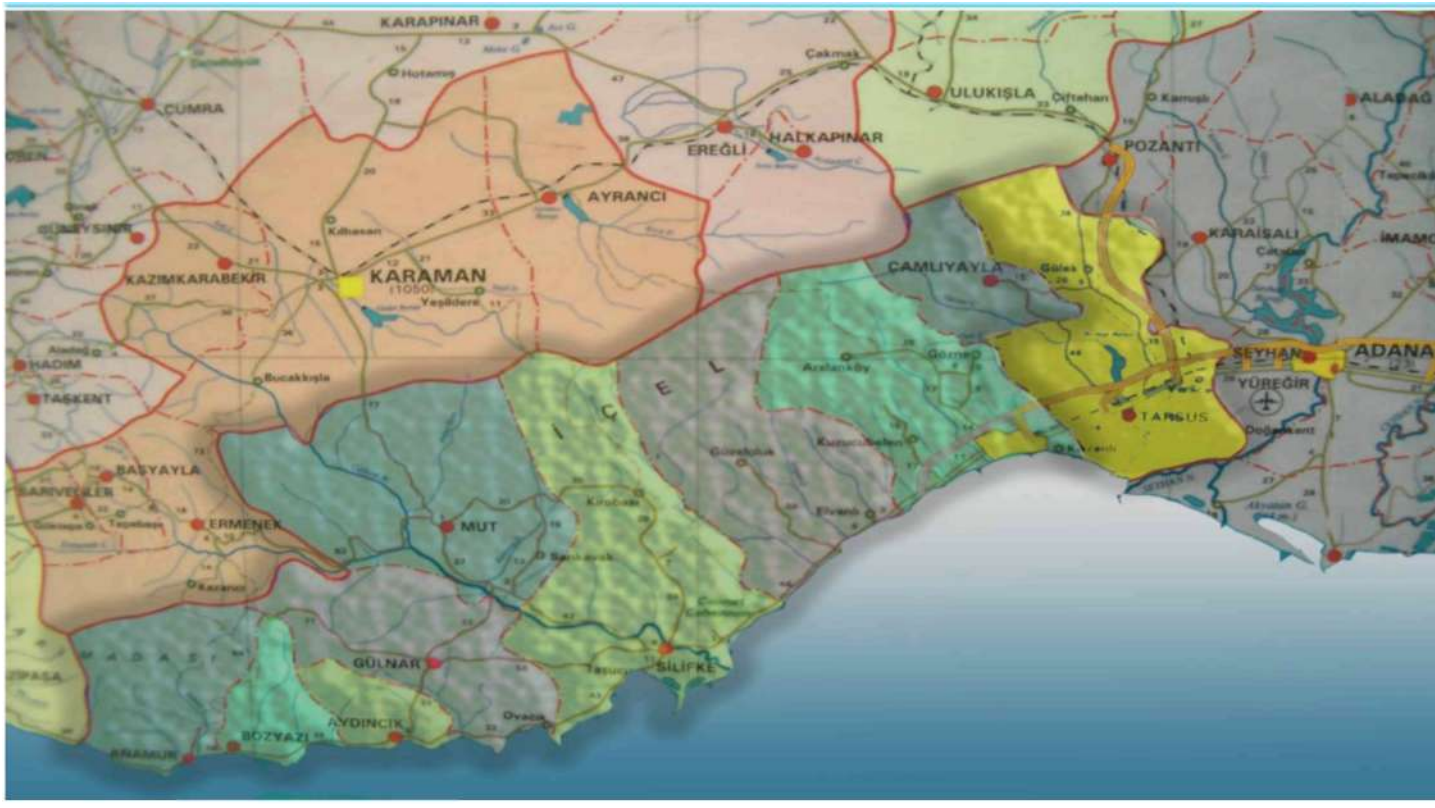
Halkla ilişkilerin amaçlarından biri, kurum ile onu çevreleyen toplumsal katmanlar arasında karşılıklı iyi niyete ve anlayışa dayalı ilişkiler kurup geliştirmektir. Bu ilişkiler de yüz yüze, karşılıklı bir iletişim ile sağlanır. Hizmet sunulan toplumdan beklenen destek ve yardım kurulan karşılıklı ilişkilerle olmaktadır. Destek ve güveni kazanılan toplumla, belirlenen hedeflere ulaşmak daha kolay olacaktır (Toker,2001:77).

Toplumun desteğini ve güvenini kazanabilmek amacıyla Toplum Destekli Polislik çalışmaları başlatılmıştır.Bu çalışmaların yapılmasında amaçlananlar:

-Suçlarda meydana gelen sayısal artışla birlikte toplumda ortaya çıkan genel güvensizlik hissini azaltmak, toplumdaki bireylerin devlete güvenini sağlamak,
-Çevresel koşulların etkisiyle kişilerde görülmeye başlanan kişisel güvensizlik algılamasının izlerini azaltmaya çalışmak,
- Suç korkusunu azaltarak kentlerdeki yaşam kalitesinin yükselmesine katkıda bulunmak,
- Suç analizi ve hizmet alanlarına ilişkin analitik çalışmalar yapılmasını sağlamak,
-Sorunların çözümünde toplumdaki bireyler ile işbirliğinde bulunmak ve buna öncelik vermek,
- Geleneksel polislik faaliyetlerini devam ettiren, hizmet sunma öncelikli, kendiliğinden harekete geçen polislik yaklaşımını benimsemek,
- Önleyici güvenlik hizmetleri kapsamında programlar ve kampanyalar düzenlemek,
- Sosyal çevreyle ve hizmet sunulan insanlarla bütünleşmek,
- Toplumun bir parçası olmak, polisin görevli olduğu sosyal ve coğrafi çevreyi en iyi şekilde tanımasını ve toplumdaki bireylerle yüz yüze iletişim için polis kaynaklarını planlamak ve uygulamaya koymak,
- Yönetimde kalite ve etkililik için uygulamaya ilişkin koordinasyonu ve ekip çalışmasını sağlamak,
- Toplumun da katılımının sağlandığı genel güvenlik hizmetlerini bilgi ve insan odaklı anlayışla yürütmek,
- Güvenlik hizmetlerinin yürütülmesinde geliştirilecek yeni çalışma anlayışı ile birlikte görevli bütün polis birimlerinin sorumluluk almalarını sağlamaktır(www. egm.gov .tr/ asayis/tdp).

ÇESİTLİ GÖSTERGELERLE MERSİN

Mersin on dokuzuncu yüzyılda küçük bir balıkçı köyü iken sahip olduğu limanda gerçeklesen ticaret sonucu hızlı bir gelişme göstermiş ve süreç içerisinde liman kenti olarak büyümüş ve gelişmiştir. Bugün itibari ile Mersin ili Türkiye'nin sekizinci büyük ilidir. Ekonomik yapısında tarım belirleyici bir rol üstlenen Mersin aynı zamanda bir ticaret merkezidir. Bunun yanı sıra sanayi ve turizm alanında da kayda değer bir yol aldığı belirtilebilir.

Harita 1.Mersin Haritası

4.1.1.Coğrafik Yapı

Üç kıtanın birleştiği Anadolu yarımadasının Orta Güney bölgesinde Akdeniz'e kıyısı bulunan Mersin ilinin, Kuzeyinde Karaman ve Konya, doğusunda Adana, batısında Antalya illeri yer almaktadır. Güneyinde doğudan batıya Doğru Akdeniz kıyıları uzanır. Mersin ili 36-37° kuzey enlemleri ve 33-35°doğu boylamları arasında bulunmaktadır. İlin kara sınırı 608 km, deniz sınırı 321 km, yüzölçümü ise 15.953 km2 olup, yüzölçümünün % 87'si dağlıktır. İlin büyük bir kısmını oluşturan yüksek, engebeli ve kayalık Batı ve Orta Toros Dağları'dır.

Bunun dışında kalan düzlük veya hafif eğimli alanlar ise, kuzeyde dağların arasında veya yüksek kesimlerinde görülmektedir. Aynı zamanda Mersin ili Türkiye'nin en verimli ovalarından biri olan Çukurova'nın batısında yer almakta olup birçok ova daha ilin sınırları içinde bulunmaktadır. Mersin ve çevresinde yer alan ovaların büyük bir kısmı Toros

Dağları'nın güney teklerinde akarsular tarafından ve yamaç eğimine bağlı olarak taşınan tortularca oluşturulmuştur.

Tarıma oldukça elverişli olan bu alanlar, Mersin-Adana sınırından başlayıp Silifke'ye kadar, dağlara paralel, şerit seklinde uzanmaktadır.Mersin ili ve çevresinde yaygın olarak tipik Akdeniz ikliminin etkisi görülür. Yazları kurak ve sıcak, kıslar ise ılık ve yağışlıdır. Ortalama yağış miktarı 1930-2001 yılları arası dönemde 603 mm olarak hesaplanmıştır(www.mersin.gov.tr, www.wikipedia.org).

4.1.2.İdari Yapısı

Mersin 1841 tarihinde küçük bir balıkçı köyü olarak Tarsus Kazası'nın Gökçeli Nahiyesi'ne bağlı iken 1852 tarihinde "Nahiye", 1864-1865 yıllarında da Tarsus'tan ayrılarak, 3 nahiyeden oluşan, merkezi Mersin Kasabası olan bir kaza olmuştur(Akkaya,2004:4). 1873 yılında ilk belediye teşkilatı kurulmuş ve 1888 yılında Mersin Liva, Tarsus'ta Adana'dan ayrılarak Mersin'e bağlı bir kaza olmuştur. 1924 yılında Cumhuriyetle birlikte Mersin Vilayet Merkezi ve Vilayetin ismi de Mersin Vilayeti olmuştur. **1933 yılında** 2197 sayılı Kanunla Silifke (İçel) ve Mersin Merkez Vilayetleri birleştirilerek İçel adını almış, 28 Haziran 2002 tarihinde 4764 sayılı Kanunla İlin ismi Mersin olmuştur (www.mersin.gov.tr).

Mersin ili sınırları içinde **(4)' ü Merkez İlçe olmak üzere (13) ilçesi, (70) beldesi, (12) bucağı, (513) köyü bulunmaktadır. (**www.mersin.gov.tr). 2005 yılına kadar Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı üç Alt Birim Belediyesi (Akdeniz, Yenisehir, Toroslar) mevcutken son yasal düzenlemelerle 19 belde belediyesi de Büyükşehir'e bağlanmış, sınırlar merkezden 20 km mesafedeki tüm yerleşim birimlerini içine alacak biçimde genişlemiştir.

İDARİ YAPISI	
Yüzölçümü	**: 15.853 km²**
Merkez ilçe (4)	**: Akdeniz, Mezitli,Toroslar,Yenişehir**
İlçe sayısı (9)	**: Anamur, Aydıncık, Bozyazı,**
Çamlıyayla, Erdemli, Gülnar, Mut, Silifke, Tarsus	
İl Geneli Toplam Nüfusu	**: 1.651.400**
İl Merkezi	**: 895.565**

Şekil.1.Mersin'in İdari Yapısı.

4.1.3.Demografik Özellikler

1933 yılında İl olan MERSİN, 1960'larda genel nüfusu 444.000 iken, 1980 yılında yapılan genel nüfus sayımında 844.000, 1985 genel nüfus sayımında 1.034.085, 1990 genel nüfus sayımında ise 1.266.995 olmuştur. 1983 yılından itibaren başlayan yoğun göçler ile birlikte, 2000 yılı nüfus sayımına göre; İl Merkezinin nüfusu 597.000, İl'in genel nüfusu 1.651.400'dir. 2007 yılı Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre; İl Merkezinin nüfusu 825.299, İl genel nüfusu 1.595.938 dir. Yoğun göç alan İl Merkezi ile Tarsus İlçemizde yaşayan nüfusun % 60'ını göçler, bu göçün yarısını da Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgemizden gelen insanlarımız oluşturmaktadır. Mersin'de nüfus yoğunluğu olarak km2 'ye 100 kişi düşmektedir.

4.1.4.Ekonomik Yapısı

Sahip olduğu liman nedeni ile bir ticaret kenti olarak gelişen Mersin'de gayri Müslim kesim kurulusundan itibaren ekonomide önemli bir yer tutmuştur.Cumhuriyet döneminin başlaması ile birlikte uygulanan millileştirme projesi çerçevesinde daha önce büyük bölümü gayri Müslimlere ait olan pek çok fabrikanın mülkiyeti el değiştirerek Müslümanlara ve hazineye geçmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemde sanayi içinde hatırı sayılır bir yer tutan bu işletmeler ve dokuma sanayi, Cumhuriyet döneminde de sanayi teşviklerinden ve II. Dünya Savaşı'nın sağladığı elverişli koşullardan yararlanarak 1950'li yıllara kadar gelişmesini sürdürmüştür. 1957 yılında ATAS Rafinerisinin faaliyete geçmesi, 1961'de yeni limanın isletmeye açılması sanayinin gelişmesinde önemli işlev görmüşlerdir(Akaya,2004:10).

Mersin ekonomisinde, 19.yüzyılda ticaret, tarım ve sanayi sektörlerini beslerken, 20. yüzyılın sonunda roller değişmiş, bu kez tarım ve sanayi ticareti
beslemeye başlamıştır. İl, tarım, sanayi ve ticaret gibi çok yönlü iktisadi faaliyetleri ile 1970'li yıllarda Türkiye'nin en önemli merkezlerinden biri haline
gelmiş ve bu özelliğini de hala büyük ölçüde korumaktadır(Akaya,2004:12).

Mersin'in 1970'lerde çok hızlı bir gelişme göstererek, istihdam açısından önemli olanaklar yaratmasına rağmen, bu performansını izleyen yıllarda gösterememiş, 1990'lı yıllarda karsılaştığı göç nedeni ile yoğun bir baskı altına girmiştir. Ancak ilin sahip olduğu özellikler, bu nüfus baskısının büyük krize dönüşmesini önlemiştir. Hemen hemen tüm sektörlerde faaliyet gösteren ekonomik yapısının yanı sıra, geçmişten günümüze Mersin ekonomisinde en önemli yer tutan sektörlerden biri tarım sektörüdür (Göktürk ve Akaya,2004).

Mersin Türkiye narenciye üretiminin % 33'ünü, tahıl üretiminin % 1,87'sini, sebze üretiminin %5,26'sını, meyve üretiminin % 6,55'ini karşılamaktadır(www.mesbas.com.tr). 2000 yılı itibariyle Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre Mersin

ilinde çalışan nüfus; 376.168'si erkek, 238.809'u kadın olmak üzere 614.977'dir. 12 yas ve üzeri toplam 70.025 kişi işsizdir. 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre çalışan nüfusun % 57,6'sı tarım, % 7,9'u sanayi, % 4,5'i inşaat ve % 29,9'u da hizmet sektöründe çalışmaktadır. 2004 yılında DIE tarafından yapılan hane halkı işgücü anketi sonuçlarına göre işsizlik oranı %13,6'dır(www.mersin.gov.tr).

2005 yılında Mersin ekonomisi ülke ekonomisine sağladığı katma değer açısından % 2,8'lik payla 4. sırada, imalat sanayinde ise Türkiye katma değeri içindeki % 3'lük payı ile 7. sırada yer almaktadır. 2005 yılında Mersin'den gerçekleştirilen toplam dış ticaret hacmi; önceki yıla göre % 11 oranında artarak 7 milyar 150 milyon dolar seviyesine ulaşarak, Türkiye'nin dış ticaret hacminin yaklaşık % 4'ünü karşılamaktadır. Stratejik öneminin yanı sıra ticari ve ekonomik ağırlığı da gittikçe artan Mersin Serbest Bölgesi ve yine kent ekonomisinin lokomotifini oluşturan Mersin Limanı da bu kentin ekonomik yapısında önemli yer tutmaktadır (MTSO,2005).

4.1.5.Toplumsal Yapısı

Mersin toplumsal açıdan, tarihi sürecinin çeşitli evrelerinde ekonomisinin gereksinimleri doğrultusunda farklı kimlikleri bünyesinde barındıran bir konuma ulaşmıştır. Bu yapının oluşturulmasında kırılma noktası Kavalalı İbrahim Paşa'nın Osmanlı ordularını yenerek Adana, Tarsus ve Mersin'i ele geçirmesi olmuştur. Verimli tarım arazilerine yerleşen İbrahim pasa buraları tarıma açmak için Suriye ve Mısır'dan fellahlar (Çiftçileri) getirmiş, ve bölge bilimsel temelde tarıma açılmaya başlanmıştır. Mersin için ikinci kırılma noktası, Süveyş kanalının yapımı, Amerikan iç savası ve Kırım savasının başlaması ile olmuştur. Amerikan iç savası ile Kırım savası, dünya pamuk ihtiyacını arttırmış,başta İngilizler olmak üzere, İtalyanlar ve Fransızlar Mersin'de pamuk üretimi için önemli yatırımlara girişmişlerdir. Bu isi yapmak için gerekli işgücünü yine Mısırdan getirdikleri Araplardan sağlamışlardır. Bu arada Süveys kanalının yapımı için gerekli olan kereste ihtiyacı da Mersin'in dağlarından karşılanmıştır.Kereste ticareti, hem dağ köylülerini(Türkmen ve Yörükler) hem de Suriye ve Mısır'dan gelen fellahları yepyeni bir kent etrafında birleştirmiştir. Kentte zaten var olan gayri Müslimler ve Türklere eklemlenen bu yeni gelenler ile böylece çok dinli ve çok kültürlü Mersin ortaya çıkmıştır (Turgut,2004).

Cumhuriyet döneminde de bu yapısını koruyan Mersin tarım ve sanayideki ilerlemeler sonucu sürekli göç almış ve daha da gelişmiştir. Özellikle 1945 sonrasında Malatya, Sivas, Yozgat gibi illerden iş bulmak için Mersin'e gelen Anadolu Alevileri, zengin Arap ailelerinin bahçelerinde çalışmışlar ve Mersin'e yerleşmişlerdir. Önceleri pamuk ve narenciye alanlarında mevsimlik isçi olarak gelen Kürtler, 1980'li yıllardan sonra ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Mersin' göç etmeye başlamıştır. Bu göç özellikle 1990'lı yıllarda yaşanan "zorunlu göç" sürecinde artarak devam etmiş ve Mersin kentinin çok kimlikli yapısı bu şekilde oluşmuştur.Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre; 2007-2008 yılları arasında Mersin'e 46766 kişinin göç ettiği; bu göçlerin en çok Adana,İstanbul,Ankara,Şanlıurfa,Mardin ve Hatay illerinden olduğu anlaşılmaktadır(www.tuik.gov.tr)

Mersin kentinin çok kimlikli yapısı Göktürk ve Akkaya'nın 2003 ve 2004 yıllarında Mersin'de yaptığı araştırmalarda da belirlenmektedir. Söz konusu araştırmalara göre Mersin kent merkezinin yarısı Türk, 1/3'ü Kürt ve 1/10'u ise Araplardan oluşmaktadır (Göktürk,2006). Bu veriler kentin toplumsal yapısındaki çeşitliliği belirlemektedir.

4.2.SUÇ ORANLARINA GÖRE TÜRKİYE GENELİNDE MERSİN'İN DURUMU

Türkiye'de şehirler arasında farklılıklar görülmekle birlikte asayiş suçları artmaktadır. Büyük nüfuslu, sosyoekonomik açıdan gelişmiş, şehirleşme oranı yüksek ve göç alan Türkiye'nin batı yarısında suçların daha fazla olduğu görülmektedir. Özellikle mala karşı suçların büyük şehirlerde yüksek olduğu belirlenmiştir. (Günayergün,Yılmaz,2005)

Ülkelerin sürdürülebilir kalkınması, toplumda huzur ve güvenliğin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Dünyada, ülkelerin sosyoekonomik yapılarına bağlı olarak farklılıklar göstermekle birlikte, suç olaylarındaki artış global bir problem olarak karşımıza çıkmakta (Unchs, 1998) ve suçlarla ilgili çalışmalar giderek önem kazanmaktadır.

Suç araştırmaları, suç ile suçun işlendiği 'yer' arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koymaktadır (Knox, 1994; Brantingham, 1993; Warren, 1998; Harries, 1999; Cozens, 2002; Aksoy, 2004; Appiahene-Gyamfi, 1998; Yuen, 2004; Karakaş, 2004). Bu durum, mekân bilimi olarak coğrafyanın suç olaylarına ilgi duymasına ve suç araştırmalarında coğrafî bilgi ve tekniklerden yararlanılmasına neden olmuştur. Suçların farklı dağılış özellikleri göstermesi, bazı yerlerde artarken bazı yerlerde azalması, olayın mekânsal açıdan ele alınmasını gerektirmektedir. Coğrafyada mekân, merkezî bir rol üstlenmekte ve mekânın insan deneyimi ile zenginleşmiş şekli olan yerin incelenmesine ayrı bir önem verilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 1997:45). Coğrafya, suç yeri, suça etki eden faktörlerin mekânsal ilişkileri ve suç dağılımının açıklanmasında önemli katkı sağlamaktadır.

Türkiye'deki suç olaylarında, il ve ilçe merkezleri (belediye sınırları içinde kalan yerler) polisin, bunların dışında kalan alanlar ise; jandarmanın sorumluluğundadır. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), il ve ilçe merkezlerini şehir olarak kabul etmektedir. Buna göre Türkiye nüfusunun % 64.9'u (DİE, 2000) şehir yerleşmelerinde, başka ifade ile polisin sorumluluk alanında yer almaktadır. Şehrin coğrafî tanımı farklı olmakla birlikte, bu araştırmada il ve ilçe merkezleri şehir olarak kabul edilmiştir.

İçişleri Bakanlığı suçları, trafik, asayiş, kaçakçılık ve toplum suçları olarak tasnif etmektedir. Buna göre Türkiye'de 2003 yılında meydana gelen (trafik suçları hariç) toplam 342664 suç olayının 322189'u **asayiş suçu (%94);** 15007'si kaçakçılık (%4,4); 3676'sı toplum suçları (%1) ve 2176'sı terör (%0,6) suçlarıdır.

Türkiye'de asayiş suçları 1994-2003 döneminde, 1999 ve 2000 yılı hariç, sürekli artış göstermiştir. 1994 yılında 196532 olan suç sayısı 2003'te 322189'a çıkarak 1994-2003 döneminde % 63,9 oranında artmıştır. Suç sayısının özelikle 1994-1996 ve 2000-

2001 dönemlerinde hızlı artışı dikkati çekmektedir. Suç sayısının hızlı artışı gösterdiği 1994-1996 ve 2000-2001 dönemleri, Türkiye'de ekonomik krizlerin yaşandığı ve yüz binlerce kişinin işsiz kaldığı (Yılmaz, 2005) dönemlere (1994, 2000 ve 2001) denk gelmektedir. İşsizlik gerek birey, gerekse içinde yaşadığı toplum açısından ekonomik ve sosyal birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla söz konusu ekonomik krizlerin suçu artırıcı bir etkide bulunduğu düşünülebilir. Nitekim; çok sayıda teorik ve deneysel çalışmada, cezaların caydırıcılığı, yakalanma olasılığı, yoksulluk düzeyi ve işsizlik oranı gibi çeşitli değişkenleri suçu açıklama konusunda kullanılmıştır. Suç oluşturan nedenlerin ülkeden ülkeye değişmektedir.. Yine suçun nedeni, suçun türüne bağlı olarak da değişiklik göstermektedir. Ancak genel kanı işsizlik oranının suçu etkilediği yönündedir (İçli, 2001:159; Hojman, 2002:127; Chamlin ve Cochran, 2000:453; Peternoster ve Bushway, 2001:456; Fade-i Tehrani, 1990; Yang ve Lester, 1994:126)

Türkiye'de asayiş suçlarının coğrafî dağılımına bakıldığında, sayıca en çok asayiş suçu İstanbul (82529), Ankara (30887), İzmir (22482), Bursa (16787) ve Antalya (14677) gibi büyük şehirlerde meydana gelmektedir. Türkiye'nin en kalabalık nüfuslu bu şehirlerinde suçun sayıca fazla olması beklenen bir durumdur. Bu nedenle, bir yerin suç durumunun belirlenmesinde sadece suç sayısının esas alınması yetersiz kalmaktadır. Bu konuda suçun nüfusa bölünmesi ile elde edilen suç oranı, daha iyi bir gösterge olmaktadır. Suç oranı, literatürde 100000 kişiye düşen suç sayısı olarak verilmektedir. Buna göre, Türkiye'de asayiş suçlarının dağılımına bakıldığında illerin suç oranları 134 (Erzincan) ile 1372 (Antalya) arasında değişmektedir. Türkiye genelinde bu oran 674'tür. Türkiye'de 28 şehirde suç oranı Türkiye oranının üzerindedir ve bunlardan Gaziantep, Kilis, Ardahan ile Tunceli dışındakiler Türkiye'nin batı yarısında yer almaktadır. Karadeniz bölgesinde Sinop, Çorum, Kastamonu, Bartın, Zonguldak ve Düzce; Marmara Bölgesinde İstanbul, Yalova, Bursa ve Edirne; Ege ve Akdeniz Bölgelerinde İzmir, Muğla, Antalya, Burdur ve **Mersin**; İç Anadolu Bölgesinde Niğde, Kırşehir, Nevşehir, Ankara ve Çankırı suç oranının yüksek olduğu yerlerdir.

Türkiye'de suç oranının en yüksek olduğu on şehir; sırasıyla Antalya (1372), Bartın (1255), Niğde (1228), Burdur (1196), Mersin (1077), Muğla (965), Kastamonu (963), Gaziantep (950), Bursa (928) ve Ardahan'dır (925). Söz konusu şehirleri belirli özelliklerine göre, kendi içinde iki gruba ayırmak mümkündür. Buna göre Antalya, **Mersin**, Bursa, Gaziantep ve Muğla'nın oluşturduğu grup büyük nüfuslu, şehirleşme oranı (Muğla hariç) ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek ve göç alan (Gaziantep dışında) yerler oldukları görülmektedir. Bu gruptakilerin toplam asayiş suçları içerisinde mala karşı suçun belirgin fazlalığı da (Muğla dışında) ortak özelliklerindendir. Diğer grubu oluşturan Bartın, Niğde, Burdur, Kastamonu ve Ardahan ise Türkiye'de az nüfuslu, şehirleşme ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi düşük, göç veren yerlerdir ve toplam asayiş suçları içerisinde şahsa karşı suçlar fazladır.(Günayergün,Yılmaz,2005)

Türkiye'de asayiş suçlarının çoğunluğunu (%55) mala karşı suçlar oluşturmaktadır. Mala karşı suçlar içinde hırsızlık suçları %81,1 gibi yüksek bir orandadır. Daha sonra dolandırıcılık ve mala zarar vermek ve benzeri suçlar (%10.7), gasp/yağma (%2.3), yangın (%1.9) suçları gelmektedir. Hırsızlık; en çok evden, iş yerinden, oto hırsızlığı ve otodan hırsızlık şeklinde gerçekleşmektedir. Gasp/yağma suçlarının büyük bir kısmı şahıstan gasp şeklindedir (Günayergün,Yılmaz;2005)

Türkiye'de mala karşı suçlar daha çok Türkiye'nin güney ve batı kıyılarında yoğunluk göstermektedir. Türkiye'nin güneyinde **Mersin'den** başlayarak batıya doğru Antalya, Muğla, Aydın, İzmir; Marmara Bölgesinde Bursa ve İstanbul; Batı Karadeniz'de Düzce, Zonguldak ve Bartın; İç Anadolu'da Ankara ve Niğde; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Gaziantep, mala karşı suçların yüksek olduğu yerlerdir. Buna karşılık, Yozgat, Aksaray, Karaman, Isparta ile Bilecik, Doğu Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirlerinin büyük bir kısmında düşüktür (Emniyet Genel Müdürlüğü 2001-2003 Suç Sayıları)

Türkiye genelinde mala karşı suç ortalaması 373'tür. Bu oran, en düşük 51 (Erzincan) ile en yüksek 878 (Antalya) arasında değişmektedir. Antalya (878), İstanbul (607), Gaziantep (583), Muğla (505), Bursa (498) ve **Mersin (477)** mala karşı suç oranının en yüksek olduğu yerlerdir. Türkiye'de mala karşı suçların genelde şehirleşme oranı ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek, büyük nüfuslu şehirlerde yoğunlaştığı görülmektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü 2001-2003 Suç İstatistikleri)

Büyük şehirlerde 100000 kişiye düşen suç oranı Adana (429) ve Konya (535) dışında Türkiye oranının (674) üzerindedir. Suç oranı Antalya (1372) ve **Mersin'de** (1077) **oldukça yüksektir**. Antalya, Türkiye'de suç oranı en yüksek şehirler arasında yer almaktadır. İstanbul (832), Ankara (816), İzmir (764) Türkiye oranının üzerinde olmasına rağmen, kamuoyunda bilindiğinin aksine, Türkiye'de en çok suç işlenen merkezler olmadıkları görülmektedir (Günayergün,Yılmaz;2005).

Mersin'in, büyük nüfuslu, şehirleşme oranı ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek ve göç alan kentlerdendir.Bu nedenlerin de etkiyle suç oranlarının yüksek olduğu görülmektedir.

4.3. MERSİN'İN EVDEN HIRSIZLIK OLAYLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2008 yılında Türkiye genelinde toplam 65553 evden hırsızlık olayı gerçekleşmiştir(AKKM Daire Başkanlığı,2009). Mersin İl Merkezinde 2007-2008-2009 yıllarında polis merkezleri kayıtlarına geçen evden hırsızlık olayları incelendiğinde olay sayısının 2200'den fazla olduğu görülmektedir.(bk.Tablo.a) Evden hırsızlık suçlarında 2008 yılında evden hırsızlık olayı sayısı 729'u ile Yenişehir İlçesinde,584'ü ile Akdeniz İlçesinde,584'ü Toroslar İlçesinde,257'si ise Mezitli İlçesinde olmak üzere toplam 2231'dir.(bk. Tablo.b)Örneklem sayımız da bu sayıların toplama oranına göre belirlenmiştir.(bk.Tablo.c)

Evden hırsızlıklarla ilgili mağdurların çoğunun polis merkezlerine haber vermediği de düşünüldüğünde sayının daha da fazla olduğu düşünülebilir.Mersin İl Merkezinde hırsızların daha çok güvenliği bulunmayan, zemin kat ve ilk katlardaki evleri tercih ettikleri araştırmamız sonuçlarından da anlaşılmaktadır.Ayrıca Asayiş Şube Müdürlüğü Hırsızlık Büro Amirliği İstatistiklerinden de anlaşıldığı üzere olayların çoğu faili meçhul kaldığı, çoğunun gece işlendiği anlaşılmaktadır.

5.BÖLÜM

BULGULARIN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1.KATILIMCILARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

Evlerden hırsızlık mağdurlarının sosyo-kültürel yapıları incelenirken tabii ki yaş,cinsiyet,medeni durum,hanede birlikte yaşanan kişiler,aylık gelir gibi bağımsız değişkenlerle ilgili sorularımıza aldığımız yanıtlar incelenmiştir.

Tablo.1.Evlerden Hırsızlık Suçu Mağdurlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

CİNSİYET	Sayı	Yüzde
Bay	49	43,8
Bayan	63	56,3
Toplam	112	100,0

Kadınların, erkeklere nazaran özellikle mala karşı işlenen suçlara hedef olmaları ihtimalinin daha az bulunduğu belirtmektedir (Dönmezer,1994:26). Oysa evlerden hırsızlık olaylarında hane halkındaki kadın-erkek-çocuk fark etmeden suçun mağduru olma oranlarının eşit denebilecek düzeyde olduğu söylenebilir.Evi paylaşan tüm bireyler bu suçun mağduriyetini az yada çok, maddi yada manevi yaşayacaktır.

Örneklem grubumuzun cinsiyet dağılımları incelendiğinde; %43,8'i erkek,%56,3'u kadın şeklinde olduğu görülmektedir.(bk.Tablo.1)Her ne kadar mala karşı suçlardaki genellemelerde kadınların suçla karşılaşma ihtimali az olarak değerlendirilse de; evlerden hırsızlık suçu mağdur sayımızda kadınların yüzdelerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo.2.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

MEDENİ DURUM	Sayı	Yüzde
Evli	75	67,0
Bekâr	17	15,2
Eşi öldü/ boşandı	13	11,6
Ayrı yaşıyor	7	6,3
Toplam	112	100,0

Türkiye İstatistik Kurumu analizlerinde Mersin İli Merkezinde medeni durum sıralamasında ilk sırayı 561.500 kişi ile evli bireylerin aldığı görülmektedir.

Örneklem grubumuzun medeni durumları incelendiğinde %67'si evli, %15.2'si bekar, %11,6'sının eşi ölmüş veya eşinden boşanmış, %6,3'ünün ise eşinden ayrı yaşadığı anlaşılmıştır.(bk.Tablo.2)Bu yüzdelerle düşünüldüğünde beklenen bir sonuçtur.

Tablo.3.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Yaşlarına Göre Dağılımı

YAŞ	Sayı	Yüzde
20 yaş ve altı	7	6,3
21-30	27	24,1
31-40	30	26,8
41-50	24	21,4
51-60	17	15,2
61- üstü	7	6,3
Toplam	112	100,0

Türkiye İstatistik Kurumu'nun analizlerinde Mersin nüfusunun büyük çoğunluğunun 20 ve altı yaş grubundan olduğu,ardından 21-30 yaş grubunun grubunun,daha sonra ise 31-40 yaş grubunun geldiği anlaşılmaktadır. Hırsızlık olayı gerçekleştirilen evlerin ev sahiplerinin yaşları da hesap edilerek seçilme durumu bizce söz konusu değildir. Nitekim örneklem grubumuzun yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde;% 26,8'i 31-40 yaş ,%24,1'i 21-30 yaş, %21,4'ü 41-50 yaş, %15,2'si 51-60 yaş, %6,3'ü 61 yaş ve üstü, %6,3'ü 20 yaş ve altı yaş grubundan oldukları görülmüştür.(bk.Tablo.3)

Tablo.4.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

EĞİTİM DURUMU	Sayı	Yüzde
Eğitimsiz- diplomasız	1	,9
İlköğretim-ilkokul +ortaokul	14	12,5
Ortaöğretim (lise)	53	47,3
Yükseköğretim (üniversite)	42	37,5
Master-doktora	2	1,8
Toplam	112	100,0

Mersin Merkezde yaşayan nüfusun 2008 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre eğitim durumları incelendiğinde; ilk sırada ilkokul mezunlarının, ardından sırayla okuma yazma bilen ancak okul bitirmeyenler,lise ve dengi okul mezunlarının,fakülte ve yüksekokul mezunlarının,yüksek lisans ve doktora mezunlarının geldiği görülmektedir.Görüşmelerimizde dikkati çeken eğitimli bireylerin eğitimlerinin gerektirdiği mesleklerde çalışma imkanı bulduğu ve bu imkanı bulamayanların ise kendilerine ait iş kurarak iyi denebilecek aylık gelire sahip oldukları olmuştur.Mağdurlarımızın çoğu eğitimli, iyi bir aylık gelire sahip olan

bireylerdir.Örneklem grubumuzun eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde; %47,3'ünün lise mezunu, %37,5'inin üniversite, %12,5'inin ortaöğretim, %1,8'inin ise master-doktora mezunu olduğu anlaşılmaktadır. (bk.Tablo.4)

Tablo.5.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

ÇALIŞMA DURUMU	Sayı	Yüzde
Çalışıyor	77	68,8
Çalışmıyor	30	26,8
Cevap yok	5	4,5
Toplam	112	100,0

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK), Hane halkı İşgücü Araştırması'na göre 2009 yılında işsizlik oranı yüzde 14 olduğu, 2008 yılına göre 3 puanlık bir artışı ifade ettiği, "işsiz" olarak kayda geçen kişi sayısıysa 3 milyon 471 bin kişiyi bulduğu anlaşılmaktadır(www.tuik.gov.tr).

Mersin'de 2010 yılının ilk iki aylık döneminde Türkiye İş Kurumu Mersin İl Müdürlüğü'ne iş başvurusunda bulunanların sayısı geçen yıla göre yüzde 10 artış göstermesine karşın, işe yerleştirilenlerin sayısıysa yüzde 22 oranında gerilediği, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası (MTSO) 2010 yılı Ocak-Şubat Dönemi'nde açık işler, geride bıraktığımız 2009 yılının aynı dönemine göre; yüzde 2 oranında gerileyerek 340'a düştüğü belirtilmektedir(www.turk.internet.com).

Mersin'in başta tarım, turizm ve ticaret alanındaki mevcut potansiyelinin yanı sıra yaşam koşullarının rahatlığı gibi avantajların, kente olan göçü arttırdığını kaydedilmiş**,** göçle gelen nüfusun istihdamı konusunda da çok ciddi sıkıntılar yaşandığı görülmüştür. Mersin Ticaret ve Sanayi Odası (MTSO) 31 Mart 2010 tarihi itibariyle 28 bin 434 işsizin kayıtlı olduğu , bunun da 19 bin 168'inin erkek, 9 bin 266'sının ise kadın olduğunu kaydetmiştir(www.turknet.com).

Örneklem grubumuzun çalışma durumlarına göre dağılımları incelendiğinde %68,8'inin çalıştığı, %26,8'inin çalışmadığı, %4,5'inin ise bu soruya cevap vermek istemediği görülmektedir.(bk.Tablo.5) Örneklem grubumuz Mersin'in genel istihdam durumu da ele alındığında şanslı denilebilecek oranda işe sahip bireylerden oluşmaktadır.Yapılan görüşmelerden de anlaşıldığı üzere katılımcılarımızın çoğu bu konuda kendini şanslı olarak gördüklerini belirtmektedir.

Tablo.6.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Çalışmama Nedenlerine Göre Dağılımı

Çalışmıyor İse Nedeni	Sayı	Yüzde
Bağımlı yaş grubundan (ev hanımı, öğrenci, yaşlı vb)	30	26,8
Mesleği var ama işsiz	2	1,8
Cevap yok	80	71,4
Toplam	112	100,0

Araştırmamızda katılımcılar çalışmama nedeni ile ilgili sorumuza %26,8'i ev hanımı, öğrenci, yaşlı vb. olmaları, %1,8'i ise mesleği olduğu halde işsiz olmaları yanıtını vermiştir.(bk.Tablo.6)

Tablo.7.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Mesleklerine Göre Dağılımı

MESLEK	Sayı	Yüzde
Mesleksiz	13	11,6
SSK emekli	8	7,1
Bağ -kur emekli	4	3,6
Emekli sandığı emekli	11	9,8
Kamu kesim işçi	3	2,7
Özel kesim işçi	7	6,3
Büro tipi memur	3	2,7
Yönetici memur	5	4,5
Büyük esnaf /tüccar	16	14,3
Orta esnaf/ tüccar	7	6,3
Küçük esnaf /tüccar	2	1,8
Eğitim gerektiren nitelikli meslekler	22	19,6
Ara eleman	5	4,5
Marjinal işler	6	5,4
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun mesleklerine göre dağılımları incelendiğinde, %19,6'sı eğitim gerektiren nitelikli meslekler(doktor,mühendis,öğretmen vb.),%14,3'ü büyük esnaf/tüccar, %11,6'sı öğrenci vb. olduğundan sorumuza mesleksiz yanıtını vermiştir.(bk.Tablo.7) Örneklem grubumuzun Türkiye koşullarında maddi getirisi iyi olan mesleklerinin olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo.8.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı

AYLIK GELİR	Sayı	Yüzde
Gelir yok	1	,9
750- altı	7	6,3
751-1000	9	8,0
1001-1250	7	6,3
1251-1500	6	5,4
1501-1750	4	3,6
1751-2000	2	1,8
2001-2250	6	5,4
2251-2500	29	25,9
2501- üstü	41	36,6
Toplam	112	100,0

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 2008 yılında 767 TL, 2009 yılında 820 TL'dir(www.tuik.gov.tr). Çalışmamıza katılanların aylık gelirlerine göre dağılımları incelendiğinde, %36,6'sı 2500 TL ve üzeri, %25,9'u 2250-2500 TL aylık gelire sahiptir.Mağdurlarla yaptığımız görüşmelerde kendilerine ait diğer mülklerden gelen kira gelirlerinin de olduğu anlaşılmıştır. Araştırmamıza katılanların toplam %61,5'unun 2250 TL'den fazla aylık gelirinin olduğu görülmektedir.

Örneklem grubumuzun aylık gelirlerine göre dağılımları incelendiğinde, %36,6'sı 2500 TL ve üzeri, %25,9'u 2250-2500 TL aylık gelire sahiptir.(bk.Tablo.8)(Mağdurlarla yaptığımız görüşmelerde kendilerine ait diğer mülklerden gelen kira gelirlerinin de olduğu anlaşılmıştır.)

Tablo.9.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

DOĞUM YERİ	Sayı	Yüzde
Mersin kent -merkez	29	25,9
Mersin ilçe- merkez	21	18,8
Mersin kasaba /köy	12	10,7
Başka kent -merkez	29	25,9
Başka ilçe- merkez	20	17,9
Başka kasaba/ köy	1	,9
Toplam	112	100,0

Mersin'in her dönemde yoğun göç alan bir il olduğu bilinmektedir.Özellikle çevre iller, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'dan göç alan Mersin'de suçun failleri gibi mağdurlarının da farklı yerlerde doğup Mersin'e göç etmiş olma olasılığının yüksek olduğunu tahmin etmiştik. 2008 yılı içinde Mersin'in başta Adana, İstanbul, Ankara, Şanlıurfa, Mardin, Hatay olmak üzere pek çok ilden göç aldığı görülmektedir (www.tuik.gov.tr). Örneklem grubumuzun doğum yerlerine göre dağılımları incelendiğinde, toplam %55,4'ünün Mersin kent merkez-ilçe ve kasaba-köylerinde, toplam %44,6'sının ise başka kent merkez-ilçe ve kasaba-köylerinde doğduğu görülmektedir. Mağdurların %44,6'sının kendilerinin veya ailelerinin göçle Mersin'e gelmiş olduğunu göstermektedir.(bk.Tablo.9) Mağdurların görüşmelerimizdeki açıklamalar da bu yönde olmuştur.

Mersin'e göç nedenleri incelendiğinde 1990 öncesinde göç gerekçeleri arasında en önemli yeri % 71.9 ile geçim sıkıntısı, işsizlik alırken, onu % 15.2 ile kent yaşamının çekiciliği, eğitim, sağlık vb. hizmetler gerekçeleri ikinci sırada izlemektedir. 1990 sonrasında ise ilk sırada yer almakla birlikte % 48.9'a düşen geçim sıkıntısı vb. gerekçeleri bu kez ikinci sırada % 28.9 ile bölgemizdeki olaylar nedeniyle can ve mal güvenliğinin tehdit edilmesi, % 26.7 ile de köy boşaltılması gerekçeleri izlemektedir." Göktürk (2001:281-289)

Tablo.10.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Çocuk Sayılarına Göre Dağılımı

ÇOCUK SAYISI	Sayı	Yüzde
Çocuğum yok	26	23,2
1-2	64	57,1
3-4	21	18,8
5-6	1	,9
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun çocuk sayılarına göre dağılımları incelendiğinde, %57,1'inin 1-2 çocuğu olduğu, %23,2'sinin çocuğunun olmadığı, %18,8'inin 3-4 çocuğu olduğu anlaşılmıştır.(bk.Tablo.10) Katılımcılarımızın çoğunun çocuklarına ekonomik ve sosyal anlamda daha iyi bir gelecek verebilmek amacıyla az sayıda çocuğunun olması yönünde karar aldıklarını belirttiği görülmüştür.

Tablo.11. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hanede Birlikte Yaşadıkları Bireylere Göre Dağılımı

HANENİZDE KİMLERLE YAŞIYORSUNUZ?	Sayı	Yüzde
Yalnız yaşıyorum	13	11,6
Ben ve eşim	15	13,4
Ben ve çocuğum veya çocuklarım	20	17,9
Ben eşim ve bekâr çocuklarım	48	42,9
Ben eşim bekâr çocuklarım ve evli çocuklarım	1	,9
Hanede ebeveyn(ler) de var (kendisinin ve veya eşinin annesi babası)	15	13,4
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun hanede birlikte yaşadığı kişiler incelendiğinde %42,9'u anne-baba ve bekar çocuklar yani çekirdek aile olarak yaşamaktadır.%17,9'u çocuklarıyla birlikte(eşleri olmadan),%13,4'ü eşiyle, %13,4'ü ailede anne ve babalarının da bulunduğu geniş ailelerde, %11,6'sı ise yalnız yaşamaktadır(bk.Tablo.11). Önceleri aile büyükleri,çocuklar,çocukların çocukları hatta diğer akrabaların da içinde bulunduğu geniş aileler daha fazlayken kentleşme sürecinde bu yapı yerini çekirdek aile yapısına bırakmaktadır. Ülkemizde son yıllarda geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişin hızlandığı görülmektedir(www.tuik.gov.tr)

Tablo.12. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Sosyal Güvencelerine Göre Dağılımı

SİZİN VE AİLENİZİN SOSYAL GÜVENCESİ VAR MI?	Sayı	Yüzde
Yok	2	1,8
Var(SSK, Bağ- Kur , Emekli Sandığı)	105	93,8
Yeşil kart	5	4,5
Toplam	112	100,0

Kişileri çalışmaktan alıkoyan, olağan dışı harcamalara zorlayan olayların sonuçlarını onarma, yeniden normal yaşama döndürme amacıyla ; hastalık, sakatlık, analık, yaşlılık, iş kazası, işsizlik, aile yükleri, meslek hastalıkları gibi sosyal riskler ve emeklilik dönemine ilişkin güvence sağlamak hedefi ile; Sosyal Sigortalar Kurumu, TC Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve özel banka sandıkları oluşturulmuştur (Şenkal,2006,www.calisma.org) .

Sosyal Sigortalar Kurumu : Özel ve kamu sektöründe bir işverene bağlı olarak çalışanları kapsamaktadır. **TC Emekli Sandığı :** Kamu kesiminde daimi kadroda çalışanları kapsamına almaktadır. **Bağ-Kur:** Bağımsız çalışanları kapsamaktadır (Şenkal,2006,www.calışma.org) .

Aktif, pasif ve bağımlılar ile birlikte toplam 58.5 milyon sigortalı nüfusumuzun %61'i SSK, %28'i Bağ -Kur ve %11'i Emekli Sandığı kapsamı içerisinde yer almaktadır(www.treasurv.gov.tr).

Sosyal Güvenlik Reformu adıyla bilinen 5510 sayılı Kanun 2008 yılında yürürlüğe girmiş ve Emekli Sandığı,Bağ-kur,Sosyal Sigortalar Kurumu tek altında birleştirilmiştir.

Evlerden hırsızlık mağdurlarının sosyal güvenceleri incelendiğinde %93,8'nin SSK,Bağ-Kur veya Emekli Sandığından sosyal güvencelerinin olduğu anlaşılmaktadır.Mağdurların sadece %4,5'u yeşil karta sahip olduğu, %1,8'inin ise sosyal güvenceye sahip olmadığı anlaşılmıştır(bk.Tablo.12).

Tablo.13. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının (varsa) Önceden İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı

(Varsa)Önceden İkamet Ettiğiniz Yer	Sayı	Yüzde
Mersin Dışı	17	15,2
Akdeniz	22	19,6
Mezitli	5	4,5
Toroslar	12	10,7
Yok	56	50,0
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun (varsa) önceden ikamet ettikleri yer ile ilgili durumları araştırıldığında; %50'sinin daha önce Mersin dışı veya Mersin'de şuan oturdukları yer dışında bir yerde oturmadığı anlaşılmıştır.Mağdurların daha önce %19,6'sının Akdeniz İlçesinde,%15,2'sinin başka bir ilde, %10,7'sinin Toroslar İlçesinde, %4,5'inin ise Mezitli İlçesinde ikamet ettiği anlaşılmaktadır.(bk.Tablo.13).

Tablo.14. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı

Şuan İkamet Ettiğiniz Yer	Sayı	Yüzde
Akdeniz	29	25,9
Mezitli	12	10,7
Toroslar	35	31,3
Yenişehir	36	32,1
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun %32,1'i Yenişehir İlçesinde,%31,3'ü Toroslar İlçesinde, %25,9'u Akdeniz İlçesinde, %10,7'si ise Mezitli İlçesinde ikamet etmektedir.(bk.Tablo.14) Örneklem grubumuz belirlenirken merkez ilçelerdeki olay sayısına bakılmış ve bu oranlara göre ilçelerde görüşülecek mağdur sayısı belirlenmiştir. Merkez ilçelerin alanları oldukça geniştir. Bu durum olayların merkez ilçelere bağlı farklı sorumluluk bölgelerine sahip Polis Merkezi Amirliklerinin kayıtlarının toplamının alınmasını gerektirmiştir.

Tablo.15. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Mülkiyet Durumuna Göre Dağılımı

Oturulan Evin Mülkiyet Durumu	Sayı	Yüzde
ev sahibiyim	82	73,2
kiracı	24	21,4
lojman	6	5,4
Toplam	112	100,0

Mersin'de kayıt altına alınabilmiş verilere göre oturduğu evin mülkiyet durumu incelendiğinde 251.232 kişinin ev sahibi olduğu, 85,571 kişinin kiracı olduğu, 4.583 kişinin lojmanda oturduğu, 18.900 kişinin ise ev sahibi olmadığı halde kira vermeden evde ikamet edebildiği(anne-baba veya yakınlarına ait evlerde) anlaşılmıştır (www.tuik.gov.tr). Örneklem grubumuzun %73,2'si oturduğu evin sahibi, %21,4'ü kiracısı durumundadır.% 5,4'ü ise lojmanda ikamet etmektedir.(bk.Tablo.15) Mersin'de son beş yıl öncesine kadar konut fiyatlarının oldukça uygun olduğu bilinmektedir. Mevsimsel özellikleri açısından yakıt masrafının olmayışı, gıda fiyatlarının çoğu ile göre uygun olduğu düşündüğünden mağdurlarımızın çoğu ev satın almayı uygun bulmuştur.

Tablo.16. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Oturdukları Konutun Türüne Göre Dağılımı

Oturulan Konutun Türü	Sayı	Yüzde
Müstakil ev	24	21,4
Apartman	88	78,6
Toplam	112	100,0

Mersin'in merkez ilçelerinin belli bölümlerinde müstakil evler bulunsa da çoğu yerde çok katlı apartmanlar göze çarpmaktadır.Örneklem grubumuzun %78,6'sı apartmanda, %21,4'ü ise müstakil evde ikamet etmektedir.(bk.Tablo.16)

Tablo.16.1 Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Müstakil Evde İkamet Edenlerin İkamet Ettikleri Müstakil Evin Türüne Göre Dağılımı

İkamet Edilen Müstakil Evin Türü	Sayı	Yüzde
Bahçeli müstakil	14	58,3
Dubleks	8	33,3
Triblex	2	8,4
Toplam	24	100,0

Örneklem grubumuzdan müstakil evde ikamet eden 24 kişiden %58,3'ü bahçeli müstakil evde, %33,3'ü dublex, %8,4'ü ise triblex evde ikamet etmektedir.(bk.Tablo.16.1)

Tablo.16.2 Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Apartmanda İkamet Edenlerin İkamet Ettikleri Apartmanın Lükslük Derecesine Göre Dağılımı

Daireniz Lüks mü?	Sayı	Yüzde
Evet	44	50,0
Hayır	14	15,9
Orta	30	34,1
Toplam	88	100,0

Örneklem grubumuzdan apartmanda ikamet eden 88 kişiden %50'si gözlemlerimiz ve verilen yanıtlarla onaylandığı üzere lüks dairelerde ikamet etmektedir. %34,1'i orta düzeyde bir dairede, %15,9'u ise lüks olarak değerlendirmedikleri bir evde ikamet etmektedir.(bk.Tablo.16.2)

Tablo.16.3. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Apartmanda İkamet Edenlerin Oturdukları Kata Göre Dağılımı

KAÇINCI KATTA OTURUYORSUNUZ?	Sayı	Yüzde
Zemin kat	44	50,0
1-3	33	37,5
3-5	5	5,6
5-üstü	6	6,9
Toplam	88	100,0

Örneklem grubumuzdan apartmanda ikamet eden 88 kişiden %50'si zemin katta %37,5'i 1-3. katlarda, %6,9'u 5 ve üstü katlarda, %5,6'sı 3-5. katlarda ikamet etmektedir.(bk.Tablo.16.3)Hırsızlar kolay girebileceği ve yakalanma ihtimaline karşı zarar görmeden uzaklaşabileceği evlerden hırsızlık yapmayı tercih edecektir. Özellikle korunması yetersiz zemin katlar ve ilk katlarda bulunan evler bu nedenle hırsızlık için tercih edilmektedir.

Tablo.16.4. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Site İçinde Olup Olmamasına Göre Dağılımı

İKAMET EDİLEN EV SİTE İÇİNDE Mİ?	Sayı	Yüzde
Evet	20	17,9
Hayır	80	71,4
Cevap yok	12	10,7
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun ikamet ettikleri evin site içinde olup olmamasına göre dağılımı incelendiğinde; evlerin %71,4'ünün site içinde olmadığı, %17,9'unun ise site içinde olduğu anlaşılmaktadır.(bk.Tablo16.4) %10,7'sinin ise adı site olarak geçen ancak ortak yönetim, çevrili ortak alan vb. özelliklere sahip olmayan yerlerde oturduğundan bu soruyu yanıtsız bıraktığı anlaşılmıştır.

Tablo.16.5. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Güvenliğinin Bulunup Bulunmamasına Göre Dağılımı

GÜVENLİKLİ Mİ?	Sayı	Yüzde
Evet	25	22,3
Hayır	75	67,0
Cevap yok	12	10,7
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun ikamet ettikleri evin güvenliğinin bulunup bulunmamasına göre dağılımı incelendiğinde; evlerin %67'sinin güvenliğinin bulunmadığı, %22,3'ünün güvenliğinin bulunduğu anlaşılmaktadır. %10,7'sinin ise tam zamanlı güvenliğinin(hafta sonu,günün her saati, gece vb.) bulunmamasından dolayı bu soruyu yanıtsız bıraktığı anlaşılmıştır.(bk.Tablo16.5) Evin tam zamanlı güvenliğinin bulunuşu hırsızlar için caydırıcı bir etkendir.Hırsızların çoğu sürekli kontrol edilen ve sıkı güvenliği bulunan evlerden hırsızlık yapmayı tercih etmeyecektir (www.egm.gov.tr).

Tablo.17. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evde Bulunanlara Göre Dağılımı

Evde Bulunanlar	Sayı	Yüzde
Çocuk odası+dusakabin+bulaşık makinesi+buzdolabı+klima	82	73,2
Sigorta+bina bakımı	1	,9
Çocuk odası, duşakabin, bulaşık makinesi, buzdolabı, PC(bilgisayar), internet	28	25,0
Çocuk oda+duşakabin+bulaşık mak.+buzdolabı+klima+LCD ve LED TV	1	,9
Toplam	112	100,0

İnsanın sahip oldukları ve sahip olduklarının maddi değeri alım gücünün ne olduğu konusunda bilgi verir.Araştırmamıza katılanların %73,2'sinin çocuk odası, duşakabin, bulaşık makinesi,buzdolabı ve klimaya sahip olduğu; %25'inin ise bunlara ilaveten bilgisayar ve internetlerinin de bulunduğu anlaşılmıştır.(bk.Tablo.17)

Tablo.18. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Taşıt Sahibi Olup Olmama Durumlarına Göre Dağılımı

Size veya ailenize ait taşıt var mı?	Sayı	Yüzde
Yok	20	17,9
Var	91	81,3
Almak üzere	1	,9
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %81,3'ünün kendisine ya da ailesine ait bir taşıtı bulunmaktadır.% 17,9'u ise bir taşıta sahip değildir.(bk.Tablo.18)

Tablo.19. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının (Varsa) Sahip Oldukları Taşıt Yaşına Göre Dağılımı

(Varsa) Taşıtın Yaşı	Sayı	Yüzde
0-5	24	21,4
6-10	41	36,6
11- üstü	27	24,1
Cevap yok	20	17,9
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %17,9'u taşıta sahip olmadığından taşıt yaşı ile ilgili sorumuza yanıt vermemiştir. %36,6'sının 6-10 yaşında, %24,1'inin 11 yaş ve üstü, % 21,4'ünün ise 0-5 yaşında taşıtı bulunmaktadır.(bk.Tablo.19) Sahip olunanlar açısından da araştırmamıza katılanlar çoğunun ekonomik açıdan iyi düzeyde oldukları değerlendirilebilir.

Tablo.20. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Mersin Kent Merkezinde Yaşama Sürelerine Göre Dağılımı

Kaç yıldan beri Mersin Kent Merkezinde yaşıyorsunuz?	Sayı	Yüzde
Burada doğdum	32	28,6
0–5 yıl	10	8,9
6-10yıl	28	25,0
11–15 yıl	26	23,2
16–20 yıl	13	11,6
21- ve üstü	3	2,7
Toplam	112	100,0

Kentte yaşayanların suçla karşılaşma ihtimallerinin daha fazla olduğu yapılan araştırmalardan da anlaşılmaktadır.Örneklem grubumuzun %28,6'sının Mersin Kent Merkezinde doğduğu (3 kişi önceden merkez ilçe sayılmayan ancak daha sonra merkez ilçe olan Mezitli (Davultepe'de) doğmuş ve burada yaşamıştır.) ve doğduğundan beri burada yaşadığı, %25'inin 6-10 yıldır Mersin Kent Merkezinde yaşadığı, %23,2'sinin 11-15 yıldır Mersin Kent Merkezinde yaşadığı, %8,9'unun 0-5 yıldır Mersin Kent Merkezinde yaşadığı, %2,7'sinin ise 21 yıldan fazla Mersin Kent Merkezinde yaşadığı görülmektedir.Katılımcılarımızın yaklaşık % 90'ından fazlası 5 yıldan fazla süredir Mersin kent merkezinde yaşamaktadır.(bk. Tablo.20)

Tablo.21. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evde İkamet Etme Sürelerine Göre Dağılımı

Ne zamandan beri şuan oturduğunuz evde ikamet ediyorsunuz?	Sayı	Yüzde
1 yıldan az	2	1,8
1-5 yıl	40	35,7
6-10yıl	30	26,8
11-15yıl	26	23,2
16-20yıl	10	8,9
21- üstü yıl	4	3,6
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %35,7'sinin 1-5 yıldır, %26,8'nin 6-10 yıldır, %23,2'sinin 11-15 yıldır, %8,9'nun 16-20 yıldır, %3,6'sının 21 yıldan fazla,%1,8'nin ise 1 yıldan az süredir şuan ikamet ettikleri evde bulundukları anlaşılmaktadır.Örneklem grubumuzun %62,5'inin 6 yıldan fazla süredir şuan ikamet ettikleri yerde ikamet ettikleri anlaşılmaktadır.(bk. Tablo.21) Katılımcılarımızın çoğu gerek Mersin kent merkezinde gerekse ikamet ettikleri evde uzun süredir ikamet etmektedir.

Tablo. 22.Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hayatının Ne kadarının Kent Merkezinde Geçtiği İle İlgili Dağılım

Hayatınızın ne kadarı kent merkezinde geçti?	Sayı	Yüzde
Tamamı	33	29,5
Çoğu	58	51,8
Yarısı	18	16,1
Azı	3	2,7
Toplam	112	100,0

Araştırma katılanların %51,8'nin yaşamının çoğunun, %29,5'nin yaşamının tamamının, %16,1'nin yaşamının yarısının, % 2,7 sinin ise yaşamının az bir bölümünün kent merkezinde geçtiği anlaşılmaktadır. Örneklem grubumuzun % 81,3'ünün yaşamının yarısından fazlasında kent merkezlerinde yaşadıkları anlaşılmaktadır.Örneklem grubumuz kent yaşamı açısından deneyimli bir gruptur. (bk. Tablo. 22)

Tablo.23. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Komşularıyla İlişki Düzeylerine Göre Dağılımı

Komşularınızla ilişki düzeyiniz nedir?	Sayı	Yüzde
Semte yeni tasındı henüz kimse tanımıyor	1	,9
Semtte eski ama komşularıyla görüşmüyor	14	12,5
Bir iki iyi komşusu var	73	65,2
Çevresindeki komşularının yaklaşık yarısıyla iyi ilişkileri var	20	17,9
Çevresindeki komşularının çoğu ile iyi ilişkisi var	4	3,6
Toplam	112	100,0

Ülkemizde insanların bireysel değil, birlikte yaşamalarının sonucunda Batıdaki örneklerinin aksine, Türk şehirlerinde anonimitenin çok etkili olmadığını görmekteyiz. Türkiye'de insanlar, özellikle dar gelirli muhitlerdeki insanlar ne kadar büyük metropollerde otururlarsa otursunlar bireysel değil, birlikte yaşamaktadırlar. Türk halkı metropolde de yaşasa yakın sosyal dayanışma ve kontrol bağları bireyleri büyük ölçüde korumakta, kollamakta ve kuralları hatırlatmakta. Bunların sonucunda ülkemizdeki şehirlerde Batılı şehirlerin en büyük sorunlarından bir tanesi olan anonimite, yani insanların birbirinin kimliği hakkında bilgilerinin olmaması en azından diğer örneklere kıyasla yaygın olmayan bir durumdur. Diğer bir ifade ile komşu, komşunun çocuğunun ne yaptığını her zaman bilmese dahi yanlış bir şey yaptığını görürken uyarmakta; bu hakkı uyaran da uyarılan da kabul etmektedir(Aydemir,2008)

Konuyla ilgili akademik çalışmalar yapan uzmanlar, kentsel dönüşüm süreçleri içinde insanların on yıllar içinde kurdukları komşuluk ilişkilerinin korunması için gerekli özen gösterilmediğini ifade etmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri içinde yer değiştiren kişiler, daha önceden komşuluk yaptıkları insanlarla değil, daha önceden tanışıklıklarının olmadığı insanlarla aynı apartmanlara yerleştirilmekte. Bu projeler içinde başlı başına zaten çok büyük bir dönüşüm yaşayan bireyler bir de hiçbir tanışıklıkları olmayan kişilerle ortak bir hayata başladıkları takdirde bir taraftan kendilerini kimsenin kimseyi tanımadığı, kuralların, değerlerin birbirine girdiği diğer taraftan ise sosyal dayanışma bağlarının büyük ölçüde koptuğu bir çerçevede bulmaktadır. Yıllarca süre içinde oluşmuş bu komşuluk bağları dikkate alınmadan yapılan kentsel dönüşüm projeleri ile birlikte insanların yaşadıkları çevreye yabancılaşma tehlikesi gündeme gelmektedir. Bu ise, suç başta olmak üzere şehir hayatındaki birçok sorunu besleyen başlıca kaynaklardan bir tanesidir(Aydemir,2008). Araştırma grubumuzun %65,2'sinin çevresinde iyi ilişkileri olan bir iki komşusunun olduğu, % 17,9'unun çevresindeki komşularının yaklaşık yarısıyla iyi ilişkilerinin olduğu, %12,5'nin semtte eski olmasına rağmen komşularıyla görüşmediği, % 3,6'sının çevresindeki komşularının çoğu ile iyi ilişkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Örneklem grubumuzun %77,7 gibi büyük bir kısmının komşularıyla görüşmediği yada sadece bir iki iyi komşuluk ilişkisi kurduğu görülmektedir.(bk. Tablo.23)

Endüstriyel farklılaşma ve uzmanlaşma sonucunda yaşanan işbölümü, aile ekonomisini değiştirmiştir. Sanayileşmenin en önemli etkilerinden birisi, üç kuşaklı geleneksel ailenin parçalanmasıdır. Aile endüstriyel sistemin gereklerine uymak için parçalanmaktadır. Kırdan kente göç, insanların geleneksel akrabalık ilişkilerini bırakmaları, endüstriyel çalışma ve kent yaşamının baskıları, aile biriminin bütünlüğünün bozulmasına yol açmıştır. Endüstriyel yaşama uyum süreci göçenlerin geleneksel kültürlerini de etkilemiştir(Özen;1991:32-33). Sosyolojik açıdan, özellikle davranış ve sosyal yaşayış tarzındaki kır–kent karşıtlığı ikili yapılar (cemaat–cemiyet, heterojenlik–homojenlik, işbölümü–işbölümü yok, geniş aile–çekirdek aile vb.)kullanılarak açıklanmaktadır. Zaman içinde bu zıtlıklar kitle iletişim araçlarının etkisiyle azalmıştır. Göçün ilk zamanlarında insanlar davranışlarını da kente taşımışlar; fakat zamanla kentsel yaşayış tarzına uymaya başlamışlardır.

Tablo.24. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Akrabalarıyla Görüşme Durumlarına Göre Dağılımı

Akrabalarınızla ne kadar sıklıkla görüşürsünüz?	Sayı	Yüzde
Hiç görüşmüyorum akraba gereksiz	3	2,7
Az görüşürüm; bayram, düğün-mevlit, cenaze gibi durumlar dışında gerekmedikçe görüşmemeye çalışırım	63	56,3
Sohbet, fikir almak, yardımlaşmak gibi durumlarda ihtiyaç oldukça görüşürüm	37	33,0
Sürekli görüşürüm; içli-dışlıyız	9	8,0
Toplam	112	100,0

Köyde sosyal ilişkileri hem dikey hem de yatay olarak belirleyen unsur akrabalıktır. Endüstriyel –bir anlamda kentleşmiş– toplumda da akrabalık sosyal tabakaların en altından en üstüne kadar önemli görevler üstlenmektedir. Öyle ki, bazı akrabalık ilişkileri zayıflamak bir yana, kente yeni gelen akrabalar üzerinde aktif rol üstlenmektedir. Daha önce gelen üyeler yeni gelenlerin kente adaptasyon ve uyum sürecini hızlandırmaktadır (Yazan,1997;208-213). Ancak kentte yaşayan insanlar için akrabalık ilişkileri eskisi kadar dayanışma, beraberlik anlamını ifade etmemektedir.Araştırmamıza katılanların % 56,3'nün akrabalarıyla bayram-mevlit, cenaze gibi durumlar dışında gerekmedikçe görüşmediği, %33'nün akrabalarıyla sohbet, fikir almak, yardımlaşmak gibi durumlarda ihtiyaç oldukça görüştüğü, %8'nin akrabalarıyla sürekli görüştüğü, %2,7'sinin ise akrabalarıyla hiç görüşmediği anlaşılmaktadır.(bk. Tablo.24) Örneklem grubumuzun akrabalarıyla görüşme sıklıklarının ne kadar az olduğu açıkça görülmektedir.

Tablo.25. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hemşehrileriyle İlişki Düzeylerine Göre Dağılımı

Hemşehrilerinizle ilişki düzeyiniz nedir?	Sayı	Yüzde
Hemşehrileriyle görüşmüyor	6	5,4
Çevresinde bir iki hemşerisi var	57	50,9
Çevresindeki hemşehrilerinin yarısı ile iyi ilişkisi var	48	42,9
Çevresindeki hemşehrilerinin çoğu ile iyi ilişkileri var	1	,9
Toplam	112	100,0

Göç sürecinde ise sürekli bir değişim yaşanmakta olup, göçlerde akrabalık ilişkileri yanında, hemşehrilik ilişkileri de ön plana çıkmaktadır. Kentsel dayanışma açısından hemşehrilik grupları, aileden daha geniş ve kapsayıcı bir fonksiyon görmektedir. Ancak, göç edenler ilk olarak hemşehrilik ilişkisini kullanmakla birlikte, bu ilişkide rol alan eski hemşehriler işlerini yoluna koyunca, yeni göçmenler kendilerine bir yük haline gelmeye başlayınca yerlerini değiştirmektedir. Yeni göç edenler de, eski göç edenlerin yerlerini almaktadır (Yazan;1997:208-213). Ayrıca, endüstriyel toplumda akrabalık ilişkileri köylü toplumdan farklı olup kente yapılan bir transfer değil, yeni doğan ihtiyaçlara verilen yeni cevapların geliştirilmesi olarak değerlendirilmektedir. Örneklem grubumuzun %50,9'nun çevresinde iyi ilişkilerinin olduğu bir iki iyi hemşehrisinin olduğu, % 42,9'nun çevresindeki hemşehrilerinin yaklaşık yarısıyla iyi ilişkilerinin olduğu, %5,4'nün çevresindeki hemşehrileriyle hiç görüşmediği anlaşılmaktadır.(bk. Tablo.25)

Tablo.26. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evi Seçme Nedenlerine Göre Dağılımı

İkamet ettiğiniz evi seçme nedeniniz ya da nedenleriniz?	Sayı	Yüzde
Akrabalarım tanıdıklarım ve hemşehrilerim olduğu için	6	5,4
Kendimi rahat ve güvende hissettiğim için	27	24,1
Başka yerde oturma olanağım olmadığı için	21	18,8
Bu mahallede dayanışma olduğu için	1	,9
İyi bir mahalle olduğu için	15	13,4
Hem kendimi rahat ve güvende hissettiğim hem de iyi bir mahalle olduğunu düşündüğüm için	42	37,5
Toplam	112	100,0

Kentleşme dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır. Kentsel nüfus, doğumlarla ölümler arasındaki farkın birinciler lehine olması sonucunda ve aynı zamanda köylerden ve kasabalardan gelen göçlerle artar. Kentleşmenin

ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarında hesaba katan, geniş anlamdaki tanım ise şöyle verilebilir; sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma doğuran, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi sürecidir (Keleş, 2002: 21).

Kentleşme, kapitalistleşme ve modernleşme süreçleri, kentsel alanlarda yapısal dönüşümleri ortaya çıkarırken, aynı zamanda konut alanlarının ve sakinlerinin fiziksel ve toplumsal çevre algısında değişime uğratmaktadır. Kişilerin barınma ihtiyaçlarını karşılayan konut, toplum hayatının ekonomik ve sosyal bakımdan en önemli unsurlarından biridir. Konut aile hayatının merkezi olarak hayatı doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, konut ihtiyacının karşılanması sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi etkilemektedir (Toprak,1988 : 58).

İnsanın biyolojik, psiko-sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılaması gereken konutun nitelik sorununu konut birimi ve onun çevresinin niteliği olarak irdelemek gerekir. Bu açıdan bakıldığında nitelikli bir konut çevresi güvenli,sağlıklı , konforlu, kullanışlı, bakımlı ve anlamlı olduğu kadar enerji ve çevreye duyarlı olmak zorundadır (DPT, 1996 : 122-123). Kişilerin yaşam koşullarıyla ilgili beklentilerin arttığı günümüzde, yaşam çevresiyle ilgili standartlarının da hızla yükselmesi gerekmektedir.Bu bağlamda konutu çevresinden kopuk ve sadece barınak olarak ele almak artık olanaksızdır.Sosyal açıdan bakıldığında da konut çevresindeki sosyal faktörlerle birlikte değerlendirilmesi gereken bir olgudur.İnsanlar ferah,konforlu, hayatlarını kolaylaştıran ve kendini güvende hissettiği konutlarda ikamet etmek isterler.Araştırmamıza katılanlar ikamet ettikleri evi seçme nedenini; %37,5'i hem kendini rahat ve güvende hissettiği için hem de iyi bir mahalle olduğunu düşünmesini, %24,1'i kendini rahat ve güvende hissetmesi, %18,8'i başka yerde oturma olanağı olmaması, %13,4'ü iyi bir mahalle olması, %5,4'nün ise akrabaları, tanıdıkları ve hemşehrilerinin bulunması olarak belirtmiştir.(bk. Tablo.26)

Tablo.27. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İkamet Ettikleri Evin Güvenli Olup Olmadığına İnanmalarına Göre Dağılımı

İkamet ettiğiniz yerin güvenli olduğuna inanıyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	19	17,0
Hayır	13	11,6
Kısmen	80	71,4
Toplam	112	100,0

Yaşanan hırsızlık olayının araştırmamıza katılanların ikamet ettiği konutun güvenli olduğunu düşünmeleri açısından çok büyük bir kayba neden olmadığı düşünülebilir.Gözlemlerimiz insanların bu şekilde düşünerek kendilerini rahatlatma çabasında olduklarını da göstermektedir.Örneklem grubumuzun %71,4'ü ikamet ettiği

yerin kısmen güvenli olduğunu, %17'si ikamet ettiği yerin güvenli olduğuna, %11,6'sı ise ikamet ettiği yerin güvenli olmadığına inanmaktadır.(bk. Tablo.27)

Tablo.28. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının İlin Suç Oranlarını Bilme Durumlarına Göre Dağılımı

Bulunduğunuz ilin suç oranlarını biliyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	6	5,4
Hayır	106	94,6
Toplam	112	100,0

İnsanlar yaşadığı toplumlardaki suçun yoğunluğu konusunda ciddi anlamda fikir sahibi olmamaktadır. Ülke genelinde gerek basın-yayın gerekse bilimse çalışmalarda "suçun ne kadar artış gösterdiği", "çocukların nasıl bir ortamda yetişeceği ve güvenliklerinin olmadığına inanıldığı","suç oranlarının her geçen yıl arttığı ve bu artışın nasıl olduğu " gibi gerçekler sıkça dile getirilmektedir. İnsanların yaşanan suçlara duyarsız kalmaları neredeyse imkansız gibi görünse de çevresindeki suçlara duyarsız kalabilmektedir. Örneklem grubumuzun %94,6'sının Mersin'in suç oranlarını bilmediği, %5,4'nün ise Mersin'in suç oranlarını bildiği gibi anlaşılmaktadır.(bk. Tablo. 28)

Tablo.29. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarından Göçle Gelenlerin Daha Önce Yaşadıkları İlin Suç Oranlarını Bilme Durumlarına Göre Dağılımı

(Göçle geldi ise)Daha önce bulunduğunuz ilin suç oranlarını biliyor muydunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	5	29,4
Hayır	12	70,6
Toplam	17	100

Araştırmamıza katılanlardan Tablo 13.de görüldüğü üzere Mersin dışından gelenlerin sayısının 17 olduğu görülmektedir. Bu 17 kişiden %70,6'sının daha önce yaşadığı ilin suç oranlarını bilmediği, %29,4'ünün ise daha önce yaşadığı ilin suç oranlarını bildiği anlaşılmaktadır.(bk. Tablo.29)

5.2.KATILIMCILARIN EVLERDEN HIRSIZLIK OLAYLARINA AİT TEMEL KAVRAM VE DURUMLARA AİT ALGILARI

Tablo.30. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Suçu Tanımlamalarına Göre Dağılımı

Sizce suç nedir?	Sayı	Yüzde
Toplum içinde tasvip edilmeyen davranışlardır.	49	43,8
Hukuk kuralları karşısında faaliyette bulunmaktır	45	40,2
İnsanlığın iyiliğine olmayan yaklaşımlardır	18	16,1
Toplam	112	100,0

Suçun tanımını yapan onlarca yaklaşım vardır ancak suçun en genel tanımını Jhering yapmıştır. Ona göre suç; "toplum halinde yaşama yönelmiş her türlü saldırılardır". Bu tanımlamada geçen "toplum halinde yaşama" ve "her türlü saldırı" deyimlerinin taşıdıkları anlam açıklanmadığı için net bir tanımlama değildir. Konuya psikolojik açıdan yaklaşanlara göre suç, kökenleri insan ruhunun derinliklerinden alan bir olayın "eylem" halinde dış dünyaya taşınmasıdır(**Erem** Faruk, 1958:1). Soruna hukuksal açıdan yaklaşanların çoğu suçu; hukuka aykırı, kusurlu hareket olarak tanımlar (**Önder,**1994:4). Bu tanım suçu, diğer haksız fiillerden ayırmada kıstas olarak kullanılan suçun unsurlarını (hareket, tipiklik, hukuka aykırılık ve kusurluluk) dikkate aldığı için teknik bir tanımdır.

Örneklem grubumuzun %43,8'i suçu toplum içinde tasvip edilmeyen davranışlar olarak değerlendirmekte; %40,2'si suçu hukuk kuralları karşısında faaliyette bulunmak olarak değerlendirmekte; %16,1'i ise suçu insanlığın iyiliğine olmayan davranışlar olarak değerlendirmektedir.(bk. Tablo.30) Örneklem grubumuzda suçun algılanma biçimi hukuksal ve toplumsal açılardan değerlendirilmesi anlamında ağırlık kazanmıştır.Yani toplum için geçerli olmayan ve topluma ters olan hareketlerin çoğu ya da tamamı suç olarak algılanmaya müsait bir konumdadır. Hukuksal yaklaşımda bulunanlar ise suçu hukuk kuralları dışındaki hareketlerin tamamı olarak algılamaktadır.

Tablo.31. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Suçluyu Tanımlamalarına Göre Dağılımı

Sizce suçlu nedir?	Sayı	Yüzde
Kanunsuz davranışlarda bulunan kimsedir	71	63,4
İnsanlara karşı kötülük içinde olan kişidir	35	31,3
Normal düşünemeyen hasta bir insandır	6	5,4
Toplam	112	100,0

Suçlu davranışın tanımında hukuka aykırılık, toplumsal değerlere aykırılık ve toplumsal değerleri yok etmeye yönelik yaklaşımlar, hasta ve doğru düşünemeyen insan davranışı tanımlamaları gibi tanımlamalar yer almaktadır.Araştırmamıza katılanların %63,4'ü suçluyu kanunsuz davranışlarda bulunan kimse olarak, %31,3'ü suçluyu insanlara karşı kötülük içinde olan kişi olarak, %5,4'ü ise suçluyu normal düşünemeyen hasta bir insan olarak değerlendirmektedir.(bk. Tablo.31) Örneklem grubumuzda yer alanlar suç tanımında belirttikleri hukuksal ve toplumsal yaklaşımlarını bu sorumuzu yanıtlarken göstermişlerdir. Ancak suçluyu hukuk kuralları dışında yani kanunsuz davranışlarda bulunan kimse olarak algılayanların oranı daha fazladır.

Tablo.32. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hırsızı Tanımlamalarına Göre Dağılımı

Sizce hırsız nedir?	Sayı	Yüzde
Başkasına ait bir malı veya eşyayı kanunsuz bir biçimde alan kişidir.	70	62,5
Çalmayı meslek edinen kişidir.	34	30,4
Çalmaya mecbur olan kişidir.	8	7,1
Toplam	112	100,0

Hırsızlık kavramı en genel tanımıyla "yazılı kanunlar ya da toplumsal meşruiyet düzeyinde mülkiyeti kendine ait olmayan bir nesneyi, izinsizce alıkoyma, kullanma, nesneden menfaat temin etme" hırsız ise bu tanımdaki "alıkoyan","kullanan","temin eden" kişi konumundadır. Araştırmamıza katılanların %62,5'i hırsızı başkasına ait bir malı veya eşyayı kanunsuz bir biçimde alan kişi olarak, %30,4'ü hırsızı çalmayı meslek edinen kişi olarak, %7,1'i ise çalmaya mecbur olan kişi olarak tanımlamaktadır.(bk. Tablo. 32)

Tablo.33. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Hırsızlığı Tanımlamalarına Göre Dağılımı

Sizce hırsızlık nedir?	Sayı	Yüzde
Başkasına ait olan bir eşyayı yada malı kanunsuz bir biçimde alma eylemidir.	43	38,4
Emek vermeden haksız kazanç elde etme yoludur.	64	57,1
Çalmak zorunda olma durumudur.	5	4,5
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %57,1'i hırsızlığı emek vermeden haksız kazanç elde etme yolu olarak, %38,4'ü başkasına ait olan bir eşyayı yada malı kanunsuz bir biçimde alma eylemi, %4,5'i ise çalmak zorunda olma durumu olarak tanımlamaktadır.(bk.Tablo.33) Örneklem grubumuzun hırsızı, daha çok başkasına ait bir malı kanunsuzca alan kişi olarak algıladığı ancak yine az denemeyecek sayıda katılımcının

da hırsızı meslek olarak edindiği işi yapan yani profesyonel bir yaklaşımda olan kişi olarak algıladığı görülmektedir.Hırsızlık konusunda katılımcılarımız emeklerine saldırıda bulunan bir olay algılamaları yoğunluk kazanmıştır.Yani hırsızlık onların emek verdiği, maddi manevi değerler yüklediği zilyetlerinde bulunan değerlerin onlar kadar emek vermeden kolayca elde edilme durumudur.Katılımcıların %38'den fazlasının hırsızlığı kanunsuz - haksız kazanç edinimi olarak algıladığı görülmektedir.Katılımcıların oldukça az bir kısmı, hırsızlıkta bir mecburiyet durumunu algıladığı görülmektedir.

Tablo.37. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evlerinden Hırsızlık Olmadan Önce Evlerden Hırsızlıkla İlgili Kanun ve Cezaları Bilip Bilmediklerine Göre Dağılımı

Evinizden hırsızlık olmadan önce bu kanun ve cezaları biliyor muydunuz?	Sayı	Yüzde
Hayır	83	74,1
Kısmen	29	25,9
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %74,1'i evlerinden hırsızlık olmadan önce evden hırsızlık ile ilgili kanun ve cezaları bilmediğini,%25,9'u ise evlerinden hırsızlık olmadan önce evden hırsızlık ile ilgili kanun ve cezaları kısmen bildiğini belirtmektedir.(bk.Tablo.37)

Tablo.34. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evden Hırsızlıkla İlgili Kanunları Bilip Bilmemelerine Göre Dağılımı

Evden hırsızlıkla ilgili kanunları biliyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	46	41,1
Hayır	27	24,1
Kısmen	39	34,8
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun %41,1'i evden hırsızlıkla ilgili kanunları bildiğini, %34,8'i evden hırsızlıkla ilgili kanunları kısmen bildiğini, %24,1'i ise evden hırsızlıkla ilgili kanunları bilmediğini belirtmektedir.(bk. Tablo.34)

Tablo 75:Eğitim Durumu ve Kanunlar Konusunda Bilinçli Olma Arasındaki İlişki (s.4^s.34 Birleşik Dağılım Analizi)[a]

			Evden hırsızlıkla ilgili kanunları biliyor musunuz?			Toplam
			Evet	Hayır	Kısmen	
Eğitim durumu	Eğitimsiz- diplomasız	Sayı	0	0	1	1
		Satır%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		Sütun%	,0%	,0%	2,6%	,9%
		Toplam%	,0%	,0%	,9%	,9%
	İlköğretim-ilkokul +ortaokul	Sayı	4	10	0	14
		Satır%	28,6%	71,4%	,0%	100,0%
		Sütun%	8,7%	37,0%	,0%	12,5%
		Toplam%	3,6%	8,9%	,0%	12,5%
	Ortaöğretim (lise)	Sayı	16	13	24	53
		Satır%	30,2%	24,5%	45,3%	100,0%
		Sütun%	34,8%	48,1%	61,5%	47,3%
		Toplam%	14,3%	11,6%	21,4%	47,3%
	Yükseköğretim (üniversite)	Sayı	26	4	12	42
		Satır%	61,9%	9,5%	28,6%	100,0%
		Sütun%	56,5%	14,8%	30,8%	37,5%
		Toplam%	23,2%	3,6%	10,7%	37,5%
	Master-doktora	Sayı	0	0	2	2
		Satır%	,0%	,0%	100,0%	100,0%
		Sütun%	,0%	,0%	5,1%	1,8%
		Toplam%	,0%	,0%	1,8%	1,8%
Toplam		Sayı	46	27	39	112
		Satır%	41,1%	24,1%	34,8%	100,0%
		Sütun%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam%	41,1%	24,1%	34,8%	100,0%

a.a.Likehood Ratio Değeri:37,516;Serbestlik Derecesi:8;P<0,05

Katılımcılarımızdan lise ve dengi okul mezunu olanların yaklaşık %75'i, üniversite mezunu olanların yaklaşık %90'ı kısmen veya tamamen evden hırsızlıkla ilgili kanunları bildiğini belirtmektedir.Her ne kadar bir genelleme yapılması doğru olmasa da örneklem

grubumuz dahilinde eğitimleriyle doğru orantılı olarak kanunlar konusunda fikir sahibi olma oranı artmaktadır.(bk.Tablo.2)

Tablo.35. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evden Hırsızlıkla İlgili Cezaları Bilip Bilmemelerine Göre Dağılımı

Evden hırsızlıkla ilgili cezaları biliyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	41	36,6
Hayır	33	29,5
Kısmen	38	33,9
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun %36,6'sının evden hırsızlıkla ilgili cezaları bildiğini, %33,9'u evden hırsızlıkla ilgili cezaları kısmen bildiğini, %29,5'i ise evden hırsızlıkla ilgili cezaları bilmediğini belirtmektedir. .(bk. Tablo.35)

Tablo 71:Hırsızlık Mağdurlarının Suç Sonrası Kanunlarla İlgili Bilinçlenme Durumu (s.33^s.36 Birleşik Dağılım Analizi)[a]

			Evden Hırsızlıkla İlgili Kanunları Biliyor Musunuz?			Toplam
			evet	hayır	kısmen	
Hırsızlıktan Önce Kanun-Cezaları Biliyor Muydunuz?	Hayır	Sayı	25	27	31	83
		Satır %	30,1%	32,5%	37,3%	100,0%
		Sütun%	54,3%	100,0%	79,5%	74,1%
		Toplam %	22,3%	24,1%	27,7%	74,1%
	Kısmen	Sayı	21	0	8	29
		Satır %	72,4%	,0%	27,6%	100,0%
		Sütun%	45,7%	,0%	20,5%	25,9%
		Toplam %	18,8%	,0%	7,1%	25,9%
Toplam		Sayı	46	27	39	112
		Satır %	41,1%	24,1%	34,8%	100,0%
		Sütun%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam %	41,1%	24,1%	34,8%	100,0%

a.Person Chi-Square Değeri:19,382; Serbestlik derecesi:2;P<0,05

Tablo72:Hırsızlık Mağdurlarının Suç Sonrası Cezalarla İlgili Bilinçlenme Durumu (s.34^s.35 Birleşik Dağılım Analizi)[a]

			Evden Hırsızlıkla İlgili Cezaları Biliyor Musunuz			Toplam
			evet	hayır	kısmen	
Hırsızlıktan Önce Kanun-Cezaları Biliyor Muydunuz?	Hayır	Sayı	20	33	30	83
		Satır%	24,1%	39,8%	36,1%	100,0%
		Sütun%	48,8%	100,0%	78,9%	74,1%
		Toplam%	17,9%	29,5%	26,8%	74,1%
	Kısmen	Sayı	21	0	8	29
		Satır%	72,4%	,0%	27,6%	100,0%
		Sütun%	51,2%	,0%	21,1%	25,9%
		Toplam%	18,8%	,0%	7,1%	25,9%
Toplam		Sayı	41	33	38	112
		Satır%	36,6%	29,5%	33,9%	100,0%
		Sütun%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam%	36,6%	29,5%	33,9%	100,0%

a.Pearson Chi-Square Değeri:25,700;Serbestlik Derecesi:2;P<0,05

Özellikle yaşanılan suçtan sonraki mağduriyet, toplumsal anlamda genel bir suç bilinçlenmesine yol açmasa da kişinin başına gelen suçla ilgili ciddi bir bilinçlenme yaşamasına neden olmaktadır.(bk. Tablo.71,72) İnsanlar kendi hayatlarında karşılaşmasalar da suçla karşılamanın kötü bir deneyim olabileceğini tahmin ederler.Ancak tecrübe ettikleri suç sonrası olayın sadece kayıplarının değil kazanımlarının da nasıl ve ne gibi yöntemlerle kazanılabileceği konusunda da fikir sahibi olmaya başlarlar.Kanunları ve cezaları bilmek "hukuk" toplumunda yaşayan bireyler açısından önemlidir.

Tablo.36. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Evden Hırsızlık Suçu Kanunlarının Kapsamlı ve Cezaların Yeterli Olduğuna İnanıp İnanmamalarına Göre Dağılımı

Evden hırsızlık suçu kanunların kapsamlı ve cezaların yeterli olduğuna inanıyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	32	28,6
Hayır	77	68,8
Kısmen	3	2,7
Toplam	112	100,0

Tabii ki kanunların kapsamlı ve cezaların yeterli olması, uygulanmalarında problemlerin yaşanmaması da önemlidir.Örneklem grubumuzda her ne kadar 2008 yılında yaşanan evlerden hırsızlık olayının failleri yakalanamamış olsa da, önemli olan sadece faillerin yakalanması değil yakalandıktan sonra caydırıcı cezaların verilebilmesi ve en önemlisi suçluların ıslahı konusunda çalışmalar yapılabilmesidir. Araştırmamıza katılanların % 68,8'i evden hırsızlık suçu kanunlarının kapsamlı ve cezaların yeterli olduğuna inanmadığını,%28,6'sı evden hırsızlık suçu kanunlarının kapsamlı ve cezaların yeterli olduğuna inandığını, %2,7'si ise evden hırsızlık suçu kanunlarının kapsamlı ve cezaların yeterli olduğuna kısmen inandığını belirtmektedir.(bk. Tablo.36)

Tablo.38. Evlerden Hırsızlık Mağdurlarının Cezanın Ağır Olmasının İnsanların Suç İşlemesine Engel Olup Olamayacağı İle İlgili Görüşlerine Göre Dağılımı

Cezanın ağır olması sizce insanları suç işlemekten alıkoyabilir mi?	Sayı	Yüzde
Evet	67	59,8
Hayır	27	24,1
Kısmen	18	16,1
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %59,8'i cezanın ağır olmasının insanları suç işlemekten alıkoyabileceğini, %24,1'i cezanın ağır olmasının insanları suç işlemekten alıkoyamayacağını, %16,1'i ise cezanın ağır olmasının insanları suç işlemekten kısmen alıkoyabileceğini düşünmektedir. .(bk. Tablo.38)

Suçla mücadele etmede öne çıkan temel unsurlardan biri, ceza politikası ve bu çerçevede geliştirilen yaklaşımlar oluşturmaktadır. Günümüzde suç ve suçlulukla etkili bir biçimde mücadele edebilmek için ceza adalet politikasının; cezanın misillemeci, caydırıcı ve ıslah edici işlevlerini birlikte içeren bütünleştirici bir yaklaşım üzerine temellenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, suçluların sadece cezalandırılmalarını öngören bir yaklaşımın oldukça sığ ve sonuç almaktan uzak olduğunu ileri sürmek mümkündür. Cezanın/cezalandırmanın suç oranları üzerindeki caydırıcı etkisini konu edinen araştırmalara ilişkin literatüre genel olarak bakıldığında, bu alandaki araştırma bulgularının birbirleriyle örtüşmediği görülmektedir. Ancak yine de, cezaların caydırıcı bir işlevi gördüğü yönündeki araştırmaların sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir. Bir cezalandırma biçimi olarak yakalanma ve hapsedilme korkusu, suç işleme eğilimi içerisinde olan bazı bireylerde önemli ölçüde caydırıcı olduğu söylenebilir.Ancak bu caydırıcılığın, mükerrer suçlularda da aynı düzeyde olduğunu ileri sürmek mümkün değildir.

Ceza/cezalandırma ve caydırıcılık üzerine odaklanan araştırmalardan hareketle, suç oranları üzerinde cezanın caydırıcı etkisinin sınırlı olduğu ileri sürülebilir. Cezalandırmanın suçtaki caydırıcılığının sınırlı etkisine ilişkin burada birkaç hususu belirtmek mümkündür: Birincisi, işlenen tüm suçlar caydırıcı perspektifinin öngördüğü

şekilde (bireyler acı hissi veren eylemlerden kaçınır, zevk veren eylemlere de yönelir) rasyonel bir değerlendirme sonucunda işlenmemektedir. Özellikle bazı suçlar (cinayet, yaralama v.b), öfke veya kızgınlık anında işlendiği için suç işleyecek bireyin her zaman ceza olgusunu veya miktarını düşünmesi mümkün olmayabilmektedir. Bu durum, bazı suçların neden-sonuç bağlantısı içerisinde ortaya çıkmadığını ve söz konusu suçların durumsal ve anlık faktörler tarafından belirlendiğini göstermektedir.İkincisi, cezanın caydırıcılık etkisi, suç türlerine göre değişkenlik göstermektedir. Üçüncü bir husus, cezalandırmanın etkisi suçluların kriminal yapıları veya kriminal eğilim düzeylerine göre de değişkenlik arz edebilmektedir. Özellikle yeni suça başlayan ve bu nedenle yeni yetme olarak tanımlanan suçlular ile deneyimli suçlular üzerinde cezalandırmanın caydırıcılık etkisi aynı düzeyde gerçekleşmeyebilir. Genelde cezalandırmanın caydırıcı etkisi, suçu bir yaşam tarzına dönüştüren deneyimli suçlulara nispeten suça yeni başlayan acemi suçlular üzerinde daha etkili olduğu ileri sürülebilir. Caydırıcılığın etkisini tartışmalı hale getiren diğer dördüncü bir neden de, bazı suçların kültürel dayatmalar sonucunda gerçekleşmiş olmasıdır. Örneğin kan davası, namus cinayetleri gibi bazı suçlar, kültürel bir dayatma sonucunda işlendiği için, cezalandırmanın bu suçlar üzerindeki caydırıcı etkisi daha az gerçekleşmektedir. Beşinci bir faktör de, suç işlemeye eğilimli suçluların önemli bir oranın, suç eylemi sonrası tutuklanmayacakları dolayısıyla ceza almayacakları yönünde bir beklentiye sahip olmaları da, cezanın caydırıcılık etkisini zayıflatmaktadır. Caydırıcılık ve suç ilişkisini tartışmalı kılan diğer önemli bir faktör de, özellikle hapsedilme şeklinde cezalandırılan bazı bireylerin cezaevinin kriminojenik yapısından etkilenmeleridir.Cezalandırmanın bu şekli, bazı suçlu bireylerin suçlu yapılarını daha da pekiştirmeye yol açmaktadır. Bu sebepledir ki, cezaevinden tahliye olan bazı bireyler, cezalandırılma riskine karşı yeniden suç işleyebilmektedirler.Cezaların, suç oranları üzerindeki caydırıcı etkisi; cezanın kesinliği/kaçınılmazlığı, ağırlığı ve iveditiği üzerinden analiz edilmektedir(Kızmaz,Sosyal Bilimler Dergisi,2002:226-228).

Yapılan araştırma bulguları, bu üç faktörün de suçluluk üzerinde caydırıcı olmakla birlikte ancak bu faktörlerin caydırıcılık düzeylerinin farklılık arz ettiğini ortaya koymaktadır. Cezanın kesinliği, sertliği ve süratliliği değişkenleri arasında özellikle cezanın kesinliğinin diğer değişkenlere kıyasla suçta daha caydırıcı olduğu belirtilmektedir. Suç işleyen bireylerin yakalanacağı ve ceza alacakları yönünde güçlü bir inancın olması, bireyleri önemli ölçüde suç işlemekten caydırmaktadır. Bu da suçluların yakalanma görevini üstlenen polis teşkilatının, suç ve suçlularla mücadelede daha etkin hale getirilmesi anlamına gelmektedir. Bu çerçevede, suçların aydınlatılma oranın yüksek olması, cezanın caydırıcılığını arttıran önemli bir faktör olmaktadır. Suçluların yakalanma riskinin düşük olması ise, suça eğilimli olan bireyleri daha çok suç işleme yönünde motive etmektedir. Diğer bir deyişle suç işleyen bireylerin suç işledikten sonra yakalanmamaları, yargılanmamaları ve ceza almamaları, suçluları daha çok cesaretlendirebilmektedir. Bu da, suç işleme oranının artmasında etkili bir faktör olmaktadır. Burada, suçla mücadele de sadece cezaların arttırılmasının veya suç bedelinin ağırlaştırılmasının tek başına yeterli çözüm olmadığını belirtmek gerekmektedir. Aynı şekilde, sadece ceza tehdidine dayalı bir ceza sistemi de yeterli değildir. Çünkü, sadece ceza tehdidi özellikle çocuklarda, suçluluk eğilimlerini pekiştiren bir işlevi de görebilmektedir. Burada suç işleyecek bir zeminin oluşmasında etkili olan sosyo-ekonomik dezavantajların (işsizlik, yoksulluk, aile parçalanması, uyuşturucu ve alkol kullanımı v.b) giderilmesi yönünde politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Özellikle enformel değerlerin ve kurumların

suçluluktaki caydırıcı etkisi dikkate alınarak, sosyal sermayenin güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca tüm suç işleyenleri, cezaevine göndermek yerine, ayıklayıcı ve seçmeci bir yaklaşımla en riskli ve tehlikeli suçluların cezaevine gönderilmelerini öngören bir yaklaşımın daha sonuç alıcı olduğu söylenebilir. Çünkü, basit bir suç işlemiş bir çocuk veya gencin, kriminojenik unsurlar içeren cezaevi ortamına gönderilmesi söz konusu bireyin suça eğilimli olma olasılığını arttırmaktadır. Sonuç olarak, cezaevinde daha kriminal bir yapı kazanan suçlu bireyin üzerindeki cezalandırmanın caydırıcı etkisi zayıflamaktadır. Bu nedenle, yeni TCK' da yer alan, diğer koşulların da varlığı halinde iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum edilen kişinin (18 yaşını doldurmamış ve altmış yaşını bitirmiş olan kişiler için bu süre 3 yıl olarak belirlenmiştir) cezasının ertelenmesi yönündeki yeni düzenleme (madde. 51) -kısmen de olsa- önemli bir gelişme olarak görülebilir. (Kızmaz,Sosyal Bilimler Dergisi,2002:226-228).

5.3.KATILIMCILARIN İŞLENEN SUÇLA İLGİLİ VERDİKLERİ BİLGİLER

Tablo.39. Evlerden Hırsızlık Olayının 2008 Yılı İçinde Gerçekleştiği Mevsime Göre Dağılımı

Evinizden hırsızlık olayı 2008 yılı içinde ne zaman yaşandı?	Sayı	Yüzde
Kış	16	14,3
İlkbahar	18	16,1
Yaz	58	51,8
Sonbahar	20	17,9
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %51,8'inin evinden hırsızlık olayı yaz mevsimi içinde, %17,9'unun evinden hırsızlık olayı sonbahar mevsimi içinde, %16,1'i evinden hırsızlık olayı ilkbahar mevsimi içinde, %14,3'ünün ise evinden hırsızlık olayı kış mevsimi içinde gerçekleşmiştir.(bk. Tablo 39)Mersin merkez ilçelerinde evden hırsızlık olaylarının zamanlarına bakıldığında yaz mevsimi olan Haziran-Temmuz-Ağustos aylarında toplam 656 evden hırsızlık olayının gerçekleştiği görülmektedir. Toplam 558 olay kış mevsiminde, toplam 517 olayla sonbahar mevsimi, toplam 500 olay ilkbahar mevsiminde gerçekleşmiştir. Aslında farklı mevsimler arasında ciddi olay sayısı farkı yoktur. Sadece yazın pencerelerin, balkon kapılarının açık bırakılması hırsızlığın, binada yaz mevsiminde tatile gidenler de düşünüldüğünde fazla kişinin olmaması gibi nedenler hırsızların yaz mevsiminde hırsızlık yapmasını kolaylaştırmaktadır.

Tablo.40. Evlerden Hırsızlık Olayının Gerçekleştiği Saate Göre Dağılımı

Evinizden hırsızlık olayı günün hangi saatleri içinde ne zaman gerçekleşti?	Sayı	Yüzde
08:00-18:00	35	31,3
18:00-24:00	19	17,0
00:00-08:00	41	36,6
Bilmiyorum	17	15,2
Toplam	112	100,0

Gece hırsızlarının bir kısmı yanlarında yardımcıları olduğu halde ev sahiplerinin evde bulunmadıkları zaman gecenin ilk saatlerinde iş yaparlar. İşe başlamadan önce çevreden gerekli keşfi yaparlar. Çeşitli rollere girerler. Satıcı, bir tanıdığı aramak, adres sormak gibi.

İçeriden gerekli bilgi almış ise yan sokaklarda bir vasıta hazır bekletebilir.Gece yarısından sonra işe çıkanlar ise aşağı yukarı erken saatlerde işe çıkan meslektaşlarının metotlarını kullanırlar.İçeride uyuyan kişilerin varlığı halinde derin uykuda olup olmadıklarına iyice bakılır. Gizlice içeri sızarak yatak başında bulunan yerlerdeki değerli eşyalar toplanır ve ceplerinde cüzdan vs. olabilecek günlük giyecek eşyaları da alınır, daha sonra kıymetli eşyaların bulunduğu diğer yerler de ziyaret edildikten sonra sessizce ev terk edilir.Kaçış yolu üzerine sandalye, tabure gibi şeyleri engel olarak koyarak ev sahibi uyandığında çarparak düşüp takip edemesin diye tedbirler alır.Müsait yaklaşma imkânı olan yerlerde açık pencerelerden ucu kancalı oltalar uzatarak giyecek eşyalarını çekip çıkarmak ve ceplerini boşaltmak suretiyle çalışanlar da vardır.Bir kısmı içeri girer girmez telefon irtibatını keser. Silâhlı hatta maskeli gezebilir. Bunlar en tehlikeli tiplerdir.Kullandıkları malzeme genellikle el feneri, büyük çakı veya bıçak, iskarpela, tornavida, cam kesmeye yarayan elmaslar, çeşitli anahtarlar ve maymuncuklar, kilit açmaya yarayan sair aletlerdir.(Asayiş Daire Başkanlığı,Pol-Net)

Araştırmamıza katılanların %36,6'sının evinden hırsızlık olayı 00.00-08.00 saatleri arasında, %31,3'nün evinden hırsızlık olayı 08.00-18.00 saatleri arasında, % 17'sinin evinden hırsızlık olayı ise 18.00-24.00 saatleri arasında gerçekleşmiştir. Katılımcılarımızın %15,2'si ise (tatilde olduklarından, uzun süredir evde olmadığından) evinden hırsızlık olayının ne zaman gerçekleştiğini bilmediğini belirttiği görülmektedir. (bk. Tablo.40)

Tablo.41. Evlerden Hırsızlık Olayı Gerçekleştiği Sırada Evde Birinin Olup Olmama Durumuna Göre Dağılımı

Hırsızlık olduğu sırada evde ailenizden biri var mıydı?	Sayı	Yüzde
Vardı	62	55,4
Yoktu	50	44,6
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %55,4'ünün hırsızlık yaşandığı sırada evde olduğu, %44,6'sı ise evde olmadığı anlaşılmaktadır.(bk. Tablo.41)

Tablo.42. Evlerden Hırsızlık Olayı Gerçekleştiğinde Hırsızla Karşılaşma Durumuna Göre Dağılım

Varsa kim ya da kimler karşılaştı?	Sayı	Yüzde
Kimse karşılaşmadı uyuyorduk	23	37,1
Kendim karşılaştım	24	38,7
Eşim karşılaştı	8	12,9
Çocuğum karşılaştı	7	11,3
Toplam	62	100,0

Örneklem grubumuzdaki 62 kişinin hırsızlık yaşandığı sırada evde ailelerinden birinin olduğunu belirttiği Tablo 41'de görülmektedir.Bu 62 kişinin %38,7'si hırsızla kendisinin karşılaştığını, %37,1'i uyudukları için kimsenin hırsızla karşılaşmadığını,% 12,9'u hırsızla eşinin karşılaştığını, %11,3'ü ise hırsızla çocuğunun karşılaştığını belirtmiştir.(bk. Tablo.42)

Tablo.43. Evlerden Hırsızlık Olayı Gerçekleştiğinde Hırsızla Karşılaşan Kişinin Ne Hissettiği İle İlgili Dağılım

Karşılaşan kişi o an ne hissetti, ne yaptı?	Sayı	Yüzde
Korktum/Korktu	5	12,8
Çığlık attım/ Çığlık attı	8	20,5
Koşarak uzaklaştım veya balkondan atladım/atladı	3	7,7
Saklandım/saklandı	16	41,0
Hırsıza saldırmayı düşündüm/düşündü	2	5,1
Hırsıza saldırdım/saldırdı	3	7,7
Polis çağırmayı düşündüm/düşündü	1	2,5
Polis çağırdım/çağırdı	2	5,1
Görmezlikten gelmeyi düşündüm/düşündü	4	10,2

(Birden çok yanıt verilmiştir.)

Örneklem grubumuzdan Tablo 42.de hırsızla karşılaştığı anlaşılan 39 kişiden hırsızla karşılaştığı an ne hissettiği ve ne yaptığına ilişkin sorumuza; %41 oranında saklandım/saklandı yanıtı, %20,5 oranında çığlık attım/attı yanıtı,%12,8 oranında korktum/korktu yanıtı, %10,2 oranında görmezlikten gelmeyi düşündüm yanıtı, %7,7 oranında koşarak uzaklaştım veya balkondan atladım yanıtı, %7,7 oranında hırsıza saldırdım/saldırdı yanıtı, %5,1 oranında hırsıza saldırmayı düşündüm/düşündü yanıtı, %5,1 oranında polis çağırdım yanıtı, %2,5 oranında polis çağırmayı düşündüm yanıtı alınmıştır.(bk. Tablo .43)Tablomuzdan da anlaşılacağı gibi hırsızla karşılaşan yada hırsızı fark eden kişilerde hemen saklanmaya çalışma ya da saklanma durumu söz konusu olmuştur.Polis çağırmayı düşünenlerin azlığı da dikkat çekicidir. 42. sorumuzda hırsıza saldıranların 3'nün de sopayla saldırdığını ifade ettiği görülmektedir.Aynı sorumuzda hırsızı görmezlikten gelmeyi düşünen 4 kişinin 2'si hırsızı görmezlikten gelirse hırsızın kendisine herhangi bir zarar vermeyeceğini düşündüğü, 2'sinin ise "canım daha önemli ne alırsa alsın" şeklinde düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo.43.1 Evlerden Hırsızlık Olayının Çalışılan Bir Saatte Gerçekleşip Gerçekleşmemesine Göre Dağılımı

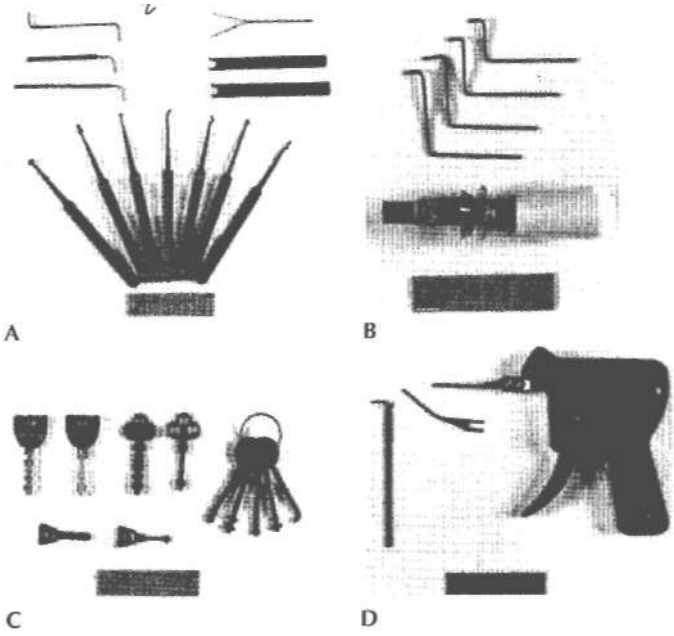
Hırsızlık olayı sizin çalıştığınız bir saatte mi gerçekleşti?	Sayı	Yüzde
Evet	22	28,5
Hayır	50	65,0
Bilmiyorum	5	6,5
Toplam	77	100,0

Araştırmamıza katılanlara 5. sorumuzdaki çalışma durumu ile ilgili soru 43.soruda yinelenmiş; 77 kişiden çalışıyorum yanıtı alınmıştır.Sorumuzun devamında hırsızlık olayının mağdurun çalıştığı bir saatte mi gerçekleştiği sorulduğunda 77 kişinin, %65'i hırsızlık olayının çalıştığı bir saatte gerçekleşmediğini, %28,5'i hırsızlık olayının çalıştığı bir saatte gerçekleştiğini, %6,5'i ise hırsızlık olayının çalıştığı bir saatte gerçekleşip gerçekleşmediğini bilmediğini belirtmiştir. Hırsızların çoğunun önceden keşif yaptığı insanların evde olmadığı saatleri (çalışma saatleri, tatilde oldukları zamanlar vb) (www.asayis.gov.tr) tercih ettikleri görülmüştür. Örneklem grubumuzda bunun aksine hırsızlıklar %65 gibi yüksek bir oranla kişilerin evlerinde olduğu bir saatte gerçekleştiği anlaşılmaktadır.(bk. Tablo.43.1)

Tablo.44. Evlerden Hırsızlık Olayının Nereden Gerçekleştiğine Göre Dağılımı

Hırsızlık olayı nereden gerçekleşti?	Sayı	Yüzde
Kapı	57	50,9
Pencere	34	30,4
Balkon kapısı	16	14,3
Çatı	5	4,5
Toplam	112	100,0

Evden Hırsızlık İşlenirken; kapı kilit göbeğini sökmek ve kırmak,Kapı pervazını el krikosu ile esnetmek,kapı aralığına sert bir cisim (tornavida, levye vb.) sokmak suretiyle açmak, balkondan, açık camdan, kapıdan, havalandırma boşluklarından eve girmek,pencere panjurlarını esnetmek,seyyar satıcı, falcı, dilenci kılığına girmek,kilitli olmayan kapı dilini kartla veya saç tokası ile attırmak,camı elmasla kesmek, kapı ve pencere kapı korkuluklarını sökmek gibi yöntemler kullanılmaktadır.(Asayiş Daire Başkanlığı, Pol-Net)

Şekil.2. Yaygın kullanılan hırsızlık aletleri.

Ya y g ın kullanılan hırsızlık aletleri:

A. Sık kullanılan ev, işyeri ve araba kilitlerini açmak için kullanılan maymuncuk ve sıkma anahtarları.

B. Manivela tipi sıkma anahtarları ve boru şeklinde maymuncuk. Bu şekillere sahip anahtarlar genelde posta kutuları ve asma kilitler için kullanılmaktadır. Boru şeklinde maymuncuk satış makineleri (madeni para ile çalışan) ve jeton kutuları gibi dairesel pim düzenekleri olan kilitler için dizayn edilmiştir.

C. Emniyetli geçiş anahtarları. Anahtarın genel bir tipe sahip farklı kilitlere uyması için sadece ucu bırakılacak şekilde törpülenir. Halkasıyla birlikte satışa sunulan set 200'den fazla asma kilidi açabilir.

D. Kilit silahı. Sıkma anahtarıyla birlikte kullanıldığında, çubuğun elle manipüle edilmesine gerek kalmaksızın kilitler açılabilir. Basitçe tetiği çekmek yeterli olacaktır.

E. Levye kullanmak suretiyle eve girmek şeklinde sıralamak mümkündür. (Asayiş Daire Başkanlığı, Pol-Net)

Örneklem grubumuzdaki mağdurların evlerinden hırsızlık olaylarının %50,9'u kapıdan, %30,4'ü pencereden, %14,3'ü pencereden, %4,5'i ise çatıdan gerçekleşmiştir.(bk. Tablo. 44)

Tablo.45. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Herhangi Bir Suçun Mağduru Olup Olmamalarına Göre Dağılımı

Daha önce herhangi bir suçun mağduru oldunuz mu?	Sayı	Yüzde
Evet	94	83,9
Hayır	18	16,1
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %83,9'u daha önce de suç mağduru olduğunu, %16,1'i ise daha önce bir suç mağduru olmadığını belirtmiştir.(bk. Tablo.45)

Tablo.45.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Mağduru Oldukları Suçun Türüne Göre Dağılımı

Daha önce hangi suçun mağduru oldunuz?	Sayı	Yüzde
Hırsızlık	75	67,0
Gasp	4	3,6
Darp veya yaralama	2	1,8
Dolandırıcılık	13	11,6
cevap yok	18	16,1
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %67'sı daha önce de hırsızlık suçunun mağduru olduğunu, % 11,6'sı daha önce dolandırıcılık suçunun mağduru olduğunu, %3,6'sı daha önce gasp suçunun mağduru olduğunu, %1,8'i ise darp veya yaralama suçunun mağduru olduğunu belirtmektedir.%16.1'i ise daha önce herhangi bir suçun mağduru olmadığından bu soruyu yanıtsız bırakmıştır.(bk. Tablo.45.1)

Tablo.48. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Evlerinden Hırsızlık Yaşanması Durumuna Göre Dağılımı

Daha önce evinizden hırsızlık olayı yaşandı mı?	Sayı	Yüzde
Evet	69	61,6
Hayır	36	32,1
Cevap yok	7	6,3
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %61,6'sı daha önce de evlerinden hırsızlık olayının yaşandığını, %32,1'i daha önce evlerinden hırsızlık olayı yaşanmadığını belirtmiştir.% 6,3'ü ise sorumuzu yanıtsız bırakmıştır.(bk. Tablo.48)

Tablo.76.Tekrarlanan Mağduriyetin Güven Duygusuna Etkisi

(s.48^s.55 Birleşik Dağılım Tablosu)[a]

			Çevrenizdeki insanlara güvenir misiniz?		
			Güvenirim	Güvenmem	Toplam
Daha önce evinizden hırsızlık yaşandı mı?	Evet	Sayı	49	20	69
		Satır%	71,0%	29,0%	100,0%
		Sütun%	67,1%	51,3%	61,6%
		Toplam%	43,8%	17,9%	61,6%
	Hayır	Sayı	23	13	36
		Satır%	63,9%	36,1%	100,0%
		Sütun%	31,5%	33,3%	32,1%
		Toplam%	20,5%	11,6%	32,1%
	Cevap yok	Sayı	1	6	7
		Satır%	14,3%	85,7%	100,0%
		Sütun%	1,4%	15,4%	6,3%
		Toplam%	,9%	5,4%	6,3%
Toplam		Sayı	73	39	112
		Satır%	65,2%	34,8%	100,0%
		Sütun%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam%	65,2%	34,8%	100,0%

a.a.Likehood Ratio Değeri:8,866,Serbestlik Derecesi:2, P>0,05

Mağdur olma durumu maalesef tekerrür edebilen bir durumdur.Kimse hatta suç failleri bile suç mağduru olmak istemez. Özellikle tekrarlanan mağduriyetin kişi üzerinde olumlu bir etki yaratacağı düşünülemez ancak katılımcılarımızdan daha önce hırsızlık olayı yaşayanlardan %71'nin çevresindeki insanlara güvendiğini, yaşamayanların ise yaklaşık %64'nün insanlara güvendiğini belirttiği görülmektedir.Suçun tekrarının insanların güven duygusunu genel anlamda olumsuz etkilemediği görülmektedir.(bk. Tablo.76) Ancak örneklem grubumuzun insanlara olan güveninin az olduğu gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır.Evet güven vardır ancak bu "az"dır.(bk.Tablo54.1)

Tablo.46. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarından Daha Önce Suç Mağduru Oldukları Suçun Faillerinin Yakalanma Durumuna Göre Dağılımı

Eğer mağdur olduysanız suçun faili ya da failleri yakalandı mı?	Sayı	Yüzde
Evet	39	41,5
Hayır	55	58,5
Toplam	94	100,0

Araştırmamıza katılanlardan Tablo.45.1 de daha önce de bir suçun mağduru olduğunu belirten 94 kişinin; % 41,5'i daha önce mağduru olduğu suçun faillerinin yakalandığını, % 58,5'i daha önce mağduru olduğu suçun faillerinin yakalanamadığını belirtmiştir.(bk. Tablo.46)

Tablo.46.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Suç Mağduru Oldukları Suçun Faillerinin Gerekli Cezayı Alıp Almadıklarını Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Yakalandıysa gerekli cezayı aldığını düşünüyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Hayır	24	61,5
Kısmen	15	38,5
Toplam	39	100,0

Araştırmamıza katılanlardan Tablo.46.da mağduru oldukları suçun failinin yakalandığını belirten 39 kişinin; %61,5'i failin gerekli cezayı almadığını, %38,5'i ise failin kısmen gerekli cezayı aldığını düşünmektedir.(bk. Tablo.46.1)

Tablo.48.3. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Yaşanan Evlerinden Hırsızlık Olayının Yakalanan Faillerinin Aldıkları Ceza İle İlgili Düşüncelerine Göre Dağılımı

Yakalandıysa ve ceza aldıysa ceza ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	Sayı	Yüzde
Daha fazla ceza almalıydı	51	96,2
Bence cezası yeterli	2	3,8
Toplam	53	100,0

Örneklem grubumuzun çoğu cezaların yetersizliği üzerinde hemfikirdir.(bk. Tablo 48.3 ve Tablo.36)

Tablo.47. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Herhangi Bir Suçun Faili Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Daha önce herhangi bir suçun faili oldunuz mu?	Sayı	Yüzde
Evet	11	9,8
Hayır	71	63,4
Cevap yok	30	26,8
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %63,9'u daha önce bir suçun faili olmadığını, %9,8'i ise daha önce bir suçun faili konumunda olduğunu belirtmiştir. %26,8'i ise bu sorumuzu yanıtsız bırakmıştır.%28,6'lık yanıtı verenlere neden soruyu yanıtlamak istemedikleri sorulduğunda kendilerine isnat edilen bir suç olduğunu ancak kanuni sürecin devam ettiği ve suçsuz olduklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Antropolojik açıdan; bir toplumdaki sosyal normların belirlediği kurallara uymamak ve bu normlara aykırı hareket etmek suçsa her toplumda insanlar zaman zaman bu kurallara uymamakta ve suç işlemektedir. Katılımcılarımızdan hakkında suç isnat edilenlerin çoğu ve suçun faili konumunda olanların geneli kendileri ile ilgili durumu bu antropolojik çerçevede yorumlamaktadır.Araştırmamıza katılan ve Tablo.46.da görülen daha önce bir suçun faili olduğunu belirten evlerden hırsızlık mağduru 11 kişinin 11'inin de işledikleri suçtan dolayı ceza almadığı anlaşılmıştır.

Araştırmamıza katılan ve hırsızla karşılaştığını (yada evde hırsız olduğunu fark ettiğini) belirten 39 kişi de dahil araştırmamız örnekleminin tamamında hırsızın yakalanamadığı ve dolayısıyla da ceza alamadığı anlaşılmıştır. Kendi istekleriyle araştırmamıza katılımını sağladığımız katılımcıların tamamında bu durumun olması tamamen tesadüf olmuştur.

Araştırmamıza katılanların Tablo 48.de **daha önce** de evinden hırsızlık olduğunu belirten 69 kişiden %87'si olayın fail yada faillerinin yakalandığını, %13'ü ise olayın faillerinin yakalanamadığını belirtmektedir.Mersin İl Merkezinde 2007 yılı içinde yaşanan 2257 evlerden hırsızlık olayının 2041'inin failinin belli olmadığı, 2008 yılı içinde yaşanan 2231 evlerden hırsızlık olayının 2036'sının failinin belli olmadığı düşünülürse %87 gibi bir failin yakalanması durumunun oldukça iyi olduğu düşünülmektedir.Ancak genel durumu yansıtmadığı gerçeği göz ardı edilemez. (Mersin Emniyet Müdürlüğü;Asayiş Şube Müdürlüğü, 2007-2008 Yılları Karşılaştırmalı Brifingi)

Tablo.48.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Yaşanan Evlerinden Hırsızlık Olayının Faillerinin Yakalanma Durumuna Göre Dağılımı

Suçun faili ya da failleri yakalandı mı?	Sayı	Yüzde
Evet	60	87,0
Hayır	9	13,0
Toplam	69	100,0

Araştırmamıza katılanların Tablo.48.1 de daha önce evinden hırsızlık olayı yaşananlardan yakalanan faillerin ceza aldığını belirten 60 kişiden;%88,3'ü olayın fail yada faillerinin ceza aldığını, %11,7'si ise olayın fail yada faillerinin ceza almadığını belirtmektedir.

Tablo.48.2. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Daha Önce Yaşanan Evlerinden Hırsızlık Olayının Yakalanan Faillerinin Ceza Alma Durumuna Göre Dağılımı

Olayın failleri ceza aldı mı?	Sayı	Yüzde
Evet	53	88,3
Hayır	7	11,7
Toplam	60	100,0

Araştırmamıza katılanlardan Tablo.48.2'de daha önce evinden hırsızlık olayı yaşananların yakalanan faillerinin ceza aldığını belirten 53 kişiden; %96,2'si olayın fail veya faillerinin aldığı cezanın daha fazla olması gerektiğini düşündüğü, %3,8'i ise fail veya faillerin cezalarının yeterli olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Tablo.49. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının İnsanların Hırsızlık Yapma Nedenleri İle İlgili Düşüncelerine Göre Dağılımı

Sizce insanlar neden hırsızlık yapıyor?	Sayı	Yüzde
İşsizlik	26	23,2
Geçim sıkıntısı	31	27,7
Alışkanlık	51	45,5
Hobi	4	3,6
Toplam	112	100,0

İstihdamda, bir önceki yıla göre 83 bin kişilik artış, işsizliğin artışını engelleyemedi. TÜİK araştırması, ülke genelinde işsiz sayısının 2008'e göre 860 bin kişi arttığını ortaya koyuyor. İstihdamın, sektörlere göre dağılımına bakıldığında sanayide 1.6

puanlık gerileme dikkat çekiyor. Araştırmaya göre, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı 155 bin kişi azaldı. İnşaat sektörünün payındaysa her hangi bir değişik görülmüyor.

Kentlerdeki işsizlik, geçtiğimiz yıl içerisinde 3.8'lik artışla yüzde 16.6'yı, kırsal bölgelerdeyse 1.7'lik bir artışla 8.9'u buldu. İşsiz genç sayısındaysa artış devam ediyor. TÜİK araştırmasına göre, 2008 yılında genç nüfus arasında yüzde 20.5 düzeyinde gerçekleşen işsizlik, geçtiğimiz yıl yüzde 25.3'e yükselmiştir. İstihdamda en fazla azalışın görüldüğü şehir 197 bin kişiyle İstanbul olmuştur. İstanbul'daki, azalmanın önemli ölçüde sanayideki daralmadan kaynaklanması dikkati çekiyor.(www.turk.internet.com)

Örneklem grubumuzun %45,5'i hırsızlık yapanların hırsızlığı alışkanlık haline getirdiğini düşündüğü, %27,7'si hırsızlık yapanların hırsızlığı geçim sıkıntısı nedeniyle yaptığını düşündüğü, %23,2'si hırsızlık yapanların hırsızlığı işsizlik nedeniyle yaptığını düşündüğü ve % 3,6'sı hırsızlık yapanların hırsızlığı hobi olarak yaptığını düşündüğü görülmektedir.(bk. Tablo. 49) Ülkemizde yapılan araştırmalarda hırsızlık suçu işleyenlerin çoğunun neden olarak maddi sıkıntılar ve işsizliği gösterdiği bilinmektedir.(Üresinler;2005:154)(Ataseven;2006: 112)

5.4.KATILIMCILARIN SOSYAL ÇEVRE VE GÜVEN DUYGUSU İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

Tablo.50. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Akraba ve Ailesinden Aynı Şehirde Yaşayanların Olup Olmamasına Göre Dağılımı

Akraba ya da ailenizden aynı şehirde yaşayan var mı?	Sayı	Yüzde
Evet	94	83,9
Hayır	18	16,1
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %83,9'u akraba yada ailelerinden aynı şehirde yaşayanların olduğunu, %16'i ise akraba yada ailesinden aynı evde yaşayanların olmadığını belirtmektedir.(bk.Tablo.50)

Tablo.51. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Akraba ve Ailesinden Evden Hırsızlık Mağduru Olanlara Göre Dağılımı

Akraba ya da ailenizden evden hırsızlık olayının mağduru olan var mı?	Sayı	Yüzde
Var	68	60,7
Yok	44	39,3
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %60,7'i akraba ve ailesinden evden hırsızlık mağduru olanların olduğunu, %39,3'ü ise akraba ve ailesinden hırsızlık mağduru olanların bulunmadığını belirtmiştir.(bk.Tablo.51) Çevresindeki yakınlarının da suç mağduru oluşu katılımcılarımızdaki suç korkusunun artmasını sağladığı düşünülebilir.

Tablo.52. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Komşularıyla İlişkilerine Göre Dağılımı

Komşularınızla ilişkileriniz iyi midir?	Sayı	Yüzde
Çok iyidir	1	,9
İyidir	54	48,2
Pek iyi değildir	56	50,0
Kötüdür	1	,9
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanlara 22. sorumuzda sorulan "komşularınızla ilişki düzeyiniz nedir?" sorusu 53.soruda "Komşularınızla ilişkileriniz iyi midir?" şeklinde sorulmuştur. Araştırmamıza katılanların %50'si komşularıyla ilişkilerinin pek iyi olmadığı, %48,2'si komşularıyla ilişkilerinin iyi olduğunu belirtmektedir.(bk.Tablo.52)Katılımcıların %50'sinin komşuluk ilişkilerinin pek iyi olmadığını ve görüşmelerimiz sırasında Tablo.22.den de anlaşılacağı üzere %65,2'sinin çevresinde sadece bir iki komşusunun olduğunu belirtmesi komşuluk ilişkilerinin zayıf olduğu izlenimi vermektedir.

Tablo.53. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Komşularıyla Görüşme Sıklığına Göre Dağılımı

Komşularınızla görüşme sıklığınız nedir?	Sayı	Yüzde
Çok sık görüşürüm	3	2,7
Görüşürüm	26	23,2
Pek görüşmem	81	72,3
Görüşmem	2	1,8
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun %72,3'ü komşularıyla pek görüşmediğini, %23,2'si komşularıyla görüştüğünü, %2,7'si komşularıyla çok sık görüştüğünü, %1,8'i ise komşularıyla görüşmediğini belirtmektedir.Bu sonuçlar Tablo.22 ve Tablo. 52'deki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Tablo.54. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Çevresindeki İnsanlara Olan Güvenlerine Göre Dağılımı

Çevrenizdeki insanlara güvenir misiniz?	Sayı	Yüzde
Güvenirim	73	65,2
Güvenmem	39	34,8
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun %65,2'si çevresindeki insanlara güvendiğini, %34,8'i ise çevresindeki insanlara güvenmediğini belirtmektedir.(bk.Tablo.54)

Tablo.54.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Çevresindeki İnsanlara Olan Güveninin Ne Kadar Olduğuna Göre Dağılımı

Ne kadar güvenirsiniz?	Sayı	Yüzde
Az	52	71,2
Orta	20	27,3
Çok	1	1,5
Toplam	73	100,0

Örneklem grubumuzdan Tablo.54.de çevresindeki insanlara güvendiğini belirten 73 kişiden, % 71,2'si insanlara olan güveninin az olduğunu, %27,3'ü insanlara güveninin orta derecede olduğunu, sadece %1,5 ise çevresindeki insanlara olan güveninin çok olduğunu belirtmektedir.(bk.Tablo 54.1)

Tablo 70: Hırsızlık Mağduru Olma Durumunun Sosyal İlişkilere Etkisi

(s.55 * s.59 Birleşik Dağılım Analizi)[a]

			Evinizden Hırsızlık Yaşandıktan Sonra İnsanlara Olan Güvenme Duygunuzda Bir değişiklik Oldu mu?			
			olmadı	güvenim büyük ölçüde azaldı	güvenimde azalma oldu fakat büyük ölçüde değil	Toplam
Genel Olarak Çevrenizdeki İnsanlara Güvenir misiniz?	Güvenirim	Sayı	10	31	32	73
		Satır %	13,7%	42,5%	43,8%	100,0%
		Sütun %	76,9%	55,4%	74,4%	65,2%
		Toplam %	8,9%	27,7%	28,6%	65,2%
	Güvenmem	Sayı	3	25	11	39
		Satır %	7,7%	64,1%	28,2%	100,0%
		Sütun %	23,1%	44,6%	25,6%	34,8%
		Toplam %	2,7%	22,3%	9,8%	34,8%
Toplam		Sayı	13	56	43	112
		Satır %	11,6%	50,0%	38,4%	100,0%
		Sütun %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam %	11,6%	50,0%	38,4%	100,0%

a.Pearson Chi-Square Değeri=4,788; Serbestlik Derecesi=2; P>0,05 (0,091)

Hırsızlık mağduru olma durumunun sosyal ilişkilere etkisi incelendiğinde (bk.Tablo.70) örneklem grubunda genel olarak insanlara güvenenlerin oranı yaklaşık olarak %65, güvenmeyenlerin oranı %35'tir. Yani gündelik yaşantısında her 3 kişiden 2'si genel olarak insanlara güvenmektedir. Bu durumun suç mağdurluğu ile değişip değişmediği test edildiğinde az oranda bir katılımcının (%11,6) suç mağdurluğundan etkilenmediği buna karşın büyük çoğunluğun (%88,4) suç mağduru olma olayı sonrasında insanlara güveninin azaldığı tespit edilmektedir.Suç mağdurluğu sonrasında insanlara güven azalması duygusu insanlara güvenen ve güvenmeyen gruplar arasında benzeşmektedir. İnsanlara güvenen grupta güven azalması %87 iken, güvenmeyen grupta bu oran %92 olarak tespit edilmiştir. Sonuçta gündelik insan ilişkilerinde insanlara zaten güvenmeyenlerin güven duygusu daha da azalmış, buna karşın insan ilişkileri iyi olanların güven duygusu sarsılmıştır.Ancak tespit edilen oranlar değişkenler arası doğrudan nedensel ilişkiyi kuracak kadar güçlü değildir.Tespit edilen durum sosyolojik olarak farklı yorumlanabilir. Durkheim'a göre sosyal bir olgunun nedeni öteki sosyal olgu veya olgulardır yani suçun nedeni toplumsaldır, suçu toplum üretir. Toplumdaki işsizlik, yoksulluk, yasaların yetersizliği ya da adil olmadığı şeklindeki değerlendirmeler marjinalleşme-yabancılaşma süreçleri sonucunda psikiyatrik kişilik tiplerinin çoğalması ve

ruhsal bozuklukların artması gibi türlü durumlar suç olgusunun belirleyicisidirler. Buna göre Durkheim'ın bu önermesi doğru kabul edilirse, evden hırsızlık suçu mağdurlarının güven duygusu azalmasının referans çerçevesi sadece suçun failini değil toplumu da kapsadığı gözlemlenmektedir.Yani kişi iç dünyasında evine göz kulak olmayan komşuyu, bakkalı, marketi vb., kendisini yeterince korumadığını düşündüğü tüm unsurları (polisi, devleti,kanunları vs.) kendisini yalnız bırakan akrabalarını, yakınlarını da suçlamaktadır.

Aslında tüm bu suçlamaları yaparken toplumsal kopmalara yardımcı olduğunu düşündüğü için kendisini de suçlamaktadır.

Tablo.55. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Güvenlik Güçlerine Olan Güvenine Göre Dağılımı

Güvenlik güçlerine güvenir misiniz?	Sayı	Yüzde
Güvenirim	96	85,7
Güvenmem	16	14,3
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %85,7'si güvenlik güçlerine güvendiğini %14,3'ü ise güvenlik güçlerine güvenmediğini belirtmektedir. (bk.Tablo.55)

Tablo.55.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Güvenlik Güçlerine Olan Güveninin Ne Kadar Olduğuna Göre Dağılımı

Ne kadar güvenirsiniz?	Sayı	Yüzde
Az	25	26,0
Orta	67	69,8
Çok	4	4,2
Toplam	96	100,0

Örneklem grubumuzdan Tablo.55.de çevresindeki güvenlik güçlerine güvendiğini belirten 96 kişiden, % 69,8'i güvenlik güçlerine olan güveninin orta derecede olduğunu, %26'sının güvenlik güçlerine olan güveninin az olduğu , sadece %4,2'sinin ise güvenlik güçlerine olan güveninin çok olduğunu belirtmektedir.(bk.Tablo.55.1)

Tablo.56. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evden Hırsızlık Olayı Yaşandığını Anladığında İlk Ne Yaptığına İlişkin Dağılım

Evinizden hırsızlık olayı yaşandığını anladığınızda ilk ne yaptınız?	Sayı	Yüzde
Polisi aradım	43	38,4
Yakınlarımı aradım	18	16,1
Komşularımı çağırdım	16	14,3
Yöneticiyi çağırdım	35	31,3
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların % 38,4'ü evinden hırsızlık olayı yaşandığını anladığında ilk olarak polisi aradığını, %31,3'ü yöneticiyi çağırdığını, %16,1'i yakınlarını aradığını, %14,3'ü ise komşularını çağırdığını belirtmektedir. Katılımcıların **%61,6'sının** hırsızlık olayı yaşandığını anladığında polis yerine başkalarına haber verdiği anlaşılmaktadır.(bk.Tablo.56)

Tablo.57. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evden Hırsızlık Olayı Yaşandığını Anladığından Ne Kadar Zaman Sonra Güvenlik Güçlerini Aradığına İlişkin Dağılım

Evinizden hırsızlık olayı yaşandığını anladığınızdan ne kadar zaman sonra güvenlik güçlerini aradınız?	Sayı	Yüzde
Hemen	39	34,8
1-3 saat sonra	49	43,8
3-5 saat sonra	16	14,3
Ertesi gün	8	7,1
Toplam	112	100,0

Araştırmaya katılanların %43,8'i hırsızlık olayı yaşadığını anladığından 1-3 saat sonra polisi aradığını, % 34,8'i hemen polisi aradığını, %14,3'ü 3-5 saat sonra polisi aradığını, %7,1'i ise ertesi gün polisi aradığını belirtmektedir. Bu tablodan da anlaşılacağı gibi **%65,2** oranında mağdurların hırsızlık olayının yaşandığını anladığı halde hemen polisi aramadığı görülmektedir.(bk.Tablo.57) Tablo.56 ve Tablo.57'deki veriler hırsızlık olayından sonra polisi aramakta gecikme olduğunu açıkça göstermektedir.

5.5. KATILIMCILARIN HIRSIZLIK OLAYINDAN SONRA KİŞİSEL VE SOSYAL YAKLAŞIMDAKİ DEĞİŞİM İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

Tablo.58. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayı Yaşandıktan Sonra İnsanlara Olan Güvenlerindeki Değişim İle İlgili Dağılım

Evinizden hırsızlık yaşandıktan sonra insanlara olan güveninizde bir değişim oldu mu?	Sayı	Yüzde
Olmadı	13	11,6
Güvenim büyük ölçüde azaldı	56	50,0
Güvenimde azalma oldu fakat büyük ölçüde değil	43	38,4
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların % 50'si hırsızlık olayından sonra insanlara olan güveninde büyük ölçüde azalma olduğunu, % 38,4'ü hırsızlık olayından sonra insanlara olan güveninde azalma olduğunu ancak azalmanın büyük ölçüde olmadığını, %11,6'sı ise hırsızlık olayından sonra insanlara olan güveninde bir değişimin olmadığını belirtmektedir.Katılımcıların %84,4'ünün hırsızlık olayından sonra insanlara olan güveninde azalma olduğu görülmektedir.(bk.Tablo.58)

Tablo.59. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayından Sonra Taşınmayı Düşünüp Düşünmediği İle İlgili Dağılım

Hırsızlık olayından sonra taşınmayı düşündünüz mü?	Sayı	Yüzde
Taşınmayı düşündüm	23	20,5
Taşınmayı düşünmedim	85	75,9
Taşındım	4	3,6
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %75,9'u hırsızlık olayından sonra taşınmayı düşünmediğini, %20,5'i taşınmayı düşündüğünü, %3,6'sı ise taşındığını belirtmektedir.(bk. Tablo.59) Katılımcılarımızın ev sahibi-kiracı fark etmeksizin mağduriyet sonrası büyük çoğunluğunun ikamet ettiği evden taşınmayı düşünmediği anlaşılmıştır.Görüşmelerimizde de çoğu katılımcı bu olay yüzünden kurulu düzenlerini bozmak istemediğini özellikle belirtmiştir.

Tablo.60. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayından Sonra Komşularıyla İlişkilerindeki Değişim İle İlgili Dağılım

Evinizden hırsızlık olduktan sonra komşularınızla aranızdaki ilişkilerde bir değişim oldu mu?	Sayı	Yüzde
Evet	86	76,8
Hayır	16	14,3
Kısmen	10	8,9
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların % 76,8'i hırsızlık olayından sonra komşularıyla ilişkilerinde değişim olduğunu, %14,3'ü hırsızlık olayından sonra komşularıyla ilişkilerinde değişim olmadığını, %8,9'u ise hırsızlık olayından sonra komşularıyla ilişkilerinde kısmen değişim olduğunu belirtmektedir. (bk.Tablo.60)

Tablo.60.1.Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evinden Hırsızlık Olayından Sonra Komşularıyla İlişkilerindeki Değişimin Ne Olduğu İle İlgili Dağılım

Ne gibi değişimler oldu?	Sayı	Yüzde
Şüphelendim	23	20,5
Uzaklaştım	11	9,8
Yakınlaştım	13	11,6
Şüphelendi+ konuşmadım+ uzaklaştım	39	34,8
Cevap yok	26	23,2
Toplam	112	100,0

(Birden çok yanıt verilmiştir)

Araştırmamıza katılanların %34,8'i evinden hırsızlık olduktan sonra komşularından şüphelendiğini,onlarla konuşmadığını ve uzaklaştığını; % 20,8'i komşularından şüphelendiğini, %11,6'sı komşularına yakınlaştığını, %9,8'i komşularından uzaklaştığını belirtmiştir.%23,2'si ise soruyu yanıtsız bırakmıştır.(bk.Tablo.60.1)

Tablo.61. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evde Yalnız Olmaktan Korkup Korkmadıklarına Göre Dağılımı

Evde yalnız olmak sizi korkutur mu?	Sayı	Yüzde
Evet	85	75,9
Hayır	17	15,2
Kısmen	10	8,9
Toplam	112	100,0

Örneklem grubumuzun %75,9'u evde yalnız olmaktan korktuğunu, %15,2'si evde yalnız olmaktan korkmadığını, %8,9'u ise evde yalnız olmaktan kısmen korktuğunu belirtmektedir.(bk.Tablo.61)

Tablo.62. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Önce Evde Yalnız Olmaktan Korkup Korkmadıklarına Göre Dağılımı

Daha önce evde yalnız olmaktan korkar mıydınız?	Sayı	Yüzde
Evet	2	1,8
Hayır	40	35,7
Kısmen	70	62,5
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %62,5'i hırsızlık olayından önce evde yalnız olmaktan kısmen korktuğunu, %35,7'si daha önce evde yalnız olmaktan korkmadığını, % 1,8'i ise daha önce de evde yalnız olmaktan korktuğunu belirtmiştir. (bk.Tablo.62)

Tablo 73:Hırsızlık Olayından Sonra Mağdurların Korku Duygusundaki Değişim

(s.62^s.63 Birleşik Dağılım Analizi)[a]

			Evde Yalnız Olmak Sizi Korkutur Mu?			Toplam
			Evet	Hayır	Kısmen	
Evden Hırsızlık Olayı Olmadan Önce Yalnızlıktan Korkar Mıydınız?	Evet	Sayı	2	0	0	2
		Satır%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		Sütun%	2,4%	,0%	,0%	1,8%
		Toplam%	1,8%	,0%	,0%	1,8%
	Hayır	Sayı	13	17	10	40
		Satır%	32,5%	42,5%	25,0%	100,0%
		Sütun%	15,3%	100,0%	100,0%	35,7%
		Toplam%	11,6%	15,2%	8,9%	35,7%
	Kısmen	Sayı	70	0	0	70
		Satır%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
		Sütun%	82,4%	,0%	,0%	62,5%
		Toplam%	62,5%	,0%	,0%	62,5%
Toplam		Sayı	85	17	10	112
		Satır%	75,9%	15,2%	8,9%	100,0%
		Sütun%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam%	75,9%	15,2%	8,9%	100,0%

a.Likehood Ratio Değeri:73,271,Serbestlik Derecesi:4,P<0,05

Evden hırsızlık mağdurlarının suç sonrası korku duygusundaki değişim ele alındığında(bk.Tablo.73) hırsızlık öncesi evde yalnız olmaktan korkmadığını belirtenlerin %32,5'unun, hırsızlık öncesi evde yalnız olmaktan kısmen korktuğunu belirtenlerin ise %70'nin hırsızlık sonrası evde yalnız olmaktan korktuğunu belirttiği görülmektedir. Suç sonrası katılımcılarımızın çoğunda korku duygusunun oluştuğu ve arttığı anlaşılmıştır. Yapılan görüşmelerin çoğunda "ya tekrar eve hırsız girerse ve bana zarar verirse" şeklinde düşünenler çoğunluktadır. Katılımcılar hırsızlık olayından sonra kendilerini güvende ve rahat hissetmeleri gereken yer olan evlerinde yalnız kalmaktan tedirgin olmaktadır.

Tablo.63. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Sonra Şüphelendiği Kişiler Olup Olmadığına Göre Dağılımı

Evinizden hırsızlık olduktan sonra suçu işlediğine dair şüphelendiğiniz kişiler oldu mu?	Sayı	Yüzde
Evet	87	77,7
Hayır	23	20,5
Kısmen	2	1,8
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %77,7'si hırsızlıktan sonra şüphelendiği kişilerin olduğunu, %20,5'i hırsızlıktan sonra şüphelendiği kişilerin olmadığını, %1,8'i ise kısmen şüphelendiği kişiler olduğunu belirtmiştir.(bk.Tablo.63) Katılımcılarımız yorumları doğrultusunda karşılaşılan suçun kendilerini çevrelerindeki herkes olmasa da çoğu kişiyi potansiyel suçlu olarak görmelerini sağladığı anlaşılmaktadır.

Tablo.64. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Yakınlarının Suç İşleyip İşleyemeyeceğine Dair Düşünceleri İle İlgili Dağılım

Yakınlarınızın suç işleyebileceğini düşünür müsünüz?	Sayı	Yüzde
Evet	6	5,4
Hayır	88	78,6
Kısmen	18	16,1
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %78,6'sı yakınlarının suç işleyemeyeceğini,%16,1'i yakınlarının suç işleme ihtimalinin olduğunu, %5,4'ü ise yakınlarının suç işleyebileceğini düşündüğünü belirtmiştir.(bk.Tablo.64)Katılımcılar tüm olumsuz toplumsal yaklaşımlarına rağmen yakınlarının (akraba-aile) suç işleyebileceğini düşünmediklerini daha dürüst bir ifadeyle böyle bir durumun olmamasını dilediklerini belirtmektedir.

Tablo.65. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayının Ardından Psikolojik Yardım Almayı Düşünüp Düşünmediği İle İlgili Dağılım

Yaşadığınız olayın ardından herhangi bir psikolojik yardım almayı düşündünüz mü?	Sayı	Yüzde
Evet	32	28,6
Hayır	31	27,7
Kısmen	49	43,8
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %43,8 hırsızlık olayının ardından kısmen(zaman zaman) psikolojik yardım almayı düşündüğünü,%28,6'sı hırsızlık olayının ardından psikolojik yardım almayı düşündüğünü, %27,7'si ise hırsızlık olayının ardından psikolojik yardım almayı düşünmediğini belirtmektedir.(bk.Tablo.65)

Tablo.66. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayının Ardından Psikolojik Yardım Alıp Almadığı İle İlgili Dağılım

Yaşadığınız olayın ardından psikolojik yardım aldınız mı?	Sayı	Yüzde
Evet	11	9,8
Hayır	74	66,1
Kısmen	27	24,1
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %66,1'i hırsızlık olayının ardından psikolojik yardım almadığını, %24,1'i zaman zaman psikolojik yardım aldığını, %9,8'i ise psikolojik yardım aldığını belirtmiştir.(bk.Tablo.66) Örneklem grubumuzda psikolojik yardım alma ile ilgili sorulara temkinli cevaplar verildiği görülmüştür.Toplumsal önyargıların etkin olmasının da korkuları atlatma anlamında oldukça doğal bir yaklaşım olacak profesyonel yardımları bile almayı engellediği görülmektedir.Bu da toplumsal uzaklaşmalara rağmen hala toplumsal değer yargılarındaki belli ölçütlerin kullanıldığının göstergesi olarak düşünülebilir.

Tablo 74:Hırsızlık Sonrası Psikolojik Yardım Alma Konusundaki Yaklaşım

(s.66^s.67 Birleşik Dağılım Analizi) [a]

			Hırsızlık Olayından Sonra Psikolojik Yardım Aldınız mı?			Toplam
			Evet	Hayır	Kısmen	
Hırsızlık Olayından Sonra Psikolojik Yardım Almayı Düşündünüz mü?	Evet	Sayı	4	10	18	32
		Satır%	12,5%	31,3%	56,3%	100,0%
		% Sütun	36,4%	13,5%	66,7%	28,6%
		Toplam%	3,6%	8,9%	16,1%	28,6%
	Hayır	Sayı	0	31	0	31
		Satır%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
		% Sütun	,0%	41,9%	,0%	27,7%
		Toplam%	,0%	27,7%	,0%	27,7%
	Kısmen	Sayı	7	33	9	49
		Satır%	14,3%	67,3%	18,4%	100,0%
		% Sütun	63,6%	44,6%	33,3%	43,8%
		Toplam%	6,3%	29,5%	8,0%	43,8%
Toplam		Sayı	11	74	27	112
		Satır%	9,8%	66,1%	24,1%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam%	9,8%	66,1%	24,1%	100,0%

a.Likehood Ratio Değeri:44,765;Serbestlik Derecesi:4;P<0,05

Mağdurların suç sonrası yardım alma konusundaki yaklaşımı incelendiğinde(bk.Tablo.74), hırsızlık sonrası psikolojik yardım almayı düşünenlerin yaklaşık %69'nun kısmen veya tamamen psikolojik yardım aldığı,kısmen psikolojik yardım almayı düşünenlerin ise yaklaşık %32'sinin tamamen veya kısmen psikolojik yardım aldığı görülmektedir.Yani psikolojik yardım alma konusunda kararsız olanların çoğunun (%67,3) psikolojik yardım almadığı anlaşılmaktadır.Tespit edilen oranlar değişkenler arası doğrudan nedensel ilişki kuracak kadar güçlü çıkmıştır.

Tablo.67. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayının Ardından Suça Karşı Yaklaşımının Değişip Değişmediği İle İlgili Dağılım

Suça karşı yaklaşımınızın değiştiğini düşünüyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	70	62,5
Hayır	33	29,5
Kısmen	9	8,0
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %62,5'i hırsızlık olayının ardından suça karşı yaklaşımının değiştiğini,%29,5'i suça karşı yaklaşımının değişmediğini,%8'i ise suça karşı yaklaşımında kısmen değişimler olduğunu belirtmektedir.(bk.Tablo.67) Araştırmamıza katılardan Tablo.67'de görüldüğü gibi suça karşı yaklaşımının değiştiğini belirten 70 kişinin **tamamı** yaklaşımlarındaki değişimin kötü yönde olduğunu belirtmiştir.

Tablo.68. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Evden Hırsızlık Suçuyla Karşılaşma İhtimallerinin Yüksek Olup Olmadığını Düşünmeleri İle İlgili Dağılım

Sizce tekrar aynı suçla karşılaşma ihtimaliniz yüksek midir?	Sayı	Yüzde
Evet	82	73,2
Hayır	4	3,6
Bilmiyorum	26	23,2
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %73,2'si evden hırsızlık suçuyla karşılaşma ihtimalinin yüksek olduğunu, %23,2'si evden hırsızlık suçuyla karşılaşma ihtimallerinin yüksek olup olmadığını bilmediğini, %3,6'sı ise evden hırsızlık olayı ile karşılaşma ihtimalinin yüksek olmadığını düşündüğünü belirtmektedir.(bk.Tablo.68)

Tablo.77. Mağduriyetin Tekrarı İle Suçla Karşılaşma Riski Düşüncesinin Karşılaştırılması (s.45^s.69 Birleşik Dağılım Tablosu)[a]

			Aynı suçla karşılaşma ihtimali yüksek mi?			Toplam
			Evet	Hayır	Bilmiyorum	
Daha önce herhangi bir suçun mağdur oldunuz mu?	Evet	Sayı	73	4	17	94
		Satır%	77,7%	4,3%	18,1%	100,0%
		Sütun%	89,0%	100,0%	65,4%	83,9%
		Toplam%	65,2%	3,6%	15,2%	83,9%
	Hayır	Sayı	9	0	9	18
		Satır%	50,0%	,0%	50,0%	100,0%
		Sütun%	11,0%	,0%	34,6%	16,1%
		Toplam%	8,0%	,0%	8,0%	16,1%
Toplam		Sayı	82	4	26	112
		Satır%	73,2%	3,6%	23,2%	100,0%
		Sütun%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		Toplam%	73,2%	3,6%	23,2%	100,0%

a.a.Likehood Ratio Değeri:8,464; Serbestlik Derecesi:2;P>0,05

Evden hırsızlık mağdurlarının daha önce herhangi bir suçun mağduru olması ile suçla karşılaşma riskinin yüksek olup olmaması ile ilgili düşünceleri karşılaştırıldığında(bk.Tablo.77), daha önce suç mağduru olanların %77'sinin, suç mağduru olmayanların ise %50'sinin tekrar aynı suçla karşılaşma riskinin yüksek olduğunu düşündüğü görülmektedir. Suçla daha önce de karşılaşmış olanlar kadar olmayanlar da kendini risk altında hissetmektedir.İnsanların düşünceleri ve hareketlerinin bizzat kendi deneyimlerinden kaynaklandığı ancak başkalarının deneyimlerinin de insanların düşüncelerinde etkili olabileceği bilinmektedir (İçel,1998:13). Bugün daha önce hiç suç mağduru olmayanlara suçla karşılaşma ihtimallerinin ne olduğu sorulsa aralarında mutlaka bu ihtimalin olacağını belirtenler olacaktır. Örneklem grubumuzda suçla ilk kez karşılaşanlarla daha önce de suç mağduru olanlar arasında riskin fazlalığı yönündeki düşüncenin benzeşmesi bizce de normaldir.Ancak tespit edilen oranlar değişkenler arası doğrudan ilişkiyi kuracak kadar güçlü değildir.

5.6. KATILIMCILARIN HIRSIZLIK OLAYINDAN SONRA ALDIKLARI TEDBİRLER

Tablo.69. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Sonra Tedbir Alıp Almadığı İle İlgili Dağılım

Evinizden hırsızlık olayı yaşandıktan sonra bir daha böyle bir durumla karşılaşmamak için tedbir aldınız mı?	Sayı	Yüzde
Evet	106	94,6
Hayır	6	5,4
Toplam	112	100,0

Araştırmamıza katılanların %94,6'sı evinden hırsızlık olayı yaşandıktan sonra bir daha böyle bir durumla karşılaşmamak için tedbir aldığını,%5,4'ü ise tedbir almadığını belirtmiştir.(bk.Tablo.69)

Tablo.69.1. Evlerden Hırsızlık Olayı Mağdurlarının Hırsızlık Olayından Sonra Tedbir Alınan Tedbirler İle İlgili Dağılım

Ne gibi tedbirler aldınız?	Sayı	Yüzde
Demir parmaklık	17	16,0
Diğer	3	2,8
Alarm + kamera sistemi	5	4,7
Alarm +ev sigortası	23	21,7
Alarm+demir parmaklık	58	54,8
Toplam	106	100,0

Araştırmamıza katılanlardan Tablo.69'da evinden hırsızlık olayı olduktan sonra tedbir aldığını belirten 106 kişiden; %54,8'i evinden hırsızlık olayı yaşandıktan sonra alarm ve demir parmaklıkla tedbir aldığını, %21,7'si alarm ve ev sigortası ile tedbir aldığını, %16'sı sadece demir parmaklıkla tedbir aldığını, %4,7'si ise alarm ve kamera sistemi ile tedbir aldığını, %2,8'i ise diğer(çok yönlü kilitleri bulunan kapılar ve pencere kilit sistemleri) tedbirleri aldığını belirtmektedir.Katılımcıların tedbir olarak özellikle pencerelere takılan demir parmaklıkları ve alarm sitemlerini tercih ettikleri görülmektedir.(bk.Tablo.69.1)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suç olgusunun veya oranlarının açıklanmasında, öne çıkan önemli bir faktör, demografik faktörlerdir. Genel olarak yapılan araştırmaların bulguları, şehirde suç işlenme oranın en yüksek düzeyde gerçekleştiğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Bir anlamda kırsal alanlar, düşük suçluluk oranına sahiptir. Suçların büyük bir oranın şehirlerde islenmesinin nedenleri arasında; şehirlerin çekici özellikleri dolayısıyla, dünya nüfusunun büyük çoğunluğu şehirlerde yaşamaktadır. Bunun sonucunda, şehir yasamı, insanlarda sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda birtakım ayrımlar meydana getirmiş, dolayısıyla değişik kültür ve inanç sistemlerine sahip ırk, etnik mense, sosyal yapı ve fonksiyon bakımından toplum bireylerinin farklılaşmasına ve heterojen bir toplum oluşmasına neden olmuştur. Şüphesiz ki toplumdaki bu denli karmaşık ayrımlaşma pek çok problemi de beraberinde getirmiştir. Bu problemlerden bir tanesi de suçların giderek artmasıdır. Bu ayrımlar, sonucunda şehirlerde, sosyal gruplar ortaya çıkmış, din, ahlak, sanat, düşünce, meslek grupları, farklı tutum ve davranış özellikleri gelişmiş, nüfus yoğunluğu artmış, toplum bireyleri arasında gayri şahsi, soğuk ve çoğu zaman kısa süreli ilişkiler gelişmiş, ferdiyetçilik artmış, bağımsızlık anlayışları değişmiş; buna karşılık insanın yalnızlığı ve güvensizliği artmış, dayanışma kaybolmuş, bunların yerlerini organize yardım dernekleri almış bunun neticesi olarak da şehirlerde intiharlar, akıl ve ruh hastalıkları, kazalar, alkolizm, uyuşturucu bağımlılığı, fuhuş, çocuk ve gençlik suçlulukları, terör ve şiddet olayları çoğalarak endişe ve korkular artmıştır. Ayrıca bu olumsuz durumlar şehirlerde yaşayan insanların sosyal, psikolojik dengelerini bozarak suçların artmasına ve sosyal kontrol mekanizmalarının yok olmasına yol açmıştır.

Mersin'de hızla ve oldukça fazla göç alan bir il olması dolayısıyla suçların gittikçe arttığı bir ildir. Özellikle mala karşı suçların oldukça fazla işlendiği görülmektedir.

Hırsızlık suçları ile mücadelede suçun oluşumundaki önemli unsurlardan biri de suç mağdurlarıdır. Hırsızlık suçları ile etkin ve kalıcı sonuçlar almak için mağdurların veya suç mağduru potansiyeli taşıyan tarafların üstlenecekleri rol önem arz etmektedir. Suçun oluşumuna etki eden faktörler değerlendirildiğinde, özellikle suçlunun suçu işlemesini kolaylaştıran ve özendiren etmenlerin varlığı önemli bir yer tutmaktadır. Mağdurların çoğunun sosyal kontrol mekanizmasının zayıfladığı ve zaten insanlara fazla güvenmenin de doğru olmayacağı yönünde görüşleri hakimdir.Aslında toplumsal açıdan suça karşı bırakılan en zayıf nokta toplumsal kopukluklar ve yabancılaşma noktasıdır. Evlerin kapısının sonuna kadar açık olduğu, mahallelerde herkesin birbirini tanıdığı ve her konuda birbirine yardımcı olduğu günler artık çok eskilerde kalmıştır. Mağdurların çoğu kendi duvarları içinde çevrelerindeki tehlikeleri önlemek amaçlı yalnızlıklarını büyütmektedir.Komşularla ilişkileri bırakın, akraba ve ailelerle olan ilişkilerde bile kopmalar söz konusudur. Örneklem grubumuzdaki mağdurların çevresindeki insanlara olan güveni oldukça azdır. Mağdurlar toplumsal uzaklaşmaların zaten var olduğu ortamlarda suçla da karşılaşınca bundan herkesi dolaylı da olsa sorumlu tutmaktadır.Mağdurlar her ne kadar çevresindeki insanlara güvendiğini söylese de bu güvenin az olduğunu da belirtmektedirler.Apartman görevlisinden bakkala-markete,komşulardan güvenlik güçlerine, kanun koyucu ve uygulayıcılara kadar herkes

mağdurların nazarında suçun oluşması ve önlenememesi aşamasında katkı sağlamaktadır.Aslında mağdurlar bu yabancılaşmadan kendilerinin de hatalı olduğunun farkında olduklarını ancak genel bir güven azalmasına engel olamadıklarını da belirtmektedir.

Hırsızlık suçunun mağdurlarının maddi kayıpları ile birlikte hissettikleri suç korkusu ve güvensizlik endişesi çok önem arz etmektedir. Bu durum zaman zaman maddi kayıpların çok üstünde psikolojik rahatsızlıklara ve travmalara neden olmaktadır. Suç sonrası birey korku ve endişe yaşamakla birlikte, işlenen suçlar duyulma oranında toplumsal olumsuz etki de meydana getirmektedir.

Mağdurların suç korkularını yenme aşamasında yalnız hareket ettiği bir gerçektir.Ancak bu ne kadar doğrudur ve ileride telafi edilemeyecek durumlar yaratması söz konusu olabilir mi? Bu gerçekten düşündürücüdür.

Her ne kadar Durkheim suçun kaçınılmaz, normal, gerekli hatta halkla mekanik bir dayanışmaya yol açtığı için yararlı olduğunu ileri sürmekteyse de, suç korkusu, yabancılardan korkmayı, içe kapanmayı dolayısıyla toplumsal birliği ve resmi olmayan sosyal kontrol mekanizmalarını zayıflatır. Bütün bunların sonucunda toplumsal dayanışma çöker ve suçluluk daha da fazlalaşır. Zira insanların suç korkusu ile toplumsal yaşamdan çekilmeleri ve kendilerini evlerine kapatmaları sokaklarda suçlular için daha serbestçe faaliyet gösterebilecekleri bir alan yaratır. Nitekim insanların primer grup ilişkisi içinde bulunduğu ortamlardaki nüfusta yoğunluk azalması olması bu mekandaki suç riskini arttırır.

İnsanların en özel yaşam alanı olan evlerinde gerçekleşen hırsızlık olayları, insanların suça karşı korkusunu ve topluma karşı güvensizliklerini daha da arttırmaktadır. Pencereler ve kapıların korumalıklarına daha fazla dikkat edilmektedir.Öyle ki insanlar kendilerine hiçbir şekilde zarar gelmeyeceğine inandıkları hücreler yaratmaya çalışmaktadır.

Mağdurların çoğunda suçla karşılaşma riskinin yüksek olduğu düşüncesi hakimdir. Bununla birlikte çeşitli tedbirler alma ve suç konusunda bilinçlenme anlamında da önemli gelişimler göze çarpmaktadır.Bizim için çok acı bir durum tespiti olsa da mağdurların daha önce de suçun mağduru olduğu görülmüş ve bu durum toplumsal açıdan bir geri dönüşüm yörüngesine girmiştir:Toplumsal bir şüphe,korku ve endişe...

Suçun topluma maliyeti konusu gerçekten incelenmesi gereken bir konudur.Belki maddi anlamda yitirilenlerin yerine yenileri gelebilir ancak psikolojik ve sosyo-kültürel yitimlerin telafisi oldukça zordur.

Suçun önlenmesi ya da en aza indirilmesi anlamında toplumsal dayanışma ve bilinçlenmeye kesin ihtiyaç olduğu kanısındayım.Suçluların hiçbir şeyden korkmadığı, mağdurlarınsa her anlamda kenara çekildiği bir ülkede yaşamayı kimsenin istemediğini düşünüyorum.Bu nedenle toplumun her kesiminde suç ve suçla mücadele konusunda herkesin üstüne düşen görevi yapması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ADDLER, Freda, G.O.W. MUELLER and W.S.LAUFER, Criminology, Mc Graw-Hill Inc., New YORK, 1991.

-AGGLETON. Deviance, London, 1987.

-AGNEW, Robert. The Future of Anomie Theory, Boston, Northeastern University Pres, 1997.

-ANTOLISEI. Manuale Di Diritto Penale, Milano, 1980.

- AKDEMİR, Süleyman :Ceza Hukukunda Mağdurun Korunması,İzmir,1988.

-AKKM Daire Başkanlığı, Suç İstatistikleri,2001-2003 ve2007-2008 Yılları.

-ALACAKAPTAN,Uğur. Suçun unsurları, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970.

-ALEXANDER-HEALEY. Roots of Crime, New York, 1935.

- ANTOLISEI. Il Problema Del Bene Giuridica, Soritti Di Diritto Panale, Milano, 1955.

-AKSOY, H., 2004, "Coğrafi Profilleme", 3. Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri, İstanbul, 6-9 Ekim 2004.

- ALACAKAPTAN, Uğur; Suçun Unsurları, Ankara, 1970.

-APPİAHENE-GYAMFİ, J., "An Analyses of The Broad Crime Trends and Patterns in Ghana", Journal of Criminal Justice, 30, 229-243, 2002.

- ARSLAN, İbrahim ve Arkadaşları; Hukuk Bilimine Giriş, Mimoza Yayınları, Konya,1994.

- Asayiş Daire Başkanlığı, Mala Karsı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri, A.D.B Yayın No:8, Adım Ajans, s: 70-71.

-AYDEMİR,Nermin;Kentsel Dönüşümde Komşuluk İlişkileri, www.usak.gov.tr, 2008.

-ATASEVEN,C.,Suça Etki Eden Sosyal Faktörler,Yüksek Lisans Tezi, Isparta,2006.

-BAL, Hüseyin. Hukuk Sosyolojisi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, 2003.

-BECCARİA, Markı(Cesar Bonasana); Suçlar ve Cezalar yahut Beşeriyetin Mecellesi, Mütercim:Muhittin Göklü,İstanbul

-BECKER, Howard, D. Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance, The Free Pres, New York, 1963.

- BERLOW Hugh D., Introduction To Criminology, 7. Edition, Harper Collins Publisher, 1996.

-BONGER, William A. Criminality and Economic Conditions, Boston, Little Brown and Comp., 1916.

-BONN, Robert L. Criminology, New York, Mc Graw-Hill Inc.,1984.

-BOWLBY, Why Delinquency, London, 1949.

-BRANTİNGHAM, P. J., & BRANTİNGHAM, P. L., 1993, "Environment, Routine, and Situation: A Pattern Theory of Crime", Advances in Criminological Theory, Vol. 5, pp 259-294.

-CHAMLIN M. ve COCHRAN J., 2000. "Unemployment, Economic Theory, and Property Crime: A Note on Measurement", Journal of Quantitative Criminology, Vol. 16, No. 4,

- CONKLİN, J. E., Criminology, Mc Millan Pub. New York, 1989.

-COZENS, P., "Sustainable Urban Development and Crime Prevention through Environmental Design for British City". Cities, 19(2) pp.129-138. , 2002.

- DARREL J. Robert M. Terry, A View From The İnside, Univercity of Texas Press, 1986.

-DEMİRBAŞ,Timur, Kriminoloji Ankara, 2001.

-DİE, İstatistik Yıllığı, Ankara,2002.

-DİNÇER, B., ÖZASLAN, M. ve KAVASOĞLU, T., İllerin ve Bölgeleri Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2003). DPT. Yay No: 2671. Ankara, 2003.

- DÖNMEZER, Sulhi; Krimonoloji, 7. Baskı , Filiz Kitabevi, İstanbul-1984.

-DÖNMEZER, Sulhi ve ERMAN ,Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, İstanbul,1994.

-DÖNMEZER, Sulhi ve ERMAN, S. , ERDEM, M.R.Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış,(Anayasa Mahkemesinin 39.Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiri) Anayasa Yargısı, Ankara.

-DPT, Konut, 7.BYKP Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayınları , Ankara 1996.

- ERDEM, Selman., Psikoloji, İstanbul, 1993.

-EREM, Faruk; Adalet Psikolojisi, Suçlu Psikolojisi-Usul Psikolojisi-Mahpusun Psikolojisi, An. Üniv. Hukuk Fak. Yay. Genişletilmiş II. Baskı, Ankara-1955.

-EREM Faruk, Evrak Çalmak, AD, Cilt: 49, Sayı: 3 – 4, 1958

-EREM Faruk - TOROSLU Nevzat, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, Ankara,1994.

-ERKAL, E.Mustafa, BALOĞLU, Burhan, BALOĞLU, Filiz; Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul, 1997.

- EROL ,Haydar, Açıklamalı ve içtihatlı Yeni TCK, Ankara, 2005.

-FADEI-TEHRANI, R.," Crime, Unemployment and poverty". Mankind Quarterly; Fall/Winter, Vol. 31 Issue 1/2, 1990.

-GÖKA, Erol, TÜRKÇAPAR, M. Hakan., SSK Ankara Hastanesi, spaces.msn.com

-GÜNAYERGÜN,Semra;YILMAZ,Ali,Türkiye'de Asayiş Suçları, yayim.meb.gov.tr/dergiler,2005.

-HARRIES, K., 1999, Mapping Crime: Principle and Practice, www.ojp.usdoj.gov./nij/pubs-sum/178919. htm USA.

-HOJMAN D. "Explaining Crime in Buenos Aires:The Roles of Inequality,Unemployment, and Structural Change". Bulletin of Latin American Research, Vol. 21, No. 1, pp. 121±128, 2002 .

-İÇLİ, Tülin Günsen; Kriminoloji, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 2001.

-İÇLİ, Tülin Günsen; "Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet", Sosyolojiye Giriş, Martı Yayınları (Editör: İhsan SEZAL), Ankara, 2003.

-İLBARS,Zafer, Suç ve Kültür Dersi (Ders Notları),2005.

-İLBARS,Zafer,Battal Köyünde Fıstık Tarımının Toplum Kültüründe Meydana Getirdiği Değişmeler,A.Ü.D.T.C.F., Doktora Tezi, Ankara, 1973.

-KARAKAŞ, E., "Elazığ Şehrinde Hırsızlık Suç Dağılışı ve Özellikleri". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(1), 19-37, 2004.

- KELES, Ruşen., 100 Soruda Türkiye, Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, İstanbul, 1978.

-KELEŞ, R., Kentleşme Politikası , İmge Yayınları , 7. Baskı , Ankara, 2002.

-KIZMAZ, Z. (2005), Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyel Üzerine Değerlendirme, C.Ü Sosyal Bil. Dergisi, C. 29.

-KIZMAZ, Zahir; "Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde Suç ve Suçluluk", Doktora Tezi, Elazığ, 2002.

- KIZMAZ, Zahir; Ceza ve Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi, Sosyal Bilimler Dergisi,www.sosbil.aku.edu.tr, 2002.

-KORKMAZ, Abdullah; "Şehirleşme ve Suç", Malatya Araştırması, Doktora Tezi,İstanbul, 1988.

-KNOX, P., Urbanization Introduction of Urban Geography, Prentice Hall. USA , 1994.

-KURTKAN-BİLGİSEVEN, Amiran; Genel Sosyoloji, Filiz Kitabevi, İstanbul,1995.

-Mersin Emniyet Müdürlüğü,Asayiş Şube Müdürlüğü, Hırsızlık Büro Amirliği ve İstatistik Büro Amirliği Verileri,2008-2009.

- ÖNDER, Ayhan; Ceza Hukuku Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul,1992.

-ÖZBEK,Veli Özer CMK İzmir Şerhi Ceza Muhakemesi Hukukunun Anlamı Ankara, 2005.

- ÖZEN,Sevinç; Sanayi Kasabasında Yaşam Biçimi ve Aile Yapısında Meydana Gelen Değişmeler: Soma Örneği, İzmir: E. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını No:64, 1991, s.32–33 (49)(47)

-ÖZTÜRK, Bahri ve M.R. ERDEM ve V.Ö. ÖZBEK,Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku,Ankara,1998

-ÖZTÜRK, Bahri :Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku,Ankara,1994.

-ÖZGENÇ,İzzet:Yeni TCK Tanıtımı ve Eğitimcilerin Eğitimi Semineri Çözüm Notları,Ankara,2004.

-ÖZGENÇ, İzzet , ŞAHİN, Cumhur:Uygulamalı Ceza Hukuku,Ankara,2001.

-ÖZGENÇ İzzet ,Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler,(Ankara) 2005.

-PATERNOSTER, R. ve BUSHWAY D., “Theoretical and Empirical Works on the Relationship Between Unemployment and Crime” Journal of Quantitative Criminology, Vol. 17, No. 4, 2001.

-POLAT, Oğuz; "Şiddet" www.kriminoloji.com, 2002

- SHOVER Neal, Great Pretenders, Pursuits and Careers of Persistent Thieves, Westview Pres, 1996.

- SİEGEL Larry J., Criminology, 8. Edition, Thomson Wadsworth Press, 2003.

- SİEGEL, L. J. ,Criminology, St.Paul: West Pub. Company, 1989.

- SOKULLU-AKINCI, Füsun :Viktimoloji,İstanbul,1999.

-STROK, Rod., Social Problems, Washington, 1975, s. 213.

-SUTHERLAND, E and D. CRESSEY; Principles Of Criminology, New York: J.B.Lippincot Comp., 1966.

-ŞENKAL,Abdülkadir ;Sosyal Güvenlik Sistemi Nedir?, www.calisma.org., 2006.

- TASDEMİR Kubilay, ÖZKEPİR, Ramazan, Mala Karsı Suçlar, Seçkin Y. Ankara, 2005.

-TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N. ,Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân. Çantay Kitabevi İstanbul, 1997.

-TOPRAK, Z., (1988), Kent Yönetimi ve Politikası , ABAM Yayınları , İzmir
Yönetim ve Ekonomi 11/2 ,165-185, 2004.

- TOROSLU, Nevzat; Ceza Hukuku, Savaş Yayınları, Ankara, 1994.

-UNCHS, Press Release, World Habitat Day 1998: Safer Cities, CHS/98/05, 13 February, 1998.

- URHAL, Ömer., Şehirleşme ve Asayiş İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1992.

-ÜRESİNLER,R.,Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç(Kırıkkale Örneği),Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale,2005.

-WARREN, J., and others, “Crime Scene and Distance Correlates of Serial Rape”, Journal of Quantitative Criminology, 14(1),pp 1-9, 1998.

- WRİGHT Richard and DECKER Scott, Burglars on The Jop, Boston, 1994.

- YAMAKOGLU, C.; İnsan İlişkileri, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986

-YANG, B. ve LESTER D., 1994. “Crime and Unemployment,” Journal of Socio-Economics, Spring/Summer, Vol. 23 Issue 1/2, p215, 8p. İÇLİ, T., 2001. Kriminoloji. Ankara.

- YAVUZER, Haluk; Çocuk ve Suç , 8. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul,1996.

-YAZAN, Ümit Meriç ,"İstanbul'un Nüfus Yapısı", Habitat II Kent Zirvesi: Uluslararası Bilimsel Toplantılar, C.II, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayını No:44, ss.208–213.(44), 1997.

-YILMAZ, A., "Türkiye'de İşsiz Nüfus". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 15(1), s:43-56. Elazığ, 2005.

-YÖRÜKAN, Ayda ;Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri: Temel Kavramlar, Teoriler ve Problemler, Ankara: İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü Sosyal Araştırmalar Dairesi Yayını No:9, 1968.

-YUEN, B., "Safety and Dwelling in Singapore", Cities, 21(1), pp10-19, 2004.

-YURTCAN,Erdener ,Şahsi Dava ve Uygulaması ,Ankara,1989.

-YURTCAN,Erdener , Ceza Yargılaması Hukuku, Ankara,2005.

- YÜCEL, T. Mustafa., Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi, Ankara, 1997.

- YÜCEL, T. Mustafa., "Kriminoloji: Suç ve Ceza", Adalet Teşkilatı Güçlendirme Vakfı Yayını,1986, s.132

-YÜCEL, T. Mustafa: Kriminoloji, Ankara, 2003.

-YÜKSEL, Ümit, Suç Olgusunun Sosyo-Kültürel Boyutları ve Suç-Ekonomi İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1988.

Not:
http://www.treasurv.gov.tr/sosyal guvenlik
http://www.asayis.gov.tr
http:// www.tuik.gov.tr
http://www.egm.gov.tr
Asayiş Daire Başkanlığı-Pol-Net sayfasından da faydalanılmıştır.

EKLER

MERSİN İL MERKEZİNDE İŞLENEN MALA KARŞI SUÇLARIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Tablo.a.2007- 2008 - 2009 YILLARINA AİT MERSİN İL MERKEZİ MALA KARŞI OLAY SAYISI

İŞLENEN SUÇLAR	2007	2008	2009
EVDEN	2257	2231	2252
İŞYERİNDEN	1370	1183	1008
OTODAN	1578	1425	1513
OTO	174	88	105
YANKESİCİLİK	731	467	507
KAPKAÇ	375	225	299
GASP	136	118	73
TOPLAM	6621	5737	5781

* Mersin Emniyet Müdürlüğü,Asayiş Şube Müdürlüğü, Hırsızlık Büro Amirliği ve İstatistik Büro Amirliği Verileri,2008-2009.

Tablo.b.2008 VE 2009 YILLARINA AİT İL MERKEZİNDE MEYDANA GELEN EVDEN - İŞYERİNDEN VE OTODAN HIRSIZLIK OLAYLARININ POLİS MERKEZİ AMİRLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

İLÇE ADI	POLİS MERKEZİ ADI	EVDEN		OTODAN		İŞYERİNDEN	
		2008	2009	2008	2009	2008	2009
AKDENİZ	SOĞUKSU	239	200	137	116	274	179
	TSO.MAĞAZALAR	126	105	131	158	204	129
	SİTELER	152	213	264	360	136	94
	Ş.N.KARADENİZ	45	37	74	102	61	28
	KARACAİLYAS	11	12	42	42	13	13
	KAZANLI	3	7	9	16	1	9
	HUZURKENT	8	12	13	38	0	9
TOROSLAR	YUMUKTEPE	132	141	32	27	32	23
	OSMANİYE	351	272	147	75	82	90
	GÜNEYKENT	178	200	74	70	45	60
YENİŞEHİR	CUMHURİYET	512	641	269	286	243	254
	Ş.R.POLAT 50. YIL	217	155	55	45	31	35
MEZİTLİ	Ş.R.YILMAZ	257	226	178	121	61	75
	TECE*	-	31	-	57	-	10
TOPLAM		2231	2252	1425	1513	1183	1008

***TECE POLİS MERKEZİ AMİRİLİĞİ 2008 YILINDA FAALİYETE GEÇMEDİĞİNDEN VERİ GİRİŞİ YAPILMAMIŞTIR.**

**Mersin Emniyet Müdürlüğü,Asayiş Şube Müdürlüğü, Hırsızlık Büro Amirliği ve İstatistik Büro Amirliği Verileri,2009.

Tablo .c. ARAŞTIRMAMIZ ÖRNEKLEMİNDE YER ALANLARIN İLÇELERE GÖRE DAĞILIMI

İLÇE ADI	POLİS MERKEZİ ADI	EVDEN HIRSIZLIK	
			Örneklem
AKDENİZ	SOĞUKSU	239	10
	TSO.MAĞAZALAR	126	8
	SİTELER	152	9
	Ş.N.KARADENİZ	45	2
	KARACAİLYAS	11	-
	KAZANLI	3	-
	HUZURKENT	8	-
TOROSLAR	YUMUKTEPE	132	8
	OSMANİYE	351	18
	GÜNEYKENT	178	9
YENİŞEHİR	CUMHURİYET	512	25
	Ş.R.POLAT 50. YIL	217	11
MEZİTLİ	Ş.R.YILMAZ	257	12
	TECE*	-	-
TOPLAM		2231	112

***TECE POLİS MERKEZİ AMİRİLİĞİ 2008 YILINDA FAALİYETE GEÇMEDİĞİNDEN VERİ GİRİŞİ YAPILMAMIŞTIR.**

HARİTALAR LİSTESİ

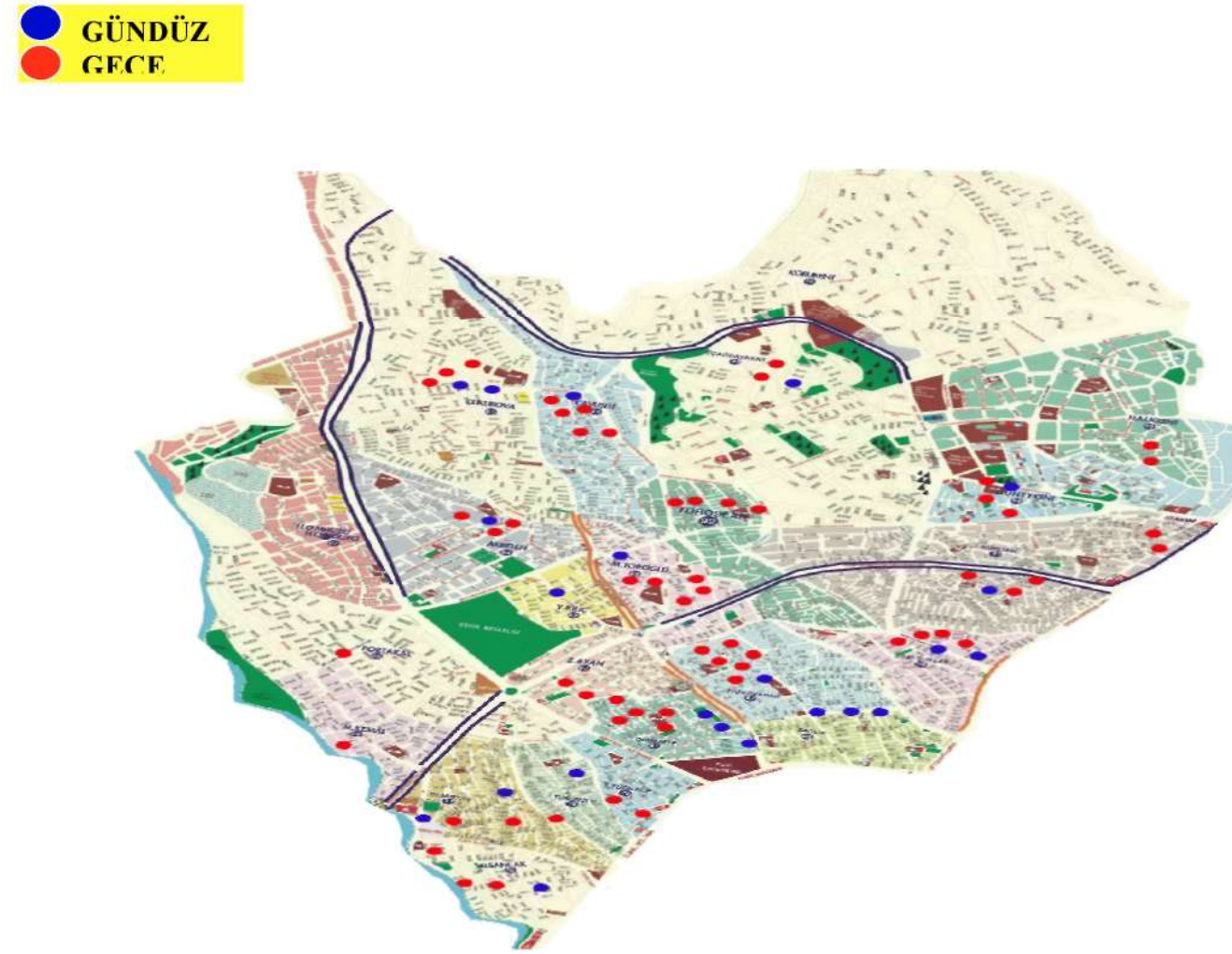
Harita 2. Akdeniz İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası

AKDENİZ İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ 2008 YILI EVDEN HIRSIZLIK SUÇ HARİTASI

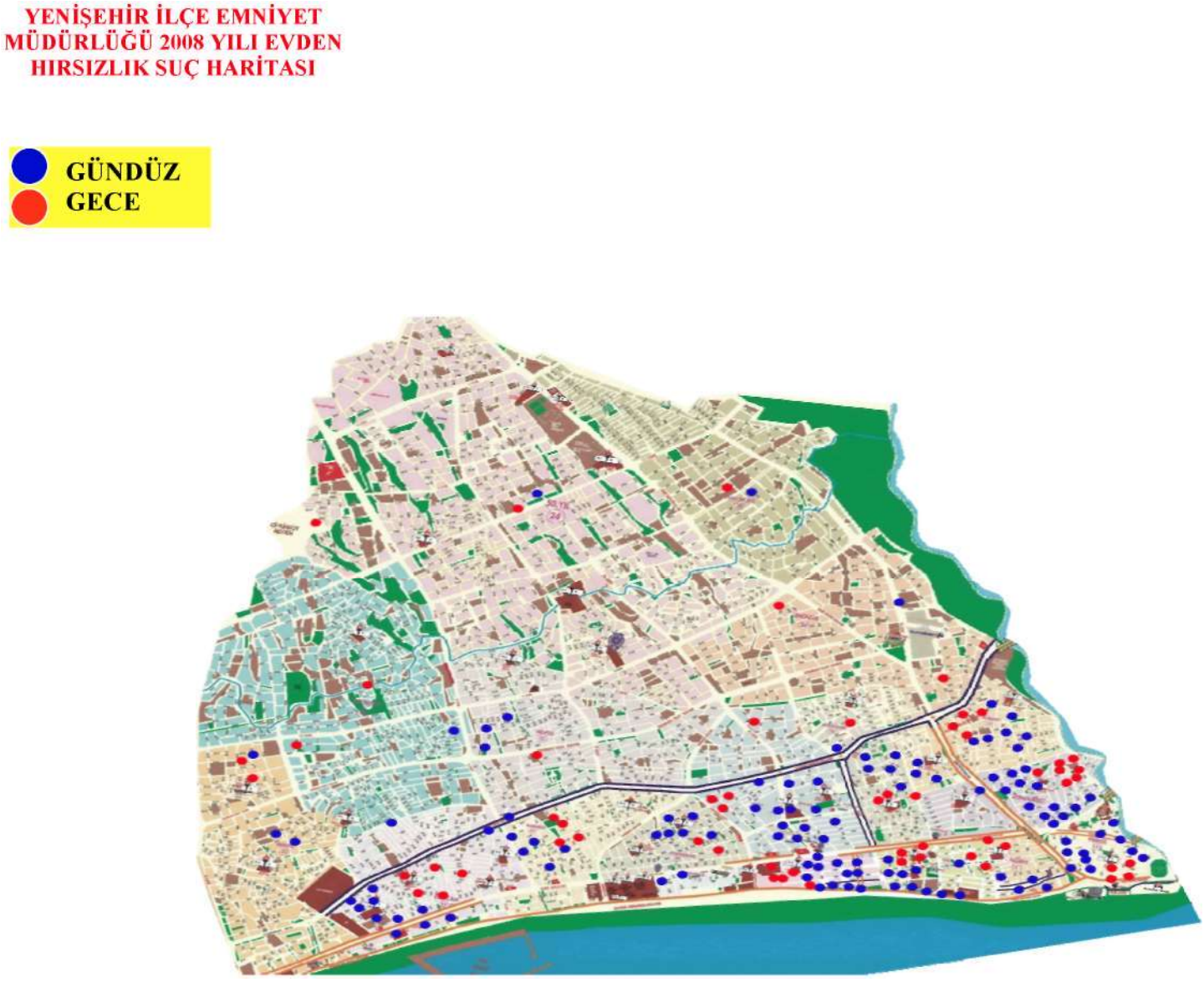
GÜNDÜZ
GECE

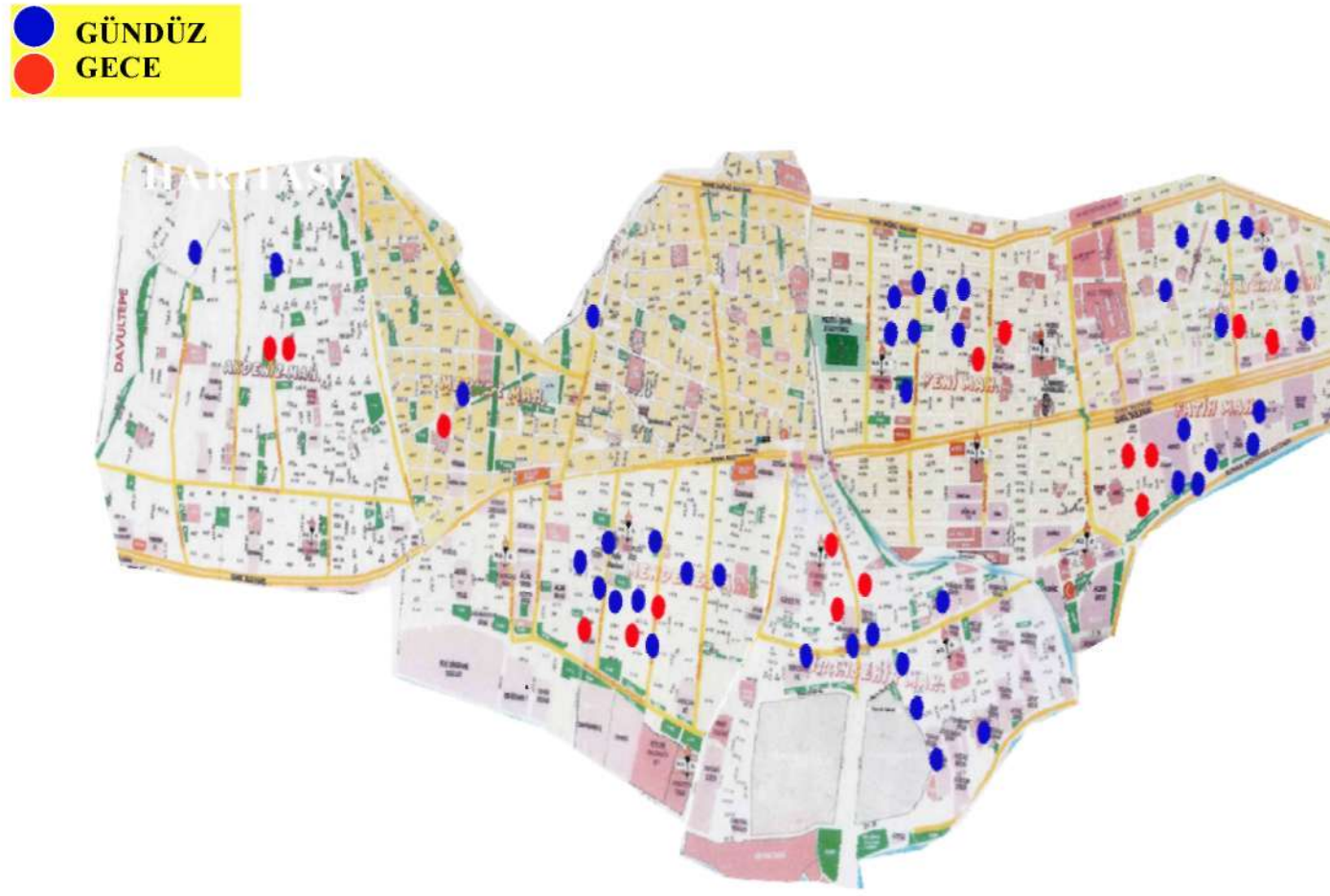
Harita 3. Toroslar İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası

Harita 4. Yenişehir İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası

Harita 5. Mezitli İlçe Emniyet Müdürlüğü 2008 Yılı Evden Hırsızlık Suç Haritası

ARAŞTIRMA SORULARI

BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER

S.1 Cinsiyet? 1 [ ] Bay 2 [ ] Bayan

S.2 Medeni durum	1 [ ] Evli	4 [ ] Ayrı yaşıyor
	2 [ ] Bekar	5 [ ] Başka: ...
	3 [ ] Eşi öldü/Boşandı	

S.3 Yaş

1[ ] 20 Yaş ve
2[ ] 21–30 Yaş
3[ ] 31–40 Yaş
4[ ] 41–50 Yaş
5[ ] 51–60 Yaş
6[ ] 61 Yaş ve +

S.4 Eğitim durumu

1[ ] Eğitimsiz/Diplomasız
2[ ] İlköğretim (ilkokul + ortaokul)
3[ ] Ortaöğretim (Lise)
4[ ] Yükseköğretim (Üniversite)
5[ ] Master -Doktora

S.5 Çalışma durumu

1[ ] Çalışıyor
2[ ] Çalışmıyor

S.6 Çalışmıyor ise nedeni?

1[ ] Bağımlı yaş grubundan (evhanımı, öğrenci, yaşlı vb)
2[ ] Engelli
3[ ] Hasta
4[ ] Hüküm giymiş iş vermiyorlar
5[ ] Mesleği var ama işsiz
6[ ] Başka: ...

S.7 Meslek	7.1[ ] Mesleksiz (evhanımı, öğrenci vd)
	7.2.1 ( ) SSK emekli 7.2.2 ( ) Bağ-Kur emekli 7.2.2 ( ) Em. Sand. Emekli
	7.3.1 ( ) Kamu kesim işçi 7.3.2 ( ) Özel kesim işçi
	7.4.1 ( ) Büro tipi memur 7.4.2 ( ) Yönetici memur
	7.5.1 ( ) Büyük esnaf/tüccar 7.5.2 ( ) Orta esnaf/tüccar 7.5.3 ( ) Küçük esnaf/tüccar
	7.6 [ ] Eğitim gerektiren nitelikli meslekler (eğitimci, iletişimci, doktor, mühendis, asker vd)
	7.7 [ ] Ara eleman (teknisyen, uzman vd)
	7.8 [ ] Marjinal İşler (işportacı, gündelikçi, bakıcı vd)
	7.9 [ ] Başka: ...

S.8 Aylık gelir	0[ ] Gelir yok
	1[ ] 750 TL ve altı
	2[ ] 751–1000 TL arası
	3[ ] 1001–1250 TL arası
	4[ ] 1251–1500 TL arası
	5[ ] 1501–1750 TL arası
	6[ ] 1751–2000 TL arası
	7[ ] 2001–2250 TL arası
	8[ ] 2251–2500 TL arası
	9[ ] 2501 TL ve üzeri

S.9 Doğum yeri	9.1.1[ ] Mersin kent merkez 9.1.2[ ] Mersin ilçe merkez 91.3[ ] Mersin kasaba/köy
	9.2.1[ ] Başka kent merkez 9.2.2[ ] Başka ilçe merkez 9.2.3[ ] Başka kasaba/köy Başka yerden geldi ise 9.3.1[ ] Bölge Adı: ... 9.3.2[ ] Şehir Adı: ...
	9.4[ ] Yurtdışı

S.10 Çocuk sayısı	1[ ] Çocuğum yok
	2[ ] 1-2
	3[ ] 3-4
	4[ ] 5-6
	5[ ] 7 ve daha fazla

S.11 Aynı çatı altında (hanede) kimlerle birlikte yaşıyorsunuz ?	0[ ] Yalnız yaşıyorum
	1[ ] Ben ve eşim
	2[ ] Ben ve çocuğum/çocuklarım
	3[ ] Ben, eşim ve bekâr çocuklarım
	4[ ] Ben, eşim, bekâr çocuklarım ve evli çocuklarım
	5[ ] Hanede ebeveyn(ler) de var (kendisinin ve/veya eşinin annesi/babası)
	6[ ] Hanede akraba(lar) da var (kendisinin ve/veya eşinin kardeşi/halası/amcası/teyzesi/dayısı vd)
	7[ ] Hanede hısım(lar) da var (kendisinin ve/veya eşinin arkadaşı/memleketlisi-köylüsü gibi yakını)
	8[ ] Diğer (Belirtin): ... ...
Dikkat! Birden çok seçenek işaretlenebilir.	

S.12 Sizin veya ailenizin sosyal güvencesi var mı?	1[ ] Yok
	2[ ] Var (SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı)
	3[ ] Yeşil Kart
	4[ ] Özel Sigorta
Dikkat! Birden çok seçenek işaretlenebilir.	

S.13 Bir önceki İkamet ettiğiniz ilçe?

0[ ] Mersin Dışı
1[ ] Akdeniz
2[ ] Mezitli
3[ ] Toroslar
4[ ] Yenişehir
5[ ] Yok

S.14 Şu an İkamet ettiğiniz ilçe-semt?	1[ ] Akdeniz
	2[ ]Mezitli
	3[ ]Toroslar
	4[ ]Yenişehir

S.15 Oturulan konutun mülkiyet durumu	1[ ] Ev sahibiyim
	2[ ] Kiracı
	3[ ] Lojman
	4[ ] Diğer (Belirtin): ... ...

S.16 Nasıl bir evde oturuyorsunuz?					
	16.1[ ] Müstakil Ev	16.1.1[ ] Bahçeli Müstakil			
		16.1.2[ ] Dublex			
		16.1.3[ ] Triblex			
		16.1.4[ ] Diğer			
	16.2[ ] Apartman	16.2.1[ ] Lüks mü?	16.2.1.1[ ] Evet	16.2.2[ ] Kaçıncı kat ?	16.2.2.1[ ] Zemin K.
			16.2.1.2[ ] Hayır		16.2.2.2[ ] 1-3
			16.2.1.3[ ] Orta		16.2.2.3[ ] 3-5
					16.2.2.4[ ] 5 ve üstü
	16.3.1[ ] Site İçindemi	16.3.1.1[ ] Evet	16.3.2[ ] Güvenliklimi (güvenlik görevlisi, mobese kamera vb)		16.3.2.1[ ] Evet
		16.3.1.2[ ] Hayır			16.3.2.2[ ] Hayır
	16.4[ ] Diğer				

S.17 Aşağıda sıralananlardan sahip olduklarınızı işaretleyiniz	
1[ ] Çocuk odası	2[ ] Banyoda duşakabin veya küvet
3[ ] Bulaşık makinesi	4[ ] Deepfreez/Nofrost buzdolabı
5[ ] LCD veya LEDTV televizyon	6[ ] Ücretli yayın (Digiturk, Dsmart vb)
7[ ] Bilgisayar	8[ ] İnternet
9[ ] Klima	11[ ] Binanın düzenli bakımı (onarma, boyama vb)
10[ ] Bina sigortası (deprem, hırsızlık vb)	
Dikkat! Birden çok seçenek işaretlenebilir.	

S.22 Komşularla ilişki düzeyiniz nedir?	0[ ] Semte yeni taşındı henüz tanımıyor
	1[ ] Semtte eski ama komşularıyla görüşmüyor
	2[ ] Bir iki iyi komşusu var
	3[ ] Çevresindeki komşuların yaklaşık yarısıyla iyi ilişkileri var
	4[ ] Çevresindeki komşuların çoğuyla iyi ilişkileri var
	5[ ] Diğer (Belirtin): ...

S.18.1 Size veya ailenize ait taşıt var mı?	1[ ] Yok	2[ ] Var	3[ ] Almak üzere
S.18.2 Taşıt var ise yaşı?	1[ ] 0–5 yaş	2[ ] 6–10 yaş	3[ ] 11 yaş +

S.23 Akrabalarınızla ne kadar sıklıkla görüşürsünüz?	

S.19 Kaç yıldan beri Mersin kent merkezinde yaşıyorsunuz?	1[ ] Burada doğdum	2[ ] 0–5 yıl
	3[ ] 6–10 yıl	4[ ] 11–15 yıl
	5[ ] 16–20 yıl	6[ ] 21 yıl ve çok

S.24 Hemşehrilerinizle ilişki düzeyiniz nedir?	

S.20 Ne zamandan beri şuan oturduğunuz evde ikamet ediyorsunuz?	1[ ] 1 yıldan az	2[ ] 1–5 yıl
	3[ ] 6–10 yıl	4[ ] 11–15 yıl
	5[ ] 16–20 yıl	6[ ] 21 yıl ve çok

S.21 Hayatınızın ne kadarı kent merkezlerinde geçti? 1[ ] Tamamı (4/4) 2[ ] Çoğu (3/4) 3[ ] Yarısı (2/4) 4[ ] Azı (1/4)

BAĞIMLI DEĞİŞKENLER

İKAMET EDİLEN YER İLE İLGİLİ SORULAR :

S.25 İkamet ettiğiniz evi seçme nedeniniz yada nedenleriniz?	

S.26 İkamet ettiğiniz yerin güvenli olduğuna inanıyor musunuz?

1[ ] Evet

2[ ] Hayır

3[ ] Kısmen

S.27 Bulunduğunuz ilin suç oranlarını biliyor musunuz?

1[ ] Evet

2[ ] Hayır

Göçle geldi ise :

S.28 Daha önce bulunduğunuz ilin suç oranlarını biliyor muydunuz?

1[ ] Evet

2[ ] Hayır

SUÇ VE CEZA KAVRAMLARI İLE İLGİLİ SORULAR :

S.29 Sizce suç nedir?	

S.30 Sizce suçlu nedir?	

S.31 Sizce hırsız nedir?	

S.32 Sizce hırsızlık nedir?	

S.33 Evden hırsızlıkla ilgili kanunları biliyor musunuz?	1[ ] Evet 2[ ] Hayır 3[ ] Kısmen

S.34 Evden hırsızlıkla ilgili cezaları biliyor musunuz?	1[ ] Evet 2[ ] Hayır 3[ ] Kısmen

S.35 Evden hırsızlık suçu kanunların kapsamlı ve cezaların yeterli olduğuna inanıyor musunuz?	1[ ] Evet 2[ ] Hayır 3[ ] Kısmen

S.36 Evinizden hırsızlık olmadan önce bu kanun ve cezaları biliyor muydunuz?	1[ ] Evet 2[ ] Hayır 3[ ] Kısmen

S.37 Cezanın ağır olması sizce insanları suç işlemekten alıkoyabilir mi?	1[ ] Evet 2[ ] Hayır 3[ ] Kısmen

HIRSIZLIK OLAYI İLE İLGİLİ SORULAR

S.38 Evinizden hırsızlık olayı 2008 yılı içinde ne zaman yaşandı?	1[ ] Kış (Aralık,Ocak,Şubat)
	2[ ] İlkbahar (Mart,Nisan,Mayıs)
	3[ ] Yaz (Haziran,Temmuz,Ağustos)
	4[ ] Sonbahar (Eylül,Ekim,Kasım)

S.39 Evinizden hırsızlık olayı günün hangi saatleri içinde ne zaman gerçekleşti?	

S.40 Hırsızlık olduğu sırada evde ailenizden biri var mıydı?	1[ ] Vardı
	2[ ] Yoktu
	3[ ] Bilmiyorum.

S.41 **Varsa** kim yada kimler karşılaştı?	0[ ] Kimse karşılaşmadı - uyuyorduk
	1[ ] Kendim karşılaştım.
	2[ ] Eşim karşılaştı.
	3[ ] Çocuğum karşılaştı.
	4[ ] Akrabam karşılaştı.
	5[ ] Başka biri belirtiniz(.....)

S.42 Hırsızla/hırsızlarla karşılaşan kişi o an ne hissetti, ne yaptı ?	

S.43 Çalışıyor musunuz?	43.1[ ] Evet	Yanıt Evet ise: 43.1.1[ ] Hırsızlık olayı sizin çalıştığınız bir saatte mi gerçekleşti?	43.1.1.1[ ] Evet
			43.1.1.2[ ] Hayır
			43.1.1.3[ ] Bilmiyorum
	43.2[ ] Hayır		

S.44 Hırsızlık olayı nereden gerçekleşti?	

S.45 Daha önce herhangi bir suçun mağduru oldunuz mu?	45.1[ ] Evet	45.1.1[ ] Daha önce hangi suçun mağduru oldunuz?	45.1.1.1[ ] Hırsızlık
			45.1.1.2[ ] Gasp
			45.1.1.3[ ] Darp veya yaralama
			45.1.1.4[ ] Dolandırıcılık
			45.1.1.5[ ] Diğer (.....)
	45.2[ ] Hayır		

S.46 Eğer mağdur olduysanız suçun faili yada failleri yakalandı mı?	46.1[ ] Evet	46.1.1[ ] Yakalandıysa gerekli cezayı aldığını düşünüyor musunuz?	46.1.1.1[ ] Evet
			46.1.1.2[ ] Hayır
			46.1.1.3[ ] Kısmen
	46.2[ ] Hayır		

S.47 Daha önce herhangi bir suçun faili oldunuz mu?	47.1[ ] Evet	47.1.1[ ] Olduysanız ceza aldınız mı?	47.1.1.1[ ] Evet
			47.1.1.2[ ] Hayır
	47.2[ ] Hayır		

S.48 Daha önce evinizden hırsızlık olayı yaşandı mı?	48.1[ ] Evet	48.1.1[ ] Suçun faili yada failleri yakalandı mı?	48.1.1.1[ ] Evet
			48.1.1.2[ ] Hayır
	48.2[ ] Hayır		

S.49 Yaşandıysa olayın failleri ceza aldı mı?	49.1[ ] Evet	49.1.1[ ] Yakalandıysa ve ceza aldıysa ceza ile ilgili ne düşünüyorsunuz?	
	49.2[ ] Hayır		

S.50 Sizce insanlar neden hırsızlık yapıyor?	

SOSYAL ÇEVRE VE GÜVEN DUYGUSU İLE İLGİLİ SORULAR :

S.51 Akraba yada ailenizden aynı şehirde yaşayan var mı?
1[ ] Var.
2[ ] Yok.

S.52 Akraba yada ailenizden evden hırsızlık olayının mağduru olan var mı?
1[ ] Var.
2[ ] Yok.

S.53 Komşularınızla ilişkileriniz iyi midir?	1[ ] Çok iyidir
	2[ ] İyidir
	3[ ] Pek İyi değildir
	4[ ] Kötüdür

S.54 Komşularınızla görüşme sıklığınız nedir?	1[ ] Çok sık görüşürüm
	2[ ] Görüşürüm
	3[ ] Pek görüşmem
	4[ ] Görüşmem

S.55 Çevrenizdeki insanlara güvenir misiniz?
55.1[ ] Güvenirim
55.1.1[ ] Ne kadar güvenirsiniz?
55.1.1.1[ ] az
55.1.1.2[ ] orta
55.1.1.3[ ] çok
55.2[ ] Güvenmem

S.56 Güvenlik güçlerine güvenir misiniz?	56.1[ ] Güvenirim	56.1.1[ ] Ne kadar güvenirsiniz?	56.1.1.1[ ] az
			56.1.1.2[ ] orta
			56.1.1.3[ ] çok
	56.2[ ] Güvenmem		

S.57 Evinizden hırsızlık olayı yaşandığını anladığınızda ilk ne yaptınız?	

S.58 Evinizden hırsızlık olayı yaşandığını anladığınızdan ne kadar zaman sonra güvenlik güçlerini aradınız?	

HIRSIZLIK OLAYINDAN SONRA KİŞİSEL VE SOSYAL YAKLAŞIMDAKİ DEĞİŞİM İLE İLGİLİ SORULAR :

S.59 Evinizden hırsızlık yaşandıktan sonra insanlara olan güveninizde bir değişim oldu mu?	

S.60 Hırsızlık olayından sonra taşınmayı düşündünüz mü?	1[ ] Taşınmayı düşündüm.
	2[ ] Taşınmayı düşünmedim.
	3[ ] Taşındım.

S.61 Evinizden hırsızlık olduktan sonra komşularınızla aranızdaki ilişkilerde bir değişim oldu mu?	61.1[ ] Evet.	61.1.1 [ ] Ne gibi değişimler oldu ?	
	61.2[ ] Hayır.		
	61.3[ ] Kısmen		

S.62 Evde yalnız olmak sizi korkutur mu?	1[ ] Evet.
	2[ ] Hayır.
	3[ ] Kısmen.

S.63 Daha önce evde yalnız olmaktan korkar mıydınız?	1[ ] Evet.
	2[ ] Hayır.
	3[ ] Kısmen.

S.64 Evinizden hırsızlık olduktan sonra suçu işlediğine dair şüphelendiğiniz kişiler oldu mu?	1[ ] Evet.
	2[ ] Hayır.
	3[ ] Kısmen.

S.65 Yakınlarınızın suç işleyebileceğini düşünür müsünüz?	1[ ] Evet.
	2[ ] Hayır.
	3[ ] Kısmen.

S.66 Yaşadığınız olayın ardından herhangi bir psikolojik yardım almayı düşündünüz mü?	1[ ] Evet.
	2[ ] Hayır.
	3[ ] Kısmen.

S.67 Yaşadığınız olayın ardından psikolojik yardım aldınız mı?	1[ ] Evet.
	2[ ] Hayır.
	3[ ] Kısmen.

S.68 Suça karşı yaklaşımınızın değiştiğini düşünüyor musunuz?	68.1[ ] Evet.	68.1.1[ ] Bu değişim ne yönde oldu?	
	68.2[ ] Hayır.		
	68.3[ ] Kısmen.		

HIRSIZLIK OLAYINDAN SONRA ALINAN TEDBİRLER İLE İLGİLİ SORULAR

S.69 Sizce tekrar aynı suçla karşılaşma ihtimaliniz yüksek midir?	1[ ] Evet.
	2[ ] Hayır.
	3[ ] Bilmiyorum.

S.70 Evinizden hırsızlık olayı yaşandıktan sonra bir daha böyle bir durumla karşılaşmamak için tedbir aldınız mı?	70.1[ ] Evet.	70.1.1 [ ] Ne gibi tedbirler aldınız?	
	70.2[ ] Hayır.		